BYN KNUTSBO
I GRYTNÄS SOCKEN

DOMBOKSUTDRAG OM BYNS BÖNDER

SAMMANSTÄLLDA AV

ARNE SOHLSTRÖM

HT-TRYCK. VÄSTERÅS 1987

INNEHÅLL

FÖRKORTNINGAR

KLHA = Kopparbergs läns häradsrätts arkiv (ULA), följt av, serie nr, volym nr, uppslag nr eller mål nr, tingets datum

KLRD = Kopparbergs läns renoverade domböcker (RA), följt av, volym nr, uppslag nr, tingets datum.

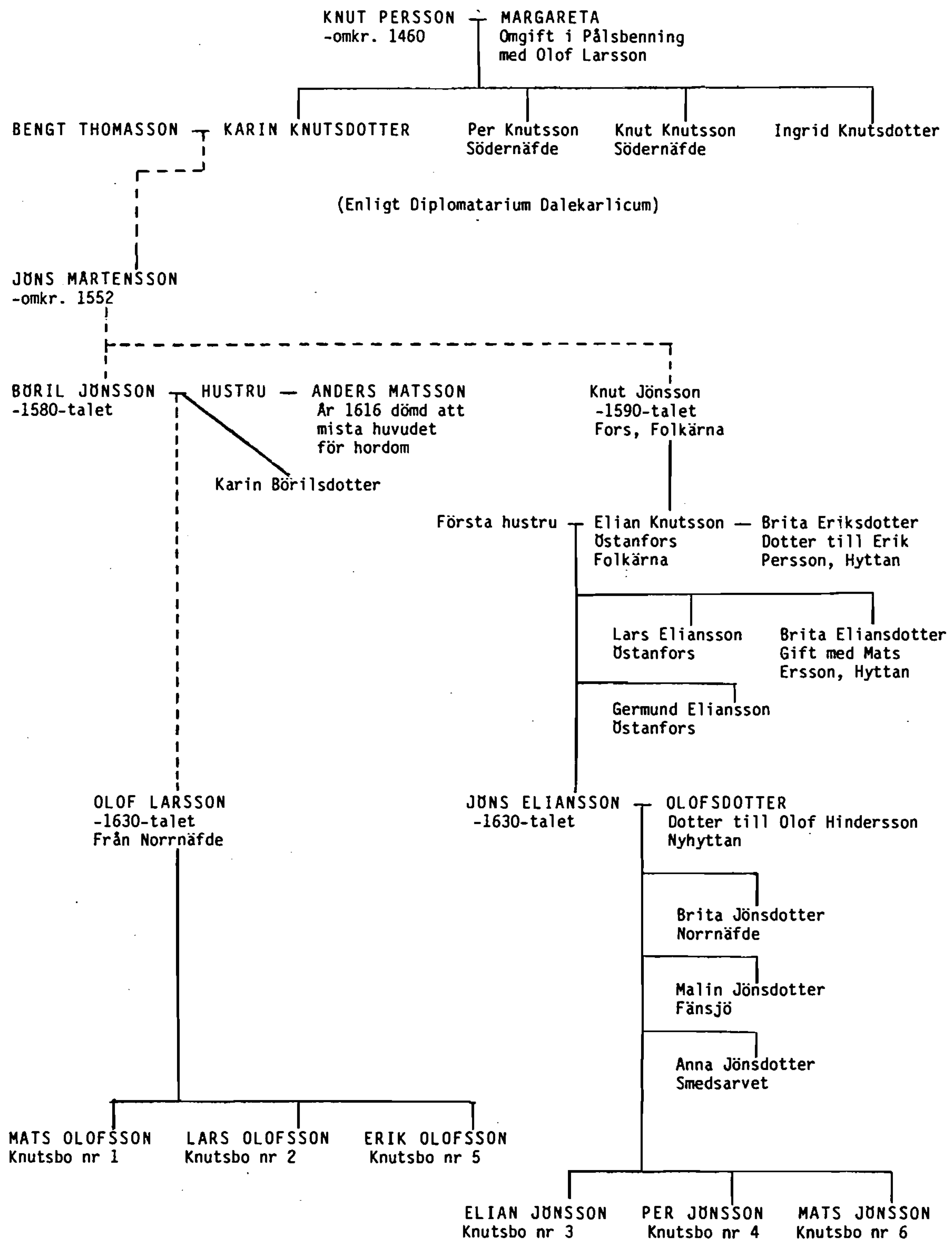
BYN KNUTSBO I GRYTNÄS SOCKEN

FÖRORD

Efter några års släktforskning hade jag samlat en ansenlig mängd namn och årtal om mina föräldrars förfäder, så långt tillbaka som kyrkoböckerna räckte. Förutom årtalen för de viktigaste händelserna i deras liv hade jag dock inte fått veta mycket om deras förhållanden. Visserligen skrev prästerna under några tiotals år av 1700-talet en nekrolog i begravningsboken, men den förefaller att i mycket vara skriven efter mall.
Därför beslutade jag mig för att genom domböckerna försöka få veta mera om deras levnadsförhållanden. Det skulle visserligen endast ge upplysningar om deras tvister och problem, men jag tror inte det finns någon källa, som har bevarat något om de lyckliga stunderna.
För att få ytterligare belysning av deras miljö inkluderade jag även deras grannar i forskningen och kallade arbetet för "Mina fäders byar".
Då kyrkoböckerna för Hedemora och Grytnäs på min fars sida gett mera knapphändiga upplysningar än t.ex. de för Norberg och Söderbärke på min mors, startade jag med byarna i de förstnämnda socknarna. I slutet av 1600-talet blev protokollen allt utförligare och även flera på grund av byarnas ökade antal gårdar. Från början av 1700-talet begränsade jag mig därför till några byar i Grytnäs. Jag hoppas kunna komma tillbaka till de övriga.
Jag gör här ett försök att sammanställa vad som förekommit i domböckerna om byn Knutsbos innevånare genom tiderna. Genom att jag härstammar från fyra av byns sex gårdar, har jag förut varit intresserad av byn och trodde att jag visste allt om den. Men praktiskt taget allt det som här återges var förut okänt för mig. Av vad jag sett i domböckerna är förhållandet detsamma för mina övriga fädernebyar.

Detta material har givetvis kunnat behandlas på flera olika sätt. Så hade t.ex. en författare säkerligen kunnat göra en roman om byns befolkning och dess förhållanden, kanske även vävt in några sådana händelser som bröllop, barndop och annat trevligt.
Jag har valt att låta människorna tala för sig själva. De oftast noggrant återgivna partsinläggen och vittnesmålen inför tingsrätten kan ge oss en ganska god uppfattning om de olika personerna. Därför har jag också återgett mål som är ganska likartade, men skiljer i fråga om personernas argument och framträdande.
För att förenkla avskrivningen och underlätta läsningen är domboksutdragen återgivna med moderniserad stavning. Om jag gör ett nytt försök med någon annan by, skall jag överväga att också modernisera interpunktionen. Det skulle kanske ytterligare underlätta läsningen, utan att i någon högre grad påverka det ålderdomliga språket, som givetvis måste bibehållas.
En del ord saknas och har ersatts med punkter. Det betyder att jag inte lyckats tyda ordet, eller att det inte finns med eller är oläsligt på de mikrofilmer jag till största delen varit hänvisad till för mina studier. På filmerna över tjocka böcker syns ibland inte det sista eller första ordet på raden, beroende på bladets nedvikning vid inbindningen.
Jag hoppas att det jag lyckats tyda, skall ge en liten inblick i vad som hänt i denna by under århundradenas gång.
Mål av den art som här återgetts förekom även i de andra byarna i den här trakten, givetvis med skillnader i de inblandades agerande. Skilsmässor och mordförsök var sällsynta, men de här beskrivna var inte unika.

TIDEN FRAM TILL 1600-TALET



Se vidare under respektive hemman

--------- Troligt men ej dokumenterat släktskap

Från denna den äldsta tiden i Knutsbo historia finns inte mycket material. Domboksprotokollen är knapphändiga, och de ger inga eller mycket vaga uppgifter om släktförhållanden och dylikt vid jordförvärven. De jorddelningar som förekom, byn delades först i två och senare i sex delar, försiggick tydligen utan tvister inför Häradsrätten, det var först vid de därefter följande arvsskiftena som jorden inte räckte för alla som ville stanna i hembyn.
Från arvsskiftet efter denförmodligen första ägaren av Knutsbo, kopia av skiftet sist i detta avsnitt, och till mitten av 1500-talet, då det i landskapshandlingarna anges att Knutsbo då brukades av Jöns Mårtensson, är det en lucka i dokumentationen.
Jöns finns i handlingarna 1540 fram till 1551, då även patronymikon Mårtensson anges. År 1552 ersätts han av Lasse Bertilsson, det är möjligt att Jöns änka gift om sig med Lasse.
År 1570 finns i Knutsbo Böril Jönsson, som väl får antagas vara en son till Jöns Mårtensson. Han dog under 1580-talet och änkan gifte om sig med Anders Matsson.
Om Anders Matsson finns en del i domböckerna, som här återges.

KLHA, I, AI:5, f 14, 18 nov 1597

Kom Anders Matsson i Knutsbo, den där var kommen i rykte att han skulle hava belägrat sin styvdotter Karin Börilsdotter benämnd, vilken Karin var belägrad av en benämnd Hans Jönsson i Smedsarvet, om St Pauli tid och födde barnet 8 dagar för Olofsmässa. Och så steg Arvid Persson Klockare i Grytnäs att samma barn icke var fullgått med utan var en spanne lång, menige man samt nämnd gjorde Anders Matsson för samma sak fri, den honom därför söker skall böta sina fyrtio mark.

KLHA, I, AI:8, f 266v, 5 aug 1607

Kom Anders Matsson i Knutsbo, den där hade, dess värre, ihjälslagit en hovman benämnd Mats Andersson i Västerby, och är samma dråp skett i Livland anno 1606 i Bartolomeitid, är ännu ej förent med målsägaren, men är av Lars Christensson .... på kärandens vägnar tagna, dock kändes honom vid samma dråp, att det i dryckesmål skett var, så han hade stuckit honom i armen med sin kniv, och därav är han död bliven.

KLHA, I, AI:10 f 34. 12 febr 1616
Kom Anders Matsson, fordom boendes i Knutsbo, den där haver bedrivit hordomslast med sin legopiga Anna Olofsdotter vid Salaberget och detta skett i 10 år. Här till förande detta är nu tredje resan som han i sådan last fallen är. Fälles nu att mista huvudet.

Om domen gick i verkställighet eller om han benådades av en högre rätt har jag inte sett någonting om i böckerna.
Anders Matsson var nämndeman. Förutom de här återgivna domboksutdragen finns även några om markköp i Folkärna. Det var kanske en förberedelse för reträtten från Knutsbo där han ju inte ägde någonting.
Skattelängderna för Älvsborgs lösen anger två ägare till Knutsbo. År 1615 är det Anders Matsson tillsammans med Jöns Eliansson, därefter Olof Larsson och Jöns Eliansson. Den förstnämnde var från Norrnäfde, men i vilken egenskap han tog över hemmanet efter Anders Matsson, eller rättare, efter Böril Jönsson, har jag inte funnit någon förklaring till. Möjligen är han måg till Böril.
Jöns Eliansson är sonson till Knut Jönsson i Fors i Folkärna. Utan att ha funnit något som direkt styrker att så är fallet, har jag antagit att Böril och Knut är bröder. Detta är endast baserat på deras gemansamma patronymikon, och på det förhållandet att det på den tiden måste till speciella omständigheter för att en icke släkting skulle kunna få överta ett hemman. Av samma anledning har jag antagit att Knut och Böril Jönsson är ättlingar till Bengt Thomasson. Namnet Knut är inget bevis för detta, men bidrar till sannolikheten att så är fallet.
En annan möjlighet är att de kan vara ättlingar till någon av Knut Perssons söner i Södernäfde. De

var närmast till att överta hemmanet om inte Bengt Thomasson hade några egna barn. Hans hustrus syskon eller deras ättlingar var i så fall arvingar till hemmanet. I brist på dokumentation kan det inte bli annat än gissningar.
Om Olof Larsson finns endst ett par jordförvärv. Enligt KLHA, II, AI:2, f 25, 22 juni 1632, byter han till sig jord i Knutsbo mot jord i Sonnbo med Per och Elian Hanssöner i Sonnbo. Inga förklaringar lämnas. I KLHA, II, AI:8, f f 382, 5 juni 1641, köper Lars Olsson i Knutsbo på sin framlidne faders sal. Olof Larssons vägnar, fordom i Norrnäfde, Erik Bengtssons i Sonnbo brodersdel i Norrgården i Norrnäfde.
Någonting som direkt bekräftar att Jöns Eliansson är son till Elian Knutsson i Fors har jag inte påträffat. De följande domboksutdragen, som anger att hans svåger var gift med Elian Knutssons dotter, samt att Elian Knutssons ättlingar köpte Jöns Elianssons arvejord i Fors måste dock anses vara goda bevis för att så är fallet.

KLRD, 24, f 1189, 31 maj 1688
Lars Germundsson och Erik Jöransson i Östanfors och Folkärna socken hava sig tillhandlat ett tunnland åker med tillydande lägenheter av deras skyllefolk, nämligen Elian Jönsson i Knutsbo och Grytnäs socken bekommit 100 daler, Per Jönsson ibidem likaså 100 daler, hustru Brita Jönsdotter i Norrnäfde 50 daler, och hustru Malin Jönsdotter i Fänsjö i Garpenbergs socken 50 daler.

KLRD, 28, f 1130v, 6 juni 1692
Fastades till Lars Germundsson och Erik Göransson i Östanfors sal. Jöns Elianssons i Knutsbo och Grytnäs socken jord och fasta egendom i Östanfors, bestående av ett tunnland efter gamla reven.
Tredje resan uppbjuden den 6 juni 1689.

KLHA, III, AI:12, f 99v, 28 sept 1668
Jöns Elianssons arvingar i Knutsbo fingo fasta på en sjundedel i bemälte hemman med alla dess tillhörigheter i hus och jord, skog och skjul, som bemälde Jöns av sin svåger Mats Ersson i Hyttan köpt haver. Köpebrevet daterat den 16 november 1629.

Mats Ersson var gift med Brita Eliansdotter, dotter till Elian Knutsson i Fors i hans första äktenskap. Mats Ersson är bror till Elians andra hustru. (KLHA, II, AI:10, f 397, 1 juni 1643)
Jöns Eliansson var gift med en dotter till Olof Hindersson i Nyhyttan, som då tillhörde Knallasbenning, som framgår av följande.

KLHA, II, AI:9, f 432, 11 nov 1643
Mårten Hindrichsson i Knallasbenning byter sin hustrus jord i Gisselbo, en sjundedel i Mats Erssons hemman, som han haver inlöst av samma Mats Ersson, sin hustrus broder i samma by, till Mats Jönsson i Knutsbo, vilken äger förenämnde Mats Erssons dotter till hustru, därför Mats Jönsson givit Mårten igen sin moders jord i Knallasbenning, och en tiondedel i Lars Olssons hemman.
Samma jord i Knallasbenning haver Mårten bytt till Olof Knutsson i Nyhyttan i samma by, sin broders dotterman, vilken var Mats Jönssons moders syster, Olofs moders börd (~~ty hon och Mats Jönssons moder voro systrar, därför Olof och Mats Jönsson syskonbarn~~) och finge jord och hus igen i Knallasbenning hos Olofs hustru, ...
(Parentes och överstrykning enligt domboken)

Ytterligare bekräftelse på detta, och på Jöns Elianssons fädernearv i Fors, erhålles av följande.

KLHA, II, AI:9, f353, 23 jan 1643
Anders Nilssons i Smedsarvet hustrus, hustru Anna Jönsdatter, arvejord och hus i Knutsbo, som Anders med hennes samtycke har sålt hennes broder Mats Jönsson i Knutsbo. Än Anders Nilssons hustrus fasta arv och egendom i Fors och Knallasbenning, som han har sålt förbemälde hennes broder för stångjärn 1 skeppund 24 lispund, vilka som han, Mats Jönsson, har fått av Erik Matsson i Björsjö för sin hustrus fasta fäderne i samma by. Brev daterat 3 maj 1642.

BOUPPTECKNING EFTER KNUTSBOS FÖRSTA ÄGARE

Diplomatarium Dalekarlicum, del 2

301.* 1460 d. 6 Juli. Knutsboda.

Biskopen i Westerås Olof Gunnarssons Bref och af flere beseglade Attestatum, angående ett emellan Knut Perssons i Knutsboda Enka och Barn hållet skifte och byte af der och annorstädes belägne, arffallne, fastigheter.

Membr. Copia.

Alle the som thetta breff höra hellar see helsom ui broder oluff medh gudz nade, biskop i uästeraas euärdeligh medh gudh, kunngiörom ui medh thetta vort öpna bref, at arom effter gudz bördh, tusende fijrehundrade paa dedh sextionde, siette dagh iulii, när flere godhe manna som thär till kalade uorom, när uaro, giordes ett skäligit uänligit och samselligh skipthe och bijte imillomm ärligh manne knut persons, gudh hanns siel nade, käre hustru, och thera barn, som äre per knutzson, knut knutzson, hustru karin, och iungffru ingrid knutz dotrar, i swa matta, att oluff larsson och hustru margreta, fordom förut nemde knutz hustru, skulle haffua paa sinn tridingh, pauels böningh medh the egoo dela och utuäga thär till höra, och utgiffua för thenn tridingh ena läst iärn, huilket iungffru ingrid skal haffua paa sin deel, och thär till skall hon haffua tretton fat iärn. ett hundrade aff ion ierudd, paa sinn syster deel, Jtem bengt tomasson, och hustru karin knutz doter, skall haffua knutz boodha, medh asköö och the utuäghar, när och fierr som knutz bodha till hörer, paa enn syster deel, Jtem skole per knutzson och knut knutzson haffua tu markeland iordh, gamul frelses, i söder näffde, och tij ortuge land skatte iordh, thär samma städes, och ett halfft marke land gamul frelses iordh i fullestadha, som staar till panta, hustru cecilia för en halff läst iärn, aff huilke halffe läst iärn, bengt tomasson och hustru karin skole utgiffua fijre fat iärn, och oluff larsson och hustru margreta skole utgifua tu fat iärn, paa thedh alle thenna skipthe och byterdela skole thess stadigare bliffua, och obrotsligh hallas, som nu fore skriffuit staar, latom ui broder oluff med gudz nade biskop i uästeraas paa förnemde per knutsons, knut knutsons och iungffru ingrids uägna, huilkens förmijndare ui arom, och bengt tomasson, och oluff larsson, medh uårt secret, medh begge teras insegle, uitterligh hanghia för thette breff till uittnesbördh och stadhfästelse, utan alle näklagan, hielperädhe, eller gensägn. Datum et actum knutzbodha anno domini die prenotat. present. domino henrico laurencii canonico arosiensis, et iohanne brottarmagh.

Efter en af Häradshöfdingen Albrecht Hansson den 15 October 1593 utfärdad vidimation på pergament, hvilken handling Knutsbo byamän i Grytnäs socken innehafva.)

TIDEN FRÅN 1600-TALETS MITT

JORDÄGARE EFTER UPPDELNINGEN TILL SEX HEMMAN

KNUTSBO NR 1

MATS OLOFSSON
-omkr. 1680

OLOF MATSSON
-1690
och systern
KERSTIN MATSDOTTER
1651-1724
gift med
Per Eliansson
-omkr. 1696

MALIN PERSDOTTER
1684-1717
gift med
Mats Matsson
1672-1712

PER MATSSON
1701-1766
och brodern
ERIK MATSSON
1704-1773

MATS ERSSON
1744-1801

MATS MATSSON
1789-1852
och systern
ANNA MATSDOTTER
1775-1848
gift med
Anders Andersson
1773-1843

ANNA ANDERSDOTTER
1812-1851
gift med
Jan Jansson
1808-1868

ANDERS JANSSON
1834-

ERIK ANDERSSON
1858-
och brodern
ANDERS ANDERSSON
1863-

Sålde till
AVESTA BRUK

Sålde till
CARL E JOHANSSON
1872-1942
Knutsbo nr 4

KNUTSBO NR 2

LARS OLOFSSON
-omkr. 1650

LARS LARSSON
-omkr. 1705

ANDERS LARSSON
1683-1743

ANNA ANDERSDOTTER
1712-1767
gift med
Johan Ersson
1709-1759

ERIK JOHANSSON
1734-1775

ANNA ERSDOTTER
1765-1836
gift med
Anders Ersson
1762-1825

STINA ANDERSDOTTER
1791-1849
gift med
Jan Larsson
1788-1844
och systern
ANNA ANDERSDOTTER
1793-1870
gift med
Anders Andersson
1792-1875

ANNA ANDERSDOTTER
1819-
gift med
Abraham Jansson
1822-1881

ANDERS ABRAHAMSSON
1850-

Sålde till
NILS HALVARSSON
1837-1908

OLOF HALVARSSON
1888-
och brodern
NILS HALVARSSON
1881-

Sålde till
STHLMS SUPERFOSFAT

Sålde till
LARS LARSSON
1880-
Från Knutsbo nr 6

Sålde till
GUSTAV JOHANSSON
1908-
Från Knutsbo nr 4

KNUTSBO NR 1 och NR 2

GUSTAV JOHANSSON
1908-

PER ÅKE JOHANSSON
1948-

KNUTSBO NR 3

ELIAN JÖNSSON
-1701

MATS ELIANSSON
1661-1737

OLOF MATSSON
1702-1766

OLOF OLSSON
1739-1795

Sålde till
MATS JANSSON
1775-1862

JOHAN MATSSON
1806-1880

Sålde till
Johan Persson
1848-1930
Knutsbo nr 4

KNUTSBO NR 4

PER JÖNSSON
-omkr. 1680

JÖNS PERSSON
1657-1733

ERIK JÖNSSON
1692-1766

PER ERSSON
1735-1772

KARIN PERSDOTTER
1772-1855
gift med
Per Persson
1767-1838

Sålde till
ERIK MATSSON
1819-1845
Dottern sålde
till styvfadern
PER ABRAHAMSSON
1808-1863

JOHAN PERSSON
1848-1930

KNUTSBO NR 3 och NR 4

CARL ERIK JOHANSSON
1872-1942

ALLAN JOHANSSON
1912-

Sålde till systersonen
LARS INGEMAR ENGVALL
1954-

KNUTSBO NR 5

ERIK OLOFSSON
-1653

OLOF ERSSON
-1718

OLOF OLSSON
1673-1752

SARA OLSDOTTER
1710-1768
gift med
Mats Leonardsson
1710-1786

OLOF MATSSON
1740-1807

OLOF OLSSON
1775-1814
och brodern
MATS OLSSON
1780-1869

JOHAN MATSSON
1830-1894

ANDERS JOHANSSON
1861-1899
och systern
CAROLINA JOHANSSON
1859-1946
gift med
Anders E Johansson
1863-1930

ERIK J-N SAMMELS
1895-1980

Sålde till
AVESTA STAD

Sålde till HSB

Sålde en del till
TORINGE HUS
och en del till
ARNE KARLSSON
1922-

KNUTSBO NR 6

MATS JÖNSSON
-1652

MATS MATSSON
-omkr. 1673
och brodern
ERIK MATSSON
1642-1720

JOHAN ERSSON
1681-1736

ERIK JOHANSSON
1713-1763

JOHAN ERSSON
1737-1797

ERIK JANSSON
1771-1846

JOHAN ERSSON
1807-1878

ERIK JANSSON
1837-1922

Sålde till
AUGUST ERIKSSON
1867-

Sålde till
LARS LARSSON
1880-

Sålde till
STHLMS SUPERFOSFAT

Sålde till
JOHAN JOHANSSON
1882-

SVEN JOHANSSON
1926-

TVISTER OM SKOGEN, DELS MED GRANNBYARNA, DELS INBÖRDES

Skogen var ju för byborna en viktig tillgång, och det förekom tid efter annan tvister, dels med de närmaste grannbyarna om rågångarna, dels internt mellan byinnevånarna, om vem som hade rätt till en viss skogslott. Jag återger här några av dessa tvister, men det finns åtskilligt flera av dem i domböckerna.

MED HYTTAN

KLHA, III, AI:6, f 34, 25 april 1662

Emellan Knutsbo-borna å den ena sidan kärande, och Hytte-borna å den andra svarande, angående någon skog de tvistade om, är detta Rättens utslag, att alldenstund parterna efter begäran är tvenne syner i förledet år tillåten, och de 12 synemän som andra resan denna deras tvistighet besigtigat, nämligen av Folkärna socken Anders Danielsson i Lycka, Per Ingemarsson ibidem, Jöran Matsson i Rossarvet, Mats Jöransson i Dicka, av By socken Olof Bengtsson i Rosse, Jon Mårtensson i Rossberga, Hans Matsson ibidem, Mats Thomasson i Morshyttan, och Garpenbergs socken Olof Mårtensson i Persbo, Olof Jansson i Fransbo, Mats Persson i Plogsbo och Jöns Olofsson i Wikhyttan, nu bekände sig efter yttersta förmåga för omhava och rannsakat och befunnit Hytteborna icke böra gå utan dessa rå, såsom första rå vid Gunnarsmossänden, överst på .....berget en vise med rå omlagd, än en vise på samma berg med rå omlagd, vilken visar till Stä, och vid Stä är också en rå med tvenne armar visandes öster och väster, samt ock tre by-rå komma tillhopa, över vilken rå Hytte-borna aldrig hava gått till skogs, därtill medhålla och bägge synen i detta fallet, och inga andra skäl funnos på någondera sidan förutan denna rågång. Varför blev ock densamma såsom riktig skillnad emellan dessa stridiga parter approberat och gillat.
Här emot inlade Hytte-borna sina vadpenningar 3 daler smt under Lagmannen.

MED GISSELBO

KLHA, III, AI:6, f 34v, 25 april 1662

Emellan Knutsbo-borna och Gisselbo-borna, som tvistade om någon skog, var uppå i förledne år en laglig syn är efterlåten och hållen, blev således avsagt, att emedan såsom dessa parter icke voro ense om den rå, som synemännen då hava funnit, nämligen en sten i Sjöland med tvenne stenar vidställda, visandes öster norr, en sten ovan Gisselbo kyrkovägen, också vidställd som viste i samma stråk öster norr, vid den sjöbacken en sten vidställd samma stråk visandes, sedan till Aspeån, vid Aspeån står en tall uti vilken tvenne ...... huggna äro, vid Storsvan en tall varest synemännen hava lagt en rå, såväl såsom vid Brunsjöberget. Då blev parterna pålagt, att kalla lantmätare att skilja dem åt, och dela skogen efter utlagorna, i mellantiden bliver den tvistiga skogsdelen vid 40 daler smt förbjuden.

MED SÖDERNÄFDE

KLHA, III, AI:8, 19 okt 1664

Näfde-borna besvärade sig över Knutsbo-borna, att de intet vilja unna dem någon skogslott på andra sidan sjön, begärandes en rannsakning däröver, och att hela skogen dem emellan måtte delas efter utlagorna, helst emedan bemälde Näfde-bor förmente att Knutsbo var avgärdat av Näfde.
Knutsbo-borna framlade ett gammalt bytesbrev på pergament skrivet, daterat anno 1460 trettondag Jul, vilket ock var förnyat av Albrekt Hansson anno 1593 den 15 oktober, viljandes därmed bevisa Knutsbo vara en odalby, helst därför att samma by därutinnan nämndes.
Utav detta brev togo Näfde-borna detta skäl sig till hjälp, att alldenstund de förnummo med ovanbemälde brevs uppläsande, det ägaren till Knutsbo haver hetat Knut, och skulle varit den förste så som

berättades, utav vilken Knutsbo skulle hava fått sitt namn, då hade dess större presumtion därom, att Knutsbo skulle vara avgärdat av Näfde, besynnerligen emedan ock densamma haver ägt Näfde.
Ehuru nu härom kunde vara, kom likväl detta i betänkande, att av Södernäfde görs stora utlagor, och hava dock ringa skog, där emot Knutsbo ligger för ringa skatt och dess åbor trilsket vilja tillägna sig mycket mera skog än Södernäfde-borna, varför uti anseende av detta, det följande resolverades, att emedan såsom Knutsbo-borna icke skulle visa kunde bevis, att Knutsboda är med rå och rösen omlagt, då skall därom en rannsakning av opartiske män anställas, och så framt inga rå och rösen befinnes vara omkring Knutsbo, skall skogen öster norr om sjön, som ligger emellan Södernäfde och Knutsboda, skiftas och delas efter bemälde byars utlagor, dock att den skogen som Södernäfde-borna på sin sida hava confirmerat, också skall på deras del och anpart beräknas.

MELLAN GRANNAR

KLRD, 61, f 659, 26 sept 1710

Mats Eliansson och Jöns Persson med Erik Matsson i Knutsbo, efter utverkade stämningar, var emot annan, i Rätten förda tvist om tvenne skogstegar in på Bjursjö och Pirka skillnader, blev uppå parternas inhämtade tal och gensvar, samt nämndemännens Hans Matssons i Nybyn och Anders Anderssons på Born förordnade, varvid lotterna att besiktiga och vad parterna emellan ojämt vore att jämka och rätta, till upplysning i saken inkommo berättelser, med följande uti lag deciderat och avgjort.
Ehuruväl Mats Eliansson påstår att få behålla den teg in uti Pirka rå, som han och fadern före honom in till det sista försvarat, och skogen där på 30 åren bortåt spart, utan att där hugga något till sitt behov, varemot de andra sina under händer haft, och å samma tid alldeles skola hava utverkat och skogen därpå förött, som grannarna Samuel Ersson, Erik Persson och Anders Larsson säges kunna betyga, och jämväl månde vara till märkandes, att vederparterna därpå havandes trenne kolbottnar, tillbjudandes dock Mats Eliansson dessa sina grannar Erik Matsson och Jöns Persson till bytes, vad å hans försvarade teg kan efter mätning och prov överstiga hans rätta proportion.
Dock likväl emedan Rättens deputerade klarligen befunnit, att Mats Eliansson och hans föräldrar av denna skogstrakt in åt Björsjö- och Pirkaskillnaderna i många åren innehaft 13 spannland, varemot Erik Matsson och Jöns Persson ej mer än 5 spannland haft att nyttja, hustrurna dock ägt av halva hemmanet och under sig själva två tredjedelar, men Mats Eliansson dock allenast en tredjedel, och ändå medan de omyndo voro, Elian Jönsson deras förmyndare bägge hans pupiller, som rådande voro om två tredjedelar mot honom, sig åtägnat den skogen utkolad och så ödd, som Mats Eliansson efter fadern intill nu sig därvid försvarat, och nu vidare försvara söker, som dock orätt och oskäligt är. Ty därmed går Mats Eliansson den stora skogstegen ifrån, och de andra till, med all den skog vid denna tiden där påstår och förstås bör allt vara dem, men icke Mats Eliansson tillhörig, dock gånge Mats till den nedre tillbaka igen, som svarar emot dess ägolott i byn, och klarligen synes tillhöra honom, att njuta den skog därpå finnes.

ERIK MATSSON MED GRANNARNA

KLHA, V, AI:18, mål 39, 30 april 1755

Uppå undfången stämning av Erik och Per Matsson i Knutsbo, som klagat däröver, att nämndeman Mats Leonardsson med de övriga hans grannar i samma by skola gjort åverkan uppå den skogslott, belägen emellan slogmossen Broänget och ängen Lappen, som kärandens fader, avlidne Mats Matsson den 26 juni 1711 skall inhandlat utav Johan Andersson och Erik Matsson på Hyttan, utgörande hälften av den

skog, Hytte-borna förut såsom förlikning undfått av Knutsbo byamän, inom deras rågång belägen, varför är påstått plikt och skuldens gäldande, samt att sistberörde skogstrakt, som numera hel och hållen skall kommit tillbaka till Knutsbo,måtte efter vars och ens ägande och inhandlade rätt fördelas.
Androg Mats Leonardsson, å egna och svarandenas vägnar, att sedan Häradsrätten den 25 april 1662 utsatt och fastställt en viss skillnad i skogen emellan Knutsbo och Hyttan, efter de i synebreven omförmälte rå- och skiljestäder, skola Knutsbo-borna vid en sedermera dem, Södernäfde- och Hytteborna emellan uppkommen tvist, såsom förlikning till dessa senare avstått en skogstrakt inom Knutsbo rågång belägen, var utav efter svarandenas (skall vara kärandenas) utsago, deras fader hälften skall sig tillhandlat, och således vara ej mera än den andra hälften, som skulle inbegripas uti den förening byamännen i Knutsbo med Hytte-borna ingått och av Häradsrätten den 18 maj 1754 blivit fastställd. Varigenom bemälte Hytte-bor förbundit sig att avstå den såsom förlikning en lång tid nyttjade skogstrakten emot 60 daler kmt, som Mats Leonardsson och hans medhållare allena skola utgivit uppå denna skog, hade den överklagade åverkan blivit gjord. Men att just sådant skall skett å den hälft, vederparterna tillkomma, det bestrides, emedan intet skifte ännu övergått hela skogstrakten och således icke utstakat, varest den enes eller den andres hälft månde vara. Skolandes Erik Matsson och hans broder, flera år utan påtal, förövat hyggster därå, men svarandena intet lär nedfällt, förrän de därtill, genom åberopade föreningsdom fått rättighet, att således förmodades någon plikt för gjord åverkan å en samfälld egendom ej kunde äga rum, utan anhöllo svarandena att i fall Matssönerna åberopade köp skulle äga bestånd, ehuru Hytte-karlarna sålt den skog, som efter 1662 års fastställda råskillnad tillydit Knutsbo by, det måtte ett laga skifte över hela skogslotten försiggå, och svarandena få betala Matssönerna med penningar, vad dem i berörda skog över deras hemmanstal i anseende till köpet kunde tillkomma, helst byns av ålder tillhöriga skog förmentes böra åtfölja jorden, varpå 1734 års med Hytteborna ingångna förening skall haft avseende. Helst igenom densamma skall rågången blivit försatt i det stånd som den var, då 1662 års utslag därom utföll, och denna trakt förmodligen ej mera borde vara ifrån .... frikallad, än den ....skog, som redan grannarna emellan skall blivit fördelad. Varförutan Mats Leonardsson enligt v.v. stämning påstod, det vite kärandena föreläggas måtte, att ej i vårtiden insläppa sina kreatur i Sjögärdet förrän samtliga grannarna ense blivit härom, vilket Erik och Per Matssöner sade sig kunna bifalla, emedan dem förmodligen ej kunde ....(oläsligt tillägg i marginalen).
Alldenstund kärandena vidgått, att Knutsbohemmanet gemensamt, såsom förlikning, till Hytte-borna avstått den omtvistade skogstrakten, vilken inom Knutsbo bys rågång är belägen, och svarandena således äga lika rätt till densamma med vederparterna, vars åberopade köp icke bör ligga de förra i vägen, att där uti njuta sin tillständiga andel, så vida tillägor, varibland skog även är att anse, icke bör skingras ifrån deras huvudjord, utan åtfölja densamma. Fördenskull prövar Häradsrätten rättvist förklara, att hela den av Hytte-borna, såsom förlikning förr innehavda, men sedan till Knutsbo återlämnade skogstrakten bör skiftas och delas Knutsbogrannarna emellan, efter varderas ägande rätt och jordedel, samt Erik och Per Matssöner vara skyldiga, att benöja sig med penningar för vad de med mera kunna innehava, än dem med rätta påbelöpa bör. Om där vid jämkningen skulle finnas, att någon över sin tillständiga rätt i samma skog huggit, bör de lidande där emot tilldelas skog till upphuggning. Varvid riktiga märken och skiljestäder, vedergående till efterrättelse i framtiden, komma att upprättas.

DISKUSSIONER OM HEMMANSDELAR I BYN

KLRD, 42, f 799v, 14 sept 1700

Insinuerade Erik Persson samt Mats och Erik Matssöner i Knutsbo en skrift, varigenom tillkännagives, att under det jämkningsreven förleden måndag och tisdag gick över Knutsbo, som består av ett helt hemman, vilket i förtiden efter enda ägaren fallit sex bröder till arv och i tvenne delar blivit fördelat, så att 3 brodersdelar äro om vardera halvparten, hava de ögonskenligen förmärkt alla brodersdelarna icke vara lika och jämgoda. Begärde för den skull en jämförelse, varom Olof Ersson då skall hava varit överens med dem, men nu vill åtra sig och rygga samma avtal.
Resolution: Ehuru rättvist det vid första påseende synes vara som begärts, kan likväl Rätten intet göra något därvid, innan alla som den sökta jämförelsen i någon måtto angår lagligen inkallade och förhörda bliver, vad de till äventyrs därvid hava att påminna.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 april 1701

Emellan Mats Matsson i Knutsbo å den ena, och Olof Ersson samt Lars Larsson och Erik Persson i Knutsbo å den andra sidan, resolverades och beviljades Mats Matsson nytt prov och jämförelse över alla ägorna därsammastädes, efter arvs- och bördsrätten, samt skatte och utlagorna likmätigt 4, 5 Cap Byggbalken. Kommandes samma jämförelse i laga tid förrättas efter dess begäran av Häradshövdingen med några av nämnden, och edsvuren revkarl, som han efter parternas förslag och överenskommelse sig adjungerandes varde.

KLHA, VI, AI:1, opag., 17 sept 1702

Erik Matsson, Jöns Persson och Mats Eliansson i Knutsbo, Olof Ersson och Mats Matsson, som bägge äga jord uti Knutsbo på det andra halva hemmanet emot dem, och dessutom innehava en niondedel av detsamma halva hemmanet som kärandena åbo, vilken niondedel dessa begärde att få lösa in till sitt halva hemman igen, och därom ensamma vårdande bliva. För dess större riktighets skull både i utlagor och soldathåll, emedan Knutsbo är som på tvenne soldater indelt, varigenom de förmoda sig och dem i alla måtto sedan bättre kunna utreda sig var ifrån annan uti alla utgifter, men icke så eljest om det skall bliva i samma stånd som någon tid varit, helst ock när den omtalte niondedel skall under nya reven vara förd in på kärandenas halva hemman, utlagorna därav inblandade med deras utlagor, vilket icke så lätteligen skall kunna stå till att rätta och utreda.
Där emot svarade Olof Ersson och Mats Matsson, att denna påtalta niondedel, som de med sitt halva hemman innehava, är deras förfäder genom byte tillståndig bliven, och nu i 60 åren bortåt okvald possiderat, påstodo för den skull än vidare hädanåt densamma att få behålla, emedan som i Knutsbo intet skall vara mera än ett hemman och ett mantal, förmenandes utlagorna väl kunna dem emellan fördelas efterarvsrätterna, om änskönt dessa i mera än niondedel ifrån det andra halva hemmanet.
Resolution: Uti ett så gammalt byte, som i många åren oklandrat rått, kan Rätten emot 18 Cap Jordabalken ingen ändring tillåta, och så vida svarandena fullsuttna in på sina hemmansdelar, icke tillstädja någon inlösen av denna niondedel till Elian Jönssons halva hemman av ett mantal, och för denna niondedel ingen svårighet att uträkna, antingen utlagor eller den andel i soldathållet och alla andra utskylder, av vad namn och persedlar, som därå belöpa.

Jöns Eliansson hade tre söner och tre döttrar, och en niondedel motsvarar alltså en systerdel i hans hemman. Det gäller troligen Brita Jönsdotters del i hemmanet. Hon var gift i Norrnäfde, och hon kan ha bytt sin del i Knutsbo mot Olof Larssons söners arvejord i Norrnäfde. Hennes systrars utlösen redovisas under Mats Jönssons och Elian Jönssons hemman.

PROTOKOLL ÖVER REVNING AV OLOF LARSSONS HALVA HEMMAN

I häradsrättens protokoll förekommer ofta, att någon av parterna i ett mål begär revning över ett hemman, eller åberopar ett protokoll över en tidigare revning. Jag var intresserad av att se ett sådant protokoll, varför jag sökt i olika arkiv efter dem, dock utan resultat. Det var därför mycket glädjande när jag fann ett från år 1702 i Knutsbo byarkiv, som förvaras av Gustav Johansson i hemman nr 2 "Myrby".

Det är protokollet över den revning, som Mats Matsson i hemman nr 1 begär den 27 april 1701, när han misstänker att hans och hans svärmors andel i jorden inte motsvarar arvsrätten. Protokollet om detta finns på föregående sida. Det visar sig också att han har rätt, och han får sig mera jord tilldelad.

Det är ingen spännande läsning med alla siffror om snesland och bandland. Men det är dock intressant att se hur noggrant revningen utföres, och hur villigt, åtminstone som det förefaller, alla grannarna ställer upp för att skapa millimeterrättvisa i fördelningen av den dyrbara jorden.

Förutom revningsprotokollet innehåller dokumentet en delning av skogen mellan samtliga bybor, en diskussion om "den gamla hustomten", samt en utredning om den niondedel, som överförts från Jöns Elianssons hemman till Olof Larssons. Texten om skogsdelningen slutar utan att Jöns Perssons slutliga andel anges, inte heller finns de vanliga slutorden eller underskrifter, vilket säkerligen beror på att en sida saknas, Av utredningen om niondedelen finns endast början, varför jag utelämnar den.

Knutsbo byarkiv

Anno 1702 den 13, 14, 15 augusti, voro vi undertecknade efter föregånge bevillning och resolution på Grytnäs sockens ordinarie Höglovlige Ting den 25 september 1701 i Knutsbo församlade till att reva och jämka emellan Mats Matsson, Samuel Ersson eller dess styvson Olof Ersson i Södernäfde boendes, men jordägare i Knutsbo, och Lars Larsson, som alla tre åbo det ena halva hemmanet i Knutsbo, under vilken jämförsel vardera ..... sig förut besitta och bruka, i åker och äng det jordetal som efterföljer, och här nedanför dem vardera påföres, förutom den niondedel, som Mats Matsson och Olof Ersson ifrån det andra halva hemmanet ibidem innehava, och böra vara lika delaktiga uti, när den rätt uttagen är eller bliver, som eljest med jämförslen dessa trenne grannar emellan uppå det ena halva hemmanet ock ingen gemenskap haver.

(forts. nästa sida)

VRETJORD OCH ÄNG

Olof Erssons andel, som styvfadern nämndeman Samuel Ersson brukar

Gamla sveden	18	-
Noch ibidem	11	8
Vidare därsammastädes	15	-
Än ytterligare samma sved	10	-
Än mera ibidem	47	-
Sistberörde gamla sved	30	-
Plöjningen, nytt av oskifto	64	-
Svintäppan, nytt av oskifto	6	5
Täktbacken	27	6
Ibidem	11	5
Noch därsammastädes	3	-
Broänget	33	-
Rovsveden	17	4
Nysveden	8	-
Än därsammastädes	13	5
Kärrdammen	46	-
Av Storängstegarna sin rätta proportion emot de andra		
Slogmossefallet, nytt av oskifto intagit	48	-
Broängsfallet, gammalt	116	-
Av ägo instängt ifrån kolningslott	112	-
Havresveden, nytt instängt av kolningslotten	28	-
Rovsveden, nytt instängt av kolningslotten	19	-
Stubbestycket, nytt av oskifto inkräktat	10	6
Noch ibidem, nytt av oskifto	1	-
Kalvhagen	18	-
Dammstycket, nytt av oskifto	2	1
	717	2

Mats Matssons andel

Gamla sveden	6	-
Ibidem	11	8
Noch därsammastädes	10	-
Än mera i samma sved	11	6
Vidare på det stället	11	-
Ytterligare ibidem	3	2
Vid Elian Jönssons gård, nytt av oskifto	20	-
Svintäppan, nytt av oskifto	6	20
Täktbacken	27	6
Ibidem	11	5
Noch därsammastädes	3	-
Broänget	66	-
Nya svedvreten	20	4
Noch ibidem, nytt av oskifto intagit	6	-
Rovsveden	17	7
Av Storängstegarna sin rätta proportion		
Slogmossfallet, nytt av oskifto	47	-
Röjningsvreten	17	3
Stubbestycket	3	8
Svintäppan, nytt av oskifto	16	-
Slogmossefaller, gammal äng upptagit förrän skogen detes, men sedan vid bytet fallit in på egen lott	140	-
Litzlesveden, på dess egen skogslott av ägo intagen	57	6
	513	9

Lars Larssons andel

Gamla sveden	15	4
Ibidem	20	6
Noch därsammastädes	30	6
Bäckmossevreten	3	6
Svintäppan, till nytt instängt av oskifto	7	8
Broängen	112	-
Rovsveden, gammalt	11	4
Nysveden	21	2
Källtomten	50	4
Noch därsammastädes	60	-
Noch av oskifto intaget	30	-
Litzlesveden	175	-
Noch av oskifto inhägnat	58	-
Broängsfallet, gammalt	116	5
Nytt därsammastädes av egen skogslott	112	-
Storskäret å dess egen skogslott, nytt intaget	240	-
	1064	5

Av storängstegarna bekommer han sin rätta och behöriga portion när han efter översta gårdarna till sitt instänger det som tillförende intill Storängen legat, vilket honom nu till fyllnad anslogs och tillmättes.

(forts. nästa sida)

ÅKERJORD

Olof Erssons, som dess styvfader Samuel Ersson nämndemannen brukar

	Snesl.	Bandl.
Norråkern		
Kvarnåkern	8	3
Spjutåkern	5	1
Källmoåkern	2	4
Enebacksåkern	4	4
Storåkern	9	-
Kårboåkern	3	6
Knölåkern	3	3
Litzleåkern	2	4
Grönåkern	3	4
Litzlevattulindåkern	2	4
Fähusåkern	6	5
Sjögärdet		
Slybackåkern	7	6
Dikesåkern	8	2
Litzleängåkern	5	-
Storåkern	15	2
Tattarbäcksåkern	12	8
Krokåkern	4	8
Duvetalsåkern	7	4
Portåkern	2	5
	114	6

Avgår 17 snesland 3 bandland, som kommer niondedelen vid på andra halva hemmanet, då övrigt bliver 4 spannland, 16 snesland, 9 bandland

Mats Matssons

Norråkern		
Kvarnåkern	7	2
Spjutåkern	2	6
Källmoåkern	2	-
Enbacksåkern	5	3
Storåkern	6	3
Kårboåkern	3	3
Knölåkern	3	3
Litzleåkern	2	4
Grönåkern	3	4
Litzlevattulindåkern	2	4
Fähusåkern	6	-
Sjögärdet		
Slyåkern	4	4
Litzleängsåkern	4	1
Dikesåkern	8	2
Storåkern	8	7
Tattarbäcksåkern	10	5
Krokåkern	4	8
Duvetalsåkern	4	6
Portåkern	2	5

Bliver 4 spannland 12 snesland 6 bandland.

Lars Larssons andel

Norråkern		
Kvarnåkern	7	6
Spjutåkern	4	9
Källmoåkern	2	2
Enebacksåkern	5	6
Storåkern	8	9
Kårboåkern	4	1
Knölåkern	5	4
Litzleåkern	3	6
Grönåkern	4	3
Litzlevattulindåkern	2	8
Fähusåkern	8	4
Sjögärdet		
Slyåkern	7	3
Litzleängåkern	5	6
Dikesåkern	12	3
Storåkern	14	1
Tattarbäcksåkern	11	5
Krokåkern	6	2
Duvetalsåkern	6	5
Portåkern	3	-

Bliver 6 spannland, 4 snesland, 3 bandland.

(forts. nästa sida)

När nu ovanstående jordetal i åker 15 spannland 13 snesland 8 bandland delas till jämföres emellan Olof Ersson, Mats Matsson och Lars Larsson, aktandes därvid att Lars haver 1/2 systerdel mer än de andra, och bör bekomma 6 stänger när de andra får vardera 5, det är 16-delen av hela.

Summan belöper
På Olof Ersson 4 spannland, 18 snesland, 5/8-dels bandland.
På Mats Matsson 4 spannland, 18 snesland, 5/8-dels bandland.
På Lars Larsson 5 spannland, 7 snesland, 6 3/4-dels bandland.

Varför Olof Ersson, som befinnes hava nu inne med sig 4 spannland, 16 snesland, 9 bandland kommer att få till fyllnad av Lars Larsson 1 snesland, 1 5/8-dels bandland.
Mats, som tillförende haver 4 spannland, 12 snesland, 6 bandland erhåller till fyllnad av Lars Larsson 5 snesland 4 5/8-dels bandland.
Och Lars Larsson, som för detta haver 6 spannland, 4 snesland, 3 bandland giver från sig åt Mats för dess fyllnad 5 snesland, 4 5/6 dels bandland, och till Olof Ersson 1 snesland 1 5/8-dels bandland kvar bliver 5 spannland, 7 snesland, 6 3/4-dels bandland.

Men vad vretjorden och ängarna angår, prövas skäligt, att innan sådant till jämföres delas, bör av hela summan avdragas och undantagas vad en och var ibland dem instängt och avröjt, upphävdat och tillbrukat, av var sin lott och skifte sedan skogen dem emellan delt blev, nämligen:

Olof Ersson		
Broängsfallet	112	-
Havresveden	28	-
Rovsveden	19	-
Mats Matssons antecessorer		
Litzlesveden	57	-
Lars Larsson		
Broängsfallet	112	-
Storskäret	240	-
	568	-

Där är av hela jordetalet i äng och vretjord 114 spannland, 15 snesland, 4 1/2 bandland, avdrages förberörda 28 spannland 6 snesland eller efter snesland tillräknandes 568 snesland, överblivna till jämföres att delas 86 spannland, 4 snesland, 4 1/2 bandland, vilka dock med sådan åtskillnad under jämförelsen komma att consideras, att det äga, som en eller annan av oskifto mark upptagit, jämföres emot vartannat, och överskottet måste vederläggas med jämgott uppgärdsland, om sådant är tillfinnandes, eller emot proportionerlig betalning med penningar för arbetet tillträdes.
Varandes sådan äga intagen av oskifto mark, dessa som efterföljer, nämligen:

Olof Ersson		
Plöjningen	64	-
Svintäppan	6	5
Slogmossfallet	48	-
Stubbestycket	11	6
Dammstycket	2	1
	132	2
Mats Matssons antecessorer		
Vid Elians gård	20	-
Svintäppan	6	2
Nysvedvreten	6	-
Slogmossfallet	47	-
Stubbestycket	3	8
Svintäppan	16	-
	99	-
Lars Larsson		
Svintäppan	7	8
Källtomten	30	-
Litzlesveden	58	-
	95	8
Tillsammans	327	-

Emedan således de av oskiftad mark intagna röjningarna stiga till 327 snesland, ty skulle efter proportion dessa grannar emellan, så framt de lika mycket var intagit, hade löpt på Olof Ersson 102 5/16-dels snesland, på Mats Matsson sammaledes 102 5/16-dels snesland, samt uppå Lars Larsson 122 14/16-dels snesland, men alldenstund Olof Ersson över samma proportion inkräktat av oskifto 30 snesland 1 10/16-dels bandland, ty böra där emot de andra hava jämgott röjningsland, eller emot vedergäll-

ning i penningar efter mätesmannens order. Lars Larsson instiga med honom uti samma röjningar på 26 snesland 8 1/4-dels bandland, och Mats Matsson på resten 3 snesland 1 14/16-dels bandland, emedan de så mycket mindre av oskifto intagit än på dem i proportion av hela summan belöper.
De gamla ängarna och vretjorden bestiga till 1399 snesland 2 1/2 bandland eller 69 spannland 17 snesland 1 bandland, varav belöper

På Olof Ersson	427	12
Mats Matssson	427	12
Lars Larsson	543	16

Men nu hava av dess gamla

Lars Larsson		
Gamla sveden	66	6
Röjningsvreten	3	6
Broängen	112	-
Rovsveden	11	4
Nysveden	21	2
Källtomten	110	4
Broängsfallet	116	-
	441	2
Litzlesveden	175	-
	616	2
Mats Matsson		
Gamla sveden	53	6
Täktbacken	42	1
Broänget	66	-
Nysvedvreten	20	4
Rovsveden	17	7
Röjningssveden	17	5
Saggmossefallet	140	-
	357	3
Olof Ersson		
Gamla sveden	131	8
Täktbacken	42	1
Broängen	33	-
	206	9
Rovsveden	17	4
Nysveden	8	-
Noch ibidem	13	5
Kärrdammen	46	-
Broängsfallet	116	-
Kalvhagen	18	-
	425	8

Haver alltså Lars Larsson över sin rätta andel i det gamla, som han kommer att avstå, 72 snesland, 6 bandland, varav bekommer

Mats Matsson		
som förr haver	357	3
sig till fyllnad	70	9
	427	12
Olof Ersson		
som tillförne besitter	425	8
till sin fyllnad	2	4
	427	12

Härmed begärde uti samtliga grannarnas närvaro, Erik Persson å egna och sina medintressenters vägnar, att få av de andra veergällning och jämförelse i skogen, sig till ersättning för den kolningslott Gisselbo-borna honom avvunnit, vilket samtliga bejakade när de få låta uppreva skogen, emedan de nu intet så just veta skillnad lotterna emellan, utan märka träna kullhuggna äro. Varför detta vid läglig kan genom mätning fullföljas med jämförsel i skogen på sådant sätt, att var i det mesta som görligt är behålla sina förra skiften och lotter, blivandes då av dem tilldelt rekvirenterna deras fyllnad efter proportion, så att ock var känner avsaknaden efter sin quota, och tages i akt att röjningen Stor....., som Erik Persson och dess medintressenter ännu i behåll hava, kommer i beräkning för landmånens skull.
Sammalees ock de intagor, som andra grannarna uppå sina skogslotter uppröjt även för landmånens skull. Och måste när denna skogsjämkning försiggår, alla grannarna sig därunder infinna, var sina lotter redeligen utvisa, och all den veterlig upplysning utan hinder vid handen giva, eller åt 40 daler smt plikt och vite skyldiga vara.

Actum ut supra

Jonas Boetius Lindebohm
Hans Matsson i Nybyn
Erik Andersson i Brunna

(forts. nästa sida)

Den gamla hustomten angående, påminte Mats Matsson, att vardera intressenten vill där uti hava sin arvsrätt och del behållen, ändock av Svinvallen andra byggningsställen äro undantagna, så att hustomterna äro nu sju, fastän i arvsskiftet allenast sex brodersdelar voro till anseendes, förfrågades huru därmed vore sig att förhålla? Var uppå meddeltes till svar, att likmätigt 5 Cap Byggnadsbalken kan ingendera ibland dem, som av Svinvallen fått jämgott vederlag med fog göra åtal på sin del i gamla tomten, Men om någon byggt uppå skiftade och till jämföres gångna ägor, honom är den rätt och andel uti gamla hustomten förbehållen.

Actum ut supra

Jonas Boetius Lindebohm

Anno 1702 den 4 september voro nämnde- och revkarlarna Hans Matssom i Nybyn och Erik Andersson i Brunna till Knutsbo, att uppmäta den skog grannarna därsammastädes sins emellan tvistade om, Kolningslotterna kallade, då befanns att

	Spannl.	
Lars Larssons lott höll	28	-
Mats Matssons lott	105	-
Olof Erssons i samma skifte	86	-
Elian Jönssons lott	79	10
Erik Matsson lott	46	10
Jöns Perssons andel	33	-
Summa	378	-

Denna skogstrakt av 378 spannland deltes först grannarna uti två lika emellan, då sig uppå vardera belöp 189 spannland, Sedan uttogs av den ena halvparten en niondedel 21 spannland, som lades in med den andra halvdelen. Då blev övrigt i behåll för den ena halvdelens intressenter 168 spannland. Därnäst deltes vederbörande emellan efter arvsrättigheterna och tillföll:

Lars Larsson med dess intressenter			
Hade förut själv		28	-
Fick till av Mats Matssons		27	-
Item av Olof Erssons		17	-
		72	-
Mats Matsson själv i behåll av sin lott		69	-
Olof Ersson i behåll av sin egen lott		69	-
Elian Jönssons arvingar av sin egen lott i behåll		63	-
Erik Matsson på sin egen lott	46.10		
Fick till av Elian	16.10	63	-

(Fortsättningen saknas)

TVIST MELLAN KNUTSBO OCH BENGTSBO OM "TRÄTESTYCKET"

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 april 1702

Olof Matsson i Bengtsbo tilltalade Jöns Persson, Elian Jönssons arvingar i Knutsbo och Olof Ersson i Sörnäfde,som ock del äger i Knutsbo, angående någon ängesvall i Bengtsboänget in emot Asköskillnaden, som han kallar Trätestycket, påståendes detsamma med all rätt höra under Bengtsbo, och i långa tider klandrat varit, uppvisandes en sedel av innehåll, att Mats Christiansson på sitt yttersta beklagat med betygande vid den allsmäktige evige Guden, Anders Matsson i Knutsbo hade på Askön ifrån .... in till bäcken med orätta borta ifrån honom och hans barn, troendes honom på sitt ytterste få ont samvete för det han så orätt vådeligen handlat emot Mats Christiansson och dess barn.
Svarandena invände detta ängestycke med allan rätt kommer Knutsbo och icke Bengtsbo till, och att en gammal .... tillförne utvist skillnaden bägge byars äng emellan, efter vilken ock än i dag rötterna skola stå till igenfinnandes på samma rum, och ingen av Bengtsboborna gått över det strecket, ej heller sådant påstått mer än käranden och dess antecessorer, över vilkas övervåld svarandena sig mycket beklagade, i ty de ofta detta stycket avslagit när de kommit att höbärga tidigare än Bengtsbo-borna.
Resolution: Häradshövdingen vill i sommar med nämndemännen Hans och Daniel Matssöner platsen i Ögonsikte taga, och tillse om parterna stå till att förenas om en viss skillnad, varom icke han söker sedan efter dess inhämtade beskaffenhet, på nästa Ting tryggare avhjälpa med ändelig dom och utslag.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 maj 1703

Uti den vid sistlidne Ting dissecerade sak emellan Anders och Olof Matssöner i Bengtsbo, med Knutsbo Olof Ersson i Sörnäfde, Elian Jönssons arvingar, Lars Larsson och Mats Matsson i Knutsbo, som tvista om en liten ängepart, Trätstycket kallat, vid Askön beläget, vilket Knutsbo-borna under gammal hävd invände sig possidera, och därvid emot Bengtsbo-borna sig försvara vilja, påberopandes Nils Germundsson i Axelsbo, vilken edgång admitterades till vittnesmål, och berättade, att för några år sedan då han hulpit svågern Mats Olsson i Knutsbo med slåtter på denna äng, haver Knutsbo-borna obehindrat slagit till det rum i Backebrinken därest i buskarna förr stod, vid pass 1 1/2 aln ned intill undre gaveln, till vilket rum han väl i 30 år då han svågern hulpit, med lien slagit, Bengtsboborna opåtalt, som det ock lämnat för Knutsbo orört, då de förut slagit hade.
Resolution: Att ändock Knutsboborna både före påstått, så väl som nu påstå sig med deras gamla hävd av detta så kallade Trätesrycket i Asköängen, hava gått så långt upp att de intagit 2/3-delar av Anders Erssons laduvägg på det rum som hon nu står, men sådant med fullt bevis icke styrka och stadfästa gitter, utan befinnes å detta rum en fast långlig tvist parteran emellan om rätta skillnaden förd vara, erkännandes likväl Bengtsbo-borna dem hava hävdat in till en videbuske, som står vid nedre knuten av bemälde lada, havandes dessutom ingendera av parterna något laggille skiljemärke att uppvisa. Fördenskull prövar Rätten skäligt dem uti denna deras tvist således att åtskilja. Det bör uti en rät linje upp och ut efter bemälte videbuske vid nedersta knuten av bemälde lada upp till sjön på ena, och på andra sidan neder uti hörnet, råstenar uppsättas, skolandes nedan i kärret ett trärå stadgas, som visar ändå att bäckemunnen där stått och för detta var odisputabel skillnad emellan dessa byars tillständiga ängar varit, vilken gräns sedan parterna å båda sidor, för rättelse tjäna och förbliva skall, till styrko och handhavande av vars och ens rättighet i samma äng.

DISKUSSION MED NILS GRIPENMARCK OM JORD PÅ ASKÖN

Sedan Knutsbo-borna 1677 sålt en äng på Askön till direktör Gripenmarck, ångrade de sig 20 år senare, och försökte få ängen tillbaka till Knutsbo. Detta under motivering att de hela tiden betalt skatten för ängen. Saken komplicerades av, att staten hade fordringar på Gripenmarck, och det fordrades att saken behandlades på fem ting, innan Knutsbo-borna kunde vinna målet och återbörda ängen till byn.
Även Länsstyrelsen var inkopplad på ärendet, varför det är möjligt, att det även i andra arkiv än Häradsrättens finns handlingar om detta ärende.
I Agaton Ericstams bok "Grytnäs socken" finns i första delen, sida 277, en artikel "Sägen och verklighet om Askön", som på ett trevligt sätt, dels berättar om mystiska gubbar och skatter, dels ger fakta om Askö och Gripenmarck.

KLHA, V, AI:2, opag., 8 okt 1694

Erik Matsson i Knutsbo hade instämma låtit Direktören Nils Gripenmarck, angående en äng Askön benämnd, som han skall sig tillhandlat ifrån hemmanet Knutsbo, men skall förvägra därför utlagor giva.
Postmästare Olof Avelin i Avesta framsteg och gav tillkänna, att för 3 veckor sedan överskickades först citationen till Stockholm Direktören tillhanda, därpå han svarat skolat med några ord, sig intet neka dem utlagor för detta äng så framt han vid egendomen förbliver, men som detta skall vara taget i underpant emot den caution, som Hans Kungl. Maj:t betalt till Hans Excellens Kungl. Rådet Brava-Hartperth, så vet han ej heller om det Cronan eller honom förbehållet bliver.
Befallningsman Wikman gjorde härvid påminnelse å Kungl. Maj:ts och Cronans vägnar, att han fått befallning att hava ett vakande öga på all Herr Gripenmarcks egendom uti sitt fögderi.
Fördenskull kunde Rätten nu inte denna sak vidare upptaga, utan suspenderar till nästa Ting.

KLHA, VI, AI:1, opag., 24 maj 1695

Emot Erik Matsson i Knutsbo, som instämma låtit Direktören Nils Gripenmarck angående någon ängesdel i Askön, som ifrån Knutsbo skall såld vara, och nu sökes att vindiceras, jämte bakräkning på utlagorna, inkom Gripenmarcks brev av den 15 maj förleden, där uti han förmäler det han sig icke undandrager, att stånda Erik lagligen till svars om denna ringa ängedel, som riktigt nog skall köpt vara, som köpeskriften med mera skall utvisa då han efter ringa tid kommer till slut med sina cronohandlingar i Stockholm och får komma hem och bland sina köpeskrifter uppsöka, men att han denna gången är frånvarande för sitt ämbetes förrättningars skull, förmodar han att bli excuserad för.
Käranden klagade, att Direktören nu under gången drygar tiden ut, och icke uppgiver köpeskriften, att fås kan sammanhanget och domfälld bliva.
Resolution: Rätten vill för denna gången beviljat hava Direktören dilation till nästa Ting, men han fås vid 10 daler smts vite pålagt, att så framt han ej själv därtill ankomma skulle, att då införsända det på ängen fångna köpebrev, varutan saken icke rätteligen avgöras kan, efter icke försvarligt är, det änget är ifrån hemmanet, och åbon skattar för utlagorna. Dock detta allt så vida käranden denna Rättens resolution Direktören vid rätta stämmestid till nästa Ting förut tillställer.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 sept 1695

Lät i Rätten Direktören Nils Gripenmarck insinuera dess brev daterat Stockholm den 28 augusti sistlidne, därutinnan han förmäler sig dagen förut bekommit Häradshövdingens citation, att till den 27 september svara Knutsbo-karlarna uti Grytnäs vid Avesta ordinarie Häradsting angående någon mager ängesjord, som han på deras trägna begäran sig skall tillhandlat, och sig för denna gången ej kunna, som

nödvändigheten fordrar svara, efter han ej till hands hava skall de där tillhöriga dokumenter, dock ej velat underlåta detta att vid handen giva, att vederparterna över och icke under njutit sin behållning och därför köpet bör stå och icke återgå. Det att vederparterna skola förebära vilja, att påstå inga utlagor därför gjorda äro, så skall till undvikan av sådant incommoditet Direktören så mycket dyrare betalt, undandragandes sig hädanefter icke att giva de utlagor, som efter rev och skattning därav kunna prövas gå böra, hållandes före Knutsbo-karlarna dessa tegar förutan, nog jord för sina utlagor hava, sökandes sist anstånd med saken till nästa Ting, men i vidrig händelse reserverandes sig sin rätt under lovligen Lagmansrätten. Härjämte insinuerades Postmästaren Olavus Avelin på Direktörens vägnar, att köpebrev underskrivits och utgivits den 5 maj 1677 av Hans Larsson och Erik Matsson ibid, därutinnan de försälja till Gripenmarck tvenne sjättedelar uti Askön för 460 daler kmt.
Erik Matssons i Knutsbo hustru, Lisbeth Ersdotter med flera Knutsbo-karlar, anhöllo att vinna jorden till hemmanet, och bakräkning på utlagorna.
Härvid omtalte Häradsskrivaren Lars Foletjärn, att denna egendomen med allt övrigt, som Gripenmarck här ägt i löst och fast, är 1686 bliven emot en ansenlig summa penningar tillskattad Hans Excellens Kungl. Rådet Brava-Hartperth, varom Häradsskrivaren av Landshövdingen Gripenhjelm nyligen skall fått befallning, att alltsammans borde alldeles vara orört.
Resolution: Rätten differerar med slut i saken till nästa Ting, att Häradshövdingen i mellantiden må sig om denna egendomens beskaffenhet hos Landshövdingen förfråga, och hava parterna sig vid nästa Ting utan vidare stämning att inställa, då Rätten sig i detta mål vidare utlåta vill.

KLHA, VI, AI:1, opag., 14 maj 1696

Framkommo Knutsbo-karlarna Erik Matsson, Lars Larsson och Erik Persson, anhållandes om Rättens slut, angående den för detta incaminerade sak emot Herr Nils Gripenmarck angående någon ängeskog i Askö, som de till Knutsbo söka att vindicera, och även påstå i långan tid därföre inga utlagor givna voro, därvid upplästes Högvälborne Baronens och Landshövdingens Herr Nils Gripenhjelms brev till Häradshövdingen av den 26 mars 1696, därutinnan Hans Nåd Herr Landshövdingen förständigat, att Gripenmarcks egendoms löst och fast i följe av Kungl. Cronans Collegie brev av den 29 maj till Kungl. Maj:t och Cronan är vorden värderad, fördenskull kunde Rätten vidare sig nu med saken denna gången icke befatta, utan lämnade Knutsbo-karlarna, att detta ärende först hos Hans Nåd Herr Landshövdingen själva andraga.

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 maj 1697

Talade Lars Larsson och Erik Matsson i Knutsbo till Fru Helena Gripenmarck, angående en äng som Hans Larsson och Erik Matsson i Knutsbo anno 1677 den 5 maj för 460 daler kmt försålt till framlidne Inspektoren sal. Nils Gripenmarck, och han ifrån samma tid hävdat under Askön, utan någon årlig avgift eller vederkänsla till Bolbyn Knutsbo, som skatten årligen utgjort, påståendes kärandena, att den efterlåtas måtte, icke allenast ängen under Bolbyn igen vindicera och återlösa, utan jämväl i köpesumman avräkna vad i årlig skatt av förberörda äng utgå bort och kunnat, vilken äng Fru Helena Gripenmarck igenom sin, så hos Baron och Landshövdingen som nu till Rätten insända skrift, med dessa skäl sökte försvara, nämligen
1) Att den är för mycket högre köpt, än den eljest värd är.
2) Långt ifrån Bolbyn belägen samt Knutsbo-borna från handa, och till föga nytta, helst emedan de till sitt hemman hava, i anseende till skatten som därav går, åker och

äng nog, eller skall sal. Inspektoren hava lagt denna stora omkostnad och byggnaden ned, som på den händelsen att Frun ängen icke får behålla, hon påstår henne restitueras bör efter åtskilliga prejudicate samt 41 punkten av Kungl. Maj:ts nådiga resolution över Ridderskaps och Adelns besvär anno 1680 och 15§ anno 1682. Men ängarna äro lagda under torpet Skogsbo, som skattlagt och militien till lön indelt är, ty skola de därifrån ej kunna separeras och söndras, med mindre att torpet eller dess ägare skulle bliva ofömögna därav utgöra fulla skatten, och indelningsverket således komma till att lida någon ändring, dessutom som dessa ängestegar med Askö eller Skogbo torp, för Hans Kungl. Maj:ts rote arresterade och värderade vara, varemot hon fuller i den Kungl. Hovrätten angående sitt fädernes arv något inlagt, som till Advokatfiskalen Herdenhjelm skall vara remitterat, men ännu något slut därpå ej fallit. Ty skall Frun icke kunna befatta sig med saken, utan begärer härvid anstå måtte, till dess ett slut därutinnan föregår.
Men kärandena påstodo å sin sida, all den stund Baron och Landshövdingen dem till lag och rätt med denna skrift remitterat, ett ändeligt slut i saken att erhålla. Jämte refusion för alla causerade expenser efter verifierande uppsatt sig bestigande till 38 daler.

Resolution: Ehuruväl Välborne Fru Helena Gripenmarck vill söka att försvara förberörde äng därmed, att densamma skall vara skattlagd under torpet Skogbo, dock likväl som sådant med något skäl icke bevist är, utan torpet Skogbo långt tillförne skattlagt var, innan sal. Inspektoren Gripenmarck samma äng under Skogbo köpte, och ingen skattläggning visas sedan därpå gjord, samt räntan för detta ängets skull till någon del ökt och förhöjt vara, alltså kan Rätten i förmåga av 1677 års Placat om skattskyldig jords delning och förminskande ej likmätigare finna, än samma äng bör under sin rätta Bolby emot lösen återläggas. Dock skola kärandena penningarna i anledning av Hans Nåds Högvälborne Baron och Landshövdingens resolution av dato 27 april sistlidne, i Landskontoret för Kungl. Maj:ts räkning insätta, efter samma egendom för Kungl. Maj:ts fordring arreterat är. Kommandes uppå själva köpeskillingen ovanbenämnda 460 daler kmt att avdragas, vad som ängen i årliga utlagor efter gode mäns skattning kunnat av sig kasta, även som å andra sidan om svaranden kan bevisa någon märkelig och nyttig förbättring på själva ängen gjord vara, bör hon därför efter mätesmannaorder en nöjaktig vedergällning njuta, men med någon del av den omkostnad som på husen och byggnaden vid Askön nederlagd är, kunna kärandena icke graveras och betungas. Blivande ock de fordrade expenserna härmed alldeles upphävda.
Sedan detta avsagt vart, förordnades efter kärandenas begäran nämndemännen Hans Matsson i Nybyn, Anders Ersson i Sörnäfde och Erik Olofsson, efter föregången noga besiktning av ängens lägenhet och godhet, att skatta och pröva vad därav för utlagor årligen erläggas kunnat, samt tillse vad förbättring på ängen skedd är, vilken jämväl av dem mätes och värderas måste, om någon befinnes gjord vara, som vid återlösningen kan komma kärandena till nytta och gagn.

Emot denna dom är av Fru Helena Gripenmarck appellerat under Lagmansrätten.

BARN LEKER MED ELDEN OCH BRÄNNER NER LADOR

KLHA, V, AI:15, mål 78, 22 sept 1746

Beklagade sig Erik Jönsson, Olof Matsson och Erik Jansson i Knutsbo däröver, att sedan de i sommar avbärgat deras slog uti Askö-änget, och höet uti deras tvenne där stående hölador inlagt, skulle de blivit dem till ej ringa skada uppbrända. Och som de strax efter det skadan skedde försport, att Anders Perssons gosse Per Andersson och Göran Anderssons flicka Carin Göransdotter på Askön skola till denna eldskada vållande varit, och dessutom av odygd upptagit råstakarna och bortkastat. Så påstods efter stämning, att icke allenast de för sitt brott lagligen anses måtte, utan ock föräldrarna skyldiga kännas, efter gode mäns skattning, ersätta skadan med 12 lass hö, försvarliga lador i ställer uppsätta, och ersätta den härigenom förorsakade tingskostnaden.

Och som Per Andersson, efter föräldrarnas utsago på tionde året gammal, berättade, uppå undfången allvarsam förmaning att bekänna sanningen, att då han om morgonen skulle föra getterna uti änget att beta, hade han tagit litet eld med sig och lagt uti en risvål ned vid ån, och då Anders Andersson i Bengtsbo även tillkommit att taga eld, hade han lämnat en var en liten sticka med eld, den Per och flickan skola delt, och därmed gått upp till ladorna, samt emellan dem gjort upp eld var för sig, närmare den ena ladan, allenast en halv aln ifrån väggen, men skola släckt ut och gått sin väg. Samt då de först kommit ett långt stycke ifrån ladan, fått se densamma begynt brinna, vilket de ej kunde förekomma, ehuru de sökt elden släcka, ej heller dristat för räddhågas skull skynda hem att gårdsfolket sådant vid handen giva.

Flickan Carin Göransdotter berättades vara 9 år och något däröver gammal, gav gråtande till känna att sedan de, som berört är, tagit ett stycke var av stickan med eld uti, skall gosen Per Andersson sagt, nog vet jag varest jag skall göra upp min eld, och uppå hennes tillfrågan svarat, ut vid ladan, då de följts åt till den större, och vid pass en halv aln ifrån väggen tänt upp var sina eldar, uti en hop stickor de tagit under ladan, och skall flickan strax därefter sin eld utsläckt, vilket sedan Per förmodligen även gjort, och därpå följts åt till skogen, men när de blivit seendes tillbaka, hade elden tänts i ladan, som hon strax sin fader velat berätta, men blivit vägrad av Per, som skall sökt att släcka.

Per Andersson nekade ej till vad flickan berättat, men erinrade, att hon velat kasta förklädet ifrån sig och springa i älven, han likväl skall värnat henne ifrån, och då han sprungit hem, hade modern varit i trädgården, som honom strax skall risat för denna gärningen.

Föräldrarna, som tillspordes huru och på vad sätt de ville ersätta kärandena denna lidna skada, beklagade sin oförmögenhet, att betala så många skrindor hö, men lovade dock efter kärandenas begivande, att till dem i ett för allt 6 skrindor hö leverera.

Resolverades: Som kärandena och barnens föräldrar således i vänlighet överenskommit, att de senare uti skadeståndsersättning skola giva 6 lass gott hö, så låter och Häradsrätten därvid bero.

Men gossen Per Andersson och flickan Carin Göransdotter skola för denna sin vanart och vårdslöshet med elden, i anledning av 13 Cap Jordebalken och 11 Cap 3 § samt 31 och 37 Cap Tingsbalken, av sina föräldrar uti länsmannens Paul Gustaf Schloffs närvaro, allvarsamt risas, och i synnerhet gossen, som därtill första orsaken varit, och därhos finnes vara nog envis och hårdnackad.

JÄMKNINGSREV ÖVER HELA GRYTNÄS SOCKEN ÅR 1765

Grytnäs kyrkoarkivs volym P2 innehåller ett protokoll över rubricerade jämkningsrev. Beslut om att ansöka om revens utförande fattades på sockenstämma den 5 maj 1765 och denna ansökan bifölls på Folkare Häradsting följande dag.
Vid sockenstämman beslutades att man vid reven skulle följa den instruktion landshövdingen utfärdat för Hedemora socken den 8 april 1734 och dessutom fastställdes några extra punkter, i förkortat skick enligt följande.:
1) Vid jordägornas skattning och värdering skola värderingsmännen hava avseende på jordens invärtes värde och ej på dess hävd. Samt på omförmälde grund den efter proportionerlig grund skatta till hel, halv, 2/3, 3/4, 1/4, 1/8, 1/16 och 1/32-dels värde.
Vid Dalälven och andra strömmar och döljor varest jordägorna i anseende till vattenströmningen äro utsatta för stölpor tillåtes värderingsmännen att efter bästa förstånd och samvete undantaga.
3) All den jord som inom byn ligger får sammandragas och revas på en ägande åbo, men tillåtes ej att sammandraga eller reva jord från den ena byn till den andra.
4) Är nödigt att ett vite av fem daler silvermynt utsättes, vartill den skall vara förfallen som under revförrättningen och då byborna äro församlade finnes av starka drycker vara överbelastad.
Till värderingsmän utsågs två nämndemän från Hedemora socken och som revkarlar tre från Leksands socken. Dessa fingo avlägga ed enligt ett speciellt formulär, där de bedyra att varken vänskap, släktskap, gåvor, hat eller avund, nytta eller skada, eller vad det vara må, skulle påverka deras arbete.
I en åker kunde varje bybo ha flera mindre andelar, och var och en av dessa andelar är i protokollet antecknade, såväl till dess totala storlek som till den reducerade storleken med hänsyn till dess värde.

Jag återger här endast jordägarnas totala innehav, samt som exempel antalet lotter i några av åkrarna. Värdet av lotterna i samma åker varierar, i t.ex. Norrgärdet mellan 3/4-dels värde till 1/8-dels. Fullt värde förekommer inte någonstans på byns ägor.

Mats Leonardsson. Nr 5
13 andelar i Norrgärdet, 8 i Sörgärdet, 5 i Stoänget m.fl.
Total areal 69 spannland, 19 snesland, 5 bandland.
Reducerad areal 11 spannland, 2 snesland, 5 bandland.

Erik Matsson. Nr 1
22 andelar i Norrgärdet, 8 i Sörgärdet, 5 i Sjögärdet, m.fl.
Total areal 95 spannland, 11 snesland, 3 bandland.
Reducerad areal 14 spannland, 7 snesland, 9 bandland.

Erik Jansson. Nr 2
12 andelar i Norrgärdet, 4 i Sjögärdet, 2 i Smedvreten m.fl.
Total areal 71 spannland, 11 snesland, 9 bandland.
Reducerad areal 11 spannland, 4 snesland, 7 bandland.

Jan Ersson. Nr 6
8 andelar i Norrgärdet, 6 i Sjögärdet, 3 i Röjningen m.fl.
Total areal 54 spannland, 18 snesland, 9 bandland.
Reducerad areal 8 spannland, 7 snesland, 2 bandland.

Olof Matsson. nr 3
5 andelar i Norrgärdet, 8 i Sjögärdet, 3 i Storröjningen m.fl.
Total areal 67 spannland, 2 snesland, 5 bandland.
Reducerad areal 9 spannland, 12 snesland, 5 bandland.

Erik Jönsson. Nr 4.
11 andelar i Norrgärdet, 7 i Sjögärdet, 4 i Röjningen m.fl.
Reducerad areal 9 spannland, 13 snesland, 6 bandland.

1 spannland är lika med 25,39 ar.

STORSKIFTET PÅ 1790-TALET

Storskiftet blev tydligen en mycket komplicerad förrättning, som pågick under många år. I Lantmäteriets arkiv i Falun finns ett komplett protokoll över skiftet, och detta omfattar ungefär 125 sidor, däribland ett par detaljerade förslag till skifte med alla jorddelarna specificerade. Där finns också alla jordägarnas synpunkter på skiftet, och de olika krav de ställer, bl.a. hänvisar de till de löften deras förfäder fått om skattebefrielse för vissa delar av deras jordinnehav. Jag återger här utdrag ur detta digra dokument.

År 1791 den 14 juni, efter i Grytnäs kyrka den 29 sistförledne maj därav offentligen lämnad del, inställde sig undertecknad lantmätare i Knutsbo by, Grytnäs socken, Näsgårds län och Stora Kopparbergs Hövdingedöme, att, i kraft av Högvällovlige Landshövdingeämbetets uti remiss den 19 februari 1789 givna förordnande, grundat på Folkare Vällovlige Häradsrätts den 5 november 1788 avsagda resolution, berörda Knutsbo bys ägor, bestående av åker, äng och hagmark i behörigt storskifte fördela.

Närvarande samtliga inom byn vistande jordägarna, Mats Ersson, Olof Matsson, Erik Jansson med sin styvmåg Anders Ersson, Olof Olsson, Erik Matssons hustru Brita Ersdotter, samt Johan Ersson. Därjämte företrädde ock nämndemännen Erik Matsson i Smedsbo och Jan Jansson i Grytnäs Kyrkby, att efter speciell kallelse, vittna och biträda i sådana personers åliggande göromål, jämväl ock i lika avsikt under de förras trägnare göromål, sexmännen Anders Ersson i Stusshyttan och Olof Olsson i Skäggebo.

Vartill även såsom angränsande eller sådana jordägares ombud utom fullmakter anmäldes: Bjurfors Bruks inspektor Hans Jansson, biträdd av bonden Jan Persson, å Brukspatron Warendorffs vägnar för dess bruket tillydande hemman i Askö, därtill ock å egna och dess grannars vägnar skomakaren Jan Jansson i Bengtsbo.

Vid företagandet härav bemödade väl deltagarna sig, att, under vägar, diken samt andra till allmänt behov utsedda platsers avrösning, åsätta inägorna ett efter läge, vidd, djup, art, och avkastning, samt de åtföljande obekvämligheter lämnat uppskattningsvärde, vilket de efter fulländad mätning noggrannare översågo och justerade, på sätt som av den vid akten förvarade graderingslängd omständigt intagas kan. Men när de flesta, för mötande tidsutdräkt, medförande skogsöda, samt tillskyndande omkostnad, enständigt avstode sig slik överläggning, så framt de i oavbruten ordning sträcktes till öppna skogsmarken, läto de övriga även sitt påstående i denna del tills vidare falla.

Till upplysning om deltagarnas bördsrätt eller byamål av de till storskifte uppgivna ägor, förmältes, att skulle Knutsbo by i förstone blivit indelt i tvenne jämlika brorslotter, därigenom ödkända under namn av Erik Mats och Erik Jöns mantal. Ibland vilka det förra omsider i medeltiden indeltes i sexton systerdelar, därav nuvarande åbors företrädare tillfallit och särdeles Mats Erssons 5/16-delar, Olof Matssons 5/16-delar, samt Erik Janssons eller Anders Erssons 6/16-delar. Skolandes 1/9-delen utav förberörda 6/16-delar vid yttermera anställt arvsskifte tillfallit Knopp Olof Matsson, vilken denna genom äntligen anställt ägobyte, emot vederlag i Grytnäs Kyrkby, på Mats Erssons faderbroder Per Matsson i Knutsbo därefter transporterat skolat.

Desslikes vidgingo de deltagande, att det så kallade Erik Jöns mantal under tiden skulle utgjort Knutsbo bys andra hälft, omsider genom arvsskifte indelt i trenne jämgoda lotter, av vilka 3/10-delar utur den vartill Jan Ersson ägda överskottet, genom redan omförmälda Knopp Olof Matssons frivilliga avhandling, därjämte upplåtit Mats Ersson emot vederlaget i Grytnäsbyn.

Genom Lagmansrättens den 18 februari 1686 utverkade stadfästelse

å Häradsrättens den 30 september 1668 givna fastebrev, sökte väl Olof Olsson styrka laga åtkomsten till 1/3-delen av Erik Jöns mantal, eller sjättedelen av Knutsbo by, men när Olof Matsson däremot, med den 17 september 1702 utverkad resolution, ledde i bevis, att vederpartens eller dess företrädares ansökning, det svarandens företrädare måtte kännas skyldiga avträda den övriga Erik Jöns två tredjedels mantal avvittrade och under Erik Mats 5/8-dels mantal avhysta 1/9-del, blivit käranden avslagen utur den grund, att Häradsrätten efter 60 års oklandrat byte, emot 18 Cap Byggnadsbalken ingen ändring kunnat tillåta, så vida svaranden på sin hemmansdel varit fullsutten, lät Olof Olsson, samt med dess sedermera lika delaktiga vordna grannkvinna Erik Matssons hustru Brita Ersdotter, delningsgrunden nu i alla måtto bero.
Utur redan andragna skäl härledes den påföljd att byamålet bliver för intressenterna:

Intressenter uti mantalen	Inbruk uti	Delar av	Mantal	Sammandrag	Parti Innehåll	Parti Summa
Mats Ersson uti Erik Mats mantal		5/16	1/2	5/32		
Dito man ibidem	1/9	6/16	1/2	1/48	17/96	
Dito man bytt utur Erik Jöns mtl	3/10	1/3	1/2	1/20		1101/4320
Dito man så ock ty förutan ibidem	1/2	1/9	1/2	1/36	7/90	
Olof Matsson uti Erik Mats mantal		5/16	1/2	5/32		795/4320
Dito man uti Erik Jöns mantal	1/2	1/9	1/2	1/36	53/288	
Erik Jansson i gemenskap med mågen Anders Ersson i Erik Mats mantal	8/9	6/16	1/2	1/6		720/4320
Och alltså Erik Mats mantal efter nyförväxlad indelning tillsammans						109/180
Återstår alltdärför det ena med det andra som för närvarande vidkännes under hand av						
Erik Jöns mantal						
Olof Olsson endast uti Erik Jöns	1/2	5/9	1/2	5/36	600/4320	
Erik Matssons hustru Brita Ersdotter ibidem	1/2	5/9	1/2	5/36	600/4320	
Jan Ersson i förberörda mantal	7/10	1/3	1/2	7/60	504/4320	71/180

Summa mantal Ett helt

Oansett efter vad avhandlat är, delningsgrunden syntes vara ostridig, likväl då med anledning hämtad utur ett, emot erhållen kontant betalning 12 daler kopparmynt, vid boplatsens avstående till Per Eliansson av Johan Erssons fader grannen Erik Matsson i Knutsbo den 25 maj 1701 givet, samt av nämndemannen Jonas Andersson i Grådö i Hedemora socken attesterat salubrev, såsom ock med ett annat av hustru Elisabeth Ersdotter i Knutsbo den 29 maj 1701 lämnat, av ovanförmälte Jonas Andersson i Grådö med Olof Persson i Björsjö och Samuel Ersson i Knutsbo attesterat bytesbrev, Mats Ersson sökte styrka, att han medelst dessa avhandlingar, utan något ytterligare vederlag vore innehavare av Johan Erssons medrättighet i gamla hustomten, så och ty förutan stång för stång emot vederlag lika jord i vreten Dammbacken på tre bandland vore berättigad till merbemälte Johan Erssons lott och andel i ......, fähus och Källmoåkrarna, samt med någon slog vid Johan Erssons gård, påstående att vid slik avhandling orygglligen vorden bibehållen, men när Johan Ersson sådant till det yttersta bestred, medgav grannen Olof Olsson, att skulle Mats Ersson såsom skadestånd, emot vederlag i vret och ängsjorden, av Olofs andel i Norra gärdet erhålla så mycket över sitt byamål. som jämnt uppginge emot hälften av den så kallade Elians humlegårdsvret. När till större antal skiftens inskränkning, Olof Matsson såsom vret- eller ängesjord bliver beräknad tredjedelen av vad han efter kartans med tillydande beskrivnings anvisning sig själv frivilligt uttagit, jämte dess Källvret och Stoängen med gärdsmossen vid yttre änden av Norra gärdet, varigenom all övrig i detta gärde så kallade vretjord skadeslöst kunnat inberäknats på Mats Ersson, som emot lika beskaffad jord vore vederlag därstädes tillslagen, troddes flera stridigheter ej mera böra uppstå om rätta hävden i någondera gärdet, helst efter var deltagare föregivo, under tid efter annan anställda jämkningar och revar, en var både i åker och äng erhållit vad för honom brustit i vidd, den ingen åsidosatt sig till bästa nytta användas, ändock med tillämpning på vret- och ängesjorden någon förr och en annan senare sin andel förbättrat.

I avseende härpå beflitade sig nämndemännen att vid deltagarnas ....-värde på varje kapplands odling, stadga ett visst med penningar eller gödsel eller bägge tillika, den eller dem till ersättning, som för bättre hävd efter skiftet måste åtnöjas med vad nu annat vanvårdat avstodo, och egentligen såsom den och synnerligen häröver författade, samt av vedergående egenhändigt undertecknade avhandling utvisar.

Därefter följer många sidor med ägornas namn och storlek. Där anges hemmanens storlek enligt följande:

Mats Ersson 1101/4320-dels mantal
Olof Matsson 53/288-dels mantal
Erik Jansson och Anders Ersson för 1/6-dels mantal
Olof Olsson för 5/36-dels mantal
Brita Ersdotter för 5/36-dels mtl
Jan Ersson för 7/60-dels mantal

Bönderna Mats och Anders Erssöner fordrade väl, att detta delningsprojekt måtte komma i skyndsam verkställighet, vilket vederparterna Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson och hustru Brita Ersdotter med förklarat missnöje häremot på det högsta bestredo, av orsaker som tillika föregåvos, att emot det Mats Ersson vore all huvudjorden föreslagen, och så medelst kommen till en egendoms avkastning, som övergingo alla deras övriga tillsammantagna, blevo de försatta i odräglig mistning av både vidd och hävd, så i vret som lind och ängesjorden, det de eget och barns ögonskenligt förestående öde, sig ingalunda kunde underkasta. Tilläggande Olof Matsson, att icke han allena kunde betryckas med sten.... och ...., på det snart till sin undergång lutande Storänget, föregivande ock därtill, samt med Johan Ersson och Olof Olsson, att de icke heller på frånlägsnare avstånd, borde belastas med sina grannars vanhävdade betesmark, emot deras egen genom

mycken möda och kostnad, till största höjd bragt upp, såsom ock de härtill ses i mistning av höfoder, löv och timmerskog, den de i långa tider med mycken omhåg hanterat. Där uti hustru Brita även instämde, förklarade härtill, att så vida taxeringsmannen underlåtit uppskatta hennes hävder, kunde hon icke heller förbindas inlösa sina grannars hävd med sitt eget hemmans förlust.
När flera var emot annan yppade misshälligheter väcktes, som på intet emotbjudande sätt kunde hävas, lämnades parterna en ny betänketid, varunder lantmätaren sysselsatte sig med andra honom bestämda ämbetsgöromål. Efter förloppet härav deltagarna åter sammanträdde, att de uppkomna stridigheterna i godo bilägga, vartill dock alla förutsättningar och bemödanden och allt hopp fruktlöst avlöpte, i anseende till det, att nu folk påstodo förslaget vara fullständigt, däremot vederparterna trodde att i minsta måtto icke vara antagligt.
De flesta uppgåvo här emot ett helt annat, föreslående

Ett nytt förslag till skifte

Vilket så vitt det angick Norra gärdet av alla enhälligt, men i vad som angingo vretar och hemängarna med utjordsängen Sligmossen, endast av Olof Matsson. Jan Ersson och Brita Ersdotter, till dess mera kraft och verkan, med egna skriftliga namn eller bomärken bekräftades, varemot Mats och Anders Erssöner med sina namn och bomärkens underskrift slikt delningssätt protesterade
Under erinran att deltagarna ej vore intresserade med varannan än i åker till 10, 10 1/2 a 16 spannland, samt i äng till 17 a 20 sommarlass hö, påstod Olof Matsson, att borde delningssättet vinna framgång efter de flestas beslut.
Sådant till styrko, såsom ock, att hemmanet icke vore nybygge, eller dess avkastning vid hemmansklyvningen till Kronoräntors undslippande på några fördold, upptedde Olof Matsson ett å pergament renoverat original bytesbrev, varav inhämtades, att Knutsbo by samt med tillydande utfjällsänget Askö, år 1460 uti en mans ägo varande Södra Näfde by och bolstad, genom arvsavvittring frånskild bliven.
I lika hänseende föredrog Olof Matsson i behöriga extrakt Kungl. Kammararkivkontorets jordeböcker emellan åren 1553 och 1756, därav man inhämtade, att som Knutsbohemmanet tilltagit i storlek, avkastning och bestånd, i förstone till och med 1576 av 4-öres land, därnäst till 1585 av årligt utsäde 10 spann, samt äng om 17 sommarlass. Sedermera till 1604, av årligt utsäde 10 1/2 spann, samt änget ännu vara 17 sommarlass.
Ytterst till 1618 utsädet 16 spann samt äng om 20 lass hö, såsom och äntligen 1632 till sista beslut 1756, under vilken tid å ägornas avkastning mindre aktning tycks givas, för helt skattehemman ansett, 3 samma män hava och bytts ifrån att förestå bland hela skattebönder tecknade åbor, i likhet evad de varit en eller flera, under tiden efter näringsfångets tillväxt, av bergs- och hemmansbruket beskattats, och egentligen ifrån 1553 intill och med samt emellan åren.

Knutsbo skattehemman Ett mantal om 4-öresland räntar	1559	1563	1576	1585	1604	1618	1636
Skattepenningar, öre	1	1	1	3	3	2	
Märgelsjärn, öre och mark	96	96	96	5	5:6	16 öre	
Årliga hästar, st	2	2	2	2	2	2	
Sommarhästar, st	1	1	1				
....gärdspenningar, öre	2	2					
Dagsverken, st			6	6	6	6	6
Skattekol, stigar				3	3	8	26
Sommarkol, stigar				1/2	1/2	1/2	

Vilka sistberörda räntepersedlar förhöjdes år 1640 med .....hästar 2 st och hjälpdagsverken 2 st i grund varav jordeboksräntan intill sist antecknade år 1756 upptages och utföres i
Kol, 26 stigar a 2 mark
Dagsverken, 8 st a 6 öre
Däruti efter jordägarnas begivande och uppstadda kvittensböcker, eller proportionellt emot bördsrätten skolat deltaga, intill dess genom socknen sist övergångna jämkningsrev, någon skiljaktighet dem emellan stadfästes, varom de intill närvarande ej annorlunda gittat förenas.
Slutsatsen gjordes, att under förberörda hemmanets uråldriga avkastning, nyare hävders avkomst, eller de i mannaminne brutna uppodlingar icke kunnat begripas, att Olof Matsson, Olof Olsson med Jan Ersson, ej mindre ville påstå, än sådant i bevis leda av de till hävderna utverkade syningsattester, samt med därå erhållna skattefrihetsresolutioner, dem var från sig föredraga, och egentligen

Olof Matsson
1) Landshövdingeämbetets den 20 september 1761 lämnade stadfästelsen å Häradsrättens den 30 oktober 1759 avlåtna resolution över ansökningen om skattefrihet å den jordtrakt, nämndemännen Erik Jansson i Nybyn och Erik Hansson i Lilla Dicka, ej mindre vältaligare för Rätten, än den 27 oktober härförinnan skriftligen intygade, att skulle nämndeman Mats Leonardsson av oländig, tuvig och med vitmossa beväxt landmån i Broängsfallet, å dess eget skattehemman i Knutsbo, hava uppodlat till åker 40 snesland, såsom ock till lindor 120 snesland, i vilka 8 spannland jord, i brev av Kungl. förordningen den 5 oktober 1741, honom Mats Leonardsson evärderlig skattefrihet lämnats, med villkor att de gamla jordägorna därest väl hävdas, och varifrån denna uppodling ej ryckas må, det vederbörande äger sig till efterlevnad ställa.
2) Häradsrättens den 1 november 1790 avlåtna resolution, lämnande Olof Matsson frihet, att medelst fortsatt stenbrytning och dikning så odla och fruktbärande göra sådana svaga, stenbundna, vattensjuka, samt med tuvor beväxta landmoar, varpå ingen duglig skog komme att nedtagas, som nämndemännen Erik Matsson i Smedsbo och Erik Andersson i Garphyttan samma år den 8 oktober synat, och befunnet av innehåll uti Gamla sveden 49 snesland 3 bandland, Rovsveden 30 snesland 4 bandland, Broängsfallet 52 snesland 6 bandland, tillsammans 132 snesland 3 bandland.

Olof Olsson
1) Nämndemännens Erik Anderssons i Garphyttan och Erik Matssons i Smedsbo den 24 september 1776 givna, samt till den verkan och säkerhet lag förmår, i Häradsrättens protokoll för den 3 november 1777 intecknade syningsattest över de svaga, matta, klena och stenbundna, såsom ock i allt av odugliga björk- och videbuskar, samt en myckenhet med tuvor, bär- och lingonris överlupna landmoar, dem Olof Olsson ägt för avseende att borttröja och fruktbärande göra, nämligen: uti ängen Rosla 140 snesland 4 bandland och Rösevreten 25 snesland, tillsammans 165 snesland 4 bandland.
2) Häradsrättens resolution den 17 mars 1791, grundad på attest den 5 november 1790, given av Häradsdomare Erik Andersson i Garphyttan och nämndeman Erik Matsson i Smedsbo, tillägnande Olof Olsson rättighet, att igenom dess egna hägnader genom kostnad och drygt arbetes fullbordan, av mycket stenbunden med bärristuvor, samt ganska odugliga björk- och videbuskar beväxt landmo, till åker och lindor få uppodla, i änget Karpdammen 2 snesland 9 bandland samt i Gallvreten 6 snesland, tillsammans 8 snesland 9 bandland.

Jan Ersson
Häradsrättens den 27 maj 1703 avlåtna resolution, varmed han ville bevisa, att kolningssveden, Broängs- och Hygsterfallen voro gamla ägor, samt vid jämförelsen efter byamålet honom såsom ängar beräknade och påförda, men däremot Elian Jönssons röjning, varmed han icke förstode hela byns till närvarande av namnet Röjning ödkända

äng, utan den så kallade Shasrösel, som han vid 1702 års revning trodde vara begripen under egen skogslott, såsom därå nyligen upptagen, av vilken orsak han förmodade att Häradsrätten, nu icke mera än tillförne, skulle kunna föreskriva särskilda ägare någon jämföresdelning, å en till natur och ursprung så skiljaktiga ängeslandsmån.

2) Den 23 augusti 1765 utverkade Landshövdingeämbetets stadfästelse å Häradsrättens den 31 oktober 1763 avlåtna resolution och försäkran om skattefrihet å det jordestycke Jan Erssons moder, änkan Catarina Persdotter i Knutsbo, genom nämndemännens Erik Jonssons i Nybyn och Mats Leonardssons i Knutsbo den 26 oktober 1763 skriftligen givna intygande, bevist sig uti så kallade Broänget, av eländig och torr jordmån till åker och slog haver fruktbärande gjort ett utrymme om 2 spannland.

3) Uti Häradsrättens protokoll den 3 november 1777 intecknade nämndemännens Erik Andersson i Garphyttan och Erik Matssons i Smedsbo, den 24 september 1776 lämnade syningsattest, över sådana uppodlingar, vilka emot vad grannen Olof Olsson förmodat, Johan Ersson likväl, av ganska klen och med bärristuvor överväxt, dock mer eller mindre stenbunden jordmån, dels tänkt, samt endels till åker och lindor skulle fruktbärande gjort, nämligen: uti sjögärdet Rilåkern 1 snesland 3 bandland, norrgärdet Granåkern 2 snesland 1 bandland, samt uti Broängen 150 snesland, tillsammans 153 snesland och 4 bandland.

4) Häradsrättens, Johan Ersson den 1 november 1790 givna resolution och tillstånd, att medelst rothuggning av svag, vattensjuk, med tuvor, oduglig björk- och videbuskar överväxt jordmån, få till åker och lindor sig fruktbärande göra, någon del av 16 sneslands och 3 bandlands innehåll uti Kolningssveden.

Anders Ersson
invände här emot, att han jämlikt dess grannar, skulle först tänkt och därefter talat så, att av ovan upprepade förslag till eftersyn i helt kunde åtföljas, i vilken annan händelse svärfaderns på tiden ankommande långrevar bestodo de skäl varigenom han sin rätt bestyrka ville, förmodandes dock, att vid de saknade bevisens återfående, dess eget väl skulle bliva lika upplysta med grannarnas, då Kungl. förordningarna i rätt akt och mening togos, och varav kan förmente tillämpning aldrig böra ske, förr än de offentligen avkunnade, eller till åtminstone dikterade blivit, särdeles i denna händelse, där egennyttan sträckt sig till allmänt förfördelande, ty förutan ett större antal bönder än de hemmanet nu bebo, härförinnan aldrig ägt sin utkomst, eller genom rättegångstvång måst träda därav, om icke hävd och odlingar vore äldre än de senare förbättringar åborna detta århundrade trott sig böra styrka. Tilläggande att han för tidsutdräkt vid närvarande ej andra gitte framstå, än i sådan avsikt utverkande, nämndemännens Erik Janssons i Nybyn och Mats Leonardssons i Knutsbo, den 10 november 1763 avlåtna besiktningsattest över det till 4 öre sneslandet uppskattade ängestycket uti så kallade Broängsfallet, där Erik Jansson av oländig med småskog överväxt mark tänkt uppodla ett .... om 2 spannland.

Mats Ersson
instämde med Anders uti enahanda tänkesätt, förmenande, att de vid hemmansklyvningarna och sist vid detta sekels början, med revlängder samt överträffande skäl bevisliga änges- och vretjordar, nu icke såsom nya integar måtte kunna anses, helst efter vad avhandlat vore, en var trott sig erhållit vad för honom brustit, vid tid efter annan övergångna jämkningsrevar utom den sista skattereven, då några för blotta Kronoutskylderna sökt köpa grannarnas medrättigheter. Tilläggande, att ehuru ofta jorden blivit sammanbytt honom och grannarna emellan, vore dock ingen vret eller ängeslägenhet, där han icke efter revkarlarnas utsagor erhållit sin fyllnad. Men vad de bristande uppodlingarna angingo, hade han sökt alla de av revkarlarna honom därtill anvista stäl-

len med sådan flit förbättra, att efter vad ..... bibehållna minnet därav skulle grannarna ansett det fåfängligt.
Den givande bland slik uppodlingsmark, de lägenheter vilka i revlängden över Erik Matssons mantal finnes förbigångna, såsom år 1702 till sin varelse okänd.
Härvid i iakttagande därav, att byns allmänna så kallade röjning, samt med Erik Matssons mantals intressenters så kallade Vårmässsved, då även som stridiga uteslutits, skulle efter Mats Erssons skriftliga anförande, det övriga bestå i:
1) Lind eller västra röjningsvreten Fåsängsvreten, kål- och humlegården vid badstugan. Den med Olof Matsson gemensam varande kålgården Dammstycket kallad. Iljas Libelsvedvret, Svintäppan och Saggmossbro, innehållande: Lindvreten, efter vad nämndemännen Per Olsson i Lund och Olof Hansson i Belinge Folkärna socken under 1737 den 25 maj görrättad rev uppgivit 28 snesland 2 bandland. Fåsängsvreten efter sist berörda 1737 års rev 53 snesland. Såsom ock efter sista Dal- eller skatterev, en tillökning av 13 snesland.
Humlegården vid badstugan, efter vad genom förra gångens mätning detta utrönt blivit, 1 snesland 8 och 3/4-dels bandland. Samt kålgården därstädes 1 snesland 7 och 1/4-dels bandland.
Hemstycket samt med Olof Matssons andel därav, sammaledes efter sist förrätade mätning, hårdvall 5 snesland 1 och 1/2 bandland. Samt ty förutan sidvallen uti denna kåltäppa, likaledes 2 snesland och 1/-dels bandland. Libelsvedvreten vid lika tid 13 snesland 7 och 1/2 bandland.
Svintäppan vid den av Häradsrättens deputerade uti augusti månad år 1702 förrättade jämlikhetsrev, 36 snesland och 5 bandland. Därtill ock, när 15 snesland frångått, såsom genom byte av Olof Matsson i senare åren tillkomna överskottet efter vad numera utröny blivit, 72 snesland 4 och 3/8-dels bandland. Samt äntligen Saggmossbro vid dalreven 52 snesland. Tillsammans 279 snesland och 5/8-dels bandland.

Därtill förbehöll Mats Ersson, att om dess grannar skulle vinna framgång uti sina evinnerliga påståenden, det ock honom måtte hända lika rätt även i orättvisan, föredragande sig till styrko i ty fall:
2) Dess fader till laga säkerhet, i Häradsrättens protokoll den 10 maj 1759 intecknade, nämndemännens Erik Johanssons i Nybyn och Mats Leonardssons i Knutsbo, den 7 maj näst tillförne avlämnade besiktningsattest, över den så kallade Svinmossen, med pörs och små tallskog beväxt, vilken sedan grannarna erkänt sig ingen del däruti äga, Erik Matsson varit sinnad instänga, avröja och genom odling fruktbärande göra, ett innehåll av 69 snesland och 3 bandland.
3) Enligt därå antecknat bevis, till den verkan och säkerhet lag förmår, i Häradsrättens protokoll den 3 november 1777 intecknade, nämndeman Erik Matsson i Smedsbo och fjärdingsman Anders Jansson i Södernäfde, 1777 den 6 oktober avlåten besiktningsattest över den 1/6-dels jord, med små odugliga björk- samt videskog, såsom ock, en myckenhet björnmossa och blåbärstuvor överlupna, ganska klena, svaga och sumpiga lägenheter av tumsdjup matjord, därav Mats Ersson till åker och lindor tänkt uppodla, i Lilla Broänget 37 snesland och 2 bandland, i Stora Broänget 85 snesland, Saggmossbro 52 snesland, samt Röjningen varest fordrades två hundraden sjuttiofem famnar diken, 125 snesland och 4 bandland. Tillsammans 299 snesland och 6 bandland.
På Mats Erssons begäran det måtte av vägar, broar, gärdesgårdar och andra hemmanen åtföljande onera granskas, om icke han där uti upptoge fyllnad efter sitt byamål, förklarade lantmätaren, att vore trigonometriska och stereometriska mätningar honom egentligen tillhöriga, men vad sökandens förmodan däröver fordrade, det anstode honom utverka biträde av nämndemännen, vilka med sädeles rev härom ägde undersöka, och förmedelst befunna skiljaktigheter till förrättningsprotokollet uppgiva.
Härförinnan åberopande på Grytnäs sockens ordinarie höstting den 25

september 1701 beviljade, samt till jämförelse emellan Erik Matssons mantals intressenter, av Rättens deputerade den 13, 14 och 15 augusti 1702 upprättade revlängd, blev numera icke bevittnad avskrift in duplo framställd, varigenom Mats Ersson omständligen sökte visa, att den tidens förmenta odlingar då redan varit så uråldriga, att ingen av sanna sago vetat, om de likt kolningslotten voro rättskaffens fångna, med nävrätt eller icke.

Olof Matsson förebar här emot, att vid merberörda tillfällighet en noga urskiljning skolat göras, emellan de av egna skiftade skogslotter uppbrutna odlingar samt dem, en var efter godtycke av samfälld mark inkräktat, visande i förra händelsen vad vretjorden och ängarna angår, att deputation prövat skäligt, att innan sådant jämföres delas, bör från hela summan avdragas och undantagas, vad envar ibland dem instängt, avröjt, upphävdat och tillbrukat av var sin lott och skifte, sedan skogen dem emellan delt blev, nämligen:

Specifikation av ägor, som Olof Matssons, Mats Erssons och Anders Erssons föregångare uppodlat.

Jämförelsen i skogen är ock under tiden beviljad på sådant sätt, att var i det mesta som möjligt är, behålla sina förra skiften och lotter, blivande då av dem tilldelt rekvirenterna deras fyllnad efter proportion, så att var kände avsaknaden efter sin quota, och hade därvid skolat tagas i akt, att röjningen Storvret, som Anders Erssons företrädare och dess medintressenter ännu hade i behåll, kommo i beräkning för landmånens skull.
Blivande jämförelsen i skogen omsider fulländad på den grund, att Erik Matssons mantals intressenter erhöllo 10, när de övriga anslogos 8 stänger, och alltså i likhet med nu utgiven byamål, här sedermera utbrutna tre tiondels lotter beräknas under Erik Jönssons mantal.
Beträffande Mats Erssons hustomt, fanns likmätigt 5 Cap Byggnadsbalkenavhandlat, att ingendera ibland dem som av Svinvallen fått jämgott vederlag, med skäl kunde göra åtal på sin del i gamla tomten, men om någon byggt uppå skiftade och till jämförelse gångna ägor, honom är dess rätt och andel uti gamla hustomten förbehållen.
Då intet hopp om förening nu mera återstod, och lantmätaren förklarade, att han ingalunda dristade frångå den instruktion Kungl. brevet den 14 april detta år honom allvarligen förehöll, blev beslutat, att skulle all skogen till storskiftet avmätas, så väl lantmätaren till fredande, på det kostnaderna icke måtte drabba honom om flera rättegångar för ett och samma storskifte skulle fordras, som och på det hävderna måtte kunna försvaras under de särskildas skogslotter, var utav de ifrån begynnelsen odlade blivit. Varigenom än vidare förmentes, att flera skiftgångar å urminnes vret och ängesjordar skulle vara tillåten.

Därefter flera sidor om skogen och rågångarna, samt om tvister om dessa med Södernäfde, Östanbyn och Hyttan.

Storskiftet avslutas

År 1801 den 1 juni inställde sig undertecknad lantmätare i Knutsbo by, Grytnäs socken och Kopparbergs Hövdingedöme, att fortsätta den därstädes anbefallda storskiftesdelningen, varvid, efter förut skedd laglig kungörelse sig inställde Matses Anders Andersson, Myrby Anders Ersson, Sammils Olof Matsson, Iljas Olof Olssons änka hustru Sara Jansdotter och Jönses Per Perssons hustru Caisa Persdotter.
Som byns ägor redan förut blivit avfattade och graderade, samt var och ens byamål efter jordägarnas uppgift uträknat, så uppställdes så väl graderingslängden, som bysmålet, vilket allt erkändes hava sin riktighet. Även godkändes delningen över Norra Gärdet. ....
....

BYBORNA INFÖR HÄRADSRÄTTEN ANGÅENDE STORSKIFTETS UTFÖRANDE

MATS ERSSON, ANDERS ERSSON OCH LANTMÄTAREN STÄMS AV DE ÖVRIGA BYBORNA

KLHA, V, AI:36, opag., 20 mars 1792

Uti ett med stämning påtecknat memorial, androgo Olof Olsson med flera i Knutsbo följande:
Då enligt Herr Lantmätaren Anders Karthessons, enligt det oss meddelte protokollsutdrag den 14 juni förledet år, uppå den av honom havda förrättning, emellan oss och de övriga Knutsbo-borna, i anledning av Kungl. Maj:ts Befallningshavandes utfärdade förordnande, vi funnit, att denna förrättning avlupit till vår skada, då de förut av oss innehavda jordelägenheter såsom uppodlade blivit oss frånskilda, och i det stället vi blivit tillerkända annan egendom såsom vanhävdade, och ingalunda kan vara svarande emot de hävd och läge av den egendom, som vi förut innehaft, vilket ingalunda med lag kan förenas, att vi skola mista vår egendom, till och med ej erhålla någon ersättning för uppodlingar, som vi på densamma använt. Alltså ock ändamålet med en sådan storskiftesdelning enligt lag och Kungl. författningen egentligen lärer vara, att en var vid sin egendom, så vitt möjligt är, skall bibehållas, men icke nästan helt och hållet mista den egendom, som han innehaft och få en sämre till hävd och uppodling. Föranlåtas vi ödmjukast om stämning på bemälde Herr Lantmätare tillika Mats Ersson och Anders Ersson i Knutsbo till näst instundande Lovlige Häradsting, med påstående, att som Mats Ersson och Anders Ersson av den projekterade storskiftesdelningen dragit en ansenlig förmån till vår kännbara skada. Det måtte alltså Herr Lantmätaren Karthesson åläggas, att en ordentlig och laga delning å ägor oss emellan förrätta, så att en var vid sin lagfångna egendom, så vitt det sig göra låter blir bibehållen, särdeles som en var vid havda uppodlingar vill bliva bibehållen.
Öppen talan, jämte ersättning för rättegångskostnad fordras ersatt.
Hedemora den 28 februari 1792
Olof Matsson Olof Olsson
Jan Ersson Brita Ersdotter
Alla i Knutsbo boende igenom
Olof Åkerblad

Vid företagande härav, inställde sig kärandena, biträdda av Landsfiskalen Johan Forslund, varjämte Auskultanten vid Kungl. Lantmätarkontoret Anders Kartheson tillika med Mats och Anders Erssöner sig infunno, uppvisande Kartheson protokollet, hållet vid den överklagade förrättningen, vilket fants undertecknat av Herr Extraordinarie Lantmätaren Anders Ehrenström. förklarade Kartheson uppå tillfrågan, att han i anledning av Herr Överdirektören vid Kungl Lantmätarkontoret, Kammarrådet Välborne Erik av Vetterstedts förordnande, storskiftet, uti bemälde Herr Extraordinarie Lantmätarens ställe, förrättat, och aktade Häradsrätten nödigt, det borde samma förordnande företes, varvid Kartheson yttrade, att sådant företeende av förordnandet, det han ej heller nu ägde med sig, vara onödigt, i anseende vartill Häradsrätten nödgades ålägga Kartheson, att förordnandet, vid 6 riksdaler 32 skillingars vite, i morgon den 21 mars på eftermiddagen här vid domstolen förete, varefter så väl Kartheson som parterna avträdde.
22 mars
Förekom auskultanten Kartheson och, i förenämnda parters närvaro, uppviste förberörde förordnande, att Kartheson ägde tills vidare biträda Extraordinarie Lantmätaren Ehrenström uti sin tjänst, men att Herr Lantmätaren enligt författningarna för arbetet själv stode i ansvar, i anseende vartill, och där ovannämnde kärade parter skulle vilja tilltala Lantmätaren för fel i ovannämnda förrättning, äga de, att Herr Extraordinarie Lantmätare Ehrenström, sådant i god tid för nästa Ting kungöra. Och lärer bemälde Herr Lantmätare icke underlåta, att å samma Ting sig infinna, samt över kärandenas anförande sig förklara, men där par-

terna om grunderna till förrättningen, endast sins emellan skulle hava delo, må de, utan att Herr Extraordinarie Lantmätaren där utinnan onödiga resor och tidsspillan besvära, däröver i en laga ordning söka Rättens utlåtande.
Kartheson inlämnade därpå en räkning å sin kostnad för denna rättegång, till 14 riksdaler 33 skillingar, och fordrade därför ersättning, varå Häradsrätten innan ändelig dom i saken faller, icke meddela kan.

MATS ERSSON OCH ANDERS ERSSON STÄMMER DE ÖVRIGA BYBORNA

KLHA, V, AI:36, opag., 2 nov 1792

Uti stämning till förra Tinget hava Olof Olsson med flera i Knutsbo anfört, att då enligt Auskultanten Anders Kartherson meddelte protokollsutdrag, den 14 juni förledet år, uppå den av honom skedda förrättning emellan dessa och de övriga Knutsbo-borna, de funnit, att denna förrättning avlupit till deras skada, då de förut av deras innehavda jordelägenheter blivit dem frånskilda, och de i stället blivit tillerkända annan vanhävdad egendom.
Alltså, och då sådant vore stridande emot storskiftesförfattningen hava Olof Olsson och hans medhållare anhållit, det måtte bemälde Auskultant åläggas, att en ordentlig och laga delning, å ägorna parterna emellan förrätta, så att en var vid sin lagfångna egendom, så vitt det sig göra låter, bliver bibehållen.
(o.s.v. lika föregående Ting)

Därefter hava Anders Ersson och Mats Ersson i Knutsbo till detta Ting inkallat Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson och Brita Ersdotter därstädes och påstå:
1) Att den tvist, som genom lantmätareförrättningen ankommit, om kärandenas nu innehavande egendom, måtte snarligen bliva avslutad, på det hemmanet må rätteligen bliva vårdat.
2) Förklarade kärandena sig nöjda att återtaga den jord, som dem genom lantmätareförrättningen blivit fråntagen och dessa svarandena tilldelt, emot återlämnande av den som de i stället erhållit, men som förut tillhört svarandena, endast de bliva bibehållna vid de hus- och gårdsplatser, som de förr innehaft.

Var emot Olof Matsson, Olof Olsson Jan Ersson och Brita Ersdotter i Knutsbo utverkat genstämning på Mats Ersson och Anders Ersson därstädes, och yrkat, att Herr Auskultanten Karthersons gjorda fördelning Knutsbo-borna emellan, måtte upphävas, emedan den skulle vara stridande emot Kungl. Lantmäteriförordningen av år 1783 §73, 74, 75, samt svarandena därigenom allt för mycket lidande.

Vid upprop härav inställde sig parterna, då Anders Ersson och Mats Ersson i Knutsbo, följande skrift ingav:
Uti instämda målet av Olof Matsson Olof Olsson, Jan Ersson och Brita Ersdotter i Knutsbo och Grytnäs socken, rörande storskiftesdelning över Knutsbo ägor, få vi undertecknade i ödmjukhet inkomma med följande käromål och påståenden:
Att den av Herr Lantmätaren Anders Kartheson påbegynte storskiftesdelningen, måtte med allra första komma till sin fullbordan och slut, helst vi genom tidens utdräkt äro uti ett ganska stort lidande, därigenom att våra förfäder bortbytt, till våra vederparters förfäder, vretjord emot åkerjord i Norra gärdet, som ses av bytesbrevet av den 29 maj 1701, och det så mycket mera, som våra vederparter igenom denna påbegynte storskiftesdelning kommit i besittning av sin fulla andel efter hemmanstalet, utav åkerjorden uti nämnda gärde, och efter gammal delning även äro innehavare av den bortbytta vretjorden, som ännu icke blivit delt, och vi således i mistning där utav, vilket lidande ej hänt, om en var blivit bibehållen vid sina ägor efter gamla delningen, tills storskiftesdelningen till fullo blivit förrättad. Vad våra vederparter påstå, att denna storskiftesdelningen är stridande emot 73, 74 och 75 § uti Kungl. Maj:ts lantmäteriförordning

av år 1783 påstå vi, att de måtte lagligen visa varutinnan detta består, och lärer det ej på minsta sätt kunna visas, utan synes det endast vara deras avsikt, att få saken på tiden, att så mycket mera kunna njuta förmån av vår stora skada. Det har alltid varit vår avsikt, helst det varit ländande till vårt gemensamma väl, att ställa oss Kungl. Maj:ts nådiga förordning till underdånigste efterlevnad, och på det ingen egennytta hos oss må synas äga rum, äro vi nöjda att helt och hållet med den byta skiften, eller ock efter Kungl. Maj:ts nådiga förordning få dem genom lottning delt, om vi ej annorlunda åsämjas kunna, samt vi vid alla våra uppodlingar bibehållas, så framt de vilja åtnjuta samma förmån, att behålla sina, eller efter förordningen få lämna våra vederparter sådan mark som den vi uppodlat, i fall deras ej är svarande emot vår uppodling.
Vi anhålla i all ödmjukhet om ersättning av våra vederparter för vretjorden, som de av oss inneha va, samt att de ej genom en onödig rättegång, måtte få tillfälle uppehålla till vår stora skada, denna för vårt gemensamma väl så nyttiga storskiftesdelning.
För övrigt hat vi äran i all ödmjukhet hemställa uti Högädle Herr Häradshövdingens samt den högt äradeTingsrättens gunst, rättvisa, beprövande och utslag
Mats Ersson i Knutsbo
Anders Ersson ibidem

Vilket Häradsrätten i övervägande tagit, och som huvudstämningen i detta mål icke så tydligen innefattar käromålet, och dom därå fällas kan, alltså må Mats och Anders Erssöner i Knutsbo sin talan utföra efter ny stämning, och där uti tydligen nämnande, uti vilka delar av lantmätareförrättningen rättelse sökes, ocj kunna i mellantiden Olof Matssons, Olof Olssons, Jan Erssons och Brita Ersdotters uti uttagen motstämning påståenden att vila.

MATS ERSSON OCH ANDERS ERSSON UTVERKAR NY STÄMNING

KLHA, V, AI:37, opag., 3 april 1793

Sedan Häradsrätten uti en här vid Rätten avhängig sak emellan Knutsbo byamän, rörande en dem emellan påbörjad storskiftesförrättning, den 22 mars förledet år förklarat, att där klagandena skulle vilja tilltala Lantmätaren för fel i ovannämnda förrättning hade de, att Herr Extraordinarie Lantmätare Ehrenström sådant i god tid för nästa Ting kungöra. Och lärer bemälde Herr Lantmätare icke underlåta, att å samma Ting sig infinna samt över kärandenas anförande sig förklara, men där parterna om grunderna till förrättningen endast sins emellan hava delo, ägde de utan att Herr Extraordinarie Lantmätaren därutinnan med onödiga resor och tidsspillan besvära, där över i en laga ordning söka Rättens utlåtande.
Hava Mats Ersson och Anders Ersson i berörda by till förledet års höstting inkallat Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson och Brita Ersdotter i samma by och påstått:
1) Att den tvist, som genom lantmätareförrättningen ankommit, om kärandenas nu innehavande egendom, måtte snarligen bliva avslutad, på det hemmanet må rätteligen bliva vårdat.
2) Förklarade kärandena sig nöjda att återtaga de jord, som dem genom lantmätareförrättningen blivit fråntagen och dessa svarandena tilldelt, emot återlämnande av den som de i stället erhållit, men som förut tillhört svarandena, endast de bliva bibehållna vid de hus- och gårdsplatser, som de förr innehaft.

Och har Häradsrätten över berörda stämningar, sedan Mats och Anders Erssöner dessutom till Häradsrätten den 2 sistlidne november inlämnat et skriftligt anförande, samma dag sig yttrat, att som huvudstämningen icke så tydeligen innefattande käromålet, att dom därå fällas kunnat, alltså hade Mats och Anders Erssöner i Knutsbo, sin talan efter ny stämning utföra och där uti tydligen nämna,

uti vilka delar lantmätareförrättningen rättelse sökes, och kommo emellertid Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson och Brita Ersdotter uti Knutsbo i uttagen motstämning gjorda påståenden att vila.
Till följe härav hava Mats och Anders Erssöner i Knutsbo sina grannar Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson och Brita Ersdotter till detta Ting instämt och påstå:
1) Att få den påbegynte lantmäteriförrättningen över Knutsbo ägor, till delning sluten efter det projekt lantmätaren givit, eller efter lottkastning enligt författningarna.
2) Att den förening av den 10 september 1791 måtte stå fast, angående hävden och graderingen, emedan den uti samtliga parternas närvaro blivit erkänd och underskriven.
3) Påstås plikt efter 46 § uti lantmätareförordningen av år 1783 för det svarandena äro hinderliga uti förrättningen.
4) Påstås få ersatt för bortmist åkerjord i Norra gärdet allt sedan år 1791.
5) Förbehålles all öppen talan, samt rättegångskostnadens ersättande för flera Ting.

Vid företagande härav inställde sig parterna, svarandena biträdda av Herr Landsfiskalen Forslund, och anförde kärandena till protokollet:
Sedan Lovlige Häradsrätten genom utslag av den 2 november förledet år ansett, vår stämning till dåvarande Ting för mindre tydlig uti tvistemålet emot Olof Matsson och Olof Olsson, Jan Ersson och hustru Brita Ersdotter i Knutsbo, så hava vi till detta Ting å förenämnde ny stämning utverkat, och där uti punktvis utsatt våra enfaldiga påståenden, på sätt stämningen utvisar. Nu som vid den omtvistade lantmäteriförrättningen över Knutsbo bys ägor, därvid först blivit iakttaget graderingen över bättre och sämre landmån, och det uti de vid förrättningen närvarande lantmätare och nämndemän, dem vi på en gång och såsom vittnen underskrivit, det vi å alla sidor vore väl förnöjda och enhälligt om berörde graderingsrätt, som skedde den 15, 16, 17, 18 och 20 juni 1791, då sedermera alla grannar och jordägare finge betänketid till den 13 därpå följande september samma år, vilken förening av Herr Lantmätaren fyra gånger för byamännen upplästes, med förmaning, det en var skulle göra sina erinringar. Men som alla då voro nöjda, så blev åter vad hävden eller uppodlingen angår, träffades åter den förening som Herr Lantmätarens närlagde bevis intygar, ånyo underskrivit och beviljat. Således äro alla upptänkliga försiktigheter vedertagna och då å ingendera sidan å bägge förenämnda föreningar inom laga tid klander anförda blivit, så blir det en avgjord sak, att de samma måtte stå fast och äga ett säkert och orubbat bestånd, som nu förmodligen icke står att kullkasta, på vilka grunder vi påstå det, den påbegynte lantmätareförrättningen måtte utan allt hinder och inkast bliva till ända bragt, såvida, som nämnt är, alla hinder och inkast blivit ut ur vägen röjde.
Varvid förbehålles enligt den fjärde stämningspunkten, ersättning för bortmist åkerjord i Norra gärdet allt ifrån år 1791, då förrättningen började, och under förenämnda föreningar inbegripna att ersättas.
Av allt detta, och då vederparternas inkast nu på möjligaste blivit utur vägen röjde, så synes därav påtagligen, det deras avsikt endast gå därpå ut, att förhala tiden, och således hindra en laglig och välgrundad förrättning, den de såväl som vi av början påstått. För vilket hinder och olagliga förhållande påstås den plikt 1783 års Kungl. lantmäteriförordnings 44 § utsätter, så vida vi å vår sida efterföljt berörde nådige förordnings föreskrift, och således påstå förberörde förrättning fastställd, och det på de oväldige grunder vi å ömse sidor utstakat. Varjämte vederparterna måtte förpliktas denna åbragte dryga rättegångskostnad vid flera Ting ersätta.
Knutsbo den 26 mars 1793
Anders Ersson   Mats Ersson

Vidare anförde svarandena följande till protokollet:
Då vi varit nödsakade att fly till

Högädle Herr Häradshövdingen och Lovlige Tingsrätten, för att söka ändring och rättelse uti det storskifte, som av lantmätarelärlingen Anders Kartheson över Knutsbo by i Grytnäs socken börjat blivet, få vi nu först till Herr Häradshövdingen och Rätten ingiva det protokoll, som av honom över denna förrättning författat blivit, vilket utan att anföra några skäl till förrättningens ogillande, nogsamt torde utvisa, att en slik förrättning ej kan av någon förnuftig godkännas.
Herr Karthesons förman och husbonde, under vars inseende han står, har vid ett tillfälle, då han skulle påse denna förrättning, sagt till Kartheson, att det ej ginge an att sig så förhålla, men det oaktat, har han dock efter sin med Mats Ersson stadgade plan lika fullt fortfarit.
Utav nämndemännen Erik Matssons i Smedsbo och Jan Janssons i Grytnäsbyn hållna besiktning, som vi få äran, i ödmjukhet instämma i, torde domstolen noggrant kunna finna, huru oredigt detta storskifte skulle bliva, om det efter Karthesons projekt skulle gå i fullbordan, samt huru stor och dryg kostnad och besvär de därigenom oss onödigtvis skulle tillskyndas. Då 15 § uti 1783 års Lantmätareförordning tydligen innehåller:
"Har någon av oskifte med vederbörligt tillstånd upptagit och förberett oduglig mark till åker och äng, bör han utom sitt förra och rätta byamål det behålla, vad tillgång för de förra byamännen finnes eller ej".
Så trygga vi oss därvid, att få njuta denna förmån till godo, ehuru vår lantmätare sådant oss vägrat.
Ehuru Lantmätareförordningen tydligen innehåller, att om skog förut är delad, bör det icke emot de flesta jordägarnas samtycke, åläggas dem att densamma i storskifte lägga, har dock vår lantmätare uti detta mål visat sig mycket myndig, och velat pålägga oss, att emot de flestas samtycke densamma storskifta, förmodligen ej på annan grund, än för egen och sina medhållares vinnings skull.
Då nu det icke med skäl oss bör kunna vägras, att allenast få jämkning å skogen. Vad oredigt storskifte skulle det då icke bliva, om Lantmätarens projekt rörande delningen av ängarna skulle gå i verkställighet, ty då finge en som hade varken äng eller skog där omkring stiga till en odlingsmark, som låg på en annans skogslott m.m.
Det tillstånd som Mats och Anders Erssöner fått, att uppodla vissa trakter, lämna vi uti sitt värde, men så vida de icke vidrört desamma eller lagt någon kostnad å dem, så påstå vi, att dessa trakter böra gå in med uti storskiftet. För vidlöslighetens skull förbigå vi, att här införa de uppodlingar som vi vilja oss skola till godo beräknas, sedan de finnas uti lantmätarlärlingens protokoll. Vid storskiftets början hava vi ock förbehållit, att så mycket som mjligt vill bliva bibehållna, vid så väl vår huvudjord, som ock vid den som ligger omkring våra gårdar, men det har ej blivit iakttaget. Anders och Mats Erssöner hava fått på alla ställen den bästa och bördigaste jorden. Kartheson har tilldelt Brita Ersdotter den jord som ligger kring Olof Matssons knutar, ehuru hon har på flera tusende alnars avstånd sin gård därifrån, så att om Olof Matsson skulle behöva ombygga eller lägga något på sin gård, skulle hon härav komma att lida skada och ohägn. Brita Ersdotter har ock blivit tilldelt allenast vretjord för all sin skog, så att om hon skulle betala sina grannars hävder, därför blev hon tvungen att avstå större delen av hemmanet, för att skaffa sig penningar därtill. Om en lantmätarförrättning skall kuna bliva accurat, så bör väl Lantmätaren själv utsätta sina stickor, men det har ej Kartheson gjort, utan tagit än den ena, än en annan, att sådant i dess ställe förrätta. Då nu allt vad anfört blivit taget i övervägande, tvivla vi icke på, det ju denna förrättning av Högädle Herr Häradshövdingen och Rätten får den stämpel och det namn som den förtjänar.

(forts. nästa sida)

Parterna förklarade sig icke hava vidare att anföra, varefter Häradsrätten fann nödigt, att över vad i förberörda måtto klagat finnes, höra Herr Extraordinarie Lantmätare Ehrenström, vilken enligt Karthesons den 4 juni 1791 erhållna förordnande, för dess arbete stode i ansvar, och åligger således kärandena, att av detta protokoll och beslut, lämna bemälde Herr Extraordinarie Lantmätaren del, i god tid före nästa Ting, då parterna, vid 1 riksdaler 32 skillingars vite, äro tillstädes, och till vilket Ting Herr Extraordinarie Lantmätaren icke lärer underlåta, att sitt skriftliga utlåtande insända, eller ock vid Tinget tillstädes vara, för att sig muntligen yttra.

KLAGOMÅL MOT KARTHESON OCH BEGÄRAN OM ANNAN LANTMÄTARE

KLHA, V, AI:37, opag., 15 nov 1793

Sedan Häradsrätten uti den av Mats Erssons och Anders Erssons i Knutsbo, och deras grannars, var emot annan instämda sak, angående klander uti en av Auskultantan vid Kungl. Lantmäterikontoret Anders Kartheson, i samma by hållen storskiftesförrättning, varom protokollet för den 3:dje sistlidne april vidare förmäler, beslutat, det borde Herr Extraordinarie Lantmätaren Anders Ehrenström, vilken enligt Karthesons, den 4 juni 1791 erhållet förordnande, för dess arbete stode i ansvar, höras. Lät nu Herr Extraordinarie Lantmätaren, uti parternas övervaro, inlämna följande:
Då Lovlige Häradsrätten funnit nödigt, göra mig över det klagan finnes över den av min medhjälpare Herr Auskultanten Anders Kartheson började och föreslagna storskiftesdelning uti Knutsbo by och Grytnäs socken, så får jag följande förklaring och utlåtande inlämna.
Denna storskiftesdelning, som år 1791 började, hade länge sedan kunnat vara slutad, om jordägarna behörigen efterkommit vad i anledning av 62 och 83 § uti Kungl. lantmäteriförordningen av den 12 augusti 1783 dem ålagt finnes, så väl vid slutet av förrättningsprotokollet, som sedermera genom kungörelse uppläst å predikstolen i Grytnäs den 5 februari 1792, nämligen, att vid Häradstinget så ordentligen föredraga de yppade tvister om bymantal, ägoindelning, uppskattning och ägogränser emot Södernäfde by och Broängs skog, att de med domslut genast kunna biläggas. Men i stället hava en del Knutsbo-bor instämt Kartheson till 1792 års vårting i Norrby och By socken, görande honom uti stämningsmemorialet tillvitelser, som uppenbart äro osanna, såsom ibland annat, att han velat fråntaga dem uppodlad egendom, och giva dem vanhävdad igen utan ersättning för uppodling. Att detta är en skamlös osanning, bevisar den av gode män förrättade och av samtliga Knutsbo jordägare medelst underskrift erkända värdering på ersättning för hävd. Och hava dessa delägare ytterligare fortfarit, att vid sistlidne vårting genom Herr Landsfiskalen Forslund uti sitt anförande till protokollet göra Herr Auskultanten Kartheson, på ett ganska ohövligt sätt sina meningslösa och uppdiktade tillmälen, kallande honom föraktligen lantmätarlärling, då han lika väl för många år sedan genomgått examen och avlagt ämbetsed. Jag vill ej anföra flera ohövliga uttryck, helst de äro av den beskaffenhet, att var och en ser det Herr Landsfiskalen genom dem åsatt sig själv en fulare stämpel än den han velat vanhedra. Utan upptager endast korteligen det förnämsta varöver av svarandena är klagat, såsom, att deras, efter föregivande, av oduglig mark upptagna odlingar skulle efter projekt till storskiftesdelningen dem frångå, vilket påstås vara stridande emot sista momentet i 75 § av 1783 års lantmätareförordning. Men som det ej är bevist, att dessa odlingar äro av oskifte kärr, ..., eller annan förut alldeles oduglig mark upptagen, så kan ej sista utan första momentet av berörde § hit lämpas, varest uttryckligen stadgas, att till vinnande av ett redigt storskifte

uppodlingar må ombytas.
Beskyllningen att Lantmätaren av egen myndighet velat pålägga svarandena, att låta storskifta skogen, är ävenså sanningslös och oförskämd, som större delen av deras anförande till protokollet.
Det är just Häradsrätten, som uti sitt utslag av den 5 november 1788 prövat rättvist, att bifalla storskiftesdelningen över hela Knutsbo bys ägor både i åker och äng, skog och mark, som ännu icke finnes i storskifte lagd. Anmärkningen över stickornas sättande, är likaså löjlig, som om någon påstode, att en fiskal felar, då han i ämbetsmål icke själv skriver det skrivas bör, utan dikterar och låter någon annan föra pennan. Det övriga varöver det klagat finnes, är likledes så alldeles av intet värde, att dess upptagande och vederläggande vore onödigtvis förspilla tid och papper.
Men på det den för mer än två år sedan började storskiftesdelning uti Knutsbo by må kunna bringas till slut, och ej längre uppehållas genom sanningslösa, uppdiktade och föga till saken hörande klagomål och invändningar, så anhålles, att Högädle Herr Häradshövdingen och Rätten allvarligt antyder parterna, så ordentligen föredraga de under förrättningen yppade och i protokollet upptagna tvistigheter, att de med domskäl genast kunna biläggas. Förnämligast tvisten om och huruvida några upptagor vid Knutsbo finnas och vilka de månde vara, som äro av den beskaffenheten, att de bör lämnas innehavaren utan beräknande, och ej i storskiftet intagas. Härom hava jordägarna icke i godo velat förenas, varför denna tvist ej annorledes, än av domaren avgöras kan. Dock som Häradsrätten uti sist åberopade utslag, en gång prövat rättvist bifalla storskiftesdelning över alla Knutsbo ägor, utan att några finas undantagna, så förmodas att svarandenas egennyttiga påstående ogillas, att få sina odlingar undantagna, men kärandenas intagna uti delningen, Avgöres denna tvist mot förmodan till svarandenas förmån, följer av sig själv att projektet till storskiftesdelningen bör ändras, dock lär svarandenas påstående, att få ägorna i flera skiften lagda än förordningen tillåter, svårligen kunna bifallas. Byamålet haver väl delägarna själva uppgivit, men som det skett under mycket tvistande, är nödigt, att det vid domstolen fastställes, helst storskiftets riktighet huvudsakligast därpå beror. Rågångstvisten emot Södernäfde bys Broängsskog, synes mig nu mera vara förfallen, då Södernäfde byamän ej vid Tinget fullföljt sin talan, och deras påstående utom dess grundar sig på ett ganska lamt skäl. Alldenstund Knutsbo jordägare ej kunnat förenas om Saggmossen skall delas som odlingsland eller lämnas till gemensam betesmark, så kan storskiftet ej fullbordas, innan även denna tvist avgöres. Efter min oförgripliga tanke bör så litet som möjligt är, lämnas odelt, ty odelt mark blir merendels vanvårdad och försämrad, men ej förbättrad, och uti en by som har liten åker och äng, synes det mig vara orätt, att medelst åberopande av 75 § i merberörde Lantmäteriförordning, söka hindra odlingar för mulbetets skull, helst igenom odlingen mulbetet förbättras och ökas, men ej förminskas.
För övrigt åberopar mig på förrättningsprotokollet.
Hedemora den 22 oktober 1793
A. Ehrenström

Vidare, och till bestyrkande av Auskultanten Karthesons förhållande vid storskiftesförrättningen inlämnades följande:
Uppå begäran av Olof Olsson, Jan Ersson, Olof Matsson och hustru Brita Ersdotter i Knutsbo lämnar vi det bevis, att då vi förledet år 1791 medium av oktober månad voro med på skogsgraderingen i Knutsbo, jämte Lantmätaren Kertheson, och blevo vid denna förrättning sålunda överens, att de största skiftgångarna skulle på sina ställen alldeles bliva orubbade, såsom de av ålder legat, och att det ej på annat vis vidgöras, än det skulle endast ske jämkning därom, vilket Lantmätaren då vid förrättningen sitt bifall medgav.
Stusshyttan den 27 oktober 1792
Intygar Anders Ersson
Olof Olofsson i Skäggebo

(forts. nästa sida)

(Forts. från föreg. sida)

Jag underskriven giver Olof Matsson, Olof Olsson, Jan Ersson, Brita Ersdotter i Knutsbo det betyg, att jordägarna i förenämnda by uppsatte stickorna själva, som härmed till bevis meddelas.
30 mars 1793
P.H. Hansson

Uppå begäran av Olof Matsson, Jan Ersson, Olof Olsson, Brita Ersdotter i Knutsbo, lämnar jag det bevis, att Lantmätaren Herr Anders Karthesson sade, att han giver den ene den andres jord, att den ävelsamme skulle få rusta upp lathundens mark, att marken ej skulle bliva obrukbar, detta sades under lantmätareförrättningen 1791.
Mats Olsson i Björsjön

Efter dessa vittnesmål, upplästa och erkända, bekräftade vederbörande utgivare, särskilt var för sig, med vanlig vittnesed som dem förelästes, ävensom Anders Andersson i Kårbo, även på ed, berättade, att då han tjänte hos Mats Ersson i Knutsbo, som var under den överklagade lantmäteriförrättningen, hade han biträtt Auskultanten Karthesson med stickors utsättande, av vilka en del suttit kvar långt efter förrättningen. Slutligen påstodo kärandena, att Karthesson måtte åläggas återbära, vad han av dem för sin dagslön och förmente olaglige förrättning uppburit, och varefter den 26 november

Resolverades: Som käranden den av Auskultanten Karthesson, uppå Herr Extraordinarie Lantmätaren Ehrenströms vägnar och ansvar, påbörjade storskiftesdelning alldeles klandrat och förkastat, samt, med någon vidare handläggning däri av Karthesson icke velat åtnjuta, och således denna tvist ej kunnat i godo biläggas, alltså finner Häradsrätten härvid icke annat till görandes, än att besvärande må till Konungens Befallningshavande sig vända, om förordnande för en annan lantmätare, som den tilltänkta storskiftesdelningen övertager.

SAMMANDRAG AV STORSKIFTET

	Mätning innehåll		Uppskattning innehåll	
	Tld	Kpl	Tld	Kpl
Matses Anders Andersson bekommit åker och slogar i 6 skiften	48.	16	34.	25
Har i samma antal skiften odlingsland 1 Tld 12 Kpl				
Myrby Anders Ersson har i 7 skiften bekommit åker och slogar	29.	28	22.	23
Odlingsland 1 Tld 12 Kpl				
Erkis Erik Jansson har i 7 skiften bekommit åker och slogar	20.	31	15.	30
Intet odlingsland				
Jönses Per Persson har i 5 skiften bekommit	22.	14	18.	30
Intet odlingsland				
Iljas Olof Olssons änka har i 5 skiften bekommit åker och slogar	27.	11	18.	30
Odlingsland 1 Tld 19 Kpl				
Sammils Olof Matsson har i 6 skiften bekommit åker och slogar	35.	4	25.	1
Odlingsland 4 Tld 20 Kpl.				

RÄDDA DE GAMLA SMÅNAMNEN ÅT EFTERVÄRLDEN

Rubrikens maning återfinns i Bygd och Natur, nr 3/1982 och 4/1986, och riktar sig till hembygdsföreningarna att uppteckna namn på åkrar, vretar o.dyl. för att rädda dem från glömska.
Under min läsning av handlingarna om Knutsbo har jag påträffat en del sådana namn, och jag återger dem som ett litet bidrag.
En del namn på åkrar har jag kunnat lokalisera, dels genom anteckningar på det blyertsoriginal av storskifteskartan som finns i Lantmäteriets arkiv i Falun, dels med hjälp av texten i storskiftesprotokollet. Dessa namn har inte överförts till den renritade karta som finns i Lantmäteriets arkiv i Gävle, och som här återges i samband med redogörelsen för storskiftet, men ägonumren återfinns även på den kartan. Protokollet över revningen år 1675 ger namnen, men till den finns ingen karta. Detsamma gäller revningen av Olof Larssons del av byn år 1702, som återfinns på sidan 16. Kanske någon av Knutsbo-borna kan lokalisera de olika röjningarna.
Jag vill poängtera att detta inte är ett resultat av en målmedveten forskning, utan endast sådant jag råkat påträffa vid läsningen av handlingarna. Om någon forskar om dessa gamla namn i Grytnäs, hoppas jag det kan vara till någon hjälp och nytta..

SÖDRA GÄRDET
Beläget söder och sydost om nr 1 "Matses" ned mot Näfden. Innehåller bl.a. följande åkrar:
DYNGTOMTEN (A 21 på kartan)
LISSELÄNGSÅKERN (A 22)
RIÅKERN (A 23)
TATTARBÄCKSÅKERN (B 21)
DUFTALLSÅKERN (D 18 och Ff)
Södra gärdet omfattar dessutom delarna C 18, F 28, F 29, E 23, för vilka inga namn har påträffats.

NORRA GÄRDET
Gränsande till Södra Gärdet, norr om detta. Bl.a. följande åkrar:
QUARNÅKERN (A 26)
SPJUTÅKERN (D 15)
TÖJSÅKERN (A 25 och F 27)
KÄLLÅKERN (D 16)
ENBACKÅKERN (D15 och D 16)
GÄRDS SLOGA (A 28, utanför kartan)
KÅRBOÅKERN (A 29 och B 3)
STORA KNÖLÅKERN (A 30)
LILLA KNÖLÅKERN (A 33 och F 20)
STORA VRETÅKERN (A 31)
PUSSEN (A 32)

Utanför dessa gärden finns följande namn:
KJELLWRETEN (B 5)
SÖDRA KJELLTOMTEN (B 6 och B 7)
NORRA KJELLTOMTEN (Utanför kartan)
TÄGTBACKLINDEN (Utanför kartan)
DAMBACKSWRETEN (C 6)
JÖNSES DAMTOMT (C 6)
HYTTSVEFLY (C9, öster om "Jönses")
HYTTSVEN (C 11, väster om "Erkis")
LÄWRETEN (E 2)
FÄHUSTOMTEN (E 6)

På röjningar i skogen finns namnen
LISSEL MILSVEN
SAGGMÅSFALLET
HYGGSTERFALLET
STORA BROÄNGE
LILLA BROÄNGE
BROÄNGSFALLET
GAMLA RÖJSLEN
NYA RÖJSLEN
STORSVA
MÅRMÄS SVEN
STORÄNGSLINDEN
KOLNINGSSVEN
LÅNGWRETEN
LILLA KJÄRRDAMMEN
TALLWRETEN
HYTTBOLINDEN
RÖJSELWRETEN
HYTTSWEDEN
FÅFÄNGA

De flesta av dessa namn förekommer både vid revningen 1765 och vid storskiftet. År 1765 förekom även "Sjögärdet", vilket ej finns nämnt vid storskiftet. Troligen var det den del av Södra Gärdet som låg närmast sjön. Gamla och nya Röjslen förekommer inte vid reven 1765, det är tydligen röjningar som utfördes i slutet av 1700-talet. En del av namnen förekommer även vid revningen år 1702.

KNUTSBO BY VID STORSKIFTET ÅR 1791

Lantmäteriets arkiv i Gävle, akt nr U 15 - 26:3

A = KNUTSBO NR 1 "MATSES"
B = KNUTSBO NR 2 "MYRBY"
C = KNUTSBO NR 6 "ERKIS"
D = KNUTSBO NR 4 "JÖNSES"
E = KNUTSBO NR 3 "ILJAS"
F = KNUTSBO NR 5 "SAMMILS"

DISKUSSION OM NYTT STORSKIFTE ÖVER BYNS INÄGOR

KLHA, V, AI:55, mål 143, 7 okt 1819

Per Persson, Erik Jansson, Mats Jansson och Anders Ersson i Knutsbo hade till detta Ting utverkat stämning å deras grannar Anders Andersson, Mats Olsson och Mats Matsson därsammastädes enligt följande ansökning:
Som en del av våra grannar begärt och erhållit tillstånd till storskiftesförrättning å Knutsbo bys inägor, samt ingenjöreren Dinclou blivit därtill förordnad, vilket av honom är påbörjat med uppteckning. Men som vi undertecknade vid första sammanträdande efter påkallelse av ingenjören Dinclou gjorde påstående, att om storskifte skulle gå i verkställighet, delningsgrund skulle tagas efter innehavande jord eller nya skatten, vilket bifalldes, och protokollet på den grund av oss undertecknades. Men som vi kommit i erfarenhet, att icke detta lärer lända till rättesnöre för mindre delning, utan efter ett utdrag av jordeboken författad av häradsskrivaren Hedengren 1802 den .. november vid 1791 års storskifte, som gör mycken differens för oss, emot vad 1765 års roterings- och jämkningsrev i skatt oss tillägger. För den skull är vi föranlåtna, att till näst instundande Härads hösteting i ödmjukhet anhålla om stämning och kallelse uppå våra grannar Anders Andersson, Mats Matsson och Mats Olsson i Knutsbo under påstående, att om ovanstående storskifte skall gå i fullbordan, delningen och förrättningen måtte vad förut omnämnt är, taga nya skatten till måttstock, som vi förut begärt och trott vara i protokollet, i annat fall bestrides enligt Kungl. Lantmäteriförordningen av oss hela denna förrättning.
Under förbehåll av öppet tal
Knutsbo den 13 september 1819

Per Persson	Erik Jansson
Mats Jansson	Anders Ersson

Vid upprop inställde sig parterna personligen, då kärandena inlämnade en skrift, varuti anfördes, att som de sedan stämning i målet ågått kommit i erfarenhet, att å den i stämningen åberopade rotsedel, författad och av jordeboken utdragen utav avlidne Häradshövding Hedengren, årtalet blivit ändrat från 1765 till 1768, vilket för kärandena verkade giva betydlig skillnad i skatten och ledde till ansenlig förlust av jord, det måtte alltså, intill dess fastställande härav bleve utrett, fortgången av storskiftesförrättningen inställas, så framt icke den i 1765 års revbok envar delägares i byn påförd skatt finge tjäna till grund för delningen.
Av svarandena anfördes, att de icke ens förstodo vad avsikten och meningen med käromålet vore, om icke endast den, att bereda uppehåll i storskiftets fortgång. Vid det av lantmätaren Dinclou den 20 sistlidne augusti hållna sammanträde hade alla ägare sins emellan överenskommit, att såsom delningsgrund antaga den i rotsedeln envar påförda skatt. Denna skatt hade blivit uträknad och bestämd efter en år 1791 i Knutsbo by verkställd och på innehavande ägor grundad lantmätaredelning. Och då kärandena nu i stämningen yrkade, att nya skatten eller innehavande ägor skulle tagas till måttstock för det förestående skiftet, så syntes de begära just det samma som genom ovannämnda överenskommelse är vordet stadgat. I följe härav svarandena förmenade att å käromålet ej borde tagas något avseende.
Företeende svarandena:
1) Utdrag av lantmätareprotokollet över storskiftet i Knutsbo för den 20 sistlidne augusti. Varuti som anfört, en av samtliga byamännen undertecknad förening av innehåll, att till grund för delningen antages vars och ens uti rotsedeln uppförda till soldaten utgörande årspenningar, nämligen för Anders Andersson 6 daler 2 öre, Mats Matsson 6 daler 12 öre, Mats Olsson 9 daler 13 öre, Anders Ersson 8 daler 10 öre, Mats Jansson 6 daler 29 öre, Per Persson 6 daler 29 öre och Erik Jansson 5 daler 6 öre.
2) Den så kallade rotsedeln eller en av häradsskrivaren Hedengran den 30 november 1802 författade

uträkning och fördelning på skatten av Knutsbo bys ägor i anledning av 1791 års storskiftesdelning samt 1765 års jordebok och roteringslängd. Varande i denna uträkning upptaget, icke allenast det byamål efter vilket 1791 års delning blivit verkställd, utan ock den i förhållande därefter en var av byamännens åbelöpande skatt, som befanns alldeles lika med vad här ifrån är uppgivet.
3) Det vid 1791 års storskifte hållna protokoll, som upplyste att det i häradsskrivaren Hedengrens uträkning omförmälte byamål legat till grund för delningen.
4) Den över Grytnäs socken år 1765 upprättade revbok.
Sedan, i anledning av kärandenas anmärkning, att i överskriften till häradsskrivaren Hedengrens uträkning eller rotsedel årtalet 1765 vore synbart ändrat från 1775, svarandena där emot erinrat att efter 1765 någon rev icke övergått Grytnäs socken, samt att således någon jordebok per år 1775 icke kunde finnas. Varav åter följde att då i rotsedeln förut stått 1775 års jordebok sådant varit en miss-skrivning.
Så anförde kärandena att de enligt 1765 års revbok hava större skatt än rotesedeln upptager, samt att de önskade det denna gamla skatt måtte tagas till delningsgrund.
Vartill svarades å svarandesidan att då vid 1791 års delning en var fått ägor efter byamålet, därav blivit en följd att även skatten skulle jämkas, vilket inträffade vid varje storskifte som var grundat på förut innehavande ägor. Och om, enligt kärandenas sist gjorda påstående, den gamla skatten tages till grund för det förestående storskiftet, bleve påföljden den att svarandena, vilka före 1791 års storskifte haft mindre skatt än efter byamålet på dem bort utlöpa, utan all ersättning förlorade en del av sina ägor. Varemot i händelse den nya på byamålet grundade skatten följes, en var återbekommer dess ägobelopp han förut innehaft. I anseende till dessa skäl, och då den emellan byamännen frivilligt träffade överenskommelse, byggd på sistnämnda både med rättvisa och skälighet överensstämmande grund, yrkade svarandena att vid sagda överenskommelse borde förbliva, samt ersättning för rättegångskostnaden dem tilldelas.

Efter föregången överläggning avsades följande
Utslag: Alldenstund kärandena jämte övriga Knutsbo byamän vid det av lantmätaren den 20 sistlidne augusti med dem hållna sammanträde, genom upprättad och av samtliga byamän undertecknad förening överenskommit och beslutat, att till grund för det förestående storskiftet skulle antagas en vars uti rotsedeln uppförda, till soldaten utgående årspenningar, vilka till beloppet äro för varje jordägare i föreningen antecknade, samt vid jämförelsen av rotsedeln och det över 1791 års storskiftesdelning i Knutsbo författade protokoll inhämtas, att i ovannämnda rotsedel skatten är uträknad och bestämd i förhållande byamål eller dess jordetal som var genom samma skifte erhållit. Varav således följer att överenskommelsen alldeles instämmer med kärandenas i stämningen yttrade önskan, att vid delningen grund skulle tagas av innehavande ägor eller nya skatten, varmed annat icke kan förstås än den skatt parterna allt sedan 1802 utgjort och för det närvarande utgör.Fördenskull, och emedan kärandena icke heller visat något skäl för deras vid denna rättegång väckta påstående, att den före 1791 års storskifte, enligt 1765 års revbok, gällande skatt borde bliva delningsgrund. Ty prövar Häradsrätten rättvist förklara, att den i ovanberörda måtto emellan byamännen träffade överenskommelsen skall tjäna till efterrättelse, samt i följe därav varje jordägares enligt rotsedeln till soldaten utgörande årspenningar bliver den grund, varefter storskiftet i Knutsbo by kommer att förrättas.
Och skola kärandena ersätta deras vederparters tingskostnad med 2 riksdaler Banco.

Emot detta utslag inlade kärandena vad, vilket å nästa års Lagmansting bör fullföljas.

(forts. nästa sida)

DISKUSSION OM NYTT STORSKIFTE ÖVER BYNS INÄGOR

(Forts. från föreg. sida)

HÄRADSRÄTTEN GODKÄNNER INTE STORSKIFTESFÖRRÄTTNINGEN

KLHA, V, AI:59, mål 59, 23 sept 1823

Med anhållan om fastställelse uppviste Lantmätare G.P. Wicander en geometrisk karta med beskrivning över Knutsbo bys skogar, vilka blivit utstakade utav lantmätare Dinclou och år 1822 delade av Lantmätare Wicander.
Utav Knutsbo byamän voro Mats Olsson, Mats Jansson, Peter Persson och Mats Matsson nu tillstädes. De bestridde den sökta fastställelsen och anförde såsom skäl för deras bestridande, att lantmätaren Wicander icke blivit av Kungl. Maj:t förordnad till delningen, men efter överenskommelse med lantmätaren Dinclou, som erhållit förordnandet att storskiftet i Knutsbo verkställa, utförde delningen. Att åtskilliga av byamännen överenskomna vägar icke blivit av lantmätaren undantagna och å kartan utstakade, samt en del jordägare uti linde- och ängsjorden erhållit flera skiften än författningarna tillåta.
Härå svarade Lantmätare Wicander att han, då delägarna icke genom stämning till detta Ting klandrat storskiftet eller 14 dagar före Tinget givit lantmätaren deras klander tillkänna, delningen redan vunnit laga kraft och således ovillkorligen fasthållas borde. Ville lantmätaren likväl upplysningsvis nämna att Lantmätare Denclou på honom transporterat sitt erhållna förordnande till verkställande av storskiftet i Knutsbo, samt Lantmätare Wicander vore behörig till tjänstgöring inom detta län. Att lantmätaren utstakat och på kartan antecknat de anmärkta vägarna, men mindre noggrannhet vid kartans kopiering gjort att de icke blivit å det renoverade exemplaret utprickade, vilket lantmätaren likväl när som helst kunde rätta.
Och slitligen att lantmätaren i fråga om skiftenas antal fogat sig efter jordägarnas önskan, samt att antalet av skiften icke utan olägenhet för en eller annan av byamännen kunnat bliva mindre.
Utslag: Ehuru icke någon av Knutsbo byamän till detta Ting stämt, angående klander å det över byns inägor således förrättade storskifte, likväl och emellertid det förekommer, icke allenast att Lantmätare Wicander, som delningen verkställt, ej varit av Konungens befallningshavande till samma förrättning förordnad, utan ock att i anseende till skiftenas antal uti linde- och ängsjorden föreskriften i 71 § av Kungl. förordningen för lantmäteriet i Riket av den 2 augusti 1783 blivit överträdd. Fördenskull prövar Häradsrätten i förmåga av 25 § i högståberopade författning, samt Kungl. brevet den 11 april 1791 rättvist förklara att fastställelse å delningen ej kan beviljas, utan att densamma blott bör tjäna vederbörande till efterrättelse så länge de enhälligt därmed benöjas.
Vilket å kartan antecknades.

FÖRBUD MOT TRAFIK ÖVER ODLAD MARK

KLHA, V, AI:21, opag., 3 nov 1764

Uppå gjord ansökning av nämndeman Mats Leonardsson, Erik Johansson, Olof Matsson, Erik Jönsson och Erik Johanssons änka, alla i Knutsbo boende, sedan de övriga grannarna därom kungjorda och till en del sig hörda blivit samt sig förklarat, fann Häradsrätten skäligt att vid fem daler smts vite förbjuda, det ingen må göra eller taga sig bivägar igenom sökandenas gårdar samt enskilda vretar och ängar i Knutsbo, så vida annan brukbar väg är att nyttja för grannarna och andra, vilka därstädes kunna komma att fara och färdas. Dock bör detta vederbörande till efterrättelse på behörigt sätt vidare allmänt kungöras.

LAGA SKIFTE ÖVER KNUTSBO BYS INÄGOR OCH SKOG

Lantmäteriets arkiv i Falun, akt nr 52 Grytnäs socken

År 1844 den 18 juli infann sig undertecknad t.f. Förste Lantmätare i Knutsbo by av Grytnäs socken i Folkare Härad och Stora Kopparbergs hövdingedöme, för att till följe av nedan intagna Konungens befallningshavandes förordnande i laga skifte fördela all till nämnda by hörande in- och avrösningsjord. Och infann sig härvid av jordägarna unge Anders Andersson i Stusshyttan, Mats Olsson, Erik Matsson, Jan Matsson, Jan Ersson, Jan Jansson och unge Mats Matsson samt, att som gode män vid förrättningen biträda, Mats Persson i Sonnbo och Samuel Ersson i Mesta, båda från Folkärna socken.

§ 1

För ovan antecknade jordägare och gode män upplästes ansökningen om förordnande för Förste Lantmätare Kartman att ovannämnda laga skifte förrätta, Konungens befallningshavandes resolution därå, Lantmätare Kartmans ansökning att från förrättningens verkställande bliva befriad, samt Konungens befallningshavandes även därå givna resolution, allt så lydande:

Till Konungens höga befallningshavande i Stora Kopparbergs län.

Undertecknad jordägare inom Knutsbo by i Grytnäs socken får med anledning av § 3 i Kungl Maj:ts nådiga stadga om Skiftesverket i Riket av den 4 maj 1827 ödmjukast anhålla om förordnande för Herr Förste Lantmätare Kartman, att antingen själv eller genom annan pålitlig lantmätare företaga skifte å alla till Knutsbo by i nämnda socken hörande ägor, vadan jag får ödmjukast bifoga Häradsrättens utslag av den 23 september 1823, som utvisar olagligheten vid den år 1822 avslutade inägodelning, varför någon karta därå icke finnes fastställd.

Grytnäs och Knutsbo 7 maj 1843
Jan Matsson

Resolution: Herr Förste Lantmätare C.G. Kartman förordnas att så vida laga hinder icke möter, vederbörande emellan lagligen skifta Knutsbo bys alla ägor. Emellertid och intill dess skiftet verkställt blivit och tillträde till lotterna skett, varder den till Knutsbo hörande skog härmed ställd under förbud att icke, vid vite av tio riksdaler Banco och skyldighet att skadan ersätta, få till svedjande eller i annat fall till avsalu begagnas, än så framt densamma något Bruk till understöd anslagen är. Då under förbudstiden det vanliga skogsbeloppet må av delägarna gemensamt efter varderas andel i skifteslaget till det anslagna behovet avverkas.

Falun i Landskansliet 19 maj 1843
På Landshövdingeämbetets vägnar
J Lindbom P de Laval

Till Kungl. Majt:s befallningshavande i Stora Kopparbergs län.

Då de under arbete varande skattläggningarna i Nås och Floda socknar av Västerdalarna sysselsätta mig den återstående delen av innevarande år, så får jag härmed ödmjukast återlämna det mig hööggunstigt meddelade förordnande till följande förrättning, nämligen

Nr 22. Laga skifte å alla ägor till Knutsbo by i Grytnäs socken.

Falun 29 juli 1843
C.G. Kartman

Resolution: I anledning av Herr Förste Latmätare Kartmans förhinder varder vice Commissions Lantmätare Herr G. de Laval härigenom förordnad att den i omslutna resolutioner förut bemälda Herr Lantmätare uppdragna förrättning lagligen verkställa.

Falun i Landskansliet 2 sept 1843
P. D. Lorichs

§ 2

På tillfrågan upplystes att jäv ej förefanns varken emot lantmätaren eller gode män, och försäkrade de senare det de avlagt föreskriven gode mäns ed.

§ 3

På tillfrågan huruvida någon karta över skifteslaget vore att tillgå, företeddes en av ingenjörerna Dinclou och Wikander upprättad karta med beskrivning över byns

inägor, samt en äldre över rågångarna omkring skogen. Den senare fastställd förutom vad som rör rågången över sjön Näfden emellan Knutsbo och Södernäfde byar. Den förra, eller kartan över inägorna, ej fastställd, vadan den synnerligen fäste förrättningsmännens uppmärksamhet för att utröna, huruvida den vore så tillförlitlig att den vid skiftet kunde begagnas och ny mätning av inägorna således undvikas. Vid verkställd granskning befanns dock följande anmärkningar:

1) Voro inga skiljaktigheter upptagna vid tomterna.

2) Hade genom omstängningar och integar ägofigurerna å flera ställen undergått förändringar.

3) Var den varken mätt i den skala eller med den noggrannhet som erfordras, för att med tillräcklig noggrannhet verkställa delningen.

Varför beslöts att nu mätning kommer att företagas å så väl inägor som skog, och skulle vid den senares avfattande de å förenämnda fastställda karta befintliga rågångarna med noggrannhet följas, samt framdeles rågångssammanträde hållas, så väl för att i rågrannarnas närvaro upphugga rågångarna och desamma noggrant röslägga, som för att genom förening söka bilägga den mångåriga tvisten om rågångarnas rätta sträckning över sjön Näfden emellan Knutsbo och Södernäfde byar.

§ 4

Efter föregången överläggning beslöts, att varje i mantalsböckerna för Knutsbo by upptagna soldats årspenningar skall bliva delningsgrund för så väl inägornas som skogens fördelning, anseende jordägarna denna vara rätteligare än innehavet efter förenämnda av lantmätaren Denclou upprättad karta, alldenstund Denclous förrättningar i allmänhet, och särdeles den i Knutsbo, ansågs vara mindre noggrant verkställda. Vad skogen vidkommer, oaktat den även skall efter soldats årspenningar fördelas, så vitt det med ett lagenligt skifte kan förenas, varje jordägare bibehålles vid sina så kallade kolningstegar.

Över förenämnda beslut om delningsgrund upprättades och undertecknades förening enligt följande:

Vid sammanträdet i Knutsbo den 18 juli 1844 i och för laga skifte av alla våra ägor, hava vi överenskommit och beslutat att till delningsgrund för så väl inägornas som skogens fördelning taga vars och ens ägande soldats årspenning.

Knutsbo som ovan

Anders Andersson från Stusshyttan	Mats Olsson
	Erik Matsson
Jan Matsson	Jan Jansson
Mats Matsson	Jan Ersson

Enligt företedda mantalsböcker utgör varjes soldatårspenning som följer:

Anders Andersson	22 sk.	3 runst.
Mats Olsson	23	2
Erik Matsson	20	-
Jan Matsson	19	11
Jan Jansson	17	5
Jan Ersson	14	11
unge Mats Matsson	14	11

§ 5

Mätningen kommer genast att företagas och skola jordägarna därvid utgöra nödig hantlangning i mån av varjes andel i skiftslaget. Dock som det är möjligt att överskott eller brist i dagsverkens utgörande kan uppstå, så kommer efter skiftets fullbordan, likvid emellan jordägarna över dagsverkena att uppgöras, varvid varje dagsverke beräknas till 24 skilling Banco, det må vara utgjort på inägor eller i skogen.

Sålunda vore överenskommet, avhandlat och beslutat, betygar
Knutsbo som ovan
På ämbetets vägnar
Georg de Laval

§ 6

År 1846 den 28 mars infann sig åter undertecknad förrättningsman i Knutsbo med i förra protokollet antecknade gode män, samt inställde sig även samtliga jordägare, med vilka sedan förra sammankomsten den förändring timat, att Jan Jansson genom köp blivit ägare till unge Mats Matssons egendom räntande 14 skilling 11 runstycken i soldats årspenningar, vadan Jan Jansson nu innegar jord för 29 skilling 10 runstycken, samt att Erik Matsson genom döden avgått,

varför till bevakande av dess sterbhus rätt och bästa sig infann förmyndaren Anders Jansson i Knallasbenning.

§ 7

Sedan ovan antecknade voro samlade och Herr Brukspatron J.W. Bedoin till följd av erhållen särskild kallelse sig även infunnit, företogs och avgjordes frågan om ägoutbyte på Knutsbo utäng Askön emot Bjurfors egendom Askö, varöver särskilt protokoll och förening upprättades och handlingarna bilades. (Bilaga Litt. B)

§ 8

Då nu alla till Knutsbo hörande ägor blivit vederbörligen uppmätta och å karta lagda, alla gränser emot kringliggande byar enligt handlingarna, belagda rågångsprotokoll och rösbeskrivningar, obestridligen grundligen verkställd, och enligt påskrift å graderingslängden av samtliga jordägare för riktig godkänd, uppmanades jordägarna att uppgiva vad de av oskift mark ville för gemensamt behov hava från delningen undantagen, och beslöts efter föregången överläggning att följande undantag skulle göras, nämligen:

1) Till vägar

a) Gatan ifrån Dammen till ägonummer 507 bibehålles där den av gammalt varit, och vidare genom gärdet till Jan Erssons nya gård vid skogens början, 10 alnar bred, genom skogen till Axelsbo rå, 6 alnar. Denna väg är byns Kyrkväg.

b) Från Mats Olssons gård ned till Kyrkvägen på samma ställe den tillförne gått. 6 alnar.

c) Från Kyrkvägen vid nr 507 till Mats Olssons gård längs efter gamla vägen. 10 alnar.

d) Genom Mats Olssons gård och Svedgatan till Brändskogen. 12 aln

e) Genom Brändskogen å 288, 844 och 703. 6 alnar

f) Genom Broängarna till Broängsskogen å nr 720, 728, 729, 730, 732, 762, 763 och 764. 6 alnar.

g) Från förenämnda väg i Brändskogen till Ropla henom 703. 4 alnar

h) Plintväg genom 493h, 512b, 515b och 603c från sjön Näfden till Broängarna och vidare genom dessa enligt å kartan skedd uppritning till förenämnda undantagna körväg. 3 alnar bred

i) Vinterväg genom 548 och 549a. 2 alnar bred.

k) Vinter- och gångväg genom 436 och 476, 6 alnar, samt å sistnämnda nummer båtplats av 1 1/2 kapplands storlek.

l) Vägen till Björsjö genom skogen till Gisselbo rå. 6 alnar.

m) Till Gisselbo genom skogen till Gisselbo rå. 6 alnar.

n) Till Storsva från Jan Matssons gård. 4 alnar.

o) Gångväh genom 112, 170, 177, 180, 182, 183, 184, 185, 186 och 207. 1 aln bred.

p) På Askön genom 906, 908, 909, 910 och 913. 3 alnar bred.

2) Diken

a) Genom Slogmossen å nr 899. 4 aln

b) Genom Hyggsterfallsmossen och Broängarna till Rossla å nr 309, 312, 323, 740, 743, 763, 773, 718 och 709 till upprensande av där befintlig bäck. 3 alnar brett

c) Tvenne diken från övre änden av Rossla utmed bägge sidorna av densamma genom 597c och 600c till 4 alnars bredd.

d) Från förenämnda dikens förening till sjön Näfden genom nr 525b, 526b, 529b, m.fl. 6 alnars bredd.

e) Genom nr 381, 390, 405, 406, 408, 409 och 410. 2 alnar.

f) Från backen i Norra gärdet till ängen vid sjön genom nr 496, 497, 498, 499 m.fl. 2 alnar.

g) Till upprensning av bäcken genom Storsva och Skördammen och till bäcken från Lisselsven å nr 29, 32, 35, 50 och 51. 2 alnar.

h) Tillupprensning av bäcken genom Lisselsven å nr 106, 109, 110 och 49a till förenämnda bäck. 2 alnar

i) Från förenämnda bäckars förening ned till sjön å nr 59, 66, 159, 160, 182, 420, 422, 423, 424, 434, 439 och 475. 3 alnars bredd.

3) Grustag

a) Å nr 877, 4 kappland

b) Å nr 879, 4 kappland

c) Å nr 800, 6 kapland

4) Till svinvall nr 255 och 631a.

5) Till möjligtvis blivande soldattorp och till viloplats för kreaturen nr 363 och 364, samt den del av skogen som ligger emellan Anders Anderssons smedbacke, Rönningsvretshörnet, Jan Matssons badstuguknut, samt intill Jan Matssons och Jan Erssons tomter.

6) Holmarna i sjön Näfden under nr

891, 892, 893 och 894.

7) Nr 246 och av nr 246a, vilka nu innehaves i inhysesmannen Anders Jansson och hans hustru, och få av dem besittas under deras livstid, varefter de utläggas till Svinvallen.

§ 9

Såsom efter skiftet för jordägarna obehövliga ingraderades för att i skiftet intagas, nämligen följande vägar:

Den genom Södra eller Sjögärdet, vilken åtecknades nr 481 1/2, och som densamma blott behöver plöjas för att bliva jämngod med åker, erhöll densamma 1 1/2 grad.

Den genom Norra gärdet, vilken såsom varande sämre och stenig bakom närmast Jan Janssons gård under 483 1/2, 4 grader, samt den övriga delen under 498 1/2 och 511 1/2, 6 grader.

§ 10

Då till vinnande av redigt och enhetligt skifte nödvändigt anfordrades att antingen Jan Matsson, Jan Ersson eller Anders Andersson utflyttade till Tegelbacken vid östra änden av sjön Näfden, så besiktigades nyssnämnda jordägares hus, gårdsplatser och övriga där ägande förmåner, för att likmätigt föreskriften i 13 Cap 2 § av 1827 års Skiftesstadga, sådan den lyder i Kungl. kungörelsen av den 9 juni 1832, utröna vilken av dem ägde den sämsta och till utflyttning minst kostbara åbyggnad och således borde till utflyttning dömas, eller om de vore av så jämngod beskaffenhet att lottning borde ske.

Jan Matsson (Knutsbo nr 3)

1) Ett envånings boningshus med tak av näver och takved, innehåller stuga och kammare, är i någorlunda gott stånd men erfordrar reparation.

2) En brygghusbyggnad innehållande bryggstuga och kammare, alltsammans i gott stånd.

3) En källare av sten med överbyggd bod. Valvet å källaren behöver betydlig reparation, boden i fullgott stånd.

4) Vedlider, stommen dålig men taket i gott stånd.

5) Ett stall med foderlada och lider. Stommen i brukbart stånd, hälften av taket i gott stånd och hälften odugligt.

6) Tvenne bodar och lider under ett tak. Stommen i gott stånd, men behöver uppvägas och förses med nya syllar, Hälften av taket i dåligt och hälften i försvarligt stånd.

7) Visthusbod i gott stånd, taket behöver någon reparation. Alla dessa hus äro under tak av näver och så kallad takved.

8) Ladugård, fä- och foderhus under ett tak. Hela huset nybyggt och i fullgott stånd.

9) Trösklada bestående av loge och tvenne sädeslador i fullgott stånd förutom en del av taket, som erfordrar någon halmpåläggning.

10) Badstuga fullgod.

11) Smedja fullgod.

12) Ett större timrat redskapslider tillsammans med Jan Ersson. Stommen i gott stånd, men taket odugligt.

13) Trädgård bestående av några gamla äppleträd av föga värde och några få krusbärsbuskar, alltsammans i en stenbacke.

14) Humlegård, stor och god med förmånligt läge.

För övrigt har gården i anseende till dess belägenhet vid skogen gott utrymme, ävensom gott vatten i en större källa.

Jan Ersson (Knutsbo nr 6)

1) Ett större tvåvånings boningshus, brädfodrat till 3/4, med tak av näver och halvplank. Nedre våningen bestående av stuga samt ett större och ett mindre rum. Stugan försedd med brädpanelning till 1/2 alns höjd från golvet. Väggarna i stugan och stora rummet rappade och målade. Övre våningen med samma indelning, har tak insatt endast i stugan, samt golv i densamma och i förstugan. Hela byggnaden i gott stånd.

2) En gammal envånings stugubyggnad nästan helt och hållet förfallen samt av socknens brandsyn utdömd.

3) En tvåvånings bodbyggnad, gammal, måste om den längre skall begagnas förses med brädfodring.

4) Stall, vagnslider och foderlada under ett tak. Timret gott, men hela huset och i synnerhet vagnslidret erfordrar upphöjning och strävning.

5) Ved- och slöjdbod av timmer. Stommen i gott, men taket i dåligt stånd.
6) Ett litet svin- och fårhus under brädtak i gott stånd.
7) Fähus och foderlada. Det förra vad stommen vidkommer i någorlunda stånd, det senare, även som taket över båda, i dåligt.
8) Trösklada av loge och tvenne lador i någorlunda gott stånd.
9) En visthusbod i gott stånd.
10) En liten välvd källare samt där över byggd källarbod. Den förra i gott stånd, den senare stommen god men dåligt tak.
11) Smedja utdömd av brandsyn.
12) Badstuga utdömd av socknens brandsyn.
13) Trädgård av ringa värde.
14) Humlegård, liten men god.
15) Redskapslider, till hälften med Jan Matsson, och finnes bland hans hus beskrivet.
15) Gårdsplatsen liten och mycket dålig.

Anders Andersson (Knutsbo nr 2)
1) En envånings stugubyggnad innehållande tvenne stugor. Stommen i försvarligt stånd förutom syllarna som äro uppruttna. Taket gammalt men anses brukbart.
2) En trösklada innehållande två logar och tre sädeslador, stor- och hög. Stommen i gott stånd, taket dåligt.
3) Ett får- och två svinhus under brädtak, allt i gott stånd.
4) Ett fähus i fullkomligt gott stånd.
5) En med fähuset sammanhängande foderlada. Timret någorlunda bra, men huset nedsjunket i ena änden, taket dåligt.
6) En mindre visthusbod i gott stånd.
7) En större visthusbod i någorlunda gott stånd.
8) En källare med överbyggd bod. Källaren i utmärkt gott stånd. Boden, med undantag av en del av taket, i försvarligt stånd.
9) Stall och brygghus under ett tak i gott stånd.
10) Badstuga i gott stånd.
11) Smedja i försvarligt stånd.
12) Humlegård, liten och dålig.
13) Brunn på gården, stensatt, med utmärkt gott vatten.

§ 11

Förrättningsmännen, som under besiktningen av förenämnda hus noga övertänkt och beräknat, vilken av gårdarna skulle med minsta kostnad för skifteslaget kunna till utflyttning dömas, stannade enhälligt vid det beslut, att Jan Erssons gård borde flyttas såsom för skifteslaget minst betungande, emedan, med undantag av hans stora boningshus, de övriga husen voro mer och mindre förfallna och fordrade i alla fall snart ombyggnad, samt några dessutom såsom eldfarliga av Häradets brandsyn utdömda. Vadan för de förra utflyttningsvärderingen måste bliva låg, för de senare ingen, med undantag av transport till nya bostaden.
Jan Ersson bestred förrättningsmännens beslut om hans gårds flyttning, fordrande att utflyttningsskyldigheten emellan förenämnde trenne jordägare skulle genom lottning bestämmas, påstående att Kungl. Maj:ts skiftesstadga det föreskrev. Vid detta Jan Erssons påstående kunde förrättningsmännen dock ej fästa något avseende, alldenstund av vad ovan är anfört flyttningen av Jan Erssons gård i kostnad betydligt underskrider den, som skulle erfordras för någon av de andra gårdarnas flyttning.
Vid å den nya tomtplatsen hållen syn, befanns den äga icke blott ett utmärkt vackert läge, utan även bestå av fast och god grund, samt hava ymnig tillgång på vatten

§ 12

Undertecknad lantmätare föreviste nu jordägarna upprättad provisorisk plan för skiftesläggningen, enligt vilken trenne av jordägarna erhållit all så väl in- som avrösningsjord sammanhängande i ett reguljärt skifte förutom andelen i utängen Askön, samt de trenne andra tvenne skiften vardera. Men som genom denna skiftesläggning var och en av jordägarna icke kunde inom sina skiften bekomma de av dem förut innehavda så kallade kolningslotter, bestreds av dem enhälligt den nu företedda skiftesplanen under åberopande av 4 § av skiftesprotokollet för den 18 juli 1844 fordrande att, likmätigt

föreskriften i densamma, de måtte bliva bibehållna vid sina gamla kolningslotter.
Sedan undersökt och upplyst blivit att en del av nämnda kolningslotter vore till därå nu växande skog ganska olika, och således ståndsskogsersättningen föranleda skogens uthuggande å vissa trakter, så ehuru den företedda skiftesplanen vore upprättad i enlighet med föreskriften i Skiftesstadgans 12 Cap 3 § och 10 § upprättades nu en ny plan, varigenom var och en tilldelades större delen av dess innehavda kolningslott, vilket av kartan närmare inhämtas.

§ 13

Sedan ägoutbyte å Askön blivit vederbörligen bestämt och uträknat i enlighet med handlingarna bilagt ägoutbytesprotokoll och beskrivning, företogs överläggning om Asköns skiftande, varvid beslöts att var och en erhåller andel i densamma efter i byn ägandes lott, att var och en endast tilldelas ett skifte, och att läget av detsamma skulle genom lottning bestämmas. Vilken utföll sålunda, att Anders Andersson bekom längst i söder, därnäst Erik Matssons sterbhus, Jan Matsson, Mats Olsson, Jan Jansson, och längst i norr Jan Ersson.

Sålunda vore överenskommet och beslutat betygas
Knutsbo som ovan
På ämbetets vägnar
Georg de Laval

Förestående protokoll är för oss uppläst och varder härmed justerat
Jan Jansson Jan Matsson
Jan Ersson Anders Jansson
i Knallasbenning

Justeringens riktighet intygas, ävensom att Mats Olsson och Anders Andersson utan uppgivet skäl vägrat att sina namn underteckna
Mats Persson i Legde
Samuel Olsson i Mesta

§ 14

År 1846 den 15 juli infann sig åter undertecknad lantmätare i Knutsbo för att likmätigt därom utfärdade och kungjorda kallelser och kungörelser verkställa utstakning och rösläggning av det nu å kartan utlagda laga skiftet, förrätta värdering å utflyttningskostnaden för Jan Erssons gård, med flera till skiftet hörande ärenden, samt detsamma avsluta.
Och infunno sig alla i förra protokollet antecknade jordägare, ombud och gode män.

§ 15

Förrättningsmännen verkställde nu i alla jordägares närvaro värdering å utflyttningskostnaden för Jan Erssons gård, varvid upprättades följande utflyttningskostnads värderingsinstrument.
(Specifikationen upptar flera sidor. Här återges endast några poster i början för att visa hur det hela gjordes)

	Dags-verken	Banco Rd	Sk
1) Boningshuset			
Nedtagning av brädfodringen, 9 tolfter bräder, 9 tolfter ribbor	4	2	-
Nedtagning av taket. Takveden 1 dagsverke nävern 3 och brädunderlaget 3 dagsverken	7	3	24
Nedtagning av stommen	10	5	-
Nedtagning av förstugukvist	1	-	24
Nedtagning av muren, 4000 tegel samt dess renskrapning	6	3	-
Tak och väggar i rummen	7	3	24
Panelningen i stugan, lister kring golv och tak, dörr och fönsterfoder samt övrig inredning	5	2	24
Transport av hela huset, 2000 alnars avstånd, 96 lass à 6 lass om dagen	16	16	-
Uppsättning			
Nya tomtplatsens röjande, jämnande och stensprängning	32	16	-
Stens anskaffande till grundmur, densammas läggande och murstomme	40	20	-
Stommens upptimring	24	12	-
Takets påläggning	8	4	-
För hela gården	259	265	16

§ 16

Sedan förestående värderingsinstrument blivit för jordägarna uppläst och mot detsamma ingen anmärkning gjorts, upprättades i enlighet med föreskriften i Kungl. General Lantmäterikontorets cirkulärbrev av den 5 mars 1832 följande sammandrag och fördelning av utflyttningskostnaden:

Jan Jansson	59.12
Anders Andersson	46. 8
Jan Matsson	39.26
Erik Matsson	39.34
Mats Olsson	46. 9
Jan Ersson	34.28
	265.16

§ 17

Jämlikt föreskriften i ovan åberopade cirkulärbrev kommer inom en månad sedan skiftet blivit laga fastställt avskrift av de grunder som föranlett förrättningsmännen att döma till utflyttning, samt av utflyttningsvärderingsinstrumentet och av sammandraget att till Konungens befallningshavande insändas, för att jämte anhållan det Konungens befallningshavande hos Kungl. Maj:t ville underdånigast förorda att i betraktande av den inom Knutsbo by varande i allmänhet sämre jordmånen, och i följe därav mindre god avkastning, Kungl. Maj:t ville giva det i Kungl. brevet av den 25 januari 1833 bestämda högre utflyttningsbidraget, och därigenom nådigst lindra den för skifteslaget annars alltför kännbara kostnad.

§ 18

Det på varje jordägare enligt förestående sammandrag belöpande andel i utflyttningskostnaden skall, sedan därifrån avgått vad på var och en belöper av statsbidraget, utgöras i dagsverken och körslor vid tillsägelse av den utflyttande till minst 1/3-del om året av vad som i den således återstående kostnaden belöper. Så att inom 3 år efter skiftets fastställande, då utflyttningen skall vara fullbordad, var och en må hava erlagt den på honom åbelöpande andel i utflyttningskostnaden, Vilken, om båda parter så önskar, får i stället för arbete erläggas med penningar.

§ 19

Intill dess Jan Erssons gård blivit till fullo flyttad, eller under 3 år, bibehåller han hustomten, trädgården, humlegården och kålgården, å kartan åsatt nr 190 och 191, emot att Jan Ersson lämnar under dessa år årligen 8 lispund gott, väl bärgat och torrt hö till Jan Matsson.

§ 20

I fråga om hävdevärdering eller ersättning för mindre bekommen åker än vad efter skatt belöper, ansågs att Mats Olsson och Erik Matssons sterbhus varken erhåller eller giver någon ersättning. Jan Jansson giver 30 lass gödning, varav Jan Ersson erhåller 20 och Anders Andersson 10 lass, och skall hälften utgivas år 1847 och andra hälften år 1848.

§ 21

I fråga om ståndsskogsvärdering stannade jordägarna vid det beslut att då de efter den nu skedda utstakningen funnit att de till större delen blivit behållna vid sina kolningslotter, att de då för närvarande hade svårighet över att uppgiva de gamla råar, och att då den ersättning som för minskad ståndskog kan komma att tagas ej bliver mycket, så överenskommo de att under innevarande höst, eller senast till den 15 oktober, själva uppgöra och överenskomma om den avhuggning som får göras på avstådda lotter, eller det bytet som till förekommande av skogens nedhuggning bör upprättas. Och skola de sedan grunderna härför blivit riktigt dem emellan uppgjorda, i någon ojävig mans närvaro upprätta och med hans underskrift påteckna en riktig avhandling eller förening härom, och skall den avhuggning av skog som genom denna förening tillerkännes den ene eller den andre vara verkställd inom den 1 oktober 1849, efter vilken dag var och en har obestridlig rätt till all på stubbe stående skog, som inom dess rågång finnes. Och vad som är hugget före nu nämnda tid skall vara bortkört före den 1 februari 1850, vid äventyr att vad som då är kvarliggande tillfaller den, inom vars rågång

hyggstren ligger utan att för detsamma giva någon ersättning eller arbetslön.

§ 22

Inhysesmannen Anders Jansson vilken enligt § 8 i skiftesprotokollet blivit tillförsäkrad besittningsrätt under sin och sin hustrus livstid av den odling han på eländig mark verkställt, å kartan utmärkt under nr 246 och 246a, begärde att efter hans och hans hustrus död, om jordägarna då återfordrar platsen, någon lösen eller ersättning borde av dem givas till Anders Janssons arvingar för den möda han på odlingen av denna stenbacke nedlagt. Jordägarna, vilka insågo billigheten av Anders Janssons begäran, lämnade till densamma fullkomligt bifall.

§ 23

Enligt föreskriften i 20 § av 1834 års arvodestaxa företeddes för jordägarna och gode män de grunder på vilka arvodesräkningen för denna förrättning blivit uppgjord.

§ 24

Sedan skiftet nu vore å såväl inägor som skog utstakat och röslagt samt var och en blivit anvisad de nya skiftena, uppmanades jordägarna att överenskomma om tiden för de nya skiftenas tillträdande, och beslöts att detta sker å så väl inägor som skog den 1 oktober innevarande år. Dock att var och en äger att den 1 nästkommande augusti tillträda för rågsånings verkställande all den osådda trädesjord som finns inom de nya skiftena.

§ 25

Enligt föreskrifter i skiftesstadgans 14 Cap 4 § tillställdes jordägarna avskrift av detta protokoll, ägobeskrivning och taxeringslängd, samt arvodesräkning, och tillkännagav undertecknad lantmätare att förrättningen nu var slutad, samt att den missnöjde ägde på sätt 18 Cap 13 § av ovannämnda stadgar innehåller, sina besvär hos ordföranden i Folkare Härads Ägodelningsrätt anmäla inom sextio dagar härefter vid förlust av vidare talan

Knutsbo den 21 juli 1846
På ämbetets vägnar
Georg de Laval

ÄGOUTBYTE PÅ ASKÖN

År 1846 den 28 mars inställde sig undertecknad lantmätare i Knutsbo by med Herr Brukspatron W. Bedoir från Bjurfors bruk, samtliga Knutsbo byamän, samt gode männen Mats Persson i Lejde Och Samuel Olsson i Mesta, för att likmätigt därom utfärdade kungörelse och kallelse företaga fråga om ägoutbyte å Askön emellan Bjurfors bruk och Knutsbo by, till vinnande av icke blott reguljärare skifte utan även lindring i hägnadsbesväret till mera än hälften emot vad efter gamla rågången varit förhållandet.

§ 1

Emot förrättningsmännen förefanns ej jäv.

§ 2

Vid företagen fråga om ovannämnda ägoutbyte bestreds densamma av Herr Brukspatron Bedoir under påstående att den del av ängen, som genom detsamma skulle frångå Bjurfors egendom Askön vore den bästa och nästan enda dugliga slogäng till förenämnda hemman, men som den mark Knutsboborna avstå, ehuru icke så god som den de skulle bekomma, dock genom den åsatta sämre graden kunde i utbyte tagas, och sedan Herr Brukspatron blivit gjord uppmärksam på föreskriften i 7 Cap 1 § av Kumgl. Maj:ts nådiga Skiftesstadga medgav Herr Brukspatron utbytet, dock med den förändringen i förrättningsmannens uppgjorda projekt, att i stället för att det nya rået enligt detsamma skulle gå nästan vinkelrätt emellan Askösjön och älven, rået bör utgå från nyssnämnda sjöstrand cirka 80 alnar nordväst om den punkt där den gamla råskillnaden vid sjölandet varit, och sedan sträcka sig något snett i norr till älvstranden i den sträckning, som vid uträkningen av de olika graderna bliver bestämt. Till denna jämkning lämnade samtliga Knutsbo byamän sitt samtycke.

Sålunda vara överenskommet och beslutat betygas

Knutsbo som ovan
Georg de Laval

SAMMANDRAG EFTER LAGA SKIFTE

Nummer i byn		Soldats års-penningar			Inrösningsjord								Summa Inrösningsjord				Avrösningsjord			
					Åker				Äng								Skog			
					Areal		Upp-skattning		Areal		Upp-skattning		Areal		Upp-skattning		Areal		Upp-skattning	
		Rd	Sk	Rst	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	Kpl	Tl	kpl
1	Jan Jansson		29	10	28	10	22	8	15	28	8	30	44	6	31	6	140	5	87	29
2	Unge Anders Andersson		23	3	20	25	15	18	13	2	8	24	33	26	24	10	88	20	68	17
3	Jan Matsson		19	11	20	5	13	18	14	26	7	9	34	31	20	27	91	2	58	22
4	Erik Matsson		20	-	16	30	13	11	12	31	7	18	29	29	20	29	86	12	58	30
5	Mats Olsson		23	2	20	13	14	23	15	26	9	16	36	7	24	7	104	5	68	9
6	Jan Ersson		17	5	18	17	12	6	11	1	6	1	29	17	18	7	61	21	51	11
	Summa	2	37	7	125	4	91	19	83	17	48	3	208	20	139	22	572	1	393	22
	Avgått till vägar och diken m.m.					24		15	1	24	1	3	2	16	1	17	10	7	2	7
	Avgått genom ägoutbyte å Askön									15				15						
	Kartbeskrivningens summa				125	28	92	3	85	24	49	5	211	20	141	7	582	8	395	29

Sålunda vara delat och i enlighet därmed utstakat och rörlagt

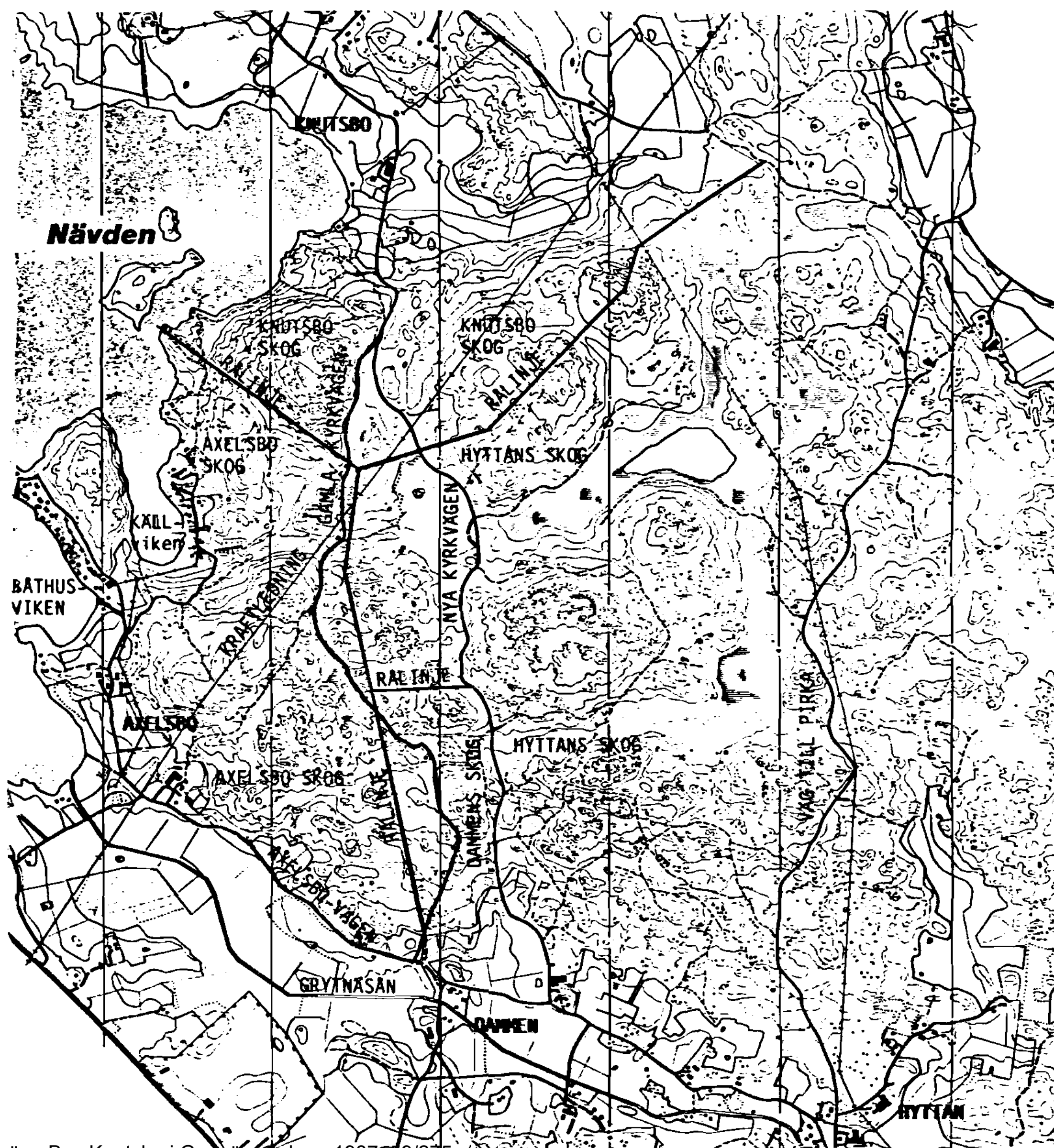
Betygar

På ämbetets vägnar

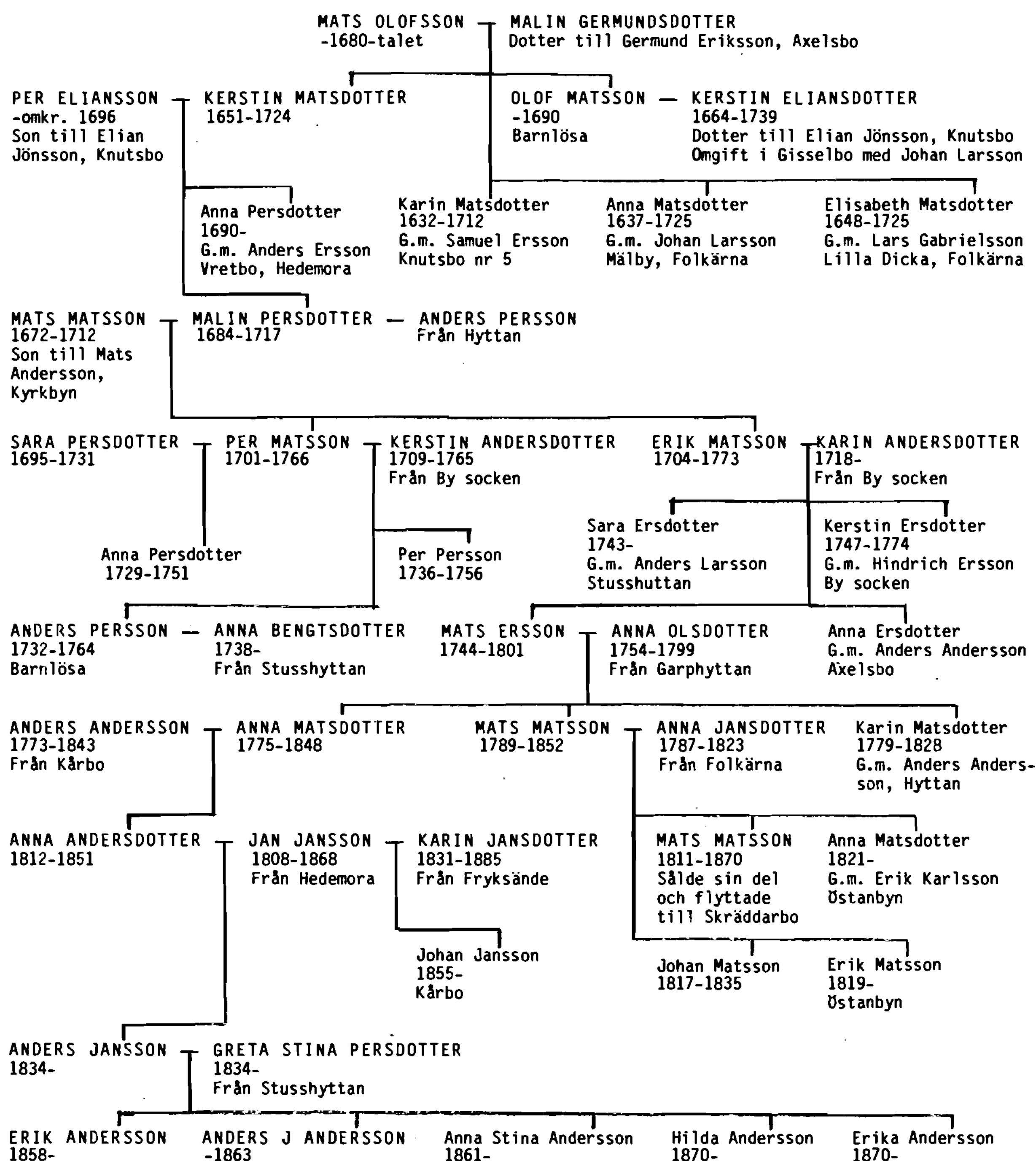
Georg de Laval

KNUTSBO GAMLA KYRKVÄG

Vid ett besök i Knutsbo hörde jag att Västerås Domkapitel ett par år tidigare efterforskat gamla kyrkvägar i Grytnäs och jag erinrade mig då att jag sett "Knutsbo gamla kyrkväg" omnämnd i domstolsprotokoll. Jag sökte upp dessa protokoll och i Lantmäteriets arkiv i Gävle ritade jag av gamla kartor över Knutsbos, Axelsbos och Hyttans skogar. Sedan bad jag Lars-Erik Sammels, född och uppväxt i nr 5 Sammils, om hjälp att finna vägens sträckning. Lars-Erik har både orienterat och jagat i dessa skogar, och med hjälp av handlingarna och av sin goda kännedom om denna trakt kunde han återfinna vägen som den framgår av nedanstående karta. Han har senare även gått den för att kontrollera riktigheten. Mer än halva vägen, närmast Dammen, är fortfarande en använd stig. Även på den återstående delen, till Knutsbo rågång, kan stigen skönjas, men här och där växer det träd på den.
Någon exakt datering av den nya vägens tillkomst har jag inte kunnat finna, men på en karta över Knutsbo från 1750-talet finns "Gamla kyrkvägen och "Nya kyrkvägen" inritade.
Från de nordliga byarna, t.ex. Gisselbo, rodde byborna över Näfden till Båthusviken och gick sedan Axelsbo-vägen till Dammen. Från Dammen har troligen båda vägarna haft samma sträckning förbi Hyttan.
Beskrivning över vägen finns under avsnittet om nr 5 Sammils i protokollet över Mats Olssons tvist med Axelsbo den 7 okt 1840. Den finns även i en process mellan Hyttan och Axelsbo den 2 nov 1757.



KNUTSBO NR 1 "MATSES"



De sålde hemmanet år 1913 till AVESTA BRUK

Hemmanet såldes år 1929 till CARL ERIK JOHANSSON i Knutsbo nr 4.

Vid arvsskiftet efter Carl Erik Johansson övertogs jorden av sonen GUSTAV JOHANSSON i Knutsbo nr 2 och sammanlades med detta hemman. Husen övertogs gemensamt av samtliga syskon.

Se vidare under Knutsbo nr 2.

Efter Mats Olofssons död övertogs hemmanet av sonen Olof Matsson och mågen Per Eliansson från hemman nr 3. De köpte tillsammans Olofs systers, Elisabeth Matsdotter, andel i hemmanet, som hon hade ärvt efter föräldrarna.
Olof Matsson dog barnlös och ärvdes av systrarna. Av dessa sålde Elisabeth och Anna dessa ärvda delar till Per Eliansson, och systern Anna dessutom sitt arv efter föräldrarna.
Den syster som var gift med Samuel Ersson i Knutsbo nr 5, dog även hon barnlös, och de delar som systrarna Elisabeth och Anna ärvde efter henne köptes av Mats Matsson. Han löste även sin svägerskas Anna Persdotters andel i hemmanet.

Genom dessa köp blev Mats Matsson, tillsammans med sin hustrus ärvda andel, ensam ägare till hemmanet.

Mats Matsson hade även löst ut sina syskon från sina föräldrars hemman i Kyrkbyn, varför han också var ägare till detta, vilket brukades av landbönder fram till 1720-talet. Mats Matssons son Per Matsson gjorde då ett byte med Olof Matsson i Knutsbo nr 6. Han gav Olof Matsson hemmanet i Kyrkbyn, och fick i stället Olof Matssons del i Knutsbo nr 6, 3/10-delar av det hemmanet, samt Olof Matssons hustrus del i Knutsbo nr 2, 1/9-del i det hemmanet. Om detta, se vidare under hemman Knutsbo nr 6 "Erkis".
Därigenom blev Knutsbo nr 1 det största hemmanet i byn, och omfattade ungefär en fjärdedel av hela byns jordareal.
Per Eliansson ärvde även en del i Knutsbo nr 3 efter sina föräldrar. Mats Matsson gjorde allvarliga försök att få behålla även denna del, men misslyckades i detta, och måste avstå den till Per Eliansons bror Mats. Om detta, se vidare under Knutsbo nr 3.

ARVSSKIFTE EFTER OLOF MATSSON

KLHA, V, AI:1, f 359, 26 maj 1691

Avskedades emellan hustru Kerstin Eliansdotter, sal Olof Matssons i Knutsbo, och dess sal. mans syskon, angående hennes avvittring utur huset, emedan Olof barnlös dött och gjort till sin hustru ett testamente.
Nämligen tager hustrun sina bästa kläder och hustruns fördel av oskifte.
2) Tredingen i lösöre, samt tredingen av värdet i den inlösta jorden.
3) Morgongåvan av mannens lott.
4) För testamentet varöver de ock trätt i någon förlikning, njuter medan hon ogift är 1 stuga, 1 fähus, 1 liten vret i Röjningen.
Item 1/3-del av vintersäden som utsåddes i höstas då mannen levde, jämväl Grönrågsfallet en sommar.
Noch ett härbre till proprie egendom, som nu ligger nedlagt, men uppsättes av mannens arvingar med deras egen bekostnad. Lilla gälden som var på huset svara arvingarna allena till, efter de borttagit och disponerat om kolningsarbetet, och av samma orsak betala desslikes arvingarna tillsammans utlagorna. Sist hava arvingarna lovat frihålla hustrun för utlagors besvär medan hon ogift är, av den bemälde lilla jord som henne nu inrymmes. Men därmed försörjd varder, då vid avträdet betalas för arbetet som därpå finnes. Av vintergödseln njuter hustrun tredingen, den att föra på ombemälte sin vretjord.

Kerstin Eliansdotter gifte om sig med Johan Larsson i Gisselbo, halvbror till Erik och Mats Matsson i Knutsbo nr 6.
Mera om dem finns både under Knutsbo nr 3 och Knutsbo nr 6.

INLÖSEN AV HEMMANSDELAR

KLRD, 24, f 1188v, 31 maj 1688

Lars Gabrielsson i Lilla Dicka och Folkärna socken har försålt sin hustrus jord i Knutsbo och bekommit av svågern Olof Matsson i Knutsbo 112 daler kmt. Noch av svågern Per Eliansson ibidem 30 daler kmt.

KLHA, VI, AI:1, opag., 24 maj 1695

Uppbud första gången av Johan Larssons i Mälby och Lars Gabrielssons i Lilla Dicka Folkärna socken försålda hustrurs jordedelar i Knutsbo till svågern Per Eliansson i Knutsbo, nämligen Johan Larssons för 240 daler kmt och Lars Gabrielssons för 93 daler kmt, bestående i hus, jord, skog.

KLHA, VI, AI:3, opag., 28 april 1703

Den andel i Knutsbo och Mats Olofssons hemman, som Johan Larsson i Mälby och Lars Gabrielsson i Lilla Dicka Folkärna socken ärvt efter sin svägerska, nämndemannen Samuel Erssons hustru, men den 9 hujus upplåtit åt svågern (skall vara svågerns måg) Mats Matsson i bemälde Knutsbo för etthundrafyrtio daler kmt, därav de var sin halvpart uppburit.

KLHA, VI, AI:3, opag., 7 april 1714

Den jordedel i hus och jord med alla andra tillhörigheter i Knutsbo, som Anders Erssons i Wretbo och Hedemora socken hustru efter sina föräldrar ärvt, den 9 april 1713 sålt till svågern Mats Matsson i Knutsbo

TVIST OM BRÖLLOPSPRESENT

KLRD, 96, f 943v, 22 okt 1731

Efter utverkad stämning besvärade sig Anders Ersson i Wretbo, att hans svågers, avlidne Mats Matssons i Knutsbo barn och arvingar sig egenmäktigt åtägnat den stuga, som bemälde Mats Matsson av obyttan lott med moderns samtycke, skänkt och förärat hans hustru på sitt bröllop, men de lika fullt bortbytt, begärandes alltså för densamma sin fulla ersättning.
Per och Erik Matssöner föregåvo sig om en sådan skänk och gåva, ingen den ringaste vetskap hava, utan tryggade sig till köpebrevet av den 9 april 1713, att Anders Ersson mot 480 daler kmt upplåtit och försålt till deras fader sin hustrus arvsrätt både uti hus och jord, och änskönt vederparten intet bevis haver på en sådan gåva, som uti deras omyndiga år skall sig tilldragit, förmoda de likväl, i fall så i sanning vore, den vara under allt ett och samma köp begripen, så att Anders Ersson intet skall böra gå ifrån sina ord och återkalla eller klandra det han frivilligt försålt.
Men han och dess hustru påstodo denna stuga vara alldeles utom köpet, och även vid bytet undantagen, som av arvsinstrumentet noggrant skall kunna inhämtas, vilket dock svarandena ej kunde igenskaffa, undantagandes det, som vid deras faders frånfälle blivit dem och modern emellan upprättat, var av dock egentligen ingen visshet uti denna tvist var att finna.
Resolution: Alldenstund Anders Ersson ej förmår visa denna gåva till dess hustru vara gjord, mindre med vad rätt det skett, eller att sådant är vordet å Tinget vederbörligen till känna givet, att vederbörandes arvingar kunnat sig därpå förklara, utan tvist om uppviste svarandens ett så tydeligt köpebrev på all Anders Erssons hustrus försålda fasta ägande i Knutsbo, och det utan ringaste förbehåll om stugan, att antingen få den avföra, eller särskild betalning för densamma uppbära. Fördenskull befrias med rätta Mats Matssons arvingar ifrån vederpartens tilltal i detta mål.

MATS MATSSONS FÄDERNEHEMMAN I GRYTNÄS KYRKBY

För upplysning om Mats Matssons släkt och hemman i Kyrkbyn återges några delar av domboksutdrag. Mats Matsson, och senare hans söner, ägde detta hemman till 1725, då det byttes mot Olof Matssons jord i Knutsbo. Under den tiden brukades det av landbönder, och i domböckerna finns flera tvister med dessa brukare. Ett byte av landbonde förefaller att alltid följas av en process, där landbonden anklagas för att ha misskött hemmanet, speciellt hus och gärdesgårdar.

KLHA, VI, AI:1, opag., 20 okt 1697

Talade Mats Matsson i Grytnäsbyn till sin broder soldaten Anders Matsson Stake angående:

1) Slog han för honom skall hava avbärgat.

2) För en vret han av honom söker del uti.

3) För en kärra han för honom sönderkört.

Påståendes för det fjärde, att Anders Matsson Stake måtte för sin i hemmanet havande ringa del taga lösen och den till honom avstå, som allaredan större delen uti bemälte hemman äger, emedan han förutom sin brodersdel, den 7 juni sistlidne löst sin systers hustru Anna Matsdotters anpart ibidem, jämväl handlat med sin broder Per Matsson Fjärdingsman om hans ärftliga andel därsammastädes, som efter en uppvist förteckning för samma sin jord uti penningar och andra persedlar skall hava uppburit 105 daler 24 öre kmt.

Soldaten Anders Matsson Stake ville fuller invända, ...

...

Resolution: Såsom Mats Matsson med riktigt köpebrev, bevisar sig hava inlöst sin systers hustru Anna Matsdotters del i Grytnäs Kyrkby, och dessutom på sin broders Per Matssons del ett ansenligt belopp utgivit, när han däröver kommer att med honom likvidera, och således blivit rådande om större del i hemmanet än brodern, som förutom sin del ej mera därtill inlöst, än en från hemmanet bortsåld vret.

Alltså och i förmåga av Kungl. Maj:ts allernådigste förordning emot skattskyldig jords delning och klyvande uti allt för små delar av den 1 maj 1693, bör soldaten Anders Stake, som icke en full 1/8-del i Grytnäsbyn äger, till sin broder Mats Matsson, som nämnden prövar bäst fallen vara hemmanet att inlösa och bruka sin där ägandes jord, emot mätesmannaorder avstå, jämte den vret han själv på samma ägor uppröjt.

KLHA, V, AI:2, f 164, 25 sept 1693

Skolmästaren i Hedemora, Vällärde Herr Svilling begärde få inlösa en vret kallad Mats vret, som hör under Anders Hanssons mantal i Kyrkbyn, däri Herr Svilling äger hälften.

Hustru Margareta Johansdotter sal. Erik Anderssons i Kyrkbyn inlade fasta på jorden av den 8 maj 1677, var uti sal. Mats Anderssons änka finnes hava sålt samma vret, som då var en slogsved, och begärde hon bliva behållen vid köpet, ty hon med de sina har lagt mycket arbete därpå, och årligen gjort in i utlagorna.

Härvid förekommo sal. Mats måg Elias Brännare och sonen Per Matsson, vilka bebo samma mantal, och begärde njuta bördsrätten, helst efter vreten är av deras respektive svärfader och fader upptagen.

...

...

KLRD, 61, f 646v, 27 april 1710

Beviljades Mats Matsson i Knutsbo fasta över systerns hustru Anna Matsdotters till honom försålda jordedel i Kyrkbyn den 6 juni 1697 för 46 daler kmt.

Jämväl över brödernas Per Matsson Fjärdingsman i Moren Hedemora socken och Anders Matsson Stakes i Kyrkbyn denna socken, samt svågerns Elias Brännares andel ibidem efter vunnen inlösning den 21 oktober 1697.

ERIK MATSSON VISAR EXEMPEL PÅ DÅLIGT HUMÖR

MOT PIGAN

KLHA, V, AI:14, mål 50, 21 okt 1742

Efter utverkad stämning på Erik Matsson i Knutsbo, besvärade sig Johan Matssons änka, hustru Anna Olofsdotter i Grytnäs Kyrkby, att han 14 dagar efter sistlidne midsommar illa slagit hennes dotter Kerstin, hos honom tjänt, samt snarligen därefter utur tjänsten vikit och ingen lön givit, med påstående, honom därför lagligen bör anses, och till henne utbetala lönen, dottern borde njuta.
Men Erik Matsson förebar, att han av henne gjorts stor förtret, som varit mycket lat och försumlig, hon alltid måst väckas, och intet mera i godo kunnat förmås till arbete, samt därför då han middagstiden ifrån änget med sin hustru hemkommit, funnit henne ändå ligga och sova, nödgats väcka henne med en skopa vatten, samt med näven slå tvenne slag i ryggen, som tycktes henne välförtjänt. Men som ungefär 8 dagar därefter, då han som bäst behövde hjälpen, egenvilligt och olovligen lupit utur tjänsten.
När så målet, efter vice versa stämning, att undgå hustru Annas tilltal om den påstådda årslönen, vilken det påstod vederpartens föregivande vara ogrundat, uppvisades Anders Larssons i Dicka och Johan Olssons i Kolarbo attest, att även under den tid hon hos dem tjänte, ställt sig ovillig och trög.
Resolution: Att pigan Kerstin Johansdotter blivit på sådant sätt, som ovan förmält är, för sin lättja och försummelse agad, har hon inte haft fog egenvilligt förlöpa sin tjänst, utan husbonden tillåtit att henne återhämta, eller låta sig betala för den betingade lönen, hon nu alldeles förverkat. Men likväl som Erik Matsson intet vidare påstående därom gjort, låter Rätten därvid förbliva, och han i övrigt alldeles fri denna deras förda.talan.

MOT SONEN

KLHA, V, AI:23, opag., 20 mars 1767

Uppå angivande av Grytnäs Prästerskap hos Kronobetjäningen hade länsman Schloff till detta Ting låtit instämma såväl Erik Mattson i Knutsbo som dess son Mats Ersson, under påstående att den förra hos Prästerskapet och upplysningsman gjorda anmälan, att dess son honom överfallit bevisas måtte och därmed efter omständigheterna förhöras.
Vid företagande härav inställde sig parterna, då Erik Matsson sitt om sonen gjorda angivande, att han av honom julafton sistlidne otidigt blivit bemött alldeles återkallade, förklarandes sig sådant dels av svaghet, dels av arghet gjort, på det han måtte förekomma sin son uti klagomål, som över faderns elaka förhållande, i det han sönderslagit det sonen gjort, yttrat sig vilja klaga.
Varförutom fadern erkände, att han julafton tagit eldbränder och kastat kring golvet, slagit och hårdragit sonen, samt uti sitt raseri stått sig. Och som de personer vilka uti huset varit närvarande, besannade det sonen icke gjort fadern något emot, utan har allenast sonen för sin opasslighets skull nekat gå ut sent på julafton och avlasta ett lass bräder, då fadern Erik Matsson blivit ond, sprungit ut att själv avlasta och därvid stött sig. Därefter han vid inkomsten tagit eldbränder och kastat efter sonen, och då dess hustru och son velat styra honom, samt bett honom vara stilla, annars skulle de sådant överklaga, hade Erik Matsson sprungit till nämndeman Mats Leonardsson och klagat sig av sonen blivit illa hanterad.
Och som det härvid intygades, att Erik Matsson icke alltid är så fullskälad eller av så fullkomlig sansning, att han kan styra sig själv, så vill väl Rätten, sedan Erik nu sitt angivande återkallat och förklarat sig på sonen ljugit, denna gången honom i så måtto förskona, dock giva för sabbatsbrott böter 10 daler smt och till Grytnäs kyrkas fattigkassa 4 daler smt.

TVISTER MED ERIK JOHANSSON I KNUTSBO NR 6

KLHA, V, AI:14, mål 33, 22 okt 1744

Erik Johansson i Knutsbo besvärade sig efter stämning, att hans grannar Erik och Per Matssöner för deras ringa jordedel uti Elian Jönssons mantal, skola giva honom mycket förfång såväl med bete, i det de intaga och uti ängarna insläppa sina kreatur, långt över deras rätt eller jämförelse emot honom, såsom ock, att de ej därför håller hägnad, det han ensam måst vidkännas. Påståendes därför, det måtte de antingen förpliktas, att hädanefter för deras andel i berörda mantal hålla hägnen, och uti ängarna ej beta mera boskap än på deras andel emot honom kan belöpa, eller ock för deras jordedel lösen taga, och den nu förorsakade rättegångskostnaden till honom erlägga.
Svarandena bestridde alldeles, att de med sina kreaturs betande eller ohägn gjort honom något förnär, och ville de gärna med mellangård skilja sig ifrån honom uti det så kallade Brorsänget, om nyttan, som de där utav hava, vore så mycket värd, utan vore hellre därmed nöjda, att Erik nyttjade betet allena i bemälte äng uti tvenne år, och de för sin andel det tredje allt framgent. Dock så, at var och en höll god och riktig hägnad efter förra vanligheten, varmed käranden även fann sin räkning, så att han i anseende därtill avstod med sitt påstående om lösen, och begärde så väl som svarandena uti sin vice versa stämning, att revkarlen Per Olofsson uti Lund och nämndeman Per Ersson i Rembo måtte förordnas till att jämka dem emellan uti ägorna.
Varöver resolverades: Det som parternasig emellan således överenskommit, att Erik Johansson skall först allena beta sina kreatur uti tvenne år i det så kallade Brorsänget, och hans grannar Erik och Per Matssöner allenast ett år eller det tredje, och så allt framgent, dock att var och en håller god hägnad efter sina andelar. Så låter ock Rätten därvid bero, och bliva nämndeman Per Ersson och revkarlen Per Olofsson förordnade, att emellan parterna jämka.

KLHA, V, AI:18, mål 46, 13 maj 1754

Kärade efter föregången stämning Per Matsson i Knutsbo till sin granne Erik Johansson, för det han skall instängt den förres teg uti Kolningssveden, så att den för käranden blivit obrukbar, varför han påstått, att Erik Johansson å annat ställe jämngott vederlag lämna måtte, som ock pålägges, att hålla hälften uti en mellangård vid så kallade Nyvreten och Fåfängan, varest Per Matsson allena med gärdesgårdsstängning skall vara betungad, samt i övrigt vid förorsakad rättegångskostnad ersätta.
Och emedan svaranden vad vederparten således påstått, icke vägrat att fullgöra, ty så vill Erik Johanssson, att ej allenast igenom gode män låta utstaka nöjaktigt vederlag åt Per Matsson i stället för den instängsel, han å dess teg i Kolningssveden gjort, utan ock, att hädanefter hålla halva mellangården med svaranden vid Nyvreten och Fåfängan, så framt han laga plikt undgå vill. Och skall Erik Johansson därjämte uti åbragt rättegångskostnad två daler silvermynt utgiva.

KLHA, V, AI:18, mål 38, 30 april 1755

Över Erik Johanssons i Knutsbo, efter stämning gjorda påstående, att av Erik och Per Matssöner därsammastädes återfå tre snesland 9 bandland uti Dyngetomten, som käranden i anledning av hållen rev och jämkning den 24 maj 1745 skall måst avstå till vederparterna, för vilka efter dessa senares föregivande så mycket uti deras byamål skall brustit, ehuru vad Erik Johansson haft för mycket, skall bestått uti sådana lägenheter, som till äga blivit oppbrutna. Däremot Matssönernas av samma beskaffenhet ej någon revning skola undergått, eller vid jämkningen under beräknande kommit, utan dem enskilt fått behålla, varigenom Erik Johansson sin flit och arbete, som han till sina ägors utvidgande skall vara ärnat, icke fått åtnjuta.

(Forts. nästa sida)

TVIST MED ERIK JOHANSSON ...

(forts. från föreg. sida)

Förklarade sig svarandena, att de icke innehade mera än dem med rätta börden tillkommer, det Erik Johansson själv vid revningen skall hava erfarit, då han godvilligt medelst ingången förening avträtt omtvistade 3 snesland 9 bandland och utlovat, att intet vidare åtal däri göra, varvid för den skull svarandena anhöllo förbliva måtte.
Och resolverades:
Ändock Häradsrätten finner, att de av Erik Johansson till nöjes upptagna platser, icke bort vid jämkningen komma under beräknande, utan Matssönerna i stället skolat tillrevats dem motsvarande landmån av utmarken till uppodling, kan likväl för den orsakens skull någon ändring icke göras uti den år 1745 försiggångna reven, i ty att Erik Johansson vid densamma finnes godvilligt hava avstått de nu återfordrade 3 snesland 9 bandland uti Dyngetomten, vilka svarandena allt sedan utan klander innehaft.
Varför Häradsrätten skäligt prövar, att vid den då skedda förening bliva förblivna, och således är svarandena berättigade, att behålla vad Erik Johansson en gång till dem avstått.
I övrigt, och som Per Matsson under förhöret skickat sig obeskedligen och okvädat sin vederpart, kallande honom stinker, samt eljest ofredat domstolen, så skall han, i förmåga av 14 Cap Rättegångsbalken, för ett sådant sitt förhållande inför Rätten tio daler silvermynt erlägga.

ANDERS MATSSONS ARVEDEL

KLHA, V, AI:15, uppb.-längd 11, 28 april 1746

Uppå begäran erhöll Per Matsson i Knutsbo andra uppbudet å broderns Anders Matssons i Gålsjö till honom för 372 daler 13 öre kmt försålda arvejord i Knutsbo enligt köpebrev av den 29 juni förra året.

PER MATSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AII:1, opag., 28 okt 1766

Under den 14 och 15 juni 1765 har Per Matsson i Knutsbo i vittnens närvaro förordnat:
1) Att sedan hans gäld gulden vore och han med heder vore begraven, skulle Erik Matssons barn, som vore en son och tvenne döttrar, bliva ägare av allt vad han efter sig lämna kunde, utan att någon av hans broders Anders Matssons barn i Gålsjö och By socken dem medärva skulle, i anseende därtill, att han såsom barnlös icke hade någon annan att sig till skötseln emottaga, än Erik Matsson med hustru och barnen.
2) Att den fastighet, som han under äktenskapet inlöst, jämte några hus, som han å nyo uppbyggt, vilket arvs..... det efter dess senare avlidne hustru Christina Andersdotters bouppteckning utviste, skulle härunder även begripas och dem med samma villkor tillkomma.
3) Att han själv skulle hålla eget hushåll, och detsamma att förestå mottagit brorsonen Mats Ersson, så skulle honom därför årligen bestås 200 daler kmt, som av det fasta räknas skulle, men en vars livstid bliver längre, än äganden därtill kunde uppnå, skulle Mats Ersson icke fällt honom skötseln, och om livstiden bleve kortare, skulle Mats Ersson meddela Anders Matssons barn i Gålsjö lösen uti det fasta efter deras arvsrätt.

Avsades:
Och detta bör igenom en trovärdig avskrift kungöras Per Matssons, vilken nu mera berättas vara död, närmaste arvingar, vilka med sina påminnelser inom den i lagen föreskrivna tid här emot böra inkomma, om de sig befogade finna.

NEKROLOG ÖVER PER MATSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1766

Vår i livstiden vistandes broder, nu hos Gud saliga Per Matsson i Knutsbo, den vi till välförtjänt åminnelse något betrakta om dess födelse, vandel och saliga hädanfärd. År 1701 den 18 augusti kom han hit till världen, född av ärliga föräldrar, ärliga och beskedlige Mats Matsson och modern ärlige och gudfruktige Malena Persdotter i Knutsbo. Strax efter den naturliga födelsen vart han igenom föräldrarnas försorg framhållen till det saliga dopet. Hans kära föräldrar hava även i hans ungdom låtit honom i sin kristendom undervisas, så att han kunde läsa i och utan bok, av vilket Guds ord han alltid haft stor tröst och hugnad under sina tillstötande sjukdomar.

År 1718 ingick han ett kärt och ljuvligt äktenskap med sin långt för detta avlidne maka Sara Persdotter, ehuru han var nog ung, men av hans föräldrars tidiga avgång nödsakad. Under det äktenskapet han blev välsignad med 4 barn, 2 gossar 2 flickor, av vilka alla redan är för honom i Guds rike, den vilken Herren älskar den agar han, han fick ock intet länge behålla sin kära maka, utan måste efter Guds vilja, honom till mycken smärta, lämna densamma uti jordens tysta gömma, och sig begiva uti enslighet. Men som han såg, att hans hushåll ej kunde hava bestånd, ty ingick han andra gången äktenskap med Christina Andersdotter ifrån By socken, under vilket äktenskap han blivit välsignad med trenne barn, vilka även äro döda, honom på ålderdomen till stor sorg och mycken avsaknad.

Vad hans allmänna levnad beträffar, så haver han varit en god kristen, aktat Guds ord och benyttjat de dyra nådemedlen till sin själs tröst, och sig till uppmuntran under sitt sjukliga tillstånd att vara tålig. Flera åren har han dragits med en bräcklig kropp, och varit ett märkvärdigt exempel av detta livets uselhet, men han alltid förnöjd med sin Guds vilja, och underkastade sig hans goda välbehag, och som han stundeligen tyckte att hans dagar skulle få en ända, och han sedan måste låta sig flitigt bespisas med den heliga nattvarden, vid vars besök han lovade sin Gud, fällde tårar över sin uselhet, ... utav otålighet, innerligen anropade Gud om en salig hädanfärd, hans bön blev ock hörd den 16 (maj) klockan 3 efter middagen, efter många tillstötande sjukdomar, sedan han levat 65 år, 7 månader och 14 dagar.

... ÖVER HUSTRUN

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1765

Per Matssons hustru, i livstiden Christina Andersdotter från Knutsbo, födder i By socken 1709, först på året. Fadern Anders Ersson, modern hustru Anna Andersdotter. Döpt, uppfostrad och tillbörligen i kristendomskunskapen i ungdomen undervist, så att hon kunnat läsa uti bok, och utantill Doktor Luthers katekes och spörsmålen.

Gift år 1731 med förenämnde, och levat väl tillsammans, samt haft 3 barn, 2 söner 1 dotter, som alla äro i herranom. Uti kristendom levat som en kristen bör, i allmänhet stilla och saktmodig. Sjuknade och lades till sängs den 19 ehuru hon klagat sig något förut, från det hon följde sin ende son den 14 til graven, och förmenas att hon igenom någon okänd feber blivit hädanryckt. Dödde den 21 (april) om morgonen tidigt. Ålder 56 år och något.

... ÖVER SONEN

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1765

Begravt sockneman Anders Persson ifrån Knutsbo, född år 1732 den 24 september, fader Per Matsson och moder hustru Christina Andersdotter ibm. Strax efter den lekamliga födelsen befordrad till den andliga i det heliga dopet. Uti sin ungdom tillbörligen uppfostrad och undervist uti sin kristendomsstyc-

ken, så att han kunnat läsa väl uti bok, och utantill Luthers katekes, spörsmålen, Svebelius katekes, Athan symbola och botpsalmerna. Varit ständigt hemma hos sina föräldrar och gått dem, såsom en lydig son, med all flit och trohet tillhanda.
År 1763 den 19 juni ingick han ett kristligt äktenskap med sin nu i sorgen efterlämnade maka, hustru Anna Bengtsdotter ifrån Stusshyttan, med vilken han icke längre sammanlevt än 1 år och något över 9 månader, och under denna korta tiden icke blivit välsignad med någon livsarvinge. Fört ett mycket stilla, saktmodigt och kristligt vandel, flitigt brukat nådemedlen, så att han lämnat ett gott rykte efter sig hos var man. Under sin korta vandringstid har han varit mycket plågad av ett tungt bröst och andtäppa, varmed han hårdare ansattes 8 dagar före Påsk, så att han ibland måste intaga sängen, uthärdade ej längre än till lördag morgon den 6 sistlidne april klockan 8, då han stilla avsomnade, sedan han levat 32 år, 6 månader och 14 dagar.

BEKYMMER MED GETTERNA

KLHA, V, AI:23, opag., 16 mars 1768

Uti ingiven skrift androg Erik Matsson i Knutsbo, huru som han med flera å sina ägor därstädes låder stor skada, så väl genom grannarnas egna, som även genom de av dem intagna främmande getkreatur sommartiden. För vilket sökanden anhöll om förbud, och att Knutsbo-borna måtte åläggas om samma kreatur, den tid säd och gräs på marken ute står, med vallhjon i tegen besörja.
Och som en var å sina ägor bör njuta hägn och fred, fördenskull fann Rätten skäligt utsätta ett vite av fem daler smt, för den eller de, som utan vallhjon sina getkreatur hemma vid byn hava, och någon skada sökanden å dess ägor tillfogar, som till efterrättelse kungöras bör.

ERIK MATSSONS NYODLING

KLHA, V, AI:19, mål 20, 8 maj 1759

Uppvistes nämndemännens Erik Jönssons i Risbyn och Mats Leonardssons i Knutsbo den 7 i denna månad hållna syn och upprevning över den så kallade Svinmossen, som Erik Matsson i Knutsbo är sinnad att instänga och uppodla, varav befanns, att samma mosse innehållit 69 snesland 3 bandland, allt överväxt med små tallskog och pors, var uti de övriga grannarna vid förrättningen erkände sig ej hava någon del, och kommer vattnet att hava sitt avlopp över Erik Jönssons teg, såsom bekvämligast, sedan vedergående bytt tillsammans sina tegar i .....vreten, så att Erik Matsson får sin teg intill Svinmossen, och därmed flyttar Erik Matsson de gärdesgårdar som tillhör Erik Jönsson där emellan, varjämte Erik Matsson utlovar, att giva Erik Jönsson tio lass gödning för ett stycke, som var uppodlat på det som Erik Jönsson mistade. Och dessutom har ej kunnat finnas, att Svinmossen varit skattlagd, utan allenast den så kallade Svintäppan, som gamla revlängden utvisar.
Vilken syne- och revningsförrättning, på Erik Matssons begäran, honom till laga säkerhet i protokollet intecknad blev.

ANDERS MATSSONS ARVEDEL

KLHA, V, AII:1, opag., 16 mars 1768

Den fastighet i Knutsbo, varav Erik Matsson därstädes, enligt en med Anders Matssons änka Margareta Ersdotter i Gålsjö, By socken, och deras barns förmyndare Anders Persson och Mats Andersson i Born, därom under den 28 oktober förlidet år sluten, och samma dag av Häradsrätten fastställda förening, blivit ägare emot 600 daler kmts utbekommande till Anders Matssons änka och arvingar, beviljades Erik Matsson tredje uppbudet.

MÅNGÅRIG TVIST OM EN GÄRDESGÅRD

De följande domboksutdragen behandlar ett gräl mellan Knutsbo nr 1 och nr 5, som startade 1752 och fortsatte in på 1770-talet. Diverse saker förekom, men en gärdesgård och en gärdesgårdsren fanns för det mesta med i bilden. Jag återger här några av målen, särskilt de i slutet då det var litet extra hett. Efter Mats Leonardssons avflyttning och Erik Matssons död, övertogs tvisten av deras söner. Något egentligt slut blev det inte, utan efter många uppskov ebbade det ut och självdog.

KLHA, V, AI:17, mål 48, 1 okt 1752

Uti de mål Mats Leonardsson i Knutsbo å den ena, och grannarna Per och Erik Matssöner å den andra sidan, var emot annan kärande och svarande, till detta Ting instämma låtit, har Häradsrätten, sedan parterna hörda blivit, om beskaffenheten sig underrättad gjort, och resolverades:
Vad angår kärandens påstående, att hans vederparter måtte upprätta och vid makt hålla hälften gärdesgården emellan sistnämndas åker och den förres humlegård, så emedan svarandena föregiva, att samma humlegård är anlagd och instängd, förr än den utanför belägna åker, vilken i senare tiden skall blivit upptagen, ty åligger dem sådant nästa Ting vid 5 daler vite bevisa, då Rätten sig utlåta vill, huruvida de må skyldiga kännas att där uti deltaga. Men den gärdesgård, som är emellan Svedenåkern och den så kallade Svintäppan, förpliktas svarandena att allena hålla, så vida berörda täppa är en i senare tiden gjord intega, och till deras enskilda förmån instängd. Dock åligger Mats Leonardsson, efter eget begivande, att flytta gärdesgården som uti själva råfåran erkännes vara uppsatt, något närmare inpå sin täppa, den han ifrån de övrigas ägolotter avskilt, på det svarandena må å sina åkergärden någon skada ej måtte tillskyndas, varken genom körning eller eljest. Börandes käranden även avhålla sig ifrån den väg han brukat över vederparternas ägor, så vida sådant finnes lända dem till skada och olägenhet. Men någon rättegångskostnad kan vid så oklara omständigheter icke bestås.

KLHA, V, AI:23, opag., 21 mars 1768

Uti det av Erik Matsson i Knutsbo emot nämndemannen Mats Leonardsson därstädes till detta Ting instämda mål:
1) Att svaranden uti synebeviset av den 12 oktober förledet år måtte återställa 40 stycken granstörar och ..., som svaranden på kärandens lott olovligen skall huggit.
2) Att som svaranden tvärt emot denna Rätts utslag av den 30 oktober 1759 icke skall lämnat en ren vid kärandens gärdesgård emellan Svintäppan och Svedenvreten, utan renen uppkört, varvid gärdesgården kullfallit, det svaranden måtte en ny gärdesgård uppstänga, och med plikt för denna olaglighet anses förent.
3) Bestå rättegångskostnaden.
Inställde sig parterna, uppvisande Erik Matsson det ovannämnda synebeviset. Men som Mats Leonardsson vid synen icke tillstädes varit, förebar det han av en annan syssla vartill han förut lovat vara hindrad, att han omöjligen fick tid att komma tillstädes. Sägs granarna på dess egen skogstrakt blivit huggna och synemännen orätt vista. Och vad körningen på renen beträffande, så skulle det ej vara vid de uti 1753 års dom nämnda ovanberörda ägor, utan vid en gärdesgård emellan själva Svartvrets åkrarna varå svaranden förlidet höstting den 5 november om syn anhållit, som ej ännu verkställd blivit. I anseende vartill käranden vill tillåta ny syn genom kronolänsman Schlott och nämndeman Anders Ersson i Utsund, då Mats Leonardsson må skylla sig själv, om han ej efter tillsägelse tvenne dagar förut sig infinner, varefter Rätten, där parterna ej åsämjas, på laga anmälan sig vidare lag och beskaffenheten likmätigt sig vill utlåta.

MÅNGÅRIG TVIST ...

(forts. från föreg. sida)

KLHA, V, AI:24, opag., 17 mars 1769

Efter utverkad stämning å nämndeman Mats Leonardsson i Knutsbo, påstod Erik Matsson därstädes, att svaranden med plikt anses måtte, för det han tvärt emot Lovlige Häradsrättens dom av den 21 mars sistlidne år låtit inblanda en hel hop av omständigheter, varom aldrig varit tvist, ej heller käranden stämd för, varmed svaranden ej allenast sökt sätta domen utur ljus och saken, utan ock alldeles förvilla bort kärandens rätt, som nogsamt skulle synas av dem av de sista synemännen kallat för svarandens lott. Var det överklagade hyggstret skett, vilken lott käranden igenom en ny syn bevisa ville honom tillhöra, varjämte påstått, att Mats Leonardsson vid ett ansenligt vite måtte föreläggas uppstänga gärdesgården emellan den så kallade Svintäppan och Svedenvreten, samt utlägga den uppkörda renen, enligt Häradsrättens laga kraft vunna dom av den 30 oktober 1753, den synemännen sökt sedan till tjänst inhibera, dymedelst utlåtande det ingen gärdesgård emellan besagde lägenheter vore nödig, yrkandes i övrigt käranden, att svaranden måtte påläggas till honom avlämna delningsinstrumentet av år 1700, vilket tydligare skulle utvisa alla parternas ägor, helst käranden lika stor rätt till samma revningslängd som svaranden, emedan reven blev hållen och längden betald av halva byn samfällt.

Här emot hade Mats Leonardsson sin vederpart genstämma låtit, under påstående, att emedan Erik Matsson enligt Häradsrättens dom av den 21 mars 1768, blivit ålagd igenom gode män hålla vederbörlig syn om de tvistigheter parterna emellan uppkommit, vilket Erik Matsson icke fullgjort, utan Mats Leonardsson på egen bekostnad efter Rättens resolution och förordnande den 5 november 1769 samma besiktning måst låta verkställa. Mats Leonardsson för samma synekostnad ersättas måtte, så vida han funnit sig vara mera lidande medelst Erik Matssons gjorda uträkningar, som synebrevet däröver den 26 maj 1768 utvisa skulle. Påståendes i övrigt att Erik Matsson även måtte återlämna vad han olovligen sig tillvällat av Mats Leonardssons ägandes på flera ställen, som honom genom Häradsrättens dom blivit tillvunnen, vilket allt av synebeviset skulle kunna utvisas.

Sist påstod Mats Leonardsson, att Erik Matsson jämte deras son Mats Ersson och hustru Karin Andersdotter måtte med ansenlig plikt efter lag anses, för ohemula beskyllningar och okvädingsord, som rört såväl svaranden som domaren, samt förrättningsmännen till både heder och ära med mera.

Sedan denna sak uppropad blivit, inställde sig parterna, där Mats Leonardsson till att bevisa sitt vice versa käromål, anhöll att det av honom inkallade vittnet höras måtte. Varpå soldaten Hans Ersson Stake förkallades och efter avlagd ed samt undfången tjänlig förmaning berättade, att han varit till .... med brev, och då han återkommit har han gått in uti Erik Matssons hus, då länsman Schloff varit där inne och ville göra förrättningen, skall Erik Matsson sig utlåtit och sagt till Mats Leonardsson, du är en tjuv och skälm, du har multat domaren och förrättningsmännen. Behörigen inställde sig Erik Matsson för Rätten och anhöll om förlåtelse för vad han i sin svaghet och hastig överilning kommit sig att utlåta.

Avsades: Som käranden själv anhållit om anstånd i anseende därtill, att dess begärda syn efter förordnande ej försiggått, alltså bör densamma vid 5 daler smts vite med första verkställas, till vilken förrättning länsman Lars Rosbäck och nämndeman Erik Jansson i Nybyn varde förordnade. Dess förinnan kan Erik Matsson ej åläggas, att i vice versa mål svara, utan vill Rätten till sakens slut med resolution jämväl låta anstå.

MÅNGÅRIG TVIST ...

(forts. från föreg. sida)

KLHA, V, AI:24, opag., 20 mars 1770

Hade nämndemannen Mats Leonardsson i Knutsbo till detta Ting utverkat stämning å Erik Matsson och dess hustru Catarina Andersdotter jämte sonen Mats Ersson i Knutsbo.

1) För det svarandena ej efterkommit och ersatt kärandens lidna skada, medelst de inkräktningar och råstenars borttagande å Mats Leonardssons egendom, som efter denna Rätts utslag av den 5 november 1767 av förordnade gode män utrönt blivit år 1768 den 26 maj enligt upprättat syningsinstrument. Varför Mats Leonardsson nu yrkade det svarandena måtte påläggas, att på egen bekostnad hålla behörig jämkningsrev över alla ägor som parterna tillhöra, så inom som utom hägnad.

2) Svarandena även efter lag anses för det de borttagit råstenarna uti kärandens humlegård, som efter Häradsrättens dom av den 12 maj 1755 blivit av gode män nedlagda.

3) Vederparterna med plikt beläggas för det de bemött Mats Leonardsson med okvädingsord, utom det de emot domaren och förrättningsmännen sig oanständigt utlåtit, som vid sistlidne års vårting blivit bevist.

4) Enligt synebevis av den 18 oktober sistlidne, påstod käranden det svarandena ävenledes efter lag plikta måtte för det de nedhuggit Mats Leonardssons gärdesgård uti Stoängshagarna till 26 par störars längd, där likväl efter en revlängd av år 1702 stått att inhägna, det käranden med svaranden borde hava lika del, samt att sistnämnda måtte åläggas berörda gärdesgård uppstänga, varigenom deras del blivit ökad emot kärandens ägolott, varjämte även Mats Leonardsson yrkade, att svarandena måtte uppvisa den åberopade revlängden av år 1702.

5) Bestå rättegångs och syningskostnaderna.

Men som svarandena genom kronolänsmannen Hedengren sig svaromålet undandraga, eftersom svaranden Erik Matssons son Erik (skall vara Mats) av denna stämning icke del erhållit, och ingendera av parterna ännu undfått det utav kronolänsmannen Rossbäck samt nämndeman Erik Jansson i Nybyn efter Rättens förordnande av den 17 mars förledet år, uppå kärandens begäran författade syneinstrument, alltså och i avseende till vad anfört blivit, kan Häradsrätten vederparterna för denna gång svaromål icke ålägga, utan bör Mats Leonardsson i fall han dessa sina nu gjorda påståenden vidare yrka vill, till nästa Ting låta Mats Ersson även instämmas, då de övriga svarandena som nu stämda äro, vid var sina 10 daler smts vite med de åberopade syneinstrumenten försedda, sig självstämda böra inställa, där förening dess förinnan ej emellan kommer.

KLHA, V, AI:24, opag., 5 nov 1770

Uppå Erik Matsson och dess hustru Catarina Andersdotter samt sonen Mats Ersson i Knutsbo, hade nämndemannen Mats Leonardsson i Knutsbo till detta Ting stämning utverkat, med påstående:

(Punkt 1-4 lika föregående mål)

5) Och som vid en undersökning den 7 juli sistlidne av tillkallade gode män å kärandens sida befunnits, det svaranden flera av bygrannarna till förfång gjort körvägar för dem onyttiga, samt uppgrävt målrenar, som alla bygrannarna tillförne nyttjat till slog då gärdet varit i säde, med flera skadliga intrång, som av förenämnda synebevis vore att inhämta, jämte dessa skador, som uti beviset vore införda, i det svarandenas kreatur en myckenhet fräken för grannarna uppätit med mera.

6) Yrkade Mats Leonardsson rättegångskostnad för flera Ting tillika med syneomkostnaden ersatta.

7) Förbehöll sig käranden öppen talan uti allt vad denna sak röra kunde.

Där emot hade Erik Matsson jämte dess hustru och son i Knutsbo lå-

tit Mats Leonardsson genstämmas:
1) Att som Mats Leonardsson blev bristande i bevis om inkräktningar och råstenars rubbning, så yrkades laga näpst och plikt för så grova beskyllnigar.
2) Vad rev och jämkningen anginge, så vore kärandena nöjda om sådant skedde över hela byns ägor på grannarnas bekostnad, men annars icke å ett stycke, varav skulle uppkomma mera oreda än rättelse.
3) Yrkades samma påstående i allt övrigt, efter de uppskovsdomar, som förut i denna sak vore ågångna
4) Påstods laga plikt för det övervåld, slagsmål och blodviten, Mats Leonardsson tillfogat Erik Matsson i sitt hus tredje Stora Böndagen.
Vid upprop av dessa mål, inställde sig jämte nämndemannen Mats Leonardsson sonen Olof Matsson, vilken Mats Leonardsson själv angav, att egendomen efter dess nu, sedan rättegången börjades avlidne hustru, i möderne arv tillhörde, i anseende vartill svarandena genom kronolänsmannen Daniel Heengren sig undandrogo att i svaromål ingå efter nästa ägare icke stämt, och lämnades nu för denna gång fria uti vice versa stämningen emot Mats Leonardssons gjorda påståenden, tills vidare opåtalta. Och ehuru Olof Matsson sökte föregiva, det fadern Mats Leonardsson vore dess fullmäktige, dock som stämningen icke uti Olof Matssons utan i Mats Leonardssons namn blivit uttagen, och sistnämnde själv vidgått, det egendomen Olof Matsson i möderne arv nu mera tillfallit, kunde vederparterna icke påläggas att svara.

Det fortsatte vid de närmast följande tingen i samma stil, men med Olof Matsson mot Erik Matsson och sonen Mats Ersson. De förekom sista gången vid vårtinget 1775, då det beslutades om en ny syn över deras gärdesgårdar och mellangårdar mellan Sveden och Svintäppan. Möjligen slöts det därefter fred.

NEKROLOG ÖVER ERIK MATSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1773

Begrovs Erik Matsson från Knutsbo, född 1704 den 25 januari. Fader Mats Matsson, moder Malena Persdotter från Knutsbo. Döpt, uppfostrad uti ungdomen i sin kristendom.
År 1736 ingick han äktenskap med sin i sorg efterlämnade hustru Catarina Andersdotter ifrån By, ägt 4 barn, 3 döttrar 1 son, trenne leva. Dess allmänna levnad varit stilla, flera år dragits med en sjuklig kropp och tog Herrens heliga nattvard den 2 december, klockan 2 om morgonen dog, ålder 70 år på en månad när.

MATS ERSSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, V, AII:3, opag., 17 mars 1784

Beviljades Mats Ersson i Knutsbo och Grytnäs socken fasta och skötebrev å den en femtedel uti Elian Jönssons mantal i Knutsbo, som hans svåger Anders Andersson och dess hustru systern Anna Ersdotter i Axelsbo ärvt efter hennes nu avlidne föräldrar, men Anders Andersson och hustrun igenom bevittnat och underskrivet salubrev av den 9 mars 1771, till bemälte deras svåger och broder Mats Ersson försålt för 500 daler kmt och 200 daler samma mynt för lösöresarvet. Bestående fastigheten av hus och jord, skog och mark, kvarn och kvarnställe, med mera därtill hörer och tillvinnas kan.

KLHA, V, AII:2, opag., 1 nov 1779

Första uppbud av den efter föräldrarna ärvda fastighet i Knutsbo, bestående av hus och jord, skog och mark med mera, som Anders Larsson och dess hustru Sara Ersdotter i Stusshyttan till brodern och svågern Mats Ersson i Knutsbo emot undfångna 600 daler kmt eller 33 riksdaler 16 skilling specie försålt enligt bevittnat salubrev av den 3 i denna månad.

MATS ERSSON INDRIVER FORDRINGAR

KLHA, V, AI:30, opag., 22 mars 1782

Medelst utverkad stämning hade Mats Ersson i Knutsbo till nu påstående Häradsting, låtit inkalla Anders Larsson i Stusshyttan och soldaten Per Brushane i Östanbyn angående, att av dem för på auktion i Axelsbo hos Anders Andersson och Johan Bengtssons barns lösa möderne arv inropade persedlar, enligt nu vid Rätten uppvist auktionsutdrag av den 24 februari 1781, betalning att bekomma jämte rättegångskostnad, nämligen av den förre eller Anders Larsson 49 daler 3 öre kmt, samt av den senare soldaten Brushane 30 daler 28 öre dito mynt, till vilka fordringar svarandena efter förekallande ej neka kunde.
Fördenskull varder det dem pålagt desamma betala, Anders Larsson 49 daler 3 öre samt Brushane 30 daler 28 öre jämte var sina 24 skillingar specie i rättegångskostnad.

KLHA, V, AI:41, opag., 9 april 1800

Som landbonden Jan Jansson i Åsbo, Grytnäs socken, genom nämndemannen Jan Jansson i Grytnäsbyn, tillstod sig vara till Mats Ersson i Knutsbo skyldig för en kvinns-tröja 40 skilling, dem Mats Ersson i stämning till detta Ting påstått utbekomma, jämte ränta och tingskostnad. Alltså blev honom, Jan Jansson, ålagt, att berörde sin skuld 40 skilling genast betala med ränta efter fem procent ifrån lagsökningesdagen den 15 mars innevarande år, och att ersätta Mats Erssons tingskostnad med 32 skilling.

BYTE AV SYSTERDELAR

KLHA, V, AI:38, opag., 26 okt 1796

Ingav Mats Ersson i Knutsbo följande avhandling och överenskommelse med begäran om inprotokollering, lydande ord ifrån ord sålunda:
Överenskommelsekontrakt och avhandling emellan oss underskrivna, om hemmanbesittningsrätten var för sig på följande sätt, nämligen:
Att Mats Ersson och dess hustru Anna Olsdotter i Knutsbo skall bliva orubbat vid Knutsbo efter sin moders död och begravning, för Sara Ersdotters barn ifrån Stusshyttan, och att Jan Jansson och dess hustru Stina Jacobsdotter i Stusshyttan, skall bliva orubbat vid Stusshytte-hemmanet av Jan Andersson och hans hustru Brita Jansdotter i Axelsbo, allenast han sköter och befordrar vår faster änkan Anna Bengtsdotter till sin grav och vilorum. Även att Jan Andersson och dess hustru Brita Jansdotter i Axelsbo, skall bliva orubbat vid Axelsbo-hemmanet av Jan Jansson i Stusshyttan och Mats Ersson i Knutsbo, allenast vi sköta och befordra vår moster änkan Anna Ersdotter i Axelsbo till sin grav och vilorum.
Med förestående avhandling och villkor förklara vi oss nöjda, samt taga dessa gode män till vittnes, och med namn och bomärkens undersättande bekräftas, som skedde i

Grytnäs den 9 januari 1796

Mats Ersson i Knutsbo
Jan Jansson i Stusshyttan
Jan Andersson i Axelsbo
Brita Jansdotter ibidem

Resolverades: Att denna avhandling skulle, tillden verkan och säkerhet lag förmår, ifrån ord till ord i domboken införas, samt på begäran Jan Jansson i Stusshyttan och Jan Andersson i Axelsbo, genom utdrag av protokollet, bevis häröver meddelas.

STORSKIFTE BEGÄRES

KLHA, V, AI:34, opag., 5 nov 1788

Uppå skriftligt gjord anhållan av Mats Ersson i Knutsbo, Grytnäs socken, prövade Häradsrätten skäligt, att bifalla storskiftesdelning över hela Knutsbo bys ägor, både i åker, äng, skog och inmark, som ännu icke finnes i storskifte lagda, att nästa sommar av lantmätare förrättas, på samtliga delägarnas gemensamma bekostnad, och kan sökanden, att om förrättnings verkställande, sig hos Konungens Befallningshavande i länet att anmäla.

MATS ERSSONS BARNS FÖRMYNDARE KLAGAR PÅ MÅGEN

KLHA, V, AI:43, opag., 11 okt 1802

Uti ingiven skrift, som upplästes, anhöllo Johan Olofsson i Garphyttan och Jan Jansson i Stusshyttan, i egenskap av förmyndare för Mats Matsson och Caisa Matsdotter i Knutsbo, att som den av dem antagne arrendatorn på de omyndigas egendom i berörde by Anders Andersson därsammastädes, över all hövan tillgripit skogen i de senare åren, vilket de även vill bevisa med ett av nämndemannen Jan Jansson i Grytnäsby utgivet synebevis, det måtte han alltså vid ansenligt vite förbjudas, att hädanefter kola över 12 stigar årligen till skatt och smedjekol, och att för övrigt ej nyttja skogen annorlunda än till bränsle och fång.
Men som det icke utredas kunde, huru det med Anders Andersson upprättade kontrakt må vara beskaffat, samt denna ansökning röre hans rätt, däröver utlåtande icke meddelas kan, innan han varder hörd och fått tillfälle sig däröver förklara. Fann Häradsrätten bäst att utställa merberörde ansökning till Anders Anderssons förklaring, den han har att nästa Ting angiva, viljande Häradsrätten då styrkt varder att Anders Andersson av ansökningen fått behörig del sig däröver utlåta, evad han med förklaring inkommit eller icke. Emellertid förbjudes Anders Andersson vid laga ansvar, att skogen annorlunda än enligt lag och kontrakt tillgripa.

MATS ERSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:42, opag., 7 april 1801

Ingavs och upplästes ett så lydande testamentsbetyg:
Mats Ersson i Knutsbo tillika med sin hustru Anna Olsdotter på sin dotters, Anna Matsdotters bröllopsdag skänkte till förenämnda sin dotter och då bliven måg, såsom brudskänk, Anders Andersson, besittningsrätten av halva sin ägande hemmansdel i Knutsbo med hus och jord. Dock med förbehåll, att de ej få tillträda densamma förrän efter deras död, samt att de betala därför den lösen, som då för tiden kan vara övlig syskon emellan.
Knutsbo den 29 oktober 1797
Intygar: Erik Kumlenius
Mattias Hedensporre, rustmästare
Per Persson i Knutsbo
Anders Ersson i Knutsbo

Och som härvid tillkännagavs att Mats Ersson och dess hustru med döden avlidit, resolverades:
Det skall detta testamentsbetyg communiceras de dödas närmaste arvingar, vilka äga, att klander häremot anställa inom natt och år, om de sig så befogade finna.

KLHA, V, AI:43, opag., 28 april 1803

Sedan Johan Olofsson i Garphyttan och Jan Jansson i Stusshyttan, i egenskap av förmyndare för Mats Matsson och Caisa Matsdotter i Knutsbo, vid nästlidet Ting klagat däröver, att den av dem antagna arrendator på de omyndigas egendom Anders Andersson i nyssnämnda by, skulle över all hövan kolat skogen, med anhållan att sådant måtte vid vite vara honom förbjudet, samt Häradsrätten utsatt detta till communication med den sistnämnde, så ingavs en av honom undertecknad förklaring av innehåll,
(forts. nästa sida)

FÖRMYNDARNA OCH MÅGEN TVISTAR OM MATS ERSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:45, opag., 9 okt 1805

Förmyndarna för avlidne Mats Erssons och Anna Olsdotters i Knutsbo omyndige son och dotter, Johan Olsson i Garphyttan och Jan Jansson i Stusshyttan, hade till detta Ting låtit instämma sina myndlingars svåger Anders Andersson i Knutsbo med påstående, att efter gode mäns skattning få inlösa den fjärdedel av Mats Erssons hemman i Knutsbo, som svaranden innehaver, i synnerhet som svaranden skall över all hövan tillgripa skogen, de omyndiga delägarna till förfång, varjämte, under förbehåll av öppen talan, fordrades ersättning för rättegångskostnaden.
Där emot Anders Andersson i tagen genstämning yrkat, att i grund av svärföräldrarnas honom givna och laga kraft vunna testamente av den 29 oktober 1797, komma i besittning av halva egendomen efter sin svärfader, men om det honom icke skulle beviljas, förmente han sig ändock böra bibehållas vid sin nu innehavande hemmansdel, efter som han därpå skall kunna föda så många kreatur författningarna föreskriva, och dessutom på hemmanet finnes mycken odlingsmark. Förbehållandes sig slutligen öppen talan och ersättning för rättegångskostnaden.
Vid upprop av målet inställde sig av kärandena Jan Jansson i Stusshyttan och för Jan Olsson nämndemannen Anders Samuelsson i Smedsbo med laga fullmakt försedd, och svaranden kom själv tillstädes, biträdd av häradshövdingen Johan Forslund, som företedde även åberopade testamente, vilket den 7 april 1801 blivit för Rätten uppvist och med arvingarna communicerat, vilka jämväl den 2 och 7 juni samma år därav fått del, utan att något klander där emot anföra, varför häradshövdingen alltså yrkade, att Anders Andersson i grund av detta laga kraft vunna testamente, måtte få komma i besittning av halva hemmanet, eller att få lösa en systerdel efter det pris, som nu emellan syskon övligt är.
Förmyndaren Jan Jansson anmärkte, att Anders Anderssons svägerska såsom omyndig icke kunde förpliktas att taga lösen för sin ärvda fastighet, och nämndemannen Anders Samuelsson förklarade å sin huvudmans vägnar, att han väl vill medgiva, att fjärdedelen av Mats Erssons hemman kunde tåla särskild åbo, av vilket skäl ock följde, att den omyndige svägerskan icke kunde tvingas till lösens tagande, utan dels vore han nöjd med att hela denna rättegång måtte förfalla, endast Anders Andersson ville förbinda sig att sparsammare hushålla med skogen, och ej bruka den så starkt som hittills skett.
Men häradshövding Forslund förklarade, att ehuru Anders Andersson hittills låtit sig nöja med en

---

MATS ERSSONS BARNS ...

(forts. från föreg. sida)

där som icke omyndiga barnen äger en fjärdedel, och på förmyndarnas begäran sistberörda andel till bruk och nyttjande emottagit, ehuru han därå icke fått något kontrakt, utan endast är vordet avtalt, att han skulle hemmanet efter bästa förstånd sköta, väl därå kolat mera än förmyndarna sökt honom föreskriva, men sådant skulle vara en nödvändighet, dels för att kunna utgöra de av hemmanet utgående ränta, dels ock för att bestrida dryga avrader till lantmätarförrättningar med mera. Varför han anhöll, att förmyndarnas obilliga begäran måtte avslås, och Anders Andersson som hittills få egendomen sköta och begagna, intill dess var och ens tillständiga andel kommer att utbrytas.
Nu som något arrendekontrakt icke kunnat företes, och vad de var emot annan anfört är av så tvistig beskaffenhet, att det annorlunda än genom ordentlig rättegång icke slutas kan. Alltså kunde Häradsrätten därmed sig nu ej befatta, utan må förmyndarna och Anders Andersson sina var emot annan gjorda påståenden efter stämning i laga ordning utföra.

fjärdedel av egendomen, kunde han likväl än mera, och sedan frågan om hans skiljande vid hemmanet blivit väckt, icke frångå den rätt han genom det laga kraft vunna testamentet är vorden honom tilllagd.
Vidare var ej att anföra, varför parterna fingo avträda, och Häradsrätten tog målet i övervägande samt för dem åter inkallade avkunnade
Utslag: Alldenstund Anders Andersson genom svärföräldrarnas till honom givna och laga kraft vunna testamente av den 29 oktober 1797, fått en ostridig rättighet till besittningen av halva det hemman Mats Ersson i livstiden i Knutsbo innehaft, fördenskull och som han därav icke kan komma i åtnjutande annorlunda än genom det han får inlösa ännu en fjärdedel, samt broder icke kan förpliktas till lösens tagande där systrar finnes, alltså prövar Häradsrätten skäligt, att med ogillande av kärandenas gjorda och emot ovanberörda laga kraft vuna testamente, stridande påstående, förklara Anders Andersson berättigad, att få sin svägerskas arv i Knutsbo-hemmanet inlösa efter efter gode mäns skattning, om parterna om priset annorlunda ej åsämjas. Må förmyndarna i övrigt i laga ordning bevaka sin myndlings rätt, om de förmena att Anders Andersson tillgriper skogen utöver vad på hans andel rätteligen belöper. Blivande rättegångskostnaden i så beskaffad sak dessa närskylda parter emellan kvittad.

Emot detta utslag erlade svarandena genast vad, det de alltså äga att vid nästa års Lagmansting med Stora Kopparbergs läns lagsaga fullfölja, men om vadet övergives, bör det vederparten 3 veckor före, så ock lagmannen och Tinget, kungöras.

CATARINA MATSDOTTERS ANDEL

KLHA, V, AII:10, 1 uppbud:15, 13 okt 1806

I grund av Häradsrättens utslag av den 9 oktober 1805, som ock sedermera träffad förening den 7 april 1806, upplåter och försäljer undertecknade förmyndare all vår pupills Catarina Matsdotters i Knutsbo ärvda fastighet efter både fader och moder uti Knutsbo-hemmanet, som räntar i kolskatt en stig 3 1/2 korg, och i soldats årspenningar åtta skillingar 6 runstycken, eller en fjärdedel av hela egendomen, och det upplåtes och försäljes till förenämnda Catarina Matsdotters svåger och syster Anders Andersson och dess hustru Anna Matsdotter i Knutsbo för en betingad och av oss emellan överenskommen köpesumma stor fyra tusende daler, eller tvåhundratjugotvå riksdaler 10 skilling 8 runstycken banco.
Och som vi förenämnda summa till fullo uppburit och anammat haver den sista penning med den första, så allt därför avhända vi oss och vår pupill förenämnda egendom, som består av hus och jord, skog och mark, med allt som därtill lyder, eller hädanefter med laglig åtkomst tillvinnas kan, och densamma tillägnar ovannämnda Anders Andersson och dess hustru, samt efterkommande arvingar, att härmed styra och råda det bästa de förmår och gitter i evärdeliga tider.
Uti förenämnda köpeskilling haver Anders Andersson nedlagt sitt fasta arv ifrån Kårbo.
Till yttermera visso hava vi detta med egenhändiga namn underskrivit uti tillkallade vittnens närvaro, som skedde i

Grytnäs Kyrkby den 4 oktober 1806

Johan Olofsson i Garphyttan
Johan Jansson i Stusshyttan
Förmyndare

Såsom tillkallade vittnen
Erik Ersson i Södernäfde
Anders Samuelsson i Smedsbo

BOUPPTECKNING EFTER ANNA OLSDOTTER

KLHA, V, F9, opag., 1800

År 1800 den 2 och 3 januari och uppå begäran av Mats Ersson i Knutsbo hava undertecknade hållit laga bouppteckning och värdering å kvarlåtenskapen efter dess avlidne hustru Anna Olsdotter som dog den 13 januari 1799, och lämnade efter sig trenne barn, en son Mats och en dotter Anna och Catarina Matsdöttrar, av vilka Anna är myndig, men son Mats och dotter Catarina äro omyndiga, förmyndarskap åtog fadern sig och deras morbroder Jan Olsson o Garphyttan, närvarande och deras rätt och byten bevakade, och uppgavs boet av Mats Ersson som följer, nämligen:

	D	öre
Böcker		
1 gammal bibel	24	-
1 ny psalmbok	9	-
1 dito sämre	7	16
1 gammal skadad dito	3	-
1 dito Örtagårdssällskap	3	-
1 dito Kristi nådastol	1	16
1 dito	-	16
1 dito Sångkör	-	16
1 gammal bok	-	16
1 liten bönbok	-	16
Silver		
1 bägare	396	-
1 förgylld halvkvarterskopp	72	-
1 dito oförgylld	45	-
1 dito mindre	36	-
1 större tumlare	24	-
i dito mindre	18	-
1 silversked	30	-
1 guldring	36	-
2 silverringar	3	-
Tenn		
1 ljusfat	20	8
1 dito mindre	15	8
1 dito	15	8
1 dito	13	16
1 gammalt fat	15	8
1 dito mindre	6	-
15 tenntallrikar	45	-
1 stop	12	-
1 dito	12	-
1 såsskål	3	-
Diverse gammalt tenn	9	-
Mässing		
3 kontorsstakar	27	-
2 dito	18	-
1 dito sämre	4	16
1 ljusplåt	1	16
1 strykjärn	12	-
1 lykta	12	-
1 rivjärn	4	-
1 stor kruka	13	16
1 dito mindre	11	8
1 kittel	9	-
1 dito	10	4
1 skål	7	16
1 tratt	1	-
Koppar		
1 brännvinspanna, hatt och pipor	135	-
1 stor bryggkittel	126	-
1 stor kruka	30	-
1 dito	13	16
1 dito mindre	13	-
1 bunke	11	8
1 skål	8	16
1 stor skopa	12	-
1 .....sil	9	-
1 liten skopa	-	16
1 kockspade	-	8
1 bättre fotpanna	12	-
1 dito utan fötter	4	-
1 dito mindre	1	-
1 brännvinstratt	2	-
Bleck- och järnsaker		
1 kakbotten	3	-
1 gammal lykta	1	16
1 lampa	1	-
1 ljussax	1	16
1 gryta	12	-
1 kanna	9	-
1 dito sämre	4	16
1 gammal fotpanna	2	-
1 halvstops kanna	1	16
1 stekpanna	3	-
1 dito mindre	2	-
1 dito än mindre	1	-
1 skopa	1	16
1 snuskvarn	2	-
1 slipsten med vev	30	-
5 par bordsknivar	5	-
1 mindre slipsten med vev	9	-
1 kåljärn	3	-
1 gammal smidd ring	1	16
1 gammal tackjärnsring	-	16
1 tväryxa	-	16
1 klensmedsstäd	90	-
1 skruvstäd	45	-
1 bandkniv	1	8
2 släggor	4	-
4 tänger	4	-

2 par nya slädstänger	50	-
1 smedsax	2	-
2 hammare	2	-
3 nageltorn	1	16
1 klensmedspust	18	-
2 täljyxor	15	-
1 dito sämre	4	-
3 huggyxor	4	16
1 slöjdyxa	1	16
1 järnstör	9	-
1 dito	3	-
3 filar	1	16
1 hovtång med 2 hamrar	2	-
2 hackor	-	24
2 grepar	2	24
1 stenknoster	1	16
1 stor spade	1	16
2 dito mindre	1	16
1 slägga	1	16
1 rivkrok	1	16
1 .. järn	1	-
6 harkor	3	-
3 kolfat	4	16
1 stor såg	3	-
1 dito mindre	1	16
1 dymling navare	1	16
1 ...... navare	1	-
1 dito sämre	-	24
1 ..... navare	2	-
2 gamla navare utan skaft	-	24
1 slungeskaft med 4 navare	2	-
2 hacktänger	1	16
3 lispund järn	13	16
2 runda gångjärn	1	16
2 huggborrar	1	-
2 plogbillar	7	-
1 äldre bill	3	-
1 plogfjöl	7	-

Snickarredskap

1 hyvelbänk	30	-
1 fogbänk	3	-
2 släthyvlar	2	-
1 par spinthyvlar	4	16
2 listhyvlar	1	16
1 härvskaftshyvel	1	-
1 strykmått	-	24

Diverse husgerådssaker

1 blå säng med skåp och sparlakan	72	-
1 dito med skåp och sparlakan	72	-
1 målad soffa	36	-
1 målat bord	21	-
1 långt bord	18	-
4 målade karmstolar	18	-
1 fyrkantigt bord	9	-
1 dito längre	4	16
1 väggur med foder	108	-
1 matskåp	18	-
1 hörnskåp	6	-
1 målad hylla	30	-
1 målad karmstol	4	16
1 gammal dito	3	-
1 dito sämre	2	-
2 bakttråg	6	-
1/2-delen i en krok	9	-
6 garnsäckar	27	-
2 sämre dito	2	-
1 förningskorg	9	-
2 sädeskorgar	4	-
4 små dito	4	-
1 vanna	2	-
2 skäppor	1	-
3 vävskedar	6	-
3 dito	6	-
5 dito sämre	2	16
1 par vävstolar	36	-
1 par varpor	3	-
4 nystare med stol	2	-
1 par vävskaft	4	-
2 dito sämre	2	-
1 målad kista	12	-
1 mjölkista	6	-
1 fotskrin	3	-
2 rissel	4	-
1 sämre dito	-	16
3 saltkar	-	24
1 mjölkar	-	16
2 linrepor	2	-
1 häckla	2	-
1 linbråk	2	-
1 besman	4	16
1 spinnrock	9	-
2 sämre dito	6	-
1 storsäng	6	-
1 dito sämre	3	-
1 långt säte	1	-
1 mans ridsadel	36	-
1 kvinnas dito	12	-
1 gammalt skåp	4	16

Laggkärl

2 kar	24	-
2 dito mindre	12	-
2 stora såar	6	-
2 dito mindre	4	16
1 större brännvinsplunta	6	-
2 5-kannors pluntor	4	-
2 dricksflaskor	3	-
1 stor drickstunna	15	-
1 såtunna	9	-
1 dricksplunta	3	-
1 bättre brännvinsplunta	4	16
1 dito sämre	2	16
1 mindre dito	1	-
1 tunnsil	1	-
3 ämbar	3	-
7 filbunkar	3	16
3 tråg	1	16
2 mjölkstävor	1	16

2 byttor	1	16
1 örtina	1	16
1 kärna	1	-
1 sämre dito	-	16
10 spilträn	5	-
2 kaggar	2	-
1 dito sämre	-	16

Körredskap

1 kärra med hjul	60	-
1 dito med hjul	54	-
2 hökärror	7	16
1 stor skrinda med släde	24	-
1 stigskrinda med släde	18	-
1 dito sämre	6	-
1 ny kolskrinda	15	-
1 drög	9	-
1 kyrksläde	30	-
1 ny oskodd släde	12	-
3 par skodda skaklar	7	16
1 par skodda kälkar	12	-
1 par oskodda med skinn	6	-
1 par oskodda skaklar	1	-
1 hösläde	3	-
1 gammal stigskrinda	3	-
1 stor skrinda	6	-
2 dito mindre	2	-
2 sprötskrindor	4	-
1 ny gödselflake	12	-
1 dito sämre	3	-
1 nytt årder	3	-
1 nytt plogträ	3	-
1 harv med skaklar	15	-
1 dito med skaklar	12	-
1 pinnharv	9	-
3 körskopor	1	16
1 plog med ....skidor	12	-
1 fotplog	9	-
1 bandhacka	-	8
2 skovelskavare	-	16
3 sågblad	3	-
1 .....såg	-	24
1 tving	1	-

Hudar och skinn

2 barka hudar	60	-
2 obarka dito	54	-
1 garvat skinn	15	-
1 dito	18	-
4 barka kalvskinn	9	-
1 obarka dito	1	16
2 fårskinn	9	-

Glas och porslin

4 halvstops buteljer	4	-
1 halvstops flaska	1	16
2 ljustallrikar	2	-

Fiskredskap

1/4-del i en not	60	-
2 långnät	9	-
1 gammalt skötnät	4	16
6 sprötmöllor	6	-
1 noteka	9	-

Kreatur

1 sto med fåle 4 år	300	-
1 dito med fåle 18 år	200	-
1 dito med fåle	120	-
1 ko Sungås	120	-
1 dito Rosengås	120	-
1 dito Julgås	120	-
1 dito Morlik	120	-
1 dito Stjärna	100	-
1 dito Smörkulla	100	-
1 dito Nygås	100	-
1 dito Svangås	90	-
2 kalvar	48	-
1 kviga Sommargås	72	-
1 dito Gullstjärna	60	-
6 stora får	108	-
2 stora lamm	18	-
1 dito mindre	6	-
1 svin	54	-
1 dito mindre	36	-

Kvinnas gångkläder

1 blå kamlottspäls	6	-
2 röda twinkjortlar	30	-
1 blå twinkjortel	10	-
1 svart kamlottskjortel	24	-
1 blå kapprock	48	-
1 blå satintröja	6	-
1 svart klädeströja	6	-
1 gammal kapprock	3	-
1 brun klädeströja	6	-
1 blå vadmalströja	6	-
1 blå päls	6	-
1 grönt satinlivstycke	4	16
1 randigt kalmucks dito	4	16
1 blått klädeslivstycke	4	16
1 grönrandigt dito	6	-
1 rödrandigt dito	3	-
1 gammalt dito	-	16
1 skinn liv dito	1	16
1 gammalt kalmucks dito	2	16
1 blå klädeströja	4	16
1 blårandig tröja	2	16
1 blå kamlottshuva	2	16
1 ljus- och mörkblå kjortel	12	-
1 dito	12	-
1 svart dito	9	-
1 vardagskjortel	6	-
1 skinn kjortel	6	-
1 gammal randig kjortel	2	-
1 kattuns förkläde	6	-
1 dito blått	4	16
1 randigt bomulls dito	6	-
1 linförkläde	4	16
1 vitt förkläde	3	-
1 dito	1	16
1 noppskinnströja	2	-
6 bättre mössor	27	-

4 sämre mössor	4	-
5 mössband	5	-
2 damasthalsdukar	18	-
1 gammal svart halsduk	3	-
1 vit bomullshalsduk	3	-
3 salvetter	6	-
3 par vantar	2	8
4 par handskar	3	-
8 lintyg	16	-
4 lärftslintyg	12	-
1 vardagsförkläde	2	-
1 par gamla röda snösockor	-	16
2 par strumpor	2	-
1 blå bomullshalsduk	3	-
1 gammal muff	-	8

Linne och sängkläder

1 duk	8	-
3 dito	27	-
2 lärftslakan	18	-
1 dito större	12	-
3 blaggarnslakan	13	16
2 handkläden	4	-
1 dito bättre	3	-
2 större huvor	4	16
1 bordtäcke	18	-
1 dito sämre	15	-
2 fårskinnsfällar	60	-
3 sämre dito	36	-
1 grönt ulltäcke	18	-
1 rött dito	6	-
1 dyna	72	-
4 bolster	36	-

2 kuddvar	2	-
3 nya lappåkläden	13	16
2 gamla dito	2	-
5 grova blaggarnslakan	10	-
3 par gardiner	18	-
1 mindre duk	3	-

Arvsäd

Råg sedan tionden är avdragen, 180 halvskylar	1080	-
Korn, 10 halvskylar	60	-
Havre, 40 halvskylar	120	-
20 linor lin	20	-
Hampa, 5 linor	5	-
Humle, 1 pund	30	-
Lösöre summa	7288	20

Nybyggnad

1 stubyggning med 2 stugor, kammars och förstuga	1000	-
1 källare med bod	200	-
1 stall med bod och portlider	600	-
1 brygghus med kammare och vedlider samt portlider	600	-
1 bod med dubbel botten	360	-
Fasta egendomen, bestående av hus och jord, som räntar i årliga skattekol 6 stigar 2 5/8-dels korg upptogs till	4614	16
Summa inventarie	14663	16

Mannens gångkläder lämnade fadern med förmyndarnas bifall, att döttrarna fick dela dem sig emellan i tvenne lika delar efter lottkastning i var närvaro, med det förbehåll, att som efter faderns död skall bliva igen av faderns gångkläder efter hans död, som utgör nu summa 380 daler kmt. Men om icke faderns gångkläder skulle hinna till förenämnda summa, så kommer resten att tagas av bo oskifte innan någon delning får ske.
Av Mats Ersson i Knutsbo tillika med sin hustru Anna Olsdotter på sin dotter Anna Matsdotters bröllopsdag skänkte till förenämnde sin dotter och dess blivna måg såsom brudskänk, Anders Andersson besittningsrätten av halva sin ägande hemmansdel i Knutsbo med hus och jord, dock med förbehåll, att de ej får den tillträda förrän efter bägges vår död, samt att de då betala därför den lösen, som då för tiden kan vara övlig syskon emellan.
Avsattes till dotter Catarina till bröllopskost 20 hlvskylar råg, 5 halvskylar korn, 10 halvskylar havre, en ko, två får, 1 svin, 1 förgylld silverkopp, 1 mindre tumlare. Avsattes till son Mats till .... lika som ovannämnt är, 1 svin 36 daler, 1 målad kista, 1 psalmbok, en stor oförgylld kopp, en dito mindre, en större tumlare och en silversked, emot det dottern Anna fått förut i hemföljd.

Sålunda varde uppgivet, att ingenting med vett och vilja är undandolt, som med ed bestyrkas kan om så påfordras.

Mats Ersson i Knutsbo
Johan Olsson i Garphyttan
Förmyndare

Anders Andersson i Knutsbo
Måg

Sålunda varde skattat och värderat intygas och bestyrkes.

Anders Samuelsson i Smedsbo

Jan Jansson i Grytnäsby
Nämndeman

MATS MATSSON LEVERERAR INTE SITT TIONDE I HÖ

KLHA, V, AI:59, mål 334, 19 april 1823

Vid företagande av instämda målet emellan nämndemannen Lars Andersson i Grytnäs Kyrkby såsom skyldenär uti avlidne Capellanen Öhmans gäldbundna bo, kärande, och Mats Matsson i Knutsbo svarande, angående den sistnämndes förpliktande att jämlikt utfärdad och i Grytnäs kyrka uppläst kungörelse betala 1 riksdaler 2 skilling Rgmt för 1821 års oguldna Capellans rättighet i hö, inställde sig parterna, av vilka Mats Matsson anförde det han icke vägrat käranden att avhämta höet, samt att enär han sådant icke fullgjort utan i stället valt att fordra lösen i penningar, svaranden hoppades att åtminstone bliva befriad från all rättegångskostnads ersättning.
Lars Andersson svarade härå att fångsten sista år varit så ringa, att nästan ingen haft mera än vad han för egna kreatur nödvändigt behövt. Vilket förhållande så mycket säkrare hos Mats Matsson inträffat, som då Lars Andersson hos honom avhämtat detta års hörättighet, Mats Matssons hela fodertillgång inskränkte sig till någon ...., hade Lars Andersson tagit den utväg att genom kungörelse från predikstolen tillkännagiva, att Capellanens hörättighet finge lösas med 1 riksdaler 2 skilling Rgmt, vilket i allmänhet ansetts såsom ganska billigt.
Här emot svarade Mats Matsson att han när som helst kunde med hö avbörda sig den fordrade rättigheten, vilket Lars Andersson antog, med anhållan att målet kunde få anstå till Tingets slut, på det Mats Matsson måtte äga tillfälle att dessförinnan lämna hö om han det åstundade.
I anledning varav förständigades parterna att i händelse förening icke träffades, vid Tingets slut sig åter infinna.

Samma volym och Ting, mål 352, 21 mars 1823

Uppropades åter det den 19 sistlidne april förehavda mål emellan nämndemannen Lars Andersson i Kyrkbyn kärande och Mats Matsson i Knutsbo svarande, varvid käranden sig inställde men Mats Matsson var icke tillstädes.
Jämte det käranden tillkännagav att Mats Matsson icke ännu lämnat något hö, begärde käranden att få såsom vittne höra arbetskarlen Per Persson, vilken ojävig befunnen avlade ed, påmindes om dess vikt, och berättade:
Att då han jämte Lars Andersson hos Mats Matsson avhämtat detta års hörättighet till Capellanen, hade Mats Matssons hustru berättat det något mera hö i gattet icke funnes än det de då uttogo.
Avsades: Som Mats Matsson erkänt att han icke avbördat sig 1821 års hörättighet, samt Mats Matsson icke efter vad han utfäst innan Tingets slut med hö gottgjort kärandens fordran. Alltså och då det av käranden bestämda lösningspris är med billighet överensstämmande, prövar Häradsrätten skäligt ålägga Mats Matsson att genast betala de fordrade 1 riksdaler 2 skilling Rgmt, samt att med 2 riksdaler 12 skilling tingskostnades ersätta.

OLAGLIGT FISKE BEIVRAS

KLHA, V, AI:46, opag., 17 april 1807
Sammandrag av protokollet

Anders Andersson i Knutsbo och Jan Andersson i Axelsbo omtalade att åtskilliga personer från Avesta och Bjurfors Bruk fiskade i sjön Näfden, och därigenom inkräktade på deras fiske och skadade ägorna med sin trafik över dem. De begärde därför förbud mot detta.
Rätten ansåg att var och en bör njuta fred och lugn på sina ägor, varför de utsatte ett vite av en riksdaler 32 skilling för den som hädanefter beträdes med olovligt fiske. Detta förbud skall vart tredje år uppläsas i Avesta Bruks kyrka, så framt det skall gällande vara.

ANDERS ANDERSSON ANKLAGAS FÖR VÅRDSLÖSHET MOT SVÅGERNS HÄST

KLHA, V, AI:67, mål 99, 26 sept 1831

Efter vad stämningslistan utvisade hade Anders Larsson i Ingevallsbo till detta Ting låtit inkalla sin svåger Anders Andersson i Knutsbo tillika med drängen Mats Matsson därstädes, med påstående att svarandena, som med vilja eller grov vårdslöshet skola vållat att ett käranden tillhörigt hästkreatur den 10 sistlidne april på väg från Avesta gått ned i Dalälven och där omkommit, måtte, jämte ansvar efter lag, förpliktas ersätta skadan samt all käranden tillskyndad kostnad.
Vid upprop inställde sig käranden, men svarandena, som enligt vad vederbörligen styrktes blivit lagligen stämda, kommo varken tillstädes eller läto förfall för deras uteblivande anmäla.
Anders Larsson tillkännagav det han såsom vittnen instämt unge Anders Andersson i Södernäfde samt Gustav Rundbom och Maja Stina Holm i Avesta, vilka nu även tillstädes voro. Anhållande Anders Larsson att bemälde vittnen, av vilka åtminstone Gustav Rundbom troligen innan nästa Ting från orten flyttade, nu måtte varda hörda. Och avgav emellertid Anders Larsson om anledningen till hans käromål emot Anders Andersson och Mats Matsson den berättelsen:
Att Anders Larsson, som lördagen den 10 sistlidne förrättat körning av sågtimmer vid Avesta, på eftermiddagen därstädes träffat Anders Andersson och av honom blivit inbjuden på Gästgivaregården varest Anders Andersson undfägnat Anders Larsson med så kallad kask, eller en blandning av brännvin och kaffe, samt jämväl förmått Anders Larsson att förtära några glas Punsch. Av dessa för Anders Larsson ovanliga drycker hade han blivit yr i huvudet, så att han icke haft fullt medvetande av vad med honom sig tilldragit.
Sedan Anders Larsson genom Anders Anderssons tillställning blivit i detta tillstånd försatt, hade Anders Andersson föranstaltat att drängen Mats Matsson tagit Anders Larssons häst som stått bunden vid vid släden å gården och förspänt den. Varefter Anders Andersson och Mats Matsson, som kört hem sin häst, avrest från Gästgivaregården där de kvarlämnat Anders Larsson men låtit hans häst följa efter deras. Under vägen hade Anders Larssons häst likväl avvikit och kommit ut i älvfåran där den drunknat. Och vore Anders Larsson fullkomligen förvissad att hästen, van att gå efter andra hästar, icke självmant tagit utav från stora vägen utan blivit av svarandena förd eller jagad på sidan. Ävensom Anders Larsson, vid lämnad uppmärksamhet till Anders Anderssons förhållande vid Gästgivaregården, icke droge i tvivelsmål att ju Anders Andersson med Anders Larsson legat i delo, uppsåtligen och av arghet tillskyndat Anders Larsson den skada varför han nu ersättning fordrade.
Sedan Häradsrätten igenom noggrann efterfrågan inhämtat att åberopade vittnen icke vore till någondera av parterna i släktskap eller annat jävförhållande, förklarade Häradsrätten det vittnena nu finge höras. Under förbehåll för svarandena att framdeles emot vittnena och deras berättelser sina jäv och påminnelser förete.
Varefter Anders Andersson, Gustav Rundbom och Maja Stina Holm avlade vittnesed, om vars vikt de erinrades, och var för sig hördes, berättande:
1) Anders Andersson: Att han och Rundbom den 10 sistlidne april haft arbete hos änkan Norman på Avesta Gästgivaregård, varest på eftermiddagen Anders Andersson och Mats Matsson samt Anders Larsson inträffat. De två förstnämnda hade ställt sina hästar på gatan, men Anders Larsson hade inkört på gården, frånspänt sin häst och bundit den vid släden. Sedan de i rummet inkommit hade Anders Andersson för sig och Anders Larsson beställt kask samt tillsagt änkan Norman att i Anders Larssons kopp skulle slås en hel men i Anders Anderssons allenast en halv jungfru brännvin. Efter förtärandet av kasken, varunder Anders Andersson

och Anders Larsson enligt vittnets ord smågrälat, hade Anders Andersson uppmanat Anders Larsson att bestå en bål Punsch såsom bevis av erkänsla för det han själv blivit trakterad. Till denna uppmaning hade Anders Larsson i början icke velat lyssna, utan anmärkt att Punsch vore en alltför dyr dryck, men sedan Anders Larsson blivit underrättad om priset på en butelj Punsch, samt både Anders Andersson och Mats Matsson ytterligare uppmuntrat honom att bestå dem Punsch hade Anders Larsson yttrat att han kunde väl bestå dem en butelj. Mats Matsson hade då utlåtit sig att han skulle beställa punschen, men av Anders Andersson blivit tillsagd att sådant icke anginge Mats Matsson. Varefter Anders Andersson själv hos änkan Norman tillsagt om en butelj Punsch, som genast blivit inburen tillika med 3 glas vilka Anders Andersson utur buteljen ifyllt, och själv tagit det ena glaset men icke urdruckit det utan slagit bort punschen. Vad av punschen varit övrigt hade Anders Larsson dels själv njutit och dels utdelat till Mats Matsson och Rundbom. Sedermera hade Mats Matsson gått ut på gården och spänt Anders Larssons häst för hans släde. Och då strax därefter någon ropade att hästarna började gå, hade Anders Andersson sprungit ut och upphunnit dem vid bron, men genast återvänt samt bett Anders Larsson skynda sig att följa med, vartill Anders Larsson i följd av den överflödiga förtäring han åtnjutit varit något oförmögen, utan satt sig på trappan där Anders Larsson lämnat honom och avrest. Varvid Anders Larssons häst i början gått efter Anders Anderssons hästar, men sedermera kommit på sidan och drunknat i älven. Och höll vittnet troligt före att Anders Larssons häst visst icke skilt sig från de andra hästarna och från stora vägen om den icke blivit avvisad.

2) Rundbom gjorde med Anders Andersson lika berättelse om vad i Gästgivaregården förefallit under kaskens och punschens förtärande, med den tilläggning att vittnet hört Anders Andersson till Mats Matsson yttra: Vi skola väl giva det satans svinet. Rundbom fortfor vidare, att sedan punschen var urdrucken och Mats Matsson förspänt Anders Larssons häst, hade vittnet genom fönstret blivit varse att hästarna börjat gå, varom vittnet underrättade Anders Andersson, som sprungit ut men genast återkommit och tagit med sig ur rummet Anders Larsson. Som något berusad likväl icke kunnat följa längre än till trappan där han satt sig, då Anders Andersson gått ifrån honom och avrest, samt Anders Larssons häst följt efter Anders Anderssons hästar.

Efter en stund hade Mats Matsson, som under vägen hade skilt sig från Anders Andersson, inkommit till Gästgivaregården samt av vittnet och Anders Larsson blivit tillfrågad varest den senares häst funnes, därtill Mats Matsson, som synbarligen varit drucken, svarat: Den ligger längesedan i älven.

I övrigt förmälte Rundbom att Anders Andersson vid ett tillfälle för någon tid sedan bjudit Rundbom och förre vittnet Anders Andersson på kask, samt därefter inkallat dem i en kammare där Anders Andersson, efter något tal om den förolyckade hästen, utlåtit sig på följande sätt: Huru fan kunde det hända, men tyst, tyst, hjälp mig, och stjälp mig icke för gossens skull, ty han satte före. Härjämte Anders Andersson givit vardera vittnet en riksdaler och lovat att de framdeles skulle erhålla en halv tunna jordpäron vardera.

Vittnet Anders Andersson, nu åter förkallad och hörd, instämde till alla delar i Rundboms utsago rörande det emellan vittnena och anders Andersson förefallna enskilda samtal.

3) Maja Stina Holm: Att hon den 10 april, stadd på återresa till Avesta, först sett en häst med släde gå åt älven, och sedermera på vägen mött tvenne hästar och en karl, som tillfrågad vilken vore ägare till den av vittnet ute på älven sedda hästen svarat: Jo, det är mion svågers häst.

Vittnesmålen upprepades och erkändes.

Häradsrätten fällde Anders Anders-

JAN JANSSON INDRIVER SVÄRFADERNS FORDRINGAR

KLHA, V, AI:79, mål 217, 6 okt 1845

Efter föregången stämning yrkade Jan Jansson i Knutsbo att av Per Andersson i Lycka och Anders Matsson i Kårbo, på grund av en utav Per Andersson till kärandens numera avlidne svärfader Anders Andersson i Knutsbo den 20 mars 1842 utgiven förskrivning, varå Anders Matsson tecknat borgen såsom för egen skuld, genast utbekomma 100 riksdaler Rgs med ränta.
Och som svaranden genom påskrift å stämningen erkänt skulden och borgens riktighet, alltså ålades Per Andersson att genast betala fordrade 100 riksdaler Rgs med 6 procent ränta från skuldsedelns datum, samt 2 daler 28 skilling Banco i ersättning för tingskostnaden. Kommande Anders Matsson i följd av sin borgen, vilken är ställd som för egen skuld, att på det sätt för gälden ansvara, att fordringsägaren må sätta utmätning hos vilkendera han helst vill, gäldenären eller löftesmannen.

JAN JANSSON NÄMNDEMAN

KLHA, V, AI:80, mål 1, 20 april 1846

Sedan hemmansägare Jan Jansson i Knutsbo enligt sockenstämmoprotokoll av den 15 sistlidne mars blivit av Grytnäs församling till nämndeman utsedd, fick Jan Jansson nu företräde och avlade domareeden samt intog därefter säte i Rätten.

ANDERS ANDERSSON ANKLAGAS ...

forts. från föreg. sida

son och Mats Matsson att för förfallslöst uteblivande böta vardera 3 riksdaler, samt förelade dem vid vite av 20 riksdaler Banco att på andra rättegångsdagen av nästa Ting i målet svara. Häradsrättens beslut dock bör dem före Tinget kungöras.

Målet förekom ej vid något senare Ting. Förmodligen nådde svågrarna en överenskommelse utan Häradsrättens medverkan.

MATS MATSSON I TVIST MED JAN JANSSON OM UNDANTAGET

KLHA, V, AI:80, opag., 14 april 1847

Till detta Ting hade Mats Matsson i Knutsbo utverkat stämning å nämndemannen Jan Jansson därstädes med påstående att svaranden, som numera områder kärandens förut ägda och till hans son försålda egendom, samt vid avslutet förbundit sig att övertaga och fullgöra det emellan käranden och hans son upprättade födomålskontrakt, måtte förpliktas, icke allenast utgiva bristande födomål för 1845 enligt ingiven räkning, utan även gottgöra käranden för den honom enligt kontraktet tillkommande säd, varav han under detta år varit i mistning, samt ersätta tingskostnaden.
Och infunno sig vid upprop parterna personligen, därvid svaranden förmälte att han icke annorlunda fått del av stämningen, än att han sedan stämningstiden redan varit ute, vid hemkomsten från en resa funnit den uppspikad på en husdörr, och att han, som ansåg detta sätt att meddela honom stämningen så mycket mera obefogat, som han varit hemma hela stämningstiden med undantag endast av resedagarna, undandrager sig att uti svaromål ingå.
Käranden inlämnade ett utav Jan Hansson i Östanbyn och Olof Andersson i Norrnäfde utgivet betyg, varav inhämtades att ovannämnda personer, efter att hava den 26 och 27 sistlidne mars sökt svaranden utan att träffa honom, den 28 mars åter begivit sig till hans hem, och då han icke heller då befanns hemma uppspikat stämningen å hans husdörr.
Utslag: Som käranden icke styrkt att svaranden hållit sig undan för det han väntade stämning, och stämningens uppspikande å svarandepartens husdörr endast, i detta fall är lagligen ogiltigt. Alltså finner Häradsrätten att svaranden, som icke annorlunda av stämningen erhållit del, emot sitt bestridande ej kan åläggas att uti svaromål därå nu ingå.

Saken förekom ej vid senare Ting.

ANDERS JANSSON I PROCESS MOT SIN FÖRMYNDARE

KLHA, V, AI:85, mål 119, 2 april 1856

Till detta Ting hade numera myndige bliven Anders Johansson i Knutsbo erhållit stämning å sin förre förmyndare Erik Jansson i Moren i Hedemora socken enligt en så lydande stämningsansökan:
Vid den av min farbroder Erik Jansson i Moren i Hedemora socken avgivna redovisning över dess för mig innehavda förmyndarskap är jag föranlåten anmärka:
Vid debet:
1852, 21 okt. För en skjuts till Falun. 4 Rd 24 Sk.
Såsom varande mäktig att till fots ditkomma, lika såväl som jag där ifrån till fots i den mera framskridna eländigare årstiden samma år mig begav, bestrider jag denna påföring. Jag har dessutom aldrig begärt eller påyrkat denna skjuts, utan var det av egen drift som Erik Jansson i denna på förtjänster lediga tid gjorde resan och lät mig åka med sig.

För kosthållning à 16 skilling per dag har han påfört:
1853, 26 januari 7. 32
1853, 30 apr. För 14 veckor 32. 32
1854, 13 febr. För 2 månader och 4 dagar 24. -
Såsom född den 15 augusti 1834 var jag redan de antecknade tiderna 19 à 20 år gammal med frisk och stark kroppsbyggnad, och kunde således vid den åldern gott tjäna mig ej allenast födan utan ock kläder, om det icke varit min farbroders mening att på mig förtjäna. Jag fick dessutom biträda vid gårdssysslorna, att om dessa efter sommar- höst- och tröskningsarbetenas slut, under vilka jag äntligen släppatt betala kosten, ej alltid voro så strida, så hade det ålegat min farbrors omvårdnad att åtminstone låta mig få frihet söka mig tjänst.
Inseende i vad händer jag fallit, tog jag mig slutligen därifrån fri sistnämnda år, och erhöll genast tjänst i avlidne Jan Larssons granngård i Moren, där jag blev väl upptagen, och man med min tjänstbarhet sig belåten förklarade. Såsom följd varav jag för halvåret åtnjöt 22 riksdaler i lön och städsel samt vanliga småkläder. Jämförandes härav emot att året förut, då jag var 19 år gammal, bliver debiterad för 4 månaders kost och endast njuta maten under de övriga 8 förenämnda arbetsmånaderna, visar tillräckligt att en skamlig egennytta ledde min farbrors beteende emot mig.
Och vid kredit:
Enligt arrendekontraktet den 17 mars 1852 utgjorde den kontanta arrendeavgiften 200 riksdaler per år, att utgå i tvenne terminer årligen den 14 september och den 14 mars, men vid gottgörande därav till mig har Erik Jansson avdragit
1852, 14 sept. 15. -
1853, 14 mars 15. -
1853, 14 sept. 15. -
1854, 14 mars 15. -
1855, 14 mars 20. -
Men ehuru väl Erik Jansson genom påskrift å kontraktet medgivit arrendatorerna denna eftergift är jag lika litet villig som skyldig

---

JAN JANSSON UNDER FÖRMYNDARE

KLHA, V, AI:83, mål 165, 20 okt 1853

Till Tinget hade Anders Andersson i Grytnäs Kyrkby utverkat stämning å förre nämndemannen Jan Jansson i Knutsbo, med påstående att av svaranden enligt räkning utbekomma 10 riksdaler Rgs för 40 arbetsdagar, ävensom ersättning för rättegångskostnaden.
Vid upprop av målet infunno sig parterna personligen, svaranden i rättegången biträdd av stadsfiskalen Blomberg.
Käranden ingav den i stämningen åberopade räkningen, men som efter uppläsningen härav upplystes det svaranden vore ställd under förmyndare, fann Häradsrätten skäligt uppskjuta målet till nästa Ting, då nu tillstädeskomna parterna torde iakttaga inställelse, och vartill käranden hade att svarandens förmyndare instämma.

Målet förekom ej vid något senare Ting.

att dessa avdragna 80 riksdaler godkänna, enär dels förmyndaren ej med bevis styrkt bristande tillgångar hos arrendatorerna, vilkas förmåga att gälda är allom känd, och de så mycket mindre äro att beklaga som under de trenne arrendeåren de, tvärt emot arrendekontraktets föreskrift, fått opåtalat av Erik Jansson bortföra hö och halm till minst 500 riksdalers värde, och dels avgiften är befästad med klubbslag å den offentliga auktion som den 12 maj 1852 hölls å fastighetsarrendet åt den högstbjudande, vilken avgift förmyndaren således ej ägde att nedsätta annorledes än under egen ersättningsansvarighet.
Av dessa anledningar är jag föranlåten att anhålla om kallelse och stämning till Folkare Härads instundande laga vårting ombemälde Erik Jansson i Moren,påstående det han varder ålagd till mig återgälda det sålunda anmärkta beloppet etthundrafyrtioåtta riksdaler 40 skilling Riksgäldssedlar med laga ränta å varje post från de särskilda betalningsdagarna till dess likvid sker, samt rättegångskostnaden ersätta.
Förbehållandes mig fri och öppen talan i målet.
Anders Johansson i Knutsbo

Då nu detta mål till handläggning företogs inställde sig parterna, svaranden personligen och för käranden Herr Överauditören C.G. Wester enligt inlämnad fullmakt.
Företeende kärandeombudet dels en av svaranden över förmyndarskapet för Anders Johansson upprättad räkning, började i maj 1852 och avslutad den 15 augusti 1855, av vilken räkning här skulle införas följande poster:
Debet:
(Lika ovanstående)
Kredit:

1852, 14 sept. 1/2 års penningarrende	85. -
1853, 14 mars. 1/2 års penningarrende	85. -
1853, 14 sept d:o d:o	85. -
Av in naturapersedlarna som Jan Jansson uttagit tillkommer Anders Johansson	12. 16
Dito in natura	12. 16
1854, 1/2 års penningarrende	85. -
1855, 15 mars. Emottagit ett års arrende för egend.	180. -

Enligt vilken räkning Erik Jansson ägde ett saldo av 355 riksdaler 11 skilling till godo, och dels arrendekontrakt av den 17 mars 1852 i vilket Jan Jansson i Knutsbo och Erik Jansson i Moren, den senare i egenskap av förmyndare för Jan Janssons son Anders Johansson å ena, samt Carl Erik Carlsson i Östanbyn å andra sidan, varigenom de båda förstnämnda till Carl Erik Carlsson på arrende under 4 års tid ypplåtit en Jan Jansson och Anders Johansson gemensamt tillhörig fastighet i Knutsbo, räntande 29 skilling 10 runstycken i soldats årspenningar, emot villkor dels att Jan Jansson, förutom åtskilliga andra förmåner, skulle till husrum få begagna en vid gården befintlig byggning som förut tillhört Mats Matsson, samt årligen in natura utbekomma vissa i kontraktet uppräknade persedlar och dessutom 6 riksdaler i penningar.Och dels att Carl Erik Carlsson, förutom ovannämnda persedlar och penningar, skulle i årligt arende för egendomen i två terminer utgiva 200 riksdaler Rgs, vilket belopp blivit vid auktion den 12 mars 1852 bestämt och med klubbslag befästat. Och var ä kontraktet, vilket förutom av ovanstående personer jämväl var undertecknat av Anders Hagberg i Östanbyn, tecknat en så lydande påskrift
Som Jan Jansson i gården förklarat sig missnöjd med det boningsrum som honom enligt detta kontrakt blivit tillställt, och i stället för den byggning som förut tillhört Mats Matsson så får Jan Jansson för sin del begagna nya brygghusbyggningen, då däremot kontraktets penningavgift därför förminskas för de tvenne första arrendeåren med 30 riksdaler Rgs för året, och sålunda blir utbetalningen i vardera terminen 85 Rd Rgs, som gör för vardera de två första åren tillsammans 170 riksdaler Rgs för året, men för de tvenne sista åren minskas summan blott med 20 Rd Rgs för året, så att utbetalningen för vardera terminen de två sista åren blir 90 Rd

Rgs som gör för vardera året tillsammans 180 Rd Rgs, således överenskommet betygas
Knutsbo den 3 juni 1852
J. Jansson i Knutsbo
Erik Jansson i Moren
Anders Hagberg Carl E Carlsson

Företedde kärandens ombud ett så lydande skriftligt intyg:
Den andel jag kan anges äga uti de åttio riksdaler Riksgälds, som min broder Erik Jansson i Moren på det kontanta arrendet för min och min sons egendom här i Knutsbo avdragit, överlåter jag härmed på min son Anders Johansson.
Knutsbo den 25 januari 1855
Jan Jansson

Svaranden anförde i avseende på den uti ifrågavarande förmyndareräkning käranden påförda ersättning för en skjuts till Falun, vilken post blivit av käranden klandrad, att svaranden den i räkningen upptagna dag, utan att själv hava något ärende till Falun, med sin häst dit skjutsat Anders Johansson, vilken haft för avsikt att förskaffa sig plats såsom musikant vid Kungl. Dalregementet.
Med anledning varav ock Anders Johansson, som vid berörda tillfälle för sina sakers förvarande medhaft en större koffert, icke utan begagnande av häst kunnat dit fortskaffa sig. Svaranden yrkade att Anders Johanssons klander av denna post i räkningen måtte ogillas.
Vidare yttrade Erik Janssson, som medgav riktigheten av den i stämningen gjorda uppgift om kärandens ålder, att Anders Jansson på sätt förmyndarräkningen upptager blivit debiterad för kosthållning under någon tid av vintern åren 1853 och 1854, av den anledningen att Erik Jansson, i vars hus och bröd käranden nämnda tid varit, icke vid den tiden erhållit eller varit i behov av något arbetsbiträde av käranden, vilken även sedan han blivit tämligen gammal städse visat sig särdeles lättjefull och i anseende till svag kroppsbyggnad till arbete oduglig. Varför Erik Jansson jämväl åtskilliga gånger, fast förgäves, försökt att skaffa honom tjänst på andra ställen, till stöd för vilka sistnämnda uppgifter svaranden företedde två skriftliga intyg.
Efter uppläsande varav, Herr Auditör Wester yrkade, på de i stämningen omförmälda skäl, bifall till käromålet i denna del.
Beträffande därefter det genom stämningen väckta klander av Erik Janssons åtgärd att, enligt vad ovanintagna påskrift å arrendekontraktet av den 17 mars 1852 innehåller, vilja minska å den vid offentlig auktion erbjudna och genom klubbslag befästa arrendeavgift för den egendom käranden gemensamt med sin fader Jan Jansson områder, anförde Erik Jansson att när Carl Erik Carlsson, vilken vid auktionen den 12 mars 1852 erbjudit högsta arrendesumman för egendomen, sedermera icke kunnat anskaffa borgen för arrendets utgörande, samt Erik Jansson så väl för att förmå Anders Hagberg, vilken ansetts säkrare i avseende på arrendesummans utgivande än Carl Erik Carlssson, att gemensamt med den sistnämnde åtaga sig berörda arrende, som ock för att härigenom bereda kärandens fader Jan Jansson en bekvämligare bostad, med Jan Jansson överenskommit att nedsätta den bestämda arrendesumman 200 Rd för de första tvenne åren av den betingade arrendetiden till 170 Rd och för de sista åren till 180 Rd för varje år. Vilken nedsättning Erik Jansson ansåg sig i egenskap av Anders Johanssons förmyndare hava varit nödsakad att underkasta sig.
Anhållande Erik Jansson därjämte att angående orsaken till berörda arrendenedsättning få såsom vittnen höra av honom instämda och tillstädesvarande förre nämndemannen Per Persson i Rembo, Anders Andersson i Slogmossen och fjärdingsman Jan Olsson i Jularbo, men då Herr Överauditören Wester förklarade sig icke bestrida att ovannämnde Carl Erik Carlsson icke kunnat anskaffa vederhäftig borgen för arrendets utgörande, samt att Anders Hagberg icke utan den vid auktionen bestämda arrendesummans förminskning velat gemensamt med Carl Erik Carlsson åtaga sig arrendet, och Erik Jansson icke kunde uppgiva någon annan målet rö-

rande omständighet, därom han önskade bemälde vittnens hörande, förklarade Häradsrätten genom beslut, att vittnesförhöret såsom överflödigt icke kunde tillåtas.
Under åberopande av stämningens innehåll yrkade kärandeombudet bifall till käromålet och att bliva ersatt för kostnaderna i målet.
Svaranden bestred så väl nyssnämnda rättegångskostnadsersättning och käromålet i dess helhet, samt yrkade jämväl att varda ersatt för sina i målet åbragta kostnader.
Varefter, och då vidare ej förekom, parterna förständigades att å den dag som för Tingets avslutande framdeles bleve åsatt avvakta Häradsrättens utlåtande.
Utslag, avsagt 22 juli 1856.
Vad först angår den av käranden framställda anmärkning emot en uti den av svaranden uppgivna förmyndareräkning förekommande post "För en skjuts till Falun 24 Rd", så emedan parterna emellan ostridigt är att svaranden vid ifrågavarande tillfälle med sin häst skjutsat käranden till Falun varest käranden haft angeläget ärende, samt den omständigheten att käranden må hava kunnat företaga resan till fots, ej kan betaga svarandens rättighet att för den verkställda skjutsen varda gottgjord, ty varder berörda anmärkning av Häradsrätten lämnad utan avseende.
Vidkommande därefter kärandens yrkande att den i förmyndarräkningen honom påförda ersättning för kosthållning måtte ur räkningen utgå, och då upplyst och medgivet är att käranden under den tid för vilken svaranden räknat sig till godo ifrågavarande ersättning, vistats i den sistnämndes hus och därstädes njutit underhåll, samt svaranden uppgivit att käranden under nämnda tid icke lämnat svaranden arbetsbiträde som kunnat i någon mån uppgå emot svarandens utgifter för kärandens underhåll icke är vorden å kärandesidan vederlagd, finner Häradsrätten icke skäl att bifalla kärandens berörda yrkande.
Vad slutligen beträffar kärandens klander av svarandens, gemensamt med kärandens fader Jan Jansson vidtagna åtgärd, att efter det summan för vilken kärandens och hans faders egendom i Knutsbo skulle utarrenderas blivit å offentlig auktion bestämd till 200 Rd Rgs om året, nedsätta summan för de två första arrendeåren till 170 Rd och för de två sista åren till 180 Rd årligen, så alldenstund käranden lämnat obestritt, dels att Carl Erik Carlsson, som å auktionen stannat på högsta arrendebudet, icke kunnat anskaffa vederhäftig borgen för arrendets utgörande, och dels att Anders Hagberg, som sedermera jämte Carl Erik Carlsson övertagit arrendet, icke velat sig detsamma åtaga så framt det icke bleve på sätt som skett nedsatt. Fördenskull, och emedan svaranden i egenskap av förmyndare för käranden varit berättigad och skyldig att tillse det myndlingen icke genom arrendets överlåtelse åt osäker person tillskyndades förlust. Ty förklarar Häradsrätten att käranden saknat laglig anledning att klandra svarandens berörda åtgärd.
Blivande dock rättegångskostnaden parterna emellan kvittad.

Jan Jansson var gift med Anders Anderssons enda dotter Anna Andersdotter, som vid faderns död ärvde hela hemmanet. Vid hustruns död ärvde Jan Jansson därför endast en del av lösöret medan hemmanet övergick till sonen Anders Jansson.
Jan Jansson var en tid efter hustruns död med sin andra hustru bosatt i Bollsjö, men flyttade år 1864 tillbaka till Knutsbo, där han köpte litet jord av sonen som framgår av nästa sida.
Detta är en parallell till det som hände Mats Leonardsson i Knutsbo nr 5. Den här gången blev det dock inga stridigheter mellan fadern och sonen.

ANDERS JANSSON SÄLJER MARK TILL SIN FAR JAN JANSSON

KLHA, V, AI:89, mål 67, 1 april 1864

Med begäran om detsammas intagande i domboken inlämnades ett så lydande
KÖPEBREV
Som jag Anders Jansson och min hustru Greta Persdotter i Knutsbo, enligt denna dag särskilt upprättat köpebrev, försålt vår äga, Eskils Broäng kallad, till vår fader Jan Jansson och dess hustru Caisa Jansdotter i Bollsjö Folkärna socken, vilken äga innehåller i vidd enligt karta och beskrivning 4 tunnland 31 kappland, vartill åtfölja den där belägna tröskladа och bodbyggningen hemma vid gården, för en oss emellan överenskommen köpesumma stor Åttahundra (800) Riksdaler Riksmynt, varav säljaren får avhämta i morgon hos fjärdingsman Jan Olsson i Jularbo 500 riksdaler och resten 300 riksdaler, allt i Riksmynt, den nästkommande oktober. Som ock förenämnde Jan Olsson utbetalat av min hos honom innestående köpeskilling för fastigheten i Bollsjö, denna äga får tillträdas den 14 nästkommande mars, då säljaren ansvarar för allt intill denna dag.
Den bodbyggning som nu är hemma vid gården nedtager säljaren och bortkörer till Broänget, som ock tillsläpper och ditkörer alla byggnadsmaterialen som till byggnaden behövs, för att av nämnda bodbyggnad upprätta en manbyggnad med tvenne inredda och färdiggjorda rum utan betalning.
Den reparation som fordras på tröskladan ansvarar säljaren och ditkörer allt virke som därtill fordras, även utan betalning.
Säljaren tillåter köparen att få hämta nödigt bränsle och stängselfång, eller med andra ord allt nödigt som fordras till husbehov, dock skall säljaren anvisa lotten och stället var köparen får hämta.
Om det skulle infalla köparen att bortsälja denna äga, skola de först erbjuda säljaren den, som förbehåller sig rättighet före någon annan att inlösa den.
Med förestående kontrakt förklara vi å ömse sidor till alla delar fullkomligt nöjda, försäkras
Knutsbo den 31 december 1858
A Johansson Jan Jansson

Och skulle detta kontrakt, som upplästes, uti domboken intagas till den kraft och verkan som lag förmår, samt bevis därom genom påskrift å handlingen och utdrag ur protokollet meddelas.

JAN JANSSONS TESTAMENTE

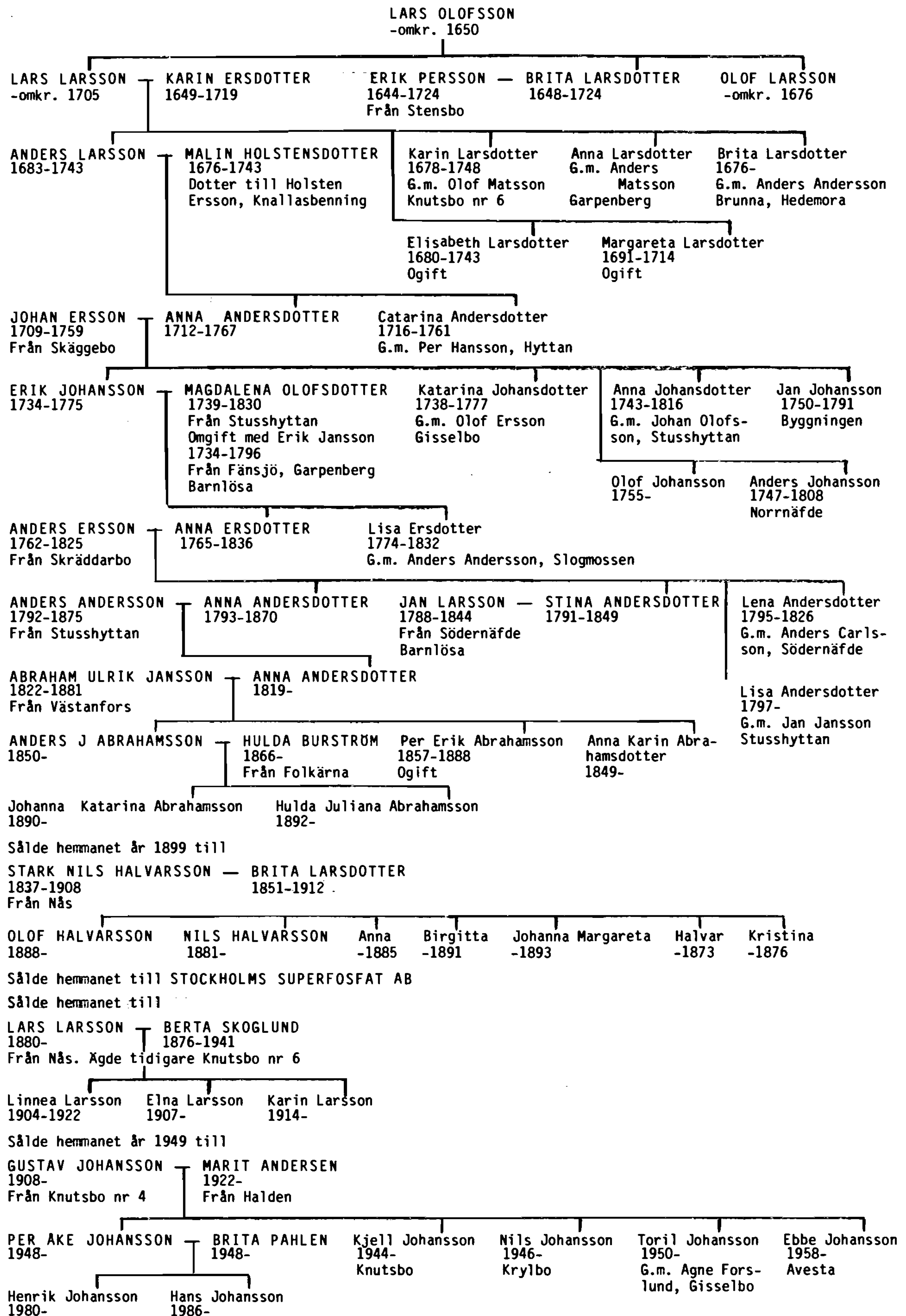
KLHA, V, AI:98, mål 26, 10 mars 1869

Med anmälan att Jan Jansson i Knutsbo avlidit lät hans efterlämnade hustru i bevakningsändamål till Häradsrätten ingiva ett så lydande testamentariskt förordnande:
Som genom en tärande sjukdom mina livskrafter allt mer och mer försvagas och torde så inom kort jag gå döden till mötes, varför emedan jag ännu äger sunt och redigt förstånd förklarar härigenom min yttersta vilja vara den, att när jag med döden avgår skall min efterlevande hustru sitta i ostörd besittning av all vår lösa och fasta egendom intill sin död, med de villkor att hon icke inträder i något nytt äktenskap då testamentet för henne upphör att vara gällande. Och sedan efter hennes död tillfaller all kvarlåtenskapen vare sig fast eller lös egendom min yngre son Johan med full äganderätt, så att hans halvbroder icke häröver måtte framställa något klander eller anspråk.
Och haver jag detta testamente av fullt förstånd och fri vilja upprättat.
Grytnäs och Knutsbo 16 okt 1868
Jan Jansson

Att Jan Jansson undertecknat sitt namn och förklarat sig nöjd med innehållet av detta testamente betyga, tid och plats som ovan
J Persson i Gisselbo
J Bergström i Österberg

Det åligger dem som av ifrågavarande tetamente sig begagna vill, att genom den avskrift Häradsrätten låtit besörja, delgiva detsamma avlidne Jan Janssons närmaste arvingar.

KNUTSBO NR 2 "MYRBY"



Lars Olofssons hemman övertogs av sönerna Lars och Olof Larsson. Enligt en ansökan om lagfart vid tinget den 16 oktober 1665, hade Olof Larsson köpt Anders Olssons och Anders Erikssons i Södernäfde arvejord i Gålsjö i Folkärna socken. Han fösvann ur mantalslängden 1676, antingen avled han eller han flyttade möjligen till Gålsjö.
Därefter tillkom Lars Olofssons måg Erik Persson, som fick två söner under 1680-talet, men dessa dog troligen som barn. Varken Olof Larsson eller Erik Persson efterlämnade några arvingar i Knutsbo.
Redan 1701, långt före Erik Perssons död, uppträdde Lars Larsson som om han var ensam ägare till hemanet. Han överlät då jord från hemmanet till sin måg Olof Matsson i Knutsbo nr 6, utan att hans syskon tog någon del i denna transaktion. Huru Lars Larsson hade förvärvat sina syskons andelar, har jag inte sett något om i böckerna.
Om de var barnlösa, tillföll deras andelar automatiskt Lars Larsson, och i sådant fall var det inte nödvändigt att söka lagfart. Det fanns ingen annan, som kunde göra anspråk på hemmanet eller någon del därav.
Ovannämnda överlåtelse av jord, föranleddes av att Olof Matsson ej hade så mycket jord i sitt fädernehemman, att det uppfyllde förordningarnas fordran på, att ett hemman skulle vara minst 1/8-dels mantal. Denna överlåtelse accepterades inte av Lars Larssons son Anders Larsson, som efter faderns död inledde en process mot svågern och fordrade att få överta sin systers arvedel i hemmanet. Domstolen ansåg bestämmelserna oklara, och kunde inte fälla någon dom innan de fått förtydligande uppgifter från statsmakten.
Saken togs inte upp på nytt vid något senare ting, och Olof Matsson bodde i Knutsbo till 1725. Han bytte då sin jord i båda hemmanen mot ett hemman i Kyrkbyn, dit han flyttade. Om detta, se vidare vid Knutsbo nr 6.

LARS LARSSON GER MÅGEN JORD

BREV TILL HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, Gl, opag., 1701

Bekänner jag mig Lars Larsson i Knutsbo, att jag med min kära hustrus råd och samtycke, att när som min måg när som han efter sin kära moders samtycke, tänkte giva sig i äktenskap med min dotter, beviljar och efterlåter jag honom av min hemmansdel så mycket som han emot 2 stigar skattekol, och tillförne hade han på sin del en stig och en korg, bliver alltså tillhopa tre stigar och en korg, så att han kan bliva av de andra grannarna oklandrad.
Alltså är till den Lovlige Tingsrätten ödmjukeligen begärande, att kunna bliva confirmerat och stadfästat.
Att detta så i sanning är och av oss oryggligt hållas skall sätter jag mitt namn och bomärke.
Och skedde i Knutsbo den 23 april år 1701.

Lars Larsson i Knutsbo
Hustru Karin Ersdotter

Till vittnes efterskrevne gode män som äro:

Samuel Ersson i Knutsbo, Nämndeman
Olof Ersson i Björsjön, Nämndeman
Erik Andersson i Södernäfde

SVÅGRARNA INFÖR HÄRADSRÄTTEN

KLRD, 53, f 713v, 19 okt 1706

Avsades att såsom den dispyt, vilken Anders Larsson i Knutsbo emot svågern Olof Matsson ibid, eftergången stämning anhängiggör, belangandes utlösen ifrån arvsrätt i hemmanet, icke kan decideras och avslutas innan Kungl. Maj:t nödiga svar och förklaring över rätta förståendet erfordras i detta år 1693 om skattehemmans klyvande ankommer, då Rätten sig till reglemente får, huruvida den som i flera hemman och mantal äger tillhopa 1/8-del, till utlösen tvingas må eller icke, alltså bliver deras brydighet allt till dess uppskjuten.

SVÅGRARNAS SKRIVELSER TILL HÄRADSRÄTTEN

FRÅN ANDERS LARSSON

KLHA, VI, G1, opag., okt 1706

Inför den Lovlige Tingsrätten nödgas jag andraga mina besvär och klagomål över min svåger Olof Matsson i Knutsbo, Grytnäs socken, huru såsom han vill sig intränga i den hemmansdel som min kära moder samt mina syskon, somliga Gud båter icke alldeles som de skulle vara, besitta som är en sjättedel i byn, gör utlagor 3 stigar 1 korg som är rätt en besittningsdel för en, alltså förmenar jag, att den Lovlige Tingsrätten ser uppå rättvisan, att modern med sina hemmavarande barn måtte njuta allena den del som bör vara till hemmanet, och bemälde Olof Matsson nu brukat därav en sjundedel i två somrar, och inga utlagor gjort, eller det ringaste stängsel därpå erlagt. Varför är min ödmjuka bön och begäran, att den Lovlige Tingsrätten behagade vara mig och min moder samt syskon behjälplig, att den hemmansdelen måtte bliva ihopa, och bemälde min svåger sedan efter mätesmannaorder taga lösen. Avvaktar härå den Lovlige Tingsrättens goda sentens och resolution.

FRÅN OLOF MATSSON

KLHA, VI, G1, opag., okt 1706

Emedan såsom min svåger Anders Larsson i Knutsbo mig instämma låtit, om utlösen av den jordedel min hustru till arv fallit efter sina föräldrar därsammastädes, som dock gör när min del därtill räknas, så stor, och efter nämndemännen Lars Ersson i Björsjö och Olof Erssons bevittnande, större än min contrapart. Alltdärför förmenar jag i anledning av lag samt Kungl. förordningen av åren 1684 och 1693 att bliva behållen och försvarad vid vad jag så lagligen fångat haver. Varpå jag avvaktar denne Lovlige Rätts välvisa resolution.

NEKROLOG ÖVER ANDERS LARSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1743.

Anders Larsson i Knutsbo, född därsammastädes år 1683 den 13 augusti. Gift 1706 med sin på en kort tid efterlämnade hustru Malin Holstensdotter ifrån Knallasbenning, med vilken han levat in emot 37 åroch haft tvenne döttrar som ännu leva. Sjuknade jämte den nyss nämnde Anders Larsson i Stockholm, men kom sig där någorlunda igen så att han blev hemförd. Dock följde sjukdomen, som var allt sedan med honom, varav han ock hemma blev död 6 augusti uti blodsot. 60 år.

NEKROLOG ÖVER HUSTRUN

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1743

Sal. Anders Larssons i Knutsbo efterlämnade änka hustru Malin Holstensdotter, född i Knallasbenning år 1676 i december, gift med förberörde sin man år 1706 och har levat med honom in emot 37 år och haft tillhopa tvenne döttrar, som ännu leva. Ifrån den 6 augusti sistlidne, då hennes man föll ifrån har hon varit änka, levat stilla och saktmodigt. På slutet varit sjuk i 6 veckors tid av samma sot som mannen hade. Död den 24 september. 66 år.

ÖVER SYSTERN

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1743

Pigan Elisabeth Larsdotter ifrån Knutsbo, förenämnde Anders Larssons syster, född därsammastädes år 1680. Varit oförståndig ifrån barndomen så att hon icke kunde låta sig undervisas såsom sig borde, har dock gått vall. Sjuknade den 6 augusti och död den 23. Blodsot. 63 år.

JOHAN ERSSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, V, AI:24, opag., 17 mars 1769

Uppbjöds andra gången all Per Hanssons på Hyttan hustrus, Karin Andersdotters arvsrätt, som han med hennes samtycke avstått till svågern Johan Ersson i Knutsbo för 600 daler kmts köpeskilling enligt avhandling av den 6 april 1752.

KLHA, V, AI:18, opag., 17 maj 1753

Uppbjöds tredje resan all Per Anderssons på Hyttan hustrus fasta egendom, bestående av hus och jord, som svågern Johan Eriksson i Knutsbo inlöst för 600 daler kmt enligt bevittnat salubrev av den 5 april 1752.

NEKROLOG ÖVER JOHAN ERSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1759

Johan Ersson ifrån Knutsbo, född 1709 i Skäggebo. Fader Erik Nilsson, moder Catarina Johansdotter. Lärt läsa uti bok, och utantill Doktor Luther Katekes och doktor Laureli spörsmål. Tjänat på flera ställen, så inom som utom församlingen. Gift 1730 med sin efterlevande hustru Anna Andersdotter i Knutsbo, haft 8 barn tillsammans, 6 söner och 2 döttrar, av vilka 2 söner äro döda. Fört stilla och saktmodig levnad, och väl förlikts med sin nästa. Älskat Gud och nyttjat tidigt nådemedlen, och sist torsdagen för sin död lät sig bespisas med den dyra resekosten. Varit frisk till i sommar, då han av ett hugg fick värk i benen, som väl stillades, men en svår förstoppelse stötte därtill, och ehuru läkedom söktes och brukades, tillskyndades döden efter gudelig beredelse den 30 september klockan 2 på morgonen. 50 år.

... ÖVER HUSTRUN

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1767

Denna vår kristendomssyster vars andelösa lekamen vi på denna morgonstund har befordrat till sin grav och vilorum, som är för detta Jan Erssons efterlåtna änka hustru Anna Andersdotter ifrån Knutsbo, vilken är hit till världen född av ärliga och kristliga föräldrar år 1712 den 3 oktober. Fader för detta socknemannen ärlige och beskedlige Anders Larsson och modern gudfruktige hustru Magdalena Holstensdotter i Knutsbo. Strax befordrad till dop och kristendom, och till en medlem gjord i Kristi dyrköpta församling. Hennes kära föräldrar hade all möda och omsorg att låta henne undervisas vad nödigt vara till dess kristendoms förkovran. Under hela sin ungdoms tid så var hon ständigt hemma och gick sina kära föräldrar tillhanda som ett lydigt barn.
År 1731 ingick hon ett kärt äktenskap med sin långt för detta avlidne kära man Jan Ersson, uti vilket ljuva äktenskap hon blivit välsignad med 8 barn, 6 gossar och 2 flickor, av vilka 2 gossar redan äro uti evigheten, och med glädje omfamna sin hulda moder och med henne fröjdas. Vad hennes allmänna leverne beträffar, har hon av allom lämnat efter sig ett gott namn och rykte, vilket ibland annat är ett för de i sorgen kvarlämnade högt bedrövade, dock glädjande minne. Sin Gud har hon ständigt efter sin yttersta förmåga sökt att vörda och dyrka, vilket hennes sabbatsfirande nogsamt givit vid handen.
Hon har väl alltid haft någorlunda god hälsa, men vilken herren älskar den agar han, ty gav herren ock henne sjukdom uppå den 5 februari, och då hon förnam, att hon den sin jordiska hydda snart skulle övergiva, ty lät hon den 1 mars bespisa sig med den Heliga Nattvarden, och sedan under ....
efter 3 veckors 3 dagars sängliggande avbidade sin förlossning, då hon av huvudvärk, och som förmenas ansättande törst saligen avled den 4 mars. Ålder 55 år 6 månader.

BOUPPTECKNING EFTER JAN ERSSON

KLHA, V, F5, opag., 1761

Anno 1761 den 1 oktober voro vi undertecknade till hörsamt följe av Ädle och Högaktad Herr Häradshövdingens order av den 15 maj nästlidne, och uppå änkan hustru Anna Andersdotters begäran kallade till Knutsbo, att inventera och fördela hennes med avlidne man Jan Erssons kvarlåtenskap i löst och fast, och angavs som följer, nämligen:

	D	öre
1 bibel	9	-
Silver		
1 bägare	30	-
1 sked	18	-
Koppar		
1 brännvinspanna, hatt och långa pipor	60	-
1 bryggkittel	36	-
1 fotpanna	5	
Tenn		
1 skål	2	8
1 gammal kvartersflaska	1	8
1 halvkvarters dito	1	-
Mässing		
1 gammal kittel	2	8
1 bäcken	1	16
1 gammal fotpanna	-	24
1 skål	3	16
1 ljusplåt	-	24
1 tobaksdosa	-	16
Blecksaker		
1 lykta	1	8
1 kärna	1	-
1 skopa	-	16
1 tratt	-	8
Järnpersedlar		
1 gryta	6	-
1 dito	4	-
2 dito söndriga	1	16
1 pannring	1	8
1 rund stekpanna	-	24
15 lispund gammalt järn	2	8
1 järnstör	2	16
1 isbill	1	-
1 årder	2	-
1 huggyxa	1	16
4 dito	4	-
2 dito	1	16
1 slöjdyxa	1	8
1 dito	-	28
1 bred kniv	-	16
1 gammal hovtång	-	8
1 bänknavare	-	24
1 dito	-	16
1 ......stång med skaft	-	21
1 dito utan skaft	-	8
1 spikdrivare	-	4
1 foghyvel	1	16
1 kålkniv	1	-
1 räcke nagel	-	24
1 ...... ring	-	12
17 liar	8	16
20 gamla dito	2	16
1 såg	-	16
1 huggborr	-	8
1 dito	-	4
1 ullsax	-	12
1 dito	-	4
1 fingersax	-	8
1 håckla	-	16
1 ...... krok	-	16
1 grep	-	24
1 dito	-	20
1 ....fil	-	16
1 dito	-	12
3 hackor	-	24
4 skovlar	1	16
1 par kardor	-	20
4 giölor	1	-
2 klavar	-	8
1 slipsten med vev	12	-
1 dito mindre	2	-
2 skopor	1	-
Husgerådssaker		
1 bord och säte	3	16
1 dito med säte	2	16
1 stort skåp	15	-
3 kistor	7	16
1 dito	5	-
2 gamla fäll......	3	-
1 par vävstolar	3	-
1 par vävskaft	1	-
1 par dito	-	16
1 vävsked 19 pasman	1	9
1 dito 14 pasman	1	10
1 dito 13 pasman	1	7
1 dito 12 pasman	1	4
1 gammal dito 14 pasman	-	20
1 spinnrock	6	-
1 dito	4	-
1 dito	2	-
1 tvärsadel	9	-
1 klöfsadel	4	16
1 lår	6	-
1 baktråg	1	16

(forts. nästa sida)

1 gammalt dito	-	16
1 dito nytt	2	-
1 gammalt dito sprucket	-	12
1 torkfjöl	-	16
1 korg	1	8
1 dito	-	16
14 spillträn	3	16
5 kvarttum spillträn	1	8
3 fjärdingar	-	12
1 dricksflaska	1	8
1 dito	-	8
1 kar	3	-
1 dito	-	24
1 tunna	4	16
1 dito	3	-
1 örtina	1	16
1 dito	-	16
1 bytta	-	24
1 kärna	1	-
1 dito	-	12
1 gammalt rissel	-	12
1 sikt	1	16
1 brännvinsflaska	1	16
1 dito	1	-
1 dito	-	24
1 örtina	-	24
1 mjölkstäva	-	12
1 dito	-	8
1 dito sämre		4
2 ämbar	1	-
1 dito	-	8
2 sillråg	-	12
1 sillämbar	-	24
32 skedar	1	-
2 stop	1	-
1 kanna	-	12
1 talgho	-	16
3 nystfötter	1	4
1 härvil	-	12
1 par varpor	-	16
1 par barnstolar	-	8
1 saltkar	-	4
1 mjölskäppa	-	4
1 träfat	-	4
1 ostkärl	-	8
1 fallbänk	3	-

Klädespersedlar

1 sämskpäls	15	-
1 vadmalsrock	6	-
1 par fingerhandskar	4	16
1 dito	-	16
1 skurlivstycke	5	-
1 hundskinnsmössa	3	-
1 par svartstrumpor	-	24
3 läderskjortor	15	-
2 dito	9	-
1 dito	1	16
1 gördel	1	-
1 bordtäcke	7	-
1 färsing	4	-
1 dito	2	8
1 lapp åkläde	1	-
1 dito	1	-
1 skinnfäll	12	-
1 dito	10	
1 dito	3	16
1 dito	2	-
1 duk av dräll	7	-
1 dito grövre	4	-
1 lärftlakan	5	-
1 dito	2	-
1 dito av blaggarn	3	-
1 handkläde	2	16
1 dito	2	16
1 litet bolster	-	16
1 dito	-	24
1 förlåt	4	16
1 dito	4	-
1 skursäck	4	16
1 dito gammal	1	-
1 garnsäck	4	16
4 dito	6	-
1 gammal dito	-	16

Stenkäril

10 fat	2	16
3 tallrikar	-	12
1 stop	-	12

Glaspersedlar

1 butelj	-	12
2 glas	-	8
1 spegel	-	16
2 kvartersflaskor	-	16

Åk- och körredskap

1 kärra med hjul och axel	24	-
1 dito	21	-
1 gödselflake med hjul	10	-
1 par nya hjul	7	-
1 kärra	1	16
2 långa slädar	15	-
1 dito	3	-
1 släde	2	-
1 stoddrög	2	16
1 björksläde	5	-
1 släpkälke	2	16
2 par skaklar	2	-
1 par dito	1	16
1 par dito oskadda	-	24
1 kolskrinda	2	16
1 dito	2	-
2 skrindor	1	-
1 gammal fällskrinda	-	12
1 bred skrinda	1	16
1 dito	-	24
2 gödsel......	-	24
2 dito	-	16
1 ny släde	3	-
1 dito	2	-
1 åkerharv	6	-
1 dito	4	16

(forts. nästa sida)

1 plog	3	16
1 fast plog	3	-
1 årder	1	16
1 dito	-	12
1 rist	-	12
1 vält	1	-
1 dito	-	18
13 sågbräder	6	16
1 hårrep	-	24
6 lispund näver	6	-
Kreatur		
1 ung fåle	90	-
1 gammal dito	24	-
1 ko Stjärngås	27	
1 dito Blomstergås	27	-
1 dito Rosengås	27	-
1 dito Nybo	26	-
1 kviga Morgongås	21	-
1 dito Julstjärna	21	-
1 dito Rösia	20	-
1 dito Böna	16	-
1 dito Nygås	19	-
1 tjur	18	-
1 kalv	10	-
6 gamla får	36	-
4 lamm	16	-
1 get Endesta	4	16
1 dito Lustigpigan	4	16
1 dito Vittra	4	16
1 dito Jungfrutuppa	4	16
1 dito Getuppa	4	-
1 dito Vitsippa	4	-
1 dito Bläsa	3	16
3 getkillingar	6	-
3 bockkillingar	6	-
1 galt	12	-
2 soar	24	-
1 gris	4	16
1 tupp	-	24
4 hönor	2	-
3 hönkycklingar	1	4

Arvssäden		
Råg 32 skylar	192	-
Korn 5 1/2 skylar	32	16
Havre 5 skylar	15	-
10 linor lin	5	-
3 linor hampa	1	16
4 kannor hampfrö	4	-
3 tavlor väggböna	7	14
Summa lösören	1449	24
Iflutit faderns fasta arv	218	18
Dito avlinge hus och jord	622	-
Hela inventariesumman	2290	10
Huset åhäftande gäld eller skuld:		
De fattigas andel	2	28
Carta avgiften	2	5
Arvodeslön	9	-
En skrivning	5	-
Summa skulder	19	1

Änkans fördel, 73 daler 8 öre, hennes morgongåva, 68 daler, och hennes giftorätt uppgick totalt till 456 daler, för vilket hon erhöll lösören. Därtill fick hon del i den avlinge fasta egendomen med 207 daler 10 öre.

Resterande lösören delades därefter mellan barnen, så att dottern Anna fick lösöre för 99 daler och fast egendom för 63 daler. Sonen Anders lösöre för 140 daler och fast egendom för 126 daler. Catarina lösöre för 140 daler och fast egendom för 63 daler. Sönerna Jan, Erik och Olof fick vardera lösöre för 140 daler och fast arv för 126 daler. Någon anledning till att systerdelarna var större än halva brodersdelen, och att de var olika, framgår inte.

Sålunda är allt delat i boet, så riktigt och redeligt uppgivet, skattat och fördelat uti samtliga deras närvaro, som med namn occh bomärke bekräfta och attestera.

Erik Jonsson i Nybyn

Mats Leonardsson i Knutsbo

Anna Andersdotter

Erik Jansson i Knutsbo

Lars Larsson i Stusshyttan
Erik Andersson i Garphyttan
Förmyndare

INLÖSEN AV HEMMANSDELAR

KLHA, V, AII:2, 1 uppbud:19, 3 nov 1772

Den efter föräldrarna i Knutsbo i arv tillfallna fasta egendom Anders Johansson i Knutsbo, Karin Johansdotter i Gisselbo och Anna Johansdotter i Stusshyttan försålt till Erik Johansson i Knutsbo för 680 daler kmt, enligt köpebrev av den 26 oktober 1772.

KLHA, V, AII:2, opag., 18 mars 1776

Den efter föräldrarna Jan Johansson i Byggningen tillfallen fasta arvsandel i Knutsbo, som han upplåtit och försålt till Erik Jansson i nästberörde by för 340 daler kmt, bestående av hus och jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, kvarn och kvarnställe, enligt bevittnat köpebrev av den 12 januari sistlidne.

KLHA, V, AII:4, opag., 29 mars 1790

Erik Jansson i Knutsbo uti Grytnäs socken erhöll fasta å den fastighet därstädes, bestående av hus och jord, skog och mark, kvarn och vatten, samt fiske och fiskevatten, som jämte lös egendom i arv tillfallit Olof Johansson i samma by, och han för trehundrafyrtio daler kopparmynt till Erik Jansson upplåtit, enligt bevittnad saluavhandling under den 4 juni 1782, på vilken egendom köparen vunnit trenne uppbud, den 1 november 1782 samt den 19 mars och 3 november 1783, varefter klanderlöst laga stånd å köpet åkommits.

NEKROLOG ÖVER ERIK JOHANSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1775

Begrovs socknemannen, ärlige och beskedlige Erik Johansson i Knutsbo, född hit till världen år 1734 den 18 maj av ärliga och kristliga föräldrar, fadern Johan Ersson i Knutsbo och modern ärlige och gudfruktige Anna Andersdotter i Knutsbo, igenom vilkas omsorg han strax efter den naturliga födelsen blev befordrad till den andliga genom dopet. Och således upptagen i Guds nåds förbund, och av alla genom detta förvårv nådda förmåner delaktig vorden.

Ty vad hans allmänna leverne angår, så har han ständigt varit hemma och gått sina föräldrar tillhanda med all sonlig lydnad, intill dess han år 1764 ingick i kärt äktenskap med sin i djup sorg efterlämnade kära änka hustru Malena Olsdotter ifrån Stusshyttan.

Detta deras äktenskap har Gud välsignat med 5 barn, 2 gossar och 3 flickor, av vilka 2 flickor leva.

För övrigt levat väl med sin maka, i sämja och god vänskap och förtroende med sina grannar och alla andra människor, och fört på denna världen ett gott, stilla och ärbart leverne.

Angående hans sjukdom, så har den varit nästan i hela 2 åren nu förblivande och av .... sjukdom in till Valborgsmässotiden, då den blev häftigare, så att han måst hållas vid sängen, och till slut som han kände att hans krafter avtogo, och kände att det led närmare till dödens annalkande, kallade hem till sig predikoämbetet och med vördnad och andakt anammade Den Heliga Nattvarden och försonade sig med Gud, och beredde sig till den sista hädanfärden med trogna böner och suckningar, och ibland sina andäktiga suckningar och böner sade: Jag elända........ och ....man, N 22 (syftar möjligen på Psaltaren 22:7), och omsider fick befalla sin själ i sin milda och nådiga skapares och frälsares händer, som skedde klockan 2 efter middagen den 1 september, sedan han levat uti denna världens besvärlighet i 41 år.

BOUPPTECKNING EFTER ERIK JOHANSSON

KLHA, V, F7, opag., 1776

Anno 1776 den 8 november voro vi undertecknade till hörsamt följe efter Ädle och Högaktade Krono Befallningsman Bengt Brandbergs förordnande av den 17 oktober nästlidne, och uppå begäran av änkan Malena Olofsdotter i Knutsbo, att uppteckna, skatta och fördela dess med avlidne man Erik Johansson därstädes ägande kvarlåtenskap, bestående av lös och fast egendom, som skedde uti förmyndarnas närvaro, och uppgavs som följer:

	D	öre
Böcker		
1 bibel	12	-
1 psalmbok	1	-
1 gammal skadad dito	-	20
1 grå bergs.......	1	16
1 bönbok	1	24
1 silverkopp	24	-
Koppar		
1 brännvinspanna med hatt och pipor	56	-
1 bryggkittel	31	16
1 kruka med lock	9	-
1 skål	6	-
1 fotpanna	7	16
1 tratt	-	24
Mässing		
1 kittel	12	-
1 gammal dito	2	8
1 gammal ljus......	-	16
4 par skospännen	4	-
1 gammal tobaksdosa	-	18
1 tenntallrik	2	-
Bleck		
1 lykta	1	16
1 sil	1	16
1 liten skopa	-	8
1 kärna	1	-
1 gammal tratt	-	8
Järn		
1 gryta	8	-
1 skopa	-	28
1 långpanna	1	16
1 stekpanna	1	16
1 gammal dito	-	8
1 fotpanna	1	24
1 kålkniv	1	16
1 ullsax	1	-
1 gammal fingersax	-	6
1 huggborr	-	6
1 eldtång	-	8
1 slöjdyxa	1	8
1 huggyxa	1	-
2 sämre dito	1	16
1 täljyxa	4	-
2 breda knivar	-	16
1 gammal ässja	-	4

1 gammalt ....nav	-	16
2 ....nav	1	-
2 mindre dito	-	4
1 .....skift med 2 vevar	-	24
1 gammalt dragjärn	-	4
1 släthyvel	1	16
1 järnstör	4	16
1 spett	1	24
1 isbill	1	-
22 liar	22	-
13 gamla dito	3	8
1 slipsten med järnvev	30	-
1 gammal dito	3	-
1 (väggur ?)	15	-
1 spännare och tving	1	8
1 dito bättre	1	16
1/2 lispund järn	1	16
1 strykjärn	2	-
1 grep	1	-
1 storskovel	1	-
1 dito sämre	-	24
2 harkor	1	4
2 hackor	-	16
1 gammal slöjdyxa	-	16
Diverse saker		
1 nytt bord med fot och säte	12	-
1 mindre dito	5	-
1 matskåp	12	-
1 kista	6	-
1 fallbänk	3	-
4 silttråg	2	-
4 dito	1	-
3 dito	-	9
1 tråg	-	8
1 mjölskäppa	-	3
1 par vävstolar	4	16
1 par skaft	1	16
1 vävsked 18 pasman	1	16
1 dito 14 pasman	1	12
1 dito 13 pasman	1	16
1 dito 12 pasman	-	16
1 hårsikt	1	8
1 mjöllår	6	-
1 sädeskorg	1	-
1 mjölkorg	1	-
18 trätallrikar	1	4
12 träskedar	-	12
1 humlesil	-	8
1 saltkärl	-	8

(forts. nästa sida)

1 ostkaksbotten	-	24
1 ny garnsäck	3	-
2 gamla dito	8	-
1 ......säck	-	24
1 skinnsäck gammal	1	-
1 gammalt rissel	-	16
1 såll	-	12
3 fårskinn	4	16
1 eka	12	-
Laggkäril		
1 kar	6	-
1 dito	7	-
1 mindre dito	3	-
1 örtina	1	-
1 gammal sämre	1	-
1 smörkärna	-	24
1 mjölkstäva	-	16
1 gammal dito	-	8
1 stor dricksflaska	1	-
1 dito	-	16
1 dito sämre	-	8
1 dito långflaska	-	24
1 drickskanna	-	28
1 stop	-	16
1 ämbar	-	24
2 gamla dito	1	-
1 drickstunna	4	-
1 dito av bok	4	16
4 spilträn	-	28
5 halvtunnas dito	-	30
3 fjärdingar	-	8
1 tjärtunna	-	12
1 trästop	-	8
2 brännvinsflaskor	8	-
Åker- och körredskap		
1 kärra med hjul och järnaxel	36	-
1 gammal dito	18	-
1 dyngflake med hjul och axel	6	-
1 skodd plog och	18	-
1 harv och skaklar	6	-
2 storskrindor	9	-
1 kolskrinda	3	-
1 ...... skrinda	4	-
1 dito sämre	2	-
2 gödningsskrindor	1	24
1 brädskrinda	1	16
1 liten dito	-	16
1 gammal åksläde	5	-
2 långslädar	15	-
1 dito	6	-
1 gammal dito	3	-
1 skodd drög	4	-
1 gammal dito	-	24
1 skodd kälke	2	16
1 gammal dyngflake	-	24
1 vält	3	-
1 gammal käppskrinda	1	-

1 kvinnssadel och betsel	4	-
1 gammalt betsel	-	24
Mans gångkläder		
1 svart rock med väst	24	-
1 blå klädesrock	12	
1 gammal vadmalsrock	8	-
1 blå väst	13	16
1 sämskpäls	21	-
1 vit vadmalströja	9	-
1 par blå byxor	6	-
1 blått livstycke	3	-
1 randigt dito	4	-
1 par muddar	4	-
1 par handskar	1	16
1 vintermössa	3	-
1 gammal dito	1	-
1 hatt	2	8
2 gamla hattar	1	16
1 par strumpband	-	24
1 par svarta strumpor	2	-
1 par vita dito	2	8
1 par vadmals dito	1	8
2 lätftskjortor	12	-
1 dito sämre	4	16
3 blaggarns dito	12	-
2 gamla dito	4	-
Sängkläder		
1 skinnfäll	12	-
1 dito	7	-
1 gammal dito	3	-
1 lärftlakan	6	-
1 blaggarns dito	4	16
1 underbolster	2	-
1 dito	1	16
1 blå förlåt	9	-
1 fässing	6	16
1 kuddvar	-	24
1 lappåkläde	3	-
1 vitt täcke	3	-
1 bordtäcke	5	-
1 bordduk	7	-
1 gammalt handkläde	1	-
1 blaggarns dito	1	16
Kreatur		
1 häst med fåle 24 år	60	-
1 sto med fåle 23 år	30	-
1 ko Skogengås	45	-
1 ko Kina	54	-
1 ko Rosmark	30	-
1 ko Nygås	48	-
1 kviga Skärmgås	36	-
1 dito Äppelgås	21	-
1 stut	21	-
1 tjur	21	-
6 får	45	-
3 tacklamm	12	-
1 sugga	18	-
1 sugg-gris	4	-
1 galtgris	4	-

(forts. nästa sida)

Arvsäd

14 skylar råg	105	-
48 band korn	36	-
40 band havre	15	-
14 linor lin	9	5
1 lina humle	1	1

Nybyggnad under äktenskapet

1 fähus	130	-
1 bod med vedlider	90	-

Igenlöst hus och jord under äktenskapet

Av brodern Anders Johansson i Norrnäfde och systern Catarina Johansdotter i Stusshyttan 680 daler enligt köpebrev 26 okt 1772, här uti änkan inlagt sitt fasta arv ifrån Stusshyttan, som är 370 daler. Utföres sålunda	310	-
Dito av brodern Jan Johansson i Byggningen	340	-
Faderns fasta arv	340	-
Inventariesumma	2662	8

Husets åhäftade skuld

De fattigas andel	3	10
Till Jan Jansson i Byggningen efter ....räkning	11	5
Till svågern Olof Jansson avrad för dess jord till detta dato	101	17
Till dito för innestående lösören	36	13
Till Olof Ersson i Gisselbo för dess andel i en ko	11	24
Till dito för kontant lån	172	-
Till Avesta bruk	231	-
Till Erik Matssons änka i Knutsbo	90	-
Dito intresse	11	24
Till Lars Andersson Björsjö	60	-
Dito intresse	9	-
Till drängen Anders Ersson	36	-
Till tjänstegosse	24	-
Till pigan för innestående lön	12	-
Arvode	12	
Renskrivning	8	12
Carta avgift	2	4
Förordnandet	1	26
Kosthållning vid bouppteckning	9	-
Summa skulder	243	7

Till förestående gälds betalning avsattes följande:
2 hästa med fålar
Alla järnpersedlar
All åker- och körredskap
All diverse saker
All laggkäril
Alla mans gångkläder
Alla böcker
Brännvinspanna
Ko Kina
Samt diverse lösören

Till änkans fördel avsattes på hennes egen begäran en bryggkittel

Resterande lösören fördelades i tre lika delar. Jag utelämnar här specifikationen.

Änkan erhöll:

Lösören	137	8
Arvsäd	55	12
I nybyggnader	73	10
Inlöst avlinge jord	216	-

Döttrarna Lisa och Anna erhöll vardera:

Lösören	137	8
Arvsäd	55	12
I nybyggnader	73	10
Inlöst avlinge jord	216	-
I faderns fasta arv	170	-

Sålunda varde uppgivet allt vad i bo finns, att ingenting med vett och vilja undandolts som med liflig ed bestyrkas kan, och med namns och bomärkens undersättande bekräftas. Ut supra.

Erik Andersson i Garphyttan
Erik Matsson i Smedsbo

Malena Olsdotter i Knutsbo

Anders Jansson i Norrnäfde
Johan Olsson i Stusshyttan
Förmyndare

ERIK JANSSON ÖVERLÅTER HEMMANET TILL ANDERS ERSSON

En man som gifte in sig i ett hemman, kunde komma i svårigheter om hustrun dog medan de var unga. Ett exempel på detta är Mats Leonardsson i Knutsbo nr 5, som efter hustruns död och på grund av osämja med sonen måste lämna gården. Möjligen för att undvika ett sådant öde, gör Erik Jansson här en överenskommelse med sin styvdotter och hennes man. Överenskommelsen anger hur Erik Jansson och hans hustru skall underhållas, både när de båda leva, och efter det en av dem dött. Erik Jansson och hans hustru Malena Olsdotter hade endast små andelar i hemmanet, största delen ägdes av Erik Johanssons och Malena Olsdotters två döttrar, som dock var minderåriga vid faderns död. Genom god sämja gick dock allt väl denna gången.

KLHA, V, AI:37, opag., 22 april 1794

Undertecknade, jag Erik Jansson och min styvmåg Anders Ersson i Knutsbo, hava med varandra ingått uti följande upprättade överenskommelse, varuti jag Erik Jansson överlämnar till min styvmåg Anders Ersson all min och min hustrus egendom, att därvid under min och min hustrus livstid äger han tillfälle, att av arvingarna denna min egendom till sig lösa, och vilken överenskommelse för säker och fast av oss skall hållas.
Emot vilken överenskommelse denna min styvmåg Anders Ersson vid undfåendet av fasta egendomen, där emot skall till mig och min hustrus nödtorftiga uppehälle, årligen till vår död fullt utgiva, men efter min eller min hustrus död, kommer endast hälften till den av oss efterlevande, här nedanför beskrivna persedlar att tillfalla, och utan avkortning av Anders Ersson att fullgöras.
1) Erik Jansson får trenne nötkreatur, trenne får, som nu tages, och vilka ej sedan komma att utgöras. Dock bliver min styvsvärfar Erik Jansson mig Anders Ersson till hjälp vid bärgningstiden, under vilka dagar han äger till kosthåll hos Anders Ersson, var emot Erik Jansson får av årets gröda till sina kreaturs födande.
2) Erik Jansson får av Anders Ersson årligen fyra tunnor råg, en spann korn, tre spann havre, som bör vara ren och rensad säd.
3) Anders Ersson svarar för den arvsäd, som vid svärmoderns död Erik Jansson tillfaller.
4) Anders Ersson svarar såväl för dottern Lisas kreatur, bestående av en ko, en tjur, två får, som för hennes arvsäd efter föräldrarnas död, samt intresse som henne tillfaller på hennes fasta arv ifrån år 1788.
5) Anders Ersson lämnar Erik Jansson en häst, till nödig vedbrands och foders hemförande.
6) Erik Jansson får nyttja halva kålgården och halva bönlandet, samt får av Anders Ersson tredjedelen av årens lin och hampa.
7) Erik Jansson får hälften uti stolphärbre och källarboden, tills Anders Ersson får bygga, då dessa rum tillfalla Erik Jansson allena, samr får Erik Jansson ständigt nyttja fähuset till sina kreaturs, jämte Anders Erssons nyttjande.
8) Erik Jansson får till sina utlagors betalande detta år, föra de trenne stavrum glödved till Avesta, vilka han för trenne år sedan huggit.

Sålunda vara uti all enighet överenskommet, varav tvenne lika lydande exemplar blevo upprättade, som med våra egenhändiga namn och bomärken undertecknades uti vittnens närvaro, som skedde i

Grytnäs den 20 augusti 1791

Erik Jansson Malena Olsdotter

Anders Ersson i Knutsbo

Närvarande som förmyndare för dottern Lisa
Jan Olsson i Stusshyttan

TVIST MED KNUTSBO NR 5 OM EN SKOGSLOTT

KLHA, V, AI:38, opag., 2 nov 1796

Kärade efter föregången stämning, Anders Ersson i Knutsbo Grytnäs socken till sin granne Olof Matsson, för det han å Anders Erssons skogslott, Berglotten kallad, huggit och bortfört 54 timmerstockar. Påstående, att han dessa timmer, efter 1 riksdaler 16 skillingar stycket enligt syne- och skattningsbevis ersätta måtte, samt gälda syne- och rättegångskostnad.
Svaranden uppviste ett skogsdelningsinstrument, under den 13, 14 och 15 augusti 1702, därmed att styrka, det han såväl som käranden vore delägare i den omnämnda skogen, att han å någon annan än sin egen del de omkärade timmer icke huggit.
Och ehuru käranden Anders Ersson föregav, att vederparten igenom byte, den ägda rätt i merberörda skog sig avhänt, dock som han detta sitt förebärande icke i bevis leda kunde, ej heller styrka, att Olof Matsson å hans skog huggit, alltså fann Häradsrätten skäligt sistnämnde ifrån dess delomans påstående att frikänna.

KLHA, V, AI:39, opag., 20 mars 1797

Anders Ersson i Knutsbo och Grytnäs socken kärade till sin granne Olof Matsson med påstående, att Olof Matsson såsom den där skulle å kärandens skogslott, Berglotten kallad, olovligen huggit och bortfört 54 timmerstockar, måtte dem, efter 1 riksdaler 16 skillingar stycket ersätta, ifrån vilket påstående Häradsrätten, av de skäl dess utslag under den 2 november förledet år innehåller, frikänt.
Hade åter till detta Ting utverkat stämning å Olof Matsson, att under yrkande, att han på ed måtte uppgiva, och käranden till rättelse ifrån sig lämna, i synnerhet en år 1748 upprättad revlängd, som skulle innefatta Knutsbo-bornas, var för sig, ägande andelar uti den byn underlydande skog, vilken revlängd, han den förmente vara ibland andra byns handlingar i Olof Matssons vård, han dock icke skall aktat förmenligt, att vid förra Tinget om skogshyggstret förete. Härjämte käranden förbehåller sig ersättning för tingskosnaden.
I början förebar väl Olof Matsson okunnighet om både den ifrågavarande revlängden och andra Knutsbo bys handlingar, men sedan käranden förevist någon del av de undersökningsdokument, om någon skada en granne i Knutsbo skall tillfogat den andre i åtskillig måtto, och därur befanns, att instrument över en, av länsman Fahlberg den 3 och 5 oktober 1748 hållen revning i byn, måtte vara tillfinnandes, begav sig Olof Matsson därtill, att käranden igenom en tillkallad god man kunde få genomse de papper han hade i sitt hus, och utröna om revlängden vore i byns vård, varvid ock Häradsrätten lät bero.

SVÄGERSKANS HEMMANSANDEL

KLHA, V, AII:5, opag., 15 mars 1797

Tredje uppbud beviljades Anders Ersson i Knutsbo å all den ärvda fastighet därstädes, bestående av hus, jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, kvarn och kvarnställe, närby och fjärran, med allt vad därtill av ålder hört eller med rätta tillvinnas kan, som Anders Andersson (i Slogmossen) och dess hustru Lisa Ersdotter, emot en summa 77 riksdaler 37 skillingar till Anders Ersson upplåtit ocg försålt enligt bevittnat köpebrev av den 15 sistlidne februari.

ANDERS ERSSONS NYODLINGAR

KLHA, V, AI:46, opag., 13 april 1807

Med anhållan om tillstånd till uppodling samt därå följande skattefrihet, ingavs och upplästes en så lydande syningsattest:

På begäran av Anders Ersson i Knutsbo, haver underskrivne synat och uppmätt följande jordelägenheter inom dess egna hägnader, som till en stor del med drygt arbete började med dikning, plöjning och rothuggning samt stenbrytning, och med det övriga tänker fortfara till åker och lindor fruktbärande göra, nämligen uti Storva 8 spannland, Storänget 1 spannland, Röjningen 10 spannland 4 bandland, Tomta 9 snesland, Kärret 10 spannland, vilka jordmåner voro beväxta med oduglig björk- och videbuskar, samt stenbunden, varom anhålles om Häradsrättens tillstånd, som till bevis lämnas.

Knutsbo den 21 oktober 1806

Jan Jansson i Grytnäsbyn
Anders Samuelsson i Smedsbo

Och emedan de tilltänkta och till en del begynta odlingarna äro på sökandens egen mark belägna, och någon annan icke till förfång, samt duglig skog där igenom icke heller nedtages. Ty fann Häradsrätten skäligt tillåta Anders Ersson att ovanberörda började, men ej fullbordade uppodlingar verkställa. Och vill, sedan visats är att desamma blivit fullgjorda, sig vidare över den sökta skattefriheten utlåta.

KLHA, V, AI:46, opag., 13 april 1807

Sedan Anders Ersson i Knutsbo, enligt denna Rätts protokoll av den 12 oktober 1802, i stöd av ett utav nämndemännen Jan Jansson i Grytnäsbyn och Anders Samuelsson i Smedsbo utgivet synebevis av den 18 juni berörda år, erhållit Rättens tillstånd att å egna ägor göra följande uppodlingar:
I Röjningen tre tunnland, på Högstycket tjugo snesland, på Tomtudden fyra snesland och i Broänget ett tunnland, vilka lägenheter tillförne varit beväxta med odugliga björk- al och videbuskar, marken i övrigt dels våtländ, dels stenbunden.
Så lät nu bemälte Anders Ersson med ett av ovanbemälte nämndemän jämväl uthändigat bevis av den 21 oktober sistlidet, som styrka, att dessa odlingar voro verkställda, och i Röjningen diken upptagna till en längd av femhundraåtta famnar, samt därjämte anhållan om skattefrihet.

Och alldenstund de nu verkställda uppodlingarna äro på sökandens egen mark belägna, och någon annan icke till förfång, samt duglig skog därigenom icke heller nedtages, fördenskull, och i förmåga av de flera om lantbrukets upphjälpande utkomna Kungl. författningar, prövade Rätten skäligt förklara Anders Ersson berättigad, att å ovanberörda uppodlingar njuta skattefrihet, till erhållande härav han äger hos Konungens Befallningshavande i orten sig vidare i laga ordning anmäla.

ÄNKAN ANNA ERSDOTTER BEGÄR INTECKNING I FASTIGHETEN

KLHA, V, AII:14, Int.-prot.:31, 1 okt 1827

Sedan häradsrätten genom utslag denna dag ogillat det av änkan Anna Ersdotter i Knutsbo emot hennes måg och dotter Johan Larsson och hans hustru Christina Andersdotter gjorda påstående rörande återgång av köp, varigenom Anna Ersdotter och hennes andra måg och dotter Jan Jansson och Lisa Andersdotter i Stusshyttan till Jan Larsson och hans hustru försålt fastighetsandel i Knutsbo, så anhöll nu Anna Ersdotter till säkerhet för fullgörandet av de födomålsvillkor hon genom kontrakt av Jan Larsson och Christina Andersdotter sig betingat, inteckning uti deras fasta egendom i Knutsbo måtte beviljas. Varandes det åberopade kontraktet av följande innehåll:
Födomålskontrakt upprättat emellan änkan Anna Ersdotter och mågen Jan Larsson och dess hustru i Knutsbo på händelse de ej skulle åsämjas att leva ihop i hus och fred sedan mågen och dottern komma att emottaga hushåll och egendom, då mågen giver till svärmodern årligen:
1) två och en halv tunna råg, en tunna korn, 1/2 tunna havre, 1/2 fjärding salt fisk, 1/2 fjärding salt, ett lispund torr fisk, 10 mark fläsk, 10 mark .....kost.
2) Utfodring för en ko och tvenne får, vars avkastning tillkomer änkan, med 2 40-punds lass, hälften lindhö och hälften halm.
3) Land till en halv tunnas utsäde av potatis, kål- och rotland till en persons behov, samt land till 2 eller 3 kannors utsäde av linfrö och 2 linor humle.
4) Till tobak och ......pengar 3 riksdaler 16 skilling Banco, och skall änkan årligen ha 2 par skor.
5) Boningsrum får änkan nyttja kammaren i nya stugubyggningen, samt bakugn, bryggstuga och källare nyttjas gemensamt med kontraktsgivaren.
6) I källarboden och mjölboden på gården skall änkan för egen disponera.
7) Hemkörd tillräcklig vedbrand, och sönderhuggen för hennes räkning.
8) Skjuts till kyrka och kvarn så väl som andra nödiga behover.
9) Skall änkan hava sina kreatur gemensamt med Jan Larsson, samt rum för fodret i lilla ladugolvet och i foderhuset.

Och detta är sålunda överenskommet att detta kontraktet får vid gamla änkan Malena Olsdotters död upphävas, om de på någondera sidan skulle finna sig begära någon ändring, vilket är för gott funnet och egenhändigt underskrivet i Knutsbo den 1 december 1825
Jan Larsson
hustru Christina Andersdotter
Kontraktsgivare
änkan Anna Ersdotter
Kontraktstagare

Och som Jan Larsson nu närvarande, till den begärda inteckningen samtyckte. Alltså prövade Häradsrätten skäligt att till säkerhet för den förmån änkan Anna Ersdotter genom detta kontrakt tillkommer, inteckna Jan Larssons och hans hustrus Christina Andersdotters fastighet i Knutsbo.

MALENA OLSDOTTER FÅR KURATOR

KLHA, V, AII:14, 13 mars 1825
Förmyndarprotokoll:8

Anders Andersson i Slogmossen förordnades till kurator för sin till hög ålder komna modermoder änkan Malena Olsdotter i Knutsbo.

ANNA ANDERSDOTTERS ANDEL

KLHA, V, AII:12, 1 uppbud:47, 14 april 1817

Undertecknade göra härmed veterligt, att vi med berått mod och av fri vilja upplåter och försäljer till svåger Johan Larsson ifrån Södernäfde och dess hustru Christina Andersdotter uti Knutsbo vår ärvda andel uti våra svärföräldrars egendom därstädes, som räntar uti soldats årspenningar 2 skilling 5 1/2 runstycken Rgmt, för en köpesumma enligt köpebrev av den 28 oktober 1816 3000 daler dito mynt, som jag den första penningen med den sista till vårt fulla nöje utbekommit. Allt därför avhänder vi oss ovannämnda ärvda del i berörda egendom, och densamma tillägnar vi föreskrivne svåger tillträda, vilken andel de får av hus och jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, kvarnställe m.m., som under fastigheten begripes eller under tiden lagligen tillvinnas kan. Därmed styra och råda det bästa de förmår och gitter, samt lämna dem obehindrad lagfart till fastas erhållande.
Detta skedde uti vittnens närvaro den 28 oktober 1816.
Anders Andersson i Stusshyttan
dess hustru Anna Andersdotter

LENA ANDERSDOTTERS ANDEL

KLHA, V, AI:75, mål 257, 11 okt 1839

Till detta Ting hade Jan Larsson och hans hustru Christina Andersdotter i Knutsbo uttagit stämning å Erik Andersson i Saxbo och Erik Carlsson i Södernäfde såsom förmyndare för Christina Andersdotters systerson, minderårige Anders Andersson i Knutsbo, med påstående det svarandena måtte förpliktas att emot lösen, efter laga värdering, till kärandena avstå den omyndiges i deras hemman innehavda obesuttna andel.
Svarandena voro vid upprop personligen tillstädes, och sedan Häradsrätten inhämtat att Jan Larsson utur ifrågavarande hemman utlöst tvenne sin hustrus systrar, anfärde svarandena att de så länga deras pupill icke uppnått myndig ålder ansågo sig böra bestrida kärandenas påstående.
Varefter Häradsrätten uti avkunnat utslag förklarade kärandena, såsom ägare till större del i hemmanet, berättigade att den omyndiges obesuttna andel däri efter laga värdering till sig lösa. Och förordnades Häradsdomare Jan Andersson i Nygården och nämndeman Per Persson i Rembo att en sådan värdering i vederbörandes närvaro lagligen verkställa.

TVIST OM BOUPPTECKNINGEN EFTER ANDERS ERSSON

KLHA, V, AI:62, mål 283, 7 okt 1826

Sedan änkan Anna Ersdotter i Knutsbo till detta Ting instämt Jan Larsson därstädes med påstående det han måtte förpliktas med ed fästa riktigheten av bouppgiften efter Anna Ersdotters avlidne man Anders Ersson, så hade Jan Larsson under enahanda yrkande låtit genstämma Anna Ersdotter.
Vid upprop voro parterna personligen tillstädes. Och sedan det i november månad 1825 efter Anders Ersson upprättade bouppteckningsinstrumentet blivit företett, samt parterna var för sig uppgivit följande vid bouppteckningen bortglömda persedlar, nämligen:
Jan Larsson: 3 stoppnålar, en skrapa, en syl, en gammal högaffel, 5 hästskor och 3 skovlar och en väst, så finge Jan Larsson och Anna Ersdotter med hand å bok avlägga den i 9 Cap Ärvdebalken föreskrivna bouppteckningsed.

STRIDIGHETER I JOHAN LARSSONS ÄKTENSKAP

Grytnäs kyrkoarkiv, KI:3, 6 juli 1834

Voro Johan Larsson och dess hustru i Knutsbo, vilka, enligt Herr Kyrkoherden Karlin och Herr Vice Pastor Hessels nu företedda skriftliga intygande, förut åtskilliga gånger varit för osämja och slagsmål anklagade, samt av prästerskapet undfått föreställningar, nu inkallade och erhöllo förmaning att leva såsom kristna makar anstår i sämja och kärlek, samt hava undseende med varandras fel och brister.
Johan Larsson visade härvid ett utmärkt fräckt och oanständigt uppförande, samt begärde skilsmässa från sin hustru, var uti hon även instämde. Johan Larsson, vilken även nu av sin svärmoder Anna Ersdotter skriftligen anklagades att han Johan Larsson åtskilliga gånger överfallit henne med hugg och slag samt skuffningar, bestridde denna uppgift, erkände dock att han vid ett tillfälle tagit sin svärmoder i armen samt fört henne i ett annat rum.
De tillstädes varande vittnen intygade att de åsett Johan Larsson misshandla sin svärmoder.
Sedan Johan Larsson ytterligare erhållit förmaningar, stannade Kyrkorådet i det beslut att överlämna detta mål till kronobetjäningens skyndsamma handläggning, varför så väl Anna Ersdotters skrift som ock utdrag ur protokollet skulle densamma meddelas.

Grytnäs kyrkoarkiv, KI:3, 23 april 1837

På kallelse given åtta dagar förut inställde sig Kyrkorådets ledamöter tillika med flera andra personer tillkallade i målet, inför vilka ordföranden uppläste några ett Kyrkoråd rörande paragrafer utur Kungl. förordningen av den 26 februari 1817 angående sockenstämmor, samt därefter det kyrkorådsprotokoll av den 6 juli 1834, som fördes vid undersökningen om bonden Jan Larssons och dess hustrus i Knutsbo olyckliga sammanlevnad. I sammanhang varmed ordföranden anmälde att samma Jan Larsson och dess hustru, efter vad uti församlingen allmänt bekant är, ännu fortfara med samma oeniga och avskyväckande art uti sin husliga levnad.
Vadan ordföranden, i synnerhet som Jan Larssons hustru blott för några dagar sedan svårligen sårad och blodig på ena sidan av huvudet inställde sig hos ordföranden, högeligen klagande över sin mans våldsamma behandling mot henne, funnit sig föranlåten att sammankalla Kyrkorådet för att undersöka dessa oeniga makars okristliga förhållande.
Därpå förkallades också nu tillstädes varande Jan Larsson och dess hustru, vilka ordföranden avfordrade att säga orsaken till deras olyckliga och fortfarande svåra sammanlevnad. Då Jan Larsson nekade erkänsla utav något straffvärt förhållande i huset, tilläggande att om obehagligheter någon gång förefallit, vore hustrun därtill merendels vållande. Men hustrun vidhöll sin gamla klagan att mannen vore allt för svår emot henne.
Utav dem som sedan förekallades att vittna i målet anfördes:
Mats Matsson i Knutsbo: Att då han och Jan Matsson communicerade dessa makar Pastors skriftliga kallelse till Kyrkorådet, hade Jan Larsson såsom en vild människa utfarit i de gruvligaste utlåtelser, förklarade att han strax ville genom mercurium giva ihjäl alla sina kreatur. Vilket hotande Jan Larsson erkände, men sade sig nu återkalla.
Husets piga Greta Persdotter: Anförde att Jan Larsson häftigt skuffat omkull sin hustru så att hon blivit sårad, varefter hon samma dag sprungit till Pastor med klagomålet.
Husets dräng Jan Andersson: Yttrade att bägge dessa makar överlastade sig esomoftast med brännvin, vadan de voro båda å ömse sidor vållande till den sammanlevnad som var emellan dem så svår.
Dagkarlen Anders Jansson: Under det han varit hos dem i arbete

hava makarna ofta varit i osämja, vållande båda två detta tvistiga förhållande.
Det först hörda vittnet, Mats Matsson, tillade nu att han sistlidne trettondag jul sett Jan Larssons hustru av fylleri belastad gå ut på Näfdesjön, varifrån de som gått efter måst hjälpa till att föra henne hem, och här hemma hustrun ofta visat ett elakt och svårt sinnelag.
Utan att fortsätta vittnesförhören uppmanade ordföranden alla de närvarande Knutsboinnevånarna att giva tillkänna sanna förhållandet med Jan Larssons och dess hustrus sammanlevnad, då alla förklarade att de länge varit och fortfarande vara högst stridssamma inbördes, förmenande alla att detta bullersamma uppträde mest näres och höres då de hava tillgång på brännvin, varav de båda nog lära taga för mycket.
Äskade ordförande att få veta vilka hava åsett att Jan Larsson, enligt vad protokollet av den 6 juli 1834 innehåller, skulle hava illa hanterat sin nu mera avlidne svärmoder Anna Ersdotter, då ibland andra nämndes dessa makars dåvarande tjänstehjon, drängen Anders Andersson och pigan Anna Andersdotter, troende många att Jan Jansson i Knutsbo har sig om denna svåra sak mycket bekant.
Sedan så blivit fulleligen upplyst att Jan Larsson och dess hustru föröva en alltför oskicklig och i hela församlingen förargelsegivande levnad, så tillspordes de av ordföranden om de icke ännu började ångra sitt okristliga väsende och kunde vara sinnade att övergå till någon förbättring. Varpå de båda, isynnerhet mannen, allenast svarade att bästa botemedlet vore en laglig skilsmässa i deras äktenskap. Och som de flera gånger varit av församlingens prästerskap tilltalade och varnade, samt även nu andra gången kallade inför Kyrkorådet till att förmås avstå från sin ogudaktighet uti husliga livet, utan att de dock ännu varken begynt eller icke vilja bekväma sig till någon ånger eller bättring, alltså måste Kyrkorådet stanna uti det beslut, att anmäla detta mål till laga undersökning vid värdslig domstol, för att sedan komma till väga med den äktenskapsskillnad som Kungl. förordningen av den 8 april 1810 i jämlikhet med Kyrkolagen och andra författningar vid handen giva.

Jan Larsson och Stina Andersdotter skildes inte, utan levde tillsammans till dess Jan Larsson dog år 1844. I domböckerna har jag inte sett deras problem behandlade.

ARVET EFTER JAN LARSSON OCH STINA ANDERSDOTTER

KLHA, V, AI:81, mål 105, 18 okt 1849

Till Tinget hade Anders Larsson och Per Larsson i Södernäfde samt Carl Persson i Jularbo och Carl Carlsson i Mesta instämt Lassas Anders Andersson och hans hustru Anna Andersdotter i Knutsbo, Lena Andersdotter och hennes förmyndare kyrkovärden Anders Andersson i Slogmossen samt Anders Andersson i Södernäfde, med påstående att kärandena måtte förklaras berättigade att å avlidne Jan Larssons och hans jämväl avlidne änkas, Stina Andersdotter i Knutsbo, efterlämnade fasta egendom, där uti njuta arvsrätt till två tredjedelar, samt att bliva för rättegångskostnaden gottgjorda.
Och inställde sig vid upprop parterna å ömse sidor personligen, därvid inlämnades dels följande instrument över det emellan parterna hållna arvsskiftet:
År 1849 den 24 april förrättades av undertecknade bouppteckning efter Jan Larssons efterlämnade änka Stina Andersdotter i Knutsbo, vilken efterlämnat sidoarvingarna, systern Anna Andersdotter gift med Lassas Anders Andersson i Knutsbo, och systern Lisa Andersdotter biträdd av dess förmyndare kyrkovärden Anders Andersson i Slogmossen, samt avlidne systerns Lena Andersdotters efterlevande son Anders Andersson i Södernäfde, varjämte, och då hela fasta egendomen däruti avlidne Jan Larsson ägt andel förblivit oskiftad till hustruns

frånfälle, inställde sig nu dess sidoarvingar, nämligen bröderna Anders Larsson och Per Larsson i Södernäfde samt en avliden systers Sara Larsdotters barn, dottern Stina Andersdotter gift med Carl Persson i Jularbo och en dotter Anna gift med Carl Carlsson i Meste, då förrättningen företogs som följer:
Fastighet:
Upptogs fastighets köpeskilling innestående hos Anders Andersson i Knutsbo, utgörande 1000 riksdaler Banco, varav beräknas avlidne änkan Stina Andersdotters ärvda fastighet till en fjärdedel utgörande 250 riksdaler.
Avlidne mannens Jan Larssons ifrån Södernäfde införda fasta arvsmedel utgöra enligt företedda handlingar 317 riksdaler.
Vadan alltså boets avlinge utgöres av återstoden, 433 riksdaler.
Angående avlinge fastighetens fördelning har tvist uppstått emellan avlidne mannens och hustruns arvingar, i så måtto att de förra gjort påstående om arvsrätt till två tredjedelar och de senare till hälften. Och då för närvarande någon förening dem emellan ej velat åstadkommas, så äga de att sina pretentioner på laglig väg anhängiggöra, till det domslut lag förmår.
Att detta bo med tillgångar och gäld rätteligen uppgivits och intet uppsåtligen undandolts, intyga under edlig förbindelse
Lassas Anders Andersson
Hustru Anna Andersdotter

Sålunda värderat och förrättat
J Eriksson Grådö-Svedjan
Jan Jansson Knutsbo

Och dels ett intyg av Kyrkoherden C.B. Åmark att Jan Larsson avlidit den 22 november 1844 och hans änka Stina Andersdotter den 13 april innevarande år.

Och dels ett emellan bemälde Jan Larsson och Stina Andersdotter å ena, samt svaranden Anders Andersson och dess hustru Anna Andersdotter å andra sidan upprättat köpe- och födomålskontrakt, därav följande antecknades:

Som jag Jan Larsson och min hustru Christina Andersdotter i Knutsbo börjat att komma till ålderdomen, och som våra krafter och hälsan synas dagligen avtaga och vi ej själva kunna oss vårda och sköta, mycket mindre vår egendom, då vår förhoppning om livsfrukt alldeles är utesluten, så hava vi med välbetänkt mod och otvungen vilja ingått med Anders Andersson och dess hustru Anna Andersdotter i Stusshyttan med följande villkor och födomålskontrakt med Jan Larsson och dess hustru, som tager sin början vid tillträdet den 29 mars 1841.
Som Anders Andersson och dess hustru förbundit sig att föda, kläda och sköta oss till döddagar, varför vi lämna dem vår fasta egendom i Knutsbo, som räntar i skatt 23 skilling 3 runstycken, för en oss emellan överenskommen köpesumma stor ett tusen femhundrade riksdaler Rgs, vilken summa våra arvingar äga att utbekomma efter sista makens död, på sätt som lag och rätt förmår.
Vilket av oss på ömse sidor med våra egenhändiga underskrifter uti vittnens närvaro stadfästes.
Knutsbo den 1 mars 1841
Anders Andersson
Hustru Anna Andersdotter
i Stusshyttan, kontraktsgivare
Jan Larsson
Hustru Christina Andersdotter
i Knutsbo, kontraktstagare.

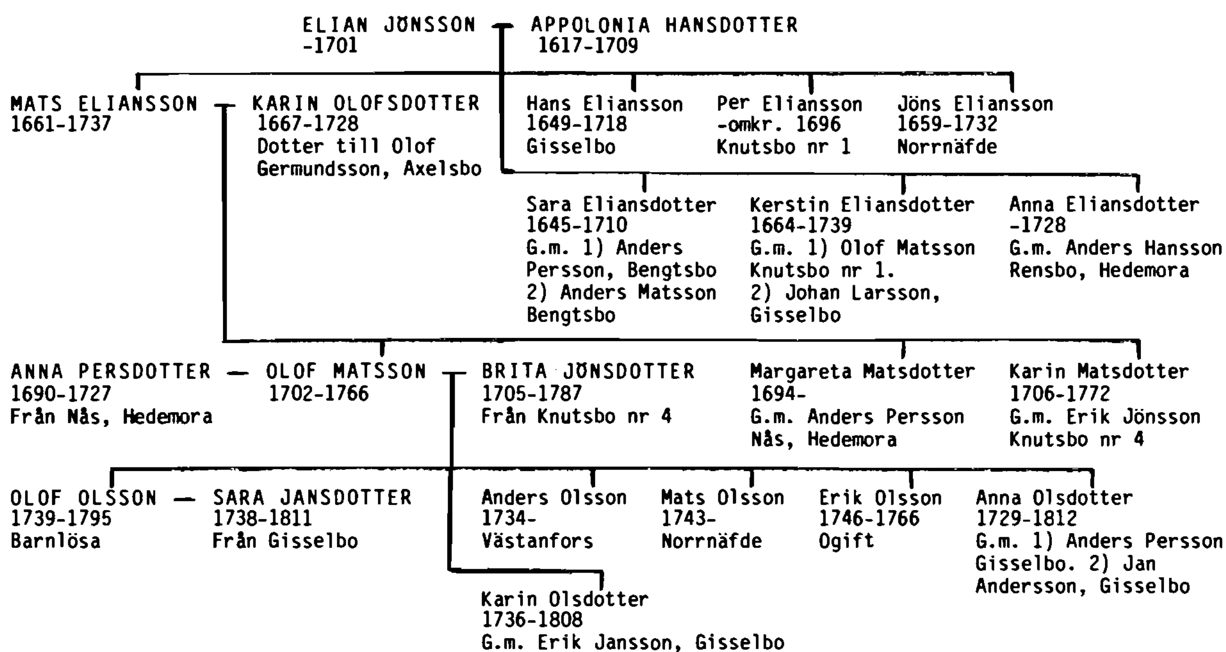
Efter föredragning av dessa handlingar, anförde nu kärandena att enär Jan Larsson vid sin död år 1844 enligt då gällande giftorätt varit ägare till två tredjedelar av boets avlinge jord, på den grund ansågo de sig såsom arvingar berättigade vid arvsskiftet utbekomma samma andel, var emot svarandena, under åberopande av ovan intagna stadganden i födomålskontraktet, vilket blivit av kärandena godkänt, yrkade att då arvet, på grund av samma stadgande först vid den längst levande makens död skulle skiftas, svarandena sålunda enligt den vid Christina Andersdotters död gällande lag, måtte tillerkännas hälften av avlinge fastigheten.

Och då nu icke vidare förekom, än att svaranden Anders Andersson föreviste ett av honom till Jan Larsson och Christina Andersdotter den 29 mars 1841 givet skuldebrev å köpeskillingen 1500 riksdaler Rgs för den försålda fastigheten i Knutsbo, vilket till säkerhet därför blivit den 2 påföljande april intecknat, underrättades parterna om att utslag skulle vid Tingets slut meddelas.
Utslag, avsagt den 22 oktober:
Som det av svarandena åberopade stadgande uti födomålskontraktet av den 29 mars 1841 endast innehåller att Jan Larssons och hans hustrus, Christina Andersdotters arvingar skulle äga att på sätt som lag och rätt förmådde efter sista makens död utbekomma köpeskillingen 1500 riksdaler Rgs för makarnas försålda egendom i Knutsbo, vilken summa till nämnda tid skulle hos köparen innestå.
Alltså, och då Jan Larsson enligt den giftorätt som gällde då han med Christina Andersdotter trädde i äktenskap, och jämväl då ovannämnda stadgande meddelades, obestridligen varit ägare till två tredjedelar av den under äktenskapet förvärvade fastighet, prövar Häradsrätten skäligt förklara kärandena, såsom Jan Larssons arvingar, berättigade att av de 433 riksdaler Banco, vartill värdet av makarnas avlinge jord sig belöper och varom nu endast varit fråga, vid fördelningen bekomma två tredjedelar. Men rättegångskostnaden bliver parterna emellan kvittad.

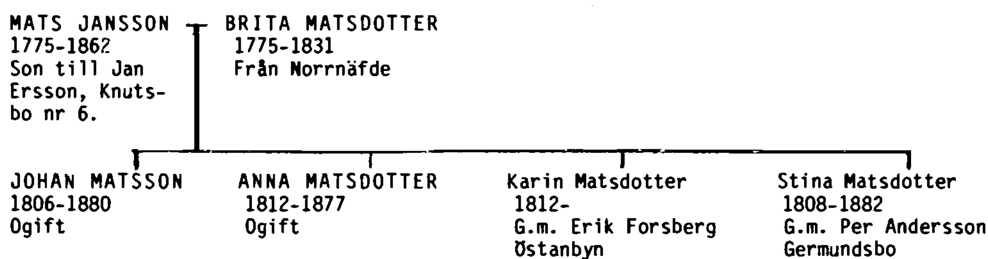
Efter Anders Andersson och hans hustru Anna Andersdotter ärvdes hemmanet av deras dotter Anna Andersdotter, gift med Abraham Ulrik Jansson, och därefter av deras son Anders Johan Abrahamsson.
År 1899 gick hemmanet ur släktens ägo genom försäljning till Stark Nils Halvarsson från Nås. Hans söner sålde sedan till Lars Larsson, även han från Nås, varefter Gustav Johansson från Knutsbo nr 4 köpte hemmanet år 1949, och det innehas nu av sonen Per Åke Johansson.

KNUTSBO NR 3 "ILJAS"

VID STORSKIFTET ÅR 1791 BENÄMNT KNUTSBO NR 5



Efter Olof Olssons död brukades hemmanet av Mats Jansson efter arrendekontrakt. Omkring år 1810 köpte han hemmanet av Olof Olssons syskon.



År 1874 köpte Johan Persson i Knutsbo nr 4 Johan Matssons och Anna Matsdotters andelar och sammanlade dessa med sitt hemman Knutsbo nr 4. Senare köpte han även Karin Matsdotters och Stina Matsdotters andelar.

Se vidare under Knutsbo nr 4.

ELIAN JÖNSSONS KÖP AV JORD INOM OCH UTOM KNUTSBO

Elian Jönsson förefaller att ha varit en välbärgad man. Om detta vittnar nedanstående jordeköp både i och utanför Knutsbo. Det framgår även av de stridigheter mellan hans arvingar, för vilka redogöres i det följande. Den jord han köpte utanför Knutsbo, är säkerligen densamma som den, som efter hans död övertogs av barnen, i Gisselbo av sonen Hans, i Norrnäfde av sonen Jöns, och i Rensbo i Hedemora socken av dottern Anna. I Rensbo köpte han sin svägerskas arvedel, det är troligt att även hans hustru hade ärvt en lika stor del, som även den i så fall tillföll dottern Anna

INOM KNUTSBO

KLHA, III, AI:27, f 224v, 18 okt 1686

Elian Jönsson i Knutsbo fick fasta på all sin systers, hustru Malin Jönsdotters i Fänsjö i Garpenbergs socken, hus och jord i Knutsbo, som han den 2 september 1681 av henne för 345 daler kmt köpt haver

KLHA, III, AI:20, f 41, 10 juni 1678

Elian Jönsson i Knutsbo fick fasta på Erik Matssons ibm, hustru Elisabeth Ersdotters sal. Mats Matssons änka ibm, och de andras deras medarvingars ängestegar i Hyttesveden öster om Hyttan belägna, med vad därtill hörer, som han den 25 april anno 1675 av dem köpt haver för 47 daler kmt, och de lovat de andra få annorstädes så mycket jord igen tillhanda.

UTOM KNUTSBO

KLHA, III, AI:27, f 80v, 11 maj 1685

Uppbjöds första gången den jord, som Elian Jönsson i Knutsbo uti Grytnäs socken sig tillhandlat, nämligen av sin svåger Per Olofsson i Gräntse, hans hustrus arvejord i Rensbo uti Gammelåkern med därtill hörande äng för 54 daler kmt, en vret Hagen benämnd, för 20 daler kmt, ett stycke åker med dess tillhöriga äng uti Mats Johanssons i Rensbo hemman, som bemälde Per efter sin svärmoder ärvde, för 33 daler, och en hustomt i bemälte Rensbo uti Hans Hanssons hemman för 5 daler kmt.

KLHA, III, AI:9, f 48, 9 maj 1666
Elian Jönsson i Knutsbo fick fasta på Anna Gustafsdotters i Fänsjö och Malin Gustafsdotters arvingars jordedelar i Norrnäfde.

KLHA, III, AI:24, f 52v, 17 maj 1682

Uppbjöds första gången fordom Kyrkoherdens i Grytnäs sal. Olai Moraeis hemman Gisselbo, som hans barn och arvingar, nuvarande Pastor i Grytnäs Olai Moraei, hustru Elisabeth Moraei (m.fl.), den 24 april hava sålt till Elian Jönsson i Knutsbo för 1250 daler kmt, dock så, att Bengt Marcusson i Gisselbo löste därav en treding med Elian, efter deras avhandling den 15 maj sistlidne.

ELIAN JÖNSSONS HEMMAN I GISSELBO

KLHA, III, AI:27, f 231, 6 okt 1685

Elian Jönsson i Knutsbo och Bengt Marcusson i Gisselbo gåvo till känna, huru som de anno 1681 månde sig tillhandla fordom Kyrkoherdens i Grytnäs sal. Herr Olai Moraei arvingars hemman uti Gisselbo för 1250 daler kmt, vilket de i många måtto hade förbättrat, efter som det av vanrykt så väl till jorden, rågårdar och dikesrenar skall varit avsigkommet, därpå de skola stor möda och arbete hava använt.
Och även väl Skolmästaren i Hedemora Herr Johan Holstenius, vars hustru är ovanbemälde sal. Pastoris dotter, och haver sin del i bemälte hemman, nämligen en sjundedel behållen och osåld, vid hemmanets uppbjudande hade gjort inspark och klander på dess inbördande, det de icke kunde honom emot lag förneka, så skall han likväl ännu in till denna tiden icke hava lovat dem deras utlagda penningar till nöje, mindre betalt dem för deras arbete, varför emedan bemälte hemman nu mera var lagbudet och ståndat, och begärde de till deras samt deras arvingars större säkerhet, att bekomma härå laga fasta.
Herr Johan Holstenius lade sig först emot denna begäran, sägandes Elian och Bengt allaredan hava fått deras penningar igen, efter hava inbördat hemmanet.
Elian och Bengt uppnämnde alla de poster som Skolmästaren hade emot lösen avser, nämligen första gång 50 daler, ...

(uppräkning av delposter)

Varför emedan hemmanet Gisselbo, som Elian Jönsson i Knutsbo och Bengt Marcusson i Gisselbo av alla Skolmästarens Herr Johan Holstenius hustru syskon den 21 april anno 1682 för 1250 daler köpt haver, förlängst är lagbudet, lagståndet och med allan rätt fullföljt, dessutom förbemälde Herr Holstenius icke gitter bevisa sig till dem nöjaktig lösen för hemmanets inbördande levererat, då samtycktes deras begäran, och de fingo på bemälte hemman Gisselbo fasta. Och alldenstund Skolmästaren Herr Johan Holstenius besvärade sig däröver, såsom skola Elian Jönsson och Bengt Marcusson obilligt hanterat bemälte hemmans skog, därför samtycktes honom efter begäran därom, rannsakning av länsmannen Olof Ersson i Södernäfde, Jöran Olofsson i Stusshyttan, Johan Olofsson i Persbo och Lars Persson i Gisselbo.

KLHA, III, AI:27, f 236, 6 okt 1685

Blev avsagt emellan Skolmästaren i Hedemora Hr Johan Holstenius och Hans Eliansson i Gisselbo, om det skadestånd bemälde Hr Holstenius på Hans söker emot sin hustrus andel uti husen i Gisselbo samt där havande lösören, av en oförmodandes vådeld uppbrända, att alldenstund elden är utav Hans Elianssons folks vangjöre och ej av rättan våda uppkommen, allt för det prövar Rätten skäligt, det Hans Eliansson skall nämnde Johan Holstenius tagen skada, erlägga till honom uti ett för allt 150 daler.

KLHA, V, AI:1, f 10, 30 maj 1687

Hans Eliansson i Gisselbo bekändes hava genom vådeld i oktober 1684 bortmist alla sina hus och en god del av lösörena, ...

... Och efter lagen i 37 Cap Byggnadsbalken samt Kungl. husesyningsordningen i 34 punkten tillåter, att den som sådan olycka föreräcker, må till sin upprättelse söka hjälp av häradet, ty meddelas Hans Eliansson detta för Tingsrättens attestata på bemälde sin lidna skada, därmed att besöka hela tingslagets innevånare om brandstod. Och kan han där hos Excellensen Högvälborne Herr Landshövdingen göra ödmjuk ansökning om han på utlagorna av hemmanet gående kan någon lättnad njuta.

KLHA, III, AI:27, f 52, 12 maj 1686

Enligt detta mål tillgodogjorde sig Johan Holstenius 1686 års gröda, och avträdde sedan sin hemmansdel mot 600 daler kmt.

MATS ELIANSSON OCH HANS SYSKON I TVIST OM FADERSARVET

Elian Jönsson levde den 19 december 1701, då han tillsammans med Erik Matsson och Jöns Persson undertecknade ett revningsprotokoll över Jöns Elianssons halva mantal. Enligt ett brev från en av sönerna till Häradsrätten dog han vid jultiden 1701.

Arvsskiftet efter honom utlöste en rad av tvistigheter, inte endast mellan hans barn, utan även mellan dem och deras kusiner i de båda andra delarna av Jöns Elianssons mantal. Detta arvsskifte kan nog betecknas som det största bråket i Knutsbos historia. Det förekom ju även andra stridigheter, t.ex. vid storskiftet och vid ett par andra arvsskiften, men de präglades mest av omsorg om släktens egendom.

Arvsskiftet efter Elian Jönsson innehöll också mera personliga angrepp, t.ex. beskyllningar för stöld av pengar.

Jag återger här de flesta av dessa tvister, men utelämnar en del av dem som rör skogens fördelning, de är alla ganska likartade.

Hemmanet i Knutsbo kunde på grund av den tidens förordningar, att ett hemman måste vara på minst ett åttondels mantal, endast ha en ägare. Genom Elian Jönssons tidigare redovisade köp av jord, kunde dock de flesta av barnen förses med ett hemman, delvis med hjälp av lämpliga äktenskap.

Elian Jönsson hade tillsamman med Bengt Marcusson i Gisselbo köpt ett hemman där. Elian betalade en brodersdel och Bengt Marcusson en systerdel. Det var då naturligt, att Elians son Hans gifte sig med en dotter till Bengt Marcusson.

I Rensbo hade Elian och hans hustru ärvt och köpt jord, det var då lämpligt att en dotter gifte sig med Anders Hansson, som förut hade ärvt jord i denna by.

I Gisselbo ägde han också en liten del i Mats Erssons mantal. Johan Larsson i Gisselbo hade också ärvt en mindre del i samma mantal. Genom ett äktenskap mellan en av Elians döttrar och Johan Larsson, kunde dessa två mindre delar sammanslås till en så kallad full besittning, d.v.s. ett åttondels mantal.

Efter lottdragning fick sonen Jöns hemmanet i Norrnäfde och Mats fick hemmanet i Knutsbo. Jöns protesterade mot denna fördelning, då han ansåg hemmanet i Norrnäfde vara mycket dåligt. Häradsrätten fastställde dock, utan att ta hänsyn till Jöns protester.

Tillsammans med Mats Eliansson hade även hans syster Sara Eliansdotter, gift i Bengtsbo, och brodern Per Elianssons arvingar sina arvedelar i hemmanet i Knutsbo. Sara bytte sin del mot sin svägerskas, hustru till Jöns Persson i Knutsbo nr 4, arvedel i Bengtsbo. Härigenom ökades hennes och hennes mans egendom i Bengtsbo, men minskades i motsvarande grad Elians Knutsbo-hemman. Efter en dom i Häradsrätten löste sedan Mats Eliansson ut Per Elianssons arvingar, så att Mats blev ensam ägare till Knutsbo-hemmanet.

Om moderns, Appollonia Hansdotter, skötsel under hennes änkestånd blev det också stridigheter, liksom om arvet efter henne. Även över detta återger jag de flesta domboksprotokollen.

Sedan dessa två arvsskiften var avklarade, utbredde sig det stora lugnet över hemmanet och dess innevånare. Det var först nästan 100 år senare, efter Mats Elianssons sonsons död, som de åter blev indragna i någon allvarligare process.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ARVSSKIFTET EFTER ELIAN JÖNSSON

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 april 1702

Förfrågade sig Mats Eliansson, Per Eliassons arvingar och Anders Matsson i Bengtsbo, om de efter sin fader och svärfader icke må berättigade vara, att gå till arv med sin broder och svåger Hans Eliansson i Gisselbo, samt med Anders Hansson i Rensbo, som han inlöst, item uti husen i Gisselbo, som fadern och svärfadern Elian Jönsson hulpit sonen Hans efter övergången brandskada att bygga och upprätta. Noch om brodern Hans Eliansson och svågern Anders Hansson intet skola vara pliktiga, att giva avrad för den inlösta jord de i långan tid brukat. Item upplåta dessa del i årsväxten jämte sig på samma hemman, om de vilja taga lott av årsväxterna i Knutsbo. Och om Knutsbobreven icke skulle till byn restitueras och återbäras.
Anders Hansson svarade sig hava betalt avrad av jordedelen därsammastädes åt modern, nekar intet sina medarvingar del jämte sig uti vad de enligt lag kunna vara befogade till.
Detsamma ock Hans Eliansson invände om hemmanets delning i Gisselbo, allenast ifrån avraden skall fadern själv i livstiden hava gjort honom fri, efter han steg till utöcknat hemman att upptaga till bruk, och sen själv mycket tillrättat skogen på Gisselboägorna. Men husen skall Hans allena utan faderns hjälp hava uppbyggt sedan branden övergick, och alltså någon av de andra ingen delaktighet här uti pretendera kunna, förståendes dess participation uti 1702 års gröda och årsväxter vid Knutsbo icke mindre än förledet års årsväxter.
Resolution: Där Mats Elianssons syskon och medarvingar så måtte, och strängt vilja förbinda honom till räkenskap årligen, och dem var för sig som någon föräldrarnas egendom om händer haver, i lika måtto därför god reda göra, och Anders Hansson i Rensbo samt Hans Eliansson i Gisselbo förpliktigas, antingen att visa huru och på vad sätt en skälig avrad är vorden till föräldrarna i livstiden erlagd och i boet influtna å deras hemmansdelar, som de å berörda ställen brukat, eller sådant ännu betala, eller å sin arvedel beräkna. Dock aktas därvid, att i den första tiden Hans Eliansson i Gisselbo hemmanet förfallet emottog, och med dess upphävdande tungt arbete hade, avraden därefter modereras. Vad husen i Gisselbo vidkommer, som efter föregångna branden uppbyggda voro, kännes Hans Eliansson skyldig, att göra sterbhuset och syskonen räkenskap för uppburna allmänna brandstoden, som till hemmanets egentliga upprättande utgiven är, kommande vardera sterbhusintressenter efter arvskvoten, att njuta del uti allt vad uppbyggt är med brandstodsmedel. Och timret som å hemmanets skog tagits, beräknas dem ock var för sig andel till godo. Hans Eliansson för sig enskilt förbehållet allenast omkostnaden, som han enskilt anlagt för körslorna och husens upptimrande, som avraden så proportioneras, att han där under kommer att sitta fri ifrån all byggnad, som annan landbo efter husesynesordningen årligen skyldig är att fullkomna, men eljest beräknas honom enskilt intet mer till godo, än vad över byggnad där kan prövas vara gjord. Av förledet års växt vid Knutsbo, som i husen insamlad var medan fadern ännu levde, uppbär var sin del efter arvskvoten, i det som vid arvsskiftet i behåll var, och av innevarande årsväxt njuta även väl var sin del efter arvskvoten, efter det rågsådd vart medan fadern levde, och så vida de samtliga av oskifte, eller av för sin del bästa vårsädet, och en skälig lön åt Mats, som hemma vid arbete suttit och än sitter. Sammaledes förfares och med ett års växt i Gisselbo, till så mycket som föräldrarna där sått hade, innan Hans Eliansson deras hemman därsammastädes mottog.
Breven angående Knutsbohemmanet böra dit igen levereras, om det icke redan skett är, som säges, att bliva vid gården och i deras hand, som där sin arvslott får, ty arvsskiftet syskonen emellan bör så inrättas, att något inbrukeri emot förordningarna icke tillåtes.

SYSKONENS KLAGOSKRIFTER TILL HÄRADSRÄTTEN OM MATS ELIANSSON

Samtliga från, KLHA, G1, opag., 1702

FRÅN HANS ELIANSSON OCH ANDERS HANSSON

Ädle och Högaktad Hr Häradshövding samt den Högaktade Häradsnämnd

Såsom min broder Mats Eliansson i i Knutsbo och Grytnäs socken låtit mig stämma till den Lovlige Häradsrätten honom till svars att stånda, angående avrad, såsom denne min broder förmenar sig hava att pretendera. Sammaledes i husen med mig gå till skiftes, allt därför haver jag ej undelåta bort, än med denna min ödmjuka enfaldiga förklaring inför Högaktad Hr Häradshövding samt de Lovlige Häradsrätten, huru såsom min broder tvärt emot sitt eget samvete, mig över huvud hängande och tryckande, med alla otidigheter. Beskaffenheten är detta, att den tiden jag trädde till hemmanet Gisselbo, där jag nu är beboendes, var jorden helt mager och utöcknat. Sammaledes gärdesgårdarna i grund förfallna och nedruttna, och detta mitt hemman låg alldeles under fäfot, vilken stor möda och bekymmer jag i många år, långt nog släpat och dragit, förrän jag någon frukt av jorden njuta fick. Ej heller min broder något halvöre eller halvöres värde mig varit behjälplig i min fattigdom och motgång, varken till gårdens uppbyggnad eller till jordens upphävdande, allt därför kan jag ej understå mig för vars skull han av mig fordrar avrad, samt gå till skiftes med mig i husen. Eljest och för detta är till Högaktad Hr Häradshövding och den Lovlige Rätten, så min som min svåger Anders Hansson i Rensbo, bägges våra angelägna ärenden och ödmjuka begäran, att vi måtte få njuta årsväxten för, utan trång, efter vår sal. fader nu instundande sommar, och all den stund vår sal. fader i livstiden var allt till förledne jultiden.
Avrad som av mig Anders Hansson i Rensbo fordras för den lilla jordedel jag haver att bruka på min svärmoders vägnar, haver jag den övernog utbetalat årligen till min svärmoder, det hon själv skall tillstå och bevittna, sanningen till styrka.
Uppå detta avvaktar härpå Ädle och Högaktad Hr Häradshövdings samt den Höglovlige Rättens högrättvisa resolution, med förblivande

Ädle och Högaktade Hr Häradshövdings samt den Höglovlige Rättens

ödmjuke tjänare

Hans Eliansson i Gisselbo
Anders Hansson i Rensbo

FRÅN JÖNS ELIANSSON

Ädle och Högaktad etc.

Med detta föranlåtes mig i ödmjukhet den Högst Lovlige Tingsrätten andraga, för varjehanda hinders skull, huru såsom min broder Mats Eliansson i Knutsbo förmenar sig mig tillställa den jord och egendom i Norrnäfde, som helt mager och utöcknad är. 2) Sammaledes gärdesgårdarna alldeles i grund förfallna och nederruttna. 3) Då jämväl tillbörlig skog har denne min broder utöcknat, sammaledes utöcknat skogen vid Gisselbohemmanet, som var skog för några tusende daler kmt. 4) Och det är så mycket mera, att denne min broder varit i bröd med sal. fader i 15 års tid och besuttit bemälte Knutsbo, som är övermåttan väl behållet och brukeligt, fört höet och halmen ifrån Norrnäfde, och vad som till detta hemmanet gott finnas kan, och allt till Knutsbo nederlagt och sig till godo njutit, ej heller sal. fader därav något vetat, utan han hade väl sin föda utan tvång så länge han levde. 5) När arvsskiftet hölls efter sal. fader blevo vi samtliga syskonen överens, att broder Mats skulle erlägga på en termin Kronans utlagor, och vi honom däremot förlikat med två milor kol. Det han ock gärna beviljade, det följande skäl och bevis noggrant vid handa giva kan, men nu tilltalar han oss om utlagornas erläggande, dock han lika visst tagit kolen i förlikning, som kunde estimeras till det ringaste för 70 daler kmt, förutom en mila som vi honom godvilligen eftergav. 6) Blev mig tillskattat ett lamm när skiftet

hölls, det han ock våldsamt mig avtagit. Eljest utanför detta, fanns det en vacker summa penningar i hushållet efter sal. fader, som han ihopdragit haver i livstiden, dem han ej heller gitter framvisa. 7) Efter lottkastning tillkom mig båda ladorna, dem han sig tillägnat haver, och gav i stället mig ett gammalt stall igen. 8) Fanns det oskiftat hö och halm, som han ock våldsamt ifrån oss tagit. Detta är till Ädle och Högaktad Hr Häradshövding och den Höglovlige Tingsrätten mitt angelägna ärende och ödmjuka ansökande, att den gödsel vid Knutsbo mig tillkommer, jag måtte få behålla för denne min broder oförryckt. För den skull ser jag mig ingen annan utväg, än att nedfalla med mina angelägenheters föregivan och med ganska ödmjuk bön till Ädle och Högaktad Hr Häradshövding samt den Höglovlige Tingsrätten, att mig måtte vederfaren bliva få njuta och bruka min välfångna arvsrätt efter min sal. fader vid Knutsbo, till dess Norrnäfdejorden blivit upphävdad och brukelig. Om så alldeles skulle gå emot hopp, ser jag fattig utarma man ingen utväg att kunna försörja min hustru och barn, och brodern däremot utöcknat de andra hemmanen, och det sig till godo använt, att han sitter som en övermåttan väl bibehållen man, och jag däremot ganska fattig och utarmad. Uppå allt detta hemställer härutinnan avvaktar Ädle och Högaktad etc.

Jöns Eliansson i Jönvik

FRÅN MATS MATSSON

Ädle och Högaktad etc.

Inför denne Lovlige Tingsrätten är jag och Mats Eliansson i Knutsbo citerad jämte de andra arvingarna, angående utlösen av den del jag med min hustru Malin Persdotter, samt min omyndige svägerska Anna Persdotter innehaver, uti den del i den 1/6-del, som min sal. svärfader Per Eliansson tillkommer uti Knutsbohemmanet. Och såsom min svärmoder Kerstin Matsdotter tillförne äger 1/6-del i bemälte hemman, den del jag nu åbor, alltså förmoda hava lika bördsrätt i ovannämnda 1/6-del med Mats Eliansson. Vet för den skull intet vad fog Mats Eliansson haver att utlösa ett omyndigt barn, emedan dess fader eller min svärfader merendels allt stadigt hemma hos föräldrarna varit, och genom sin flit och arbetssamhet, jämte de andra inlöst jord till hemmanet för 1600 daler ungefär, och dessutom aldrig njutit någon apart lön för sin gjorda tjänst. För den skull bönfaller jag ödmjukeligt Högaktad Hr Häradshövding och den Högaktade Lovlige Rätten täcks anse mig i detta mål, och förhjälpa att bliva vid min rättfångna och tillslagna egendom, därför göra Kronans utskylder efter kvota, samt bliva för Mats Elianssons tilltal fri. Avvaktande häröver Ädle och Högaktad etc.

Mats Matsson i Knutsbo

MATS ELIANSSONS KLAGAN TILL HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, G1, opag., 1702

Ädle och Högaktad etc.

Den Högtärade Tingsrätten anlåtes jag ödmjukeligen föredraga, om vår sal. K. faders Elian Jönssons fasta egendom i Knutsbo, vilken skall bliva kvar sittande och vem lösen taga bör, efter alla därom tvistande icke kunna därå besuttna bliva. Angående min broder Jöns Eliansson, så haver han efter delningsinstrumentet av den 26 och 27 sistlidne juni vunnit sin största fasta arvsrätt i Norrnäfdejorden till 313 daler 22 öre kmt, haver alltså av Knutsbojorden resten 101 daler 1 öre kmt. Såsom vår äldste broder haver sin förnöjelse i Gisselbo, och jag är den yngste, synes oförgripligen efter vanligheten jag kunna, medelst den Högaktade Lovlige Tingsrättens rättrådiga handräckning consideras för mellanbrodern, och njuta preferancen uti vår faders fasta i Knutsbo. Anbelangande min sal. broders mågs Mats Matssons arvspretention på sin hustrus vägnar, så synes honom billigt cidera och taga lö-

SYSKONEN INFÖR HÄRADSRÄTTEN OM ARVSSKIFTET OCH KLAGOMÅLEN

KLHA, VI, AI:1, opag., 16 sept 1702

Mats Eliansson i Knutsbo hade låtit lagligen inkalla Mats Matsson därsammastädes, sin svåger Anders Matsson i Bengtsbo, och brodern Jöns Eliansson i Jönvik, dem han nu tilltalade om besittningen i Knutsbo, emedan den jordedel som samtliga arvingarna därsammastädes tillfallen är efter deras fader, intet större är, än därav går allenast årlig kolränta 4 stigar 1 1/4 korg, eller högst tillräknandes efter nya förslaget 5 stigar, och således intet hinner till ett fjärdedels hemman, varav den ena svågern Anders Matsson i Bengtsbo är i betänkt begrepp till att bortbyta sin hustrus del med sin svåger Jöns Persson i Knutsbo, då det övriga sedan intet skall bliva att dela syskonen emellan,

---

MATS ELIANSSONS KLAGAN

(Forts. från föreg. sida)

sen, helst han haver så mycken jord förr över besittningsrätten, så i Knutsbo, som i Grytnäs Kyrkby, att en skattedragare ej mera jord behöver sig överlasta, och således förolämpa en annan, utan hellre befrämja den Christliga kärleken att leva så, att dess nästa får leva med. Anbelangande den ena systerdelen till hans hustru, som är min sal. broders dotter, så är hon ännu omyndig och förmodar hennes del bör orubbad vara närmare mig att taga i possession som är farbroder, och hon således årligen må njuta avrad för sin andel till dess hon blivit myndig. Vad min systers andel vidkommer i Bengtsbo, så tänker svåger Anders Matsson göra ett byte med sin svåger Jöns Persson i Knutsbo. Vilka momenter jag den Högtärade Lovlige Tingsrätten allra ödmjukast till höggunstigt anprövande hemställer avvaktande Ädle och Högaktad etc.

Mats Eliansson i Knutsbo

eller att de var för sig ingalunda kunna därpå bo, utan föga mera än en enda och allena åbo, knappast kunna därå besutten och behållen bliva efter Kungl. förordningen, påståendes Mats besittningsrätten av sådana skäl emot de andra. Nämligen att hans broder Per Elianssons måg Mats Matsson äger jord i Kyrkbyn till fullgod besittningsrätt, dessutom och hans hustru med sin syster arvfallen till så stor del i Knutsbo, som farfadern Elian Jönsson sig efterlämnat alla sina barn till arv, nämligen 1/6-del i hela Knutsbo, varför som han på tvenne sätt skall vara behållen. Mats Eliansson förmente sitt tillstånd böra anses, att han icke husvill varder, utan måtte få lösa den del av sin faders jord, som Mats Matssons hustru till arv fallen är efter sin farfader, kärandens fader Elian Jönsson, tillbjudandes, att låta stå hans hustrus systers andel olöst till hennes myndiga år, och i mellantiden giva henne därav billig avrad, förmenandes såsom dess faderbroder är, på sådant sätt och villkor närmare vara att bruka av hennes jord, som hon efter faderfadern ärver, än svågern Mats. Betingande sig vidare emot brodern Jöns Eliansson av sådant själ, att han sin första del och lott av det första bekommit i Norrnäfde och fyllnaden i Knutsbo, som allenast till 101 daler 1 öre kmts värde bestiga skall, förmenandes sig det lända till merit och hjälpreda, att han är yngste sonen, och tjänat under föräldrarna hemma intill faderns död.

Mats Matsson invände där emot, att som hans hustrus faders jord, vilken fuller allom till arv intet mer än 1/6-del, och hans svärfaders Per Elianssons del lika stor vara månde, samma hans svärfader också i långan tid hemma hos sin fader Elian Jönsson tjänat, genom vars flit och arbetssamhet, jämte de andras, gubben Elian skall hava inlöst jord, väl för 1600 daler kmt, och Per ändå ingen särskild lön njutit för sin tjänst, alltså skall han nu kunna anses för berättigad att behålla den jord, som

dess hustru och svägerska i arv efter farfadern tillkommer, och så lägga den tillsamman med den jord de tillträda å samma hemmansägor, och proportionellt taga skatten åt sig. Men omsider efter nogare betänkande, slöt och beviljade Mats Matsson sin hustrus faderbroder Mats Eliansson, att behålla för skälig avrad årligen sin hustrus och hustrus systers arvejord efter farfadern i sin hand tillsamman, så länge och till dess hans hustrusyster gift och myndig bliver, vilket tillbud ock Mats Eliansson mottog och för angenämt bekände.
Men Anders Matsson i Bengtsbo påstod, att få tillkomma sitt förehavande ovanberörda byte med Jöns Persson, så att han för sin hustrus jord i Knutsbo må bekomma vederlag hemma hos sig i Bengtsbo, och således bägge deras fasta egendom där sammanfogas. Till vilken ände de nästförledne 26 augusti låtit var sin jord å båda ställena, Knutsbo och Bengtsbo, upprevas och skattas, då i Bengtsbo befanns Jöns Persson ha ett överskott till 181 daler 8 1/2 öre kmt, som Anders Matsson honom i vedergäld i penningar måst fylla och förnöja. Däröver de bytesbrev författa och upprätta låtit den 27 augusti, som nu jämte värderingslängden uppvistes.
Jöns Eliansson invände sig på annat sätt icke hava lottat, än allenast till den änden, att han skulle få veta var han borde få slå och bärga i sommar, men icke i de tankar att få sin fulla lott och fasta arvslott igenom en sådan lottning, utan som hans arvsrätt är lika stor och fullkomlig som Mats, item hans lott allaredan bruten vara skall i husen, ity att sedan båda två ladorna honom genom lott tillföllo, därmed yttermera en omväxling skedde, och anslog honom i stället ett gammalt stall i stället för den ena ladan, ty påstod han över allting lottning, och få snart sin jordedel i Knutsbo söka Mats, men icke att tvingas till att behålla mera Näfdesjorden på sin arvslott, som igenom fodrets avförande i 16 års tid eller längre, skall vara alldeles utöcknad och utmagrad, gärdesgårdarna till grunden nedfallna och skogen förödd, även som och Mats hemma hos föräldrarna varandes, skog på Gisselbohemmanets ägor till många tusen dalers värde skall hava borthuggit, anhållandes åtminstone i fall intet annorlunda bliva kan, än han skall få i en lottning allaredan skedd är, och måste behålla den utöcknade Norrnäfdesjorden på sin arvsrätt, att också få nyttja fyllnadsjorden i Knutsbo olöst, så länge och till dess den andra i Norrnäfde varde upphävdad och kommen i fullkomligt bruk igen.
Mats Eliansson invände sin fader i livstiden hava i stället för fodrets avförande ifrån Norrnäfde, åter köpt mycken gödsel där omkring, att anlägga på åkrarna, och så skickat som han sig bäst och nyttigast funnit, så och den jorden efter sitt utseende ringare vara eroderad än Gisselbo- och Knutsbojorden.
Befallningsman Anders Carlbom, som var med över bytet dessa arvingar emellan berättade, dem fullkomligen hava lottat både om fast och löst, hus och jord, i den akt och mening, att de därigenom alldeles skulle i arvsskiftet åtskilda vara, och Jöns Eliansson ändå i det fasta, första lotten tagit, och sin del i Norrnäfde fångat, varigenom första tvisten dem emellan skedde, i ty att ingendera ville gärna där taga sin del, och vorde sedan Per Eliansson barn, Mats Eliansson och Anders Matssons hustru i Bengtsbo indelta uti Knutsbo, och Jöns fick sin fyllnad till 102 daler kmts värde, men Hans Eliansson behöll efter förening sin lott i Gisselbo där han bor, samt Anders Hansson uti Rensbo och Hedemora socken sin del därsammastädes. Vad den omtalda ändringen uti huslotterna angår, skall så sig hava hänt, att bägge ladorna föllo Jöns Eliansson till, ändock de lagda voro uti var sin systerlott, och som han fick de båda lotterna på sin brodersrätt, skedde efter förut gjort avtal den omväxling, att ena ladan avflyttas honom emot stallet och jämngoda hus, på det att en icke måtte få bägge ladorna, som på en tid ifrån hemmanet syntes vara omistliga.
Resolution: Emedan som Mats Eliansson numera med Mats Matsson

inför Rätten så avskedat och förent blivit, att han för årlig avrad behåller Mats Matssons hustrus och dess systers andelar, som efter deras farfader dem i Knutsbo till arv fallit, så länge och allt emedan hustrusystern ogift och omyndig är. Ty låter Rätten vid samma avhandling och förening bero, börandes i följe därav Mats Eliansson emot avrad njuta allt vad samma jordedelar tillhörer. Då ingen tvist mera däröver är med Mats Matsson på föresagda tid, kunnandes ock intet med skäl och fog förnekas Anders Matsson i Bengtsbo, att få njuta till godo sitt med Jöns Persson ingångna byte, varigenom båda två sig till lägenhet, få sin jord tillsammandraga på det stället vardera bo. Varandes således lösningstvisten allena emellan Mats och Jöns Elianssöner övrig, den Rätten finner skäligt således att slita och avgöra, att ehuruväl Jöns påstår komma till omlottning, likväl som lotten alltid fäster vad han en gång fångat haver efter det 44 Cap Ärvdebalken, alltså kan hans påstående intet bifall giva till ny lottning, och vad lösningen angår, så emedan Jöns inte haver större del i Knutsbo än till 101 daler 1 öre kmts värde, som han fått sig till fyllnad, för det honom uti Norrnäfde brast uti sin fulla brodersdel, och hemmanen efter Kungl. förordningen av den 2 maj 1693 och 25 dito 1699, intet få klyvas i så ringa och små delar, för den skull kännes Jöns skyldig, att taga lösen och betalning av Mats för sin anpart i Knutsbo, och Mats berättigad att njuta där besittning, men om de skulle med sämja så kunna förenas, att Jöns nyttjar denna del till dess han får upphävda Norrnäfdejorden och bringa den till fullkomligt bruk igen, det lämnas i deras frihet.

AVVERKNING AV GISSELBOSKOGEN

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 april 1702

Hans Eliansson i Gisselbo tilltalte sin broder Mats Eliansson i Knutsbo och andra broderns Per Elianssons änka och arvingar, angående åverkan på Gisselboskogen, så till kolning som till hustimmer. Mats förklarade sig, att vad han där åverkat skett i faderns livstid, med hans vilja och vetskap, och vad därav har i penningar eller värde fallit, influtit i boet och hushållet, det gamla folket och samtliga hemmavarande till underhåll, förmente alltså ingen avberäkning med skäl därpå kunna göras.
Per Elianssons arvingar invände, att Per Eliansson till husbyggnad i livstiden fått av fadern lov att taga några stockar, och något värde därför icke böra återbäras.
Resolution: Enär Mats Eliansson ger sina medarvingar den räkenskap som igenom särskild dom honom pålagd är, bliver han ifrån detta tilltal befriad, angående den åverkan, som i faderns livstid gjord är på Gisselboskogen, varav han ägare var.
Men vad timmer Per Eliansson, som ur faderns hus trädd var, på samma skog tagit, och med goda skäl icke gitter bevisa, sig av fadern givits och utan beräkning efterlåtet vara, bör han å sin arvslott avräkna.

MATS LUGGAR SVÄGERSKAN

KLHA, VI, AI:1, opag., 16 sept 1702

Hans Eliansson i Gisselbo, som för Rätten lagligen infordra låtit sin broder Mats Eliansson i Knutsbo för okväden och hårdrag på dess hustru, samt hans kindpustande, haver sedermera med honom däröver förents, och i förlikning av honom anammat 4 caroliner, varmed saken kom att bero, emedan ingen blånad och blodsår ikommet var, och i de efter 13 Cap Käromålsbalken med vilja .... syntes säkert kunna nedläggas.

MATS ELIANSSON ANKLAGAS FÖR STÖLD AV FÖRÄLDRARNAS PENGAR

BREV TILL HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, Gl, opag., 1702

Ädle och Högaktad Hr Häradshövding samt den Höglovlige Häradsrätt

Med detta föranlåtes vi i ödmjukhet Höglovlige Häradsrätten andraga: Klageligast tillkännagiva, huru såsom vår broder Mats Eliansson emot oss förövar stor oförrätt, orsaken är detta, att denne vår broder förhåller och undan döljer oss vår pretention, var förstås penningar efter vår sal. fader, vilken lärer vara en vacker summa som merendels allom bekant är, och det är så mycker mera, att vår sal. fader själv sade, att vi efter hans död skulle ärva och skifta oss emellan några tusen daler kmt. Sedermera kan jag Jöns Eliansson med tryggt och roligt samvete min livliga ed avlägga att jag som oftast sett och vet det ock, största sanning är att det fanns tunnor med plåtar tillhopa taget, för den skull se vi oss ingen annan utväg före, än med ganska ödmjuk bön nedfalla med våra angelägenheters föregivan, och omfattandes Högaktad Hr Häradshövding med förmodan, att dessa vår sal. faders kvarlåtna penningar måtte oss tillställda bliva efter vars. och ens kvota, avvakta härpå Ädle och Högaktad Hr Häradshövdings samt den Höglovlige Rättens rättvisa resolution, med förblivande

Ädle och Högaktad Hr Häradshövdings och dess Höglovlige Rättens

ödmjuke tjänare
Hans Eliansson i Gisselbo
Jöns Eliansson i Jönvik
Anders Hansson i Rensbo

MATS ELIANSSON INFÖR HÄRADSRÄTTEN OM BESKYLLNINGEN

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 april 1702

Hans och Jöns Eliansöner samt deras svåger nämndeman Anders Hansson ifrån Rensbo i Hedemora socken, tilltalade sin broder och svåger Mats Eliansson boendes på deras fädernes jord i Knutsbo, framfordrandes av honom till skiftes de penningemedel, som till stort antal skola hava varit i huset när han tillträdde boendeskapet, eller att han måtte göra reda och räkenskap för dem vart de må vara komna, emean han under framliden dyra tid föga skall hava behövat inköpa spannmål i hushållet, jämväl lagt sig an nog träget att bruka skogen med kolningar, så att han därav kunnat indraga vad till husets underhåll haver behövats. Påståendes för det andra, att han och reda måtte göra för 84 daler kmt, som Anders Johansson i Fänsjö till låns hade, men Mats uppburit. Sammaledes för den ena broderns Erik Elianssons kvarlåtenskap, bestående i synnerhet av 45 daler kmt i Caroliner, reda penningar, han sig efterlämnat hade. Påkallandes sin moder och svärmoder Appollonia Hansdotter att göra om tillståndet sin berättelse. Ty avhördes kvinnans iakttagelse som var av sådant innehåll, att när Mats Eliansson hushållet vidtog, var ett vackert förråd av penningar uti hennes och dess avlidne mans bo tillfinnandes, uppräknandes en halvtunna haver varit fylld med 300 sexdalers plåtar, och därjämte en tredalers plåt inlagd att utvisa uppräknade summan vara 300 sexdalers plåtar, ty att var daler i den mindre plåten skulle betyda etthundra plåtar av de större. En kista tämligen stor, med 60 eller 70 sexdalers plåtar uti, och ett eller halvtannat kvarters långa pungar med Caroliner och annat gott mynt uti. Dock kan hon nu intet visst säga till huru hög summa allt bestigit, emedan hon och hennes man intet väntat hade, det sonen Mats och dess hustru så skulle draga dem medlen undan händerna, som likväl skett, att nu inga penningar i huset finnes evart de må vara undanstuckna, efter Mats inga vill till skifte frambära, och i alla framfarna åren dock varit mycket knapp mot de gamla folken, sina föräldrar. Mats Eliansson invände sin fader

hava använt stora penningar på hemmanet och jordägors inlösen, uppfött många barn, och skilt alla med vacker egendom behållen ifrån sig, så att intet under vara må, det medlen således äro uppgångna och nu dess mindre kvar, som hemmanets inköpande och barnens uppfostring, samt försättande uti goda villkor och hushåll, dess mera betarvat och uttömt. Jämväl under nästförledne dyra tid, både ifrån Västerås och flera orter de måst inköpa spannmål till hushållet. Item vad av skogen och kolningen kunnat årligen indragas, uppgått i utlagor, soldatlegor och andra utgifter flera. Mestadels något var hushållen vad i sådana tider må kunna överskjuta, och att alls intet stått till att bespara och sammanlägga. Med Anders Johanssons lån i Fänsjö, skall så vara beställt, att han lånte 100 daler 40 av fadern Elian Jönsson, och 60 av sonen Mats, var uppå han betalt haver 24 daler och 3 halvören till fadren och 40 daler till Mats. Vad brodern Erik sig efterlämnat, skall vara Mats alldeles obekant, och ogörligt därför, att stå i någon reda eller ock räkenskap görande.
Resolution: Mats Eliansson som för en god tid sedan boendeskapet och husets förestående tillträtt, utan något förut upprättat inventarium på de reda medel och lösören, som uti föräldrarnas bo då funnos, och icke gitter nekat eller vederlagt sig och sin hustru hava haft händer över, förklaras skyldig allt vad därav i behåll övrigt är, med livlig ed uppgiva och till skifte frambära, så och modern samt syskonen reda och besked göra vad gäller boets förmögenhet under hans föreståndarskap mer vara förökt eller förminskat, och om han gitter visa det vara mera förkovrat eller i lika gott tillstånd, njute därför en skälig vederkänsla av oskifte, och vara allt tilltal fri för den åverkan, som under föräldrarnas livstid med deras vilja och vetskap kan vara gjord. Kommandes jämväl Anders Johanssons i Fänsjö lån under förstnämnda räkanskaps görande att begripas och förstås, såväl som och vad kvarlåtenskap den avlidne ogifte och barnlöse brodern Erik sig hava efterlämnat, såvida han hemma i huset är död vorden.

MATS ELIANSSON AVLÄGGER EDEN

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 maj 1703

I följe av denna Rättens utfallna resolution den 28 april 1702 emellan framlidne Elian Jönssons i Knutsbo änka, med samtliga de andra arvingarna och sonen Mats Eliansson angående några penningar och annan kvarlåtenskap, bemälde Mats Eliansson beskylles för hava undandolt, blev edens vikt och betydelse, så väl som dess innehåll, ofta uppreperad, men oaktat allt sådant avlades densamma med hand å bok av efterföljande formulär: Jag Mats Eliansson svär vid Gud och på hans Heliga Evangelium, att alla de penningar och andra lösören mina föräldrar tillhöriga, som vår moder och oss samtliga syskonen, deras arvedelar till arvs gå och hemfalla borde, men för detta under min värjohand och gömmo samt mig veterligt i huset och gården varit, haver jag nu så riktigt och redeligt till skiftes utgivit och framburit, att alls intet mera hos mig tillbaka innestår, och jag varken själv, eller igenom andra något det ringaste undandolt och förteget hållit, eller undandölja och förtega låtit, där ock framdeles något yppas skulle, som både mig och de mina ovetandes legat fördolt, och av sal. fader undangömt, förpliktigar jag mig även då under denna ed och på min själs salighet, allt sådant min mor så länge hon lever, och mina syskon till arvs och skifte redeligt och riktigt att uppgiva och frambära. Så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.

För den skull och i kraft av 22 Cap Tingsbalken, 25 Cap Rådstugubalken, som eden således avlades, bliver Mats Eliansson ifrån all skuld och misstanke i ty fri erkänd.

Alltså togo dess syskon avträde ifrån Rätten med utbristande i bittra tårar och lamentation över deras broders salighets fördärv, som de förmente. Men i ondska och förtret, över det det honom vidare inga penningar avpressa kunde, som han det uttryckte.

TVIST OM SKOGEN MELLAN MATS ELIANSSON OCH ERIK MATSSON

KLHA, VI, AI:1, opag., 16 sept 1702

Kärade Erik Matsson i Knutsbo till Mats Eliansson därsammastädes, för det han nästlidne 4 september under laga jämkning grannarna emellan, som den 14 maj förut beviljats hade att låta försiggå, men nu Gisselbo jordägare för någon tid sedan avvunnit Knutsbo-åborna något i skogen, icke velat låta de tillförende jämkningsmännen att uttaga de 16 spannland, som för Erik Matsson brista på dess kolningslott, av det överskott som befanns vara på Elian Jönssons, utan kan verkat alldeles att stanna för det Mats velat emot Eriks vilja, att föra honom ut på bergstegarna att taga fyllnaden, påstod för den skull nu Erik att få sin fyllnad hemma å Elians kolningslott där överskottet befinnes, och att bristen numera må uttagas på Mats bekostnad, som förra gången nekat däremot, medan var och en proportionaliteter betalda, så och honom pålägges förordnade jämkningsmännen att ersätta all omkostnad, som å denna påtvungna lagsökning göras måste.
Mats Eliansson svarade sig endels icke understått sig allens sådant som tycka och bevilja, utan de andra syskonens vilja och vetskap, som sina arvslotter fått i Knutsbo, såsom brodern Jöns Eliansson, systern Anders Matssons hustru i Bengtsbo och Per Elianssons barn. Sedan ock förmente sig icke vara skyldig, att avsätta åt Erik Matsson fyllnaden i dess brist, just å sin kolningslott närmast byn, där skogen genom hans besparing någorlunda tillväxt, utan honom vara skyldig att åtnöjas vad Mats honom anvisa ville, att få ersättning för bristen. De andra syskonen här närvarande, förklarade sig icke emot vara, om Erik å behörigt ställe och skifte där hans brist var, också fått sin fyllnad, sägandes vidare, att Mats bestridigt den besiktning å fädernesjorden, sökandes genom lösning att bliva inrymd på en full besittningsrätt, eller åttondels hemman i byn, varför den saken mera värd honom än dem.

Resolution: Till sin fyllnad för bristen uti de skiften närmast byn, kännes Erik Matsson berättigad, att njuta vederlag av det överskott Mats Eliansson eller dess fader å sina skiften eller hemmavid innehaft, och bör därför icke föras uti andra skiften mot sin vilja, allt för den skull skall och samma fyllnad härnäst uttagas i samma skiften på Mats bekostnad allena, och han nu jämväl betala käranden i expenser för tingssökningen 2 Caroliner.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 maj 1703

Emellan Mats Eliansson i Knutsbo å egna och dess medintressenters framlidne Elian Jönssons arvingars vägnar kärande, och Erik Matsson ibm svarande, angående jämförelse i skogen, emedan deras röjning vid senaste delningen efter Rättens resolution den 17 september 1702 observerad, när Eriks ängestycken Kolningssveden, Broängs- och Västanfallen förbigångna blivit, var emot Erik Matsson opererade sig till byte av hela delen med contraparten, och ändå i mellangift 40 à 50 daler kmt lämna vilja, på det han en gång det oroliga grannars buller undvika må, det Mats såsom ej allena ägare därav, icke samtycka vilja, påminnandes svaranden om expensers ersättning såsom utan orsak dragen uti ett klart mål inför Rätten.
Resolution: All den stund Samuel Ersson i Knutsbo, och Olof Ersson i Sörnäfde, till skäligt bifall av Erik Matssons påstående, vittnade det tillslagna ängestycket Kolningssveden, Broängs- och Västanfallen vara gamla ängar, och vid jämförelsen uti byamålet honom för äng räknade och påförda, men däremot Elian Jönssons arvingar fått röjningen under deras skogslott såsom äng därå upptagen, för den skull kan Rätten ej inse Mats Elianssons påstående om vederlags njutande i skogen emot svarandens slåtterplatser för billigt, utan bliver vad redan igenom gode män dem emellan delt är, av Rätten be-

ÄVEN PER ELIANSSON OCH HANS HUSTRU ANKLAGAS FÖR PENNINGSTÖLD

BREV TILL HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, G1, opag., 1702

Ädle och Högaktad Hr Häradshövding samt den Höglovlige Häradsrätten

Ehuru väl jag fattig en sörjande änka med denna min ödmjuka supplique och klagoskrift inför Höglovlige Häradsrätten mig besvära, huru såsom min sal. son Per Eliansson med dess hustru mig listeligen avhänt 120 daler kmt, som ock skett blev långt för detta då jag i min välmakt var, och vilka medel i mitt hushåll fanns, strax jag vid samma tillfälle, min sonhustru Kerstin Matsdotter tilltalte om ovan berörda avhända medel, dock hon med sådana ansvar: I svärmoder utsprider intet denna min orättighet, jag skall förlika Eder med ett ansenligt tröjkläde, skönt jag det aldrig fick. Icke det allenast, utan ock, där har hon lånt denne min sal. son 30 daler kmt till jordlösen, som stiger till en summa 150 daler kmt, dock jag min sonhustru fast oftare fordrat, skönt hon säger sig mig ej något ämnat. För den skull beder och bönfaller jag hos Högaktad Hr Häradshövding, att dessa penningar måtte mig tillsträckta bliva av min sal. sons efterleverska. Hemställer således uti Ädle Högaktad Hr Häradshövdingens samt Höglovlige Rättens gunstige bönhörelse med förblivande

Ädle och högaktad Häradshövdings
och den Höglovlige Rättens
ödmjuke tjänarinna

Appollonia Hansdotter

TVIST OM SKOGEN ...
(Forts. från föreg. sida)

kräftat. Dock så, att kärande parten funne sig i ängsdelningen till dess rätt prejudicerad anstår honom genom laga vägar sådant att visa, då Rätten dess käromål höra och därpå det skifta vill. I övrigt är skäligt, att Mats Eliansson för denna tingssökning består Erik Matsson i expenser 3 daler

INFÖR HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, AI:1, opag., 28 april 1702

Elian Jönssons änka i Knutsbo, hustru Appollonia Hansdotter med sonen Hans Eliansson tilltalade Per Elianssons änka hustru Kerstin Matsdotter, angående tjugo stycken sexdalers plåtar, som i badstugan skola hava varit gömda och förvarade, men Per och hans hustru tilltänkes att hava åt sig tagit, så ock om 33 daler lånta penningar ur de gamla folkens bo.
Men Per Elianssons änka och arvingar nekade enständigt, att varken hennes man eller hon tagit någon av förberörda 20 plåtar, tillståendes de lånta penningarna, dock tillbjudande dem i sin arvslott att avräkna emot det som hos andra debitorer utestå att infordra.
Resolution: Ifrån allt tilltal på de omtalte 20 sexdalers plåtar, som intet bevisas Per Eliansson och dess hustru om händer tagit hava, utan änkan enständigt nekar till, finner Rätten skäligt, att befria både änkan och arvingarna. Men de 33 daler kmt skola efterlåtas Per Elianssons änka och arvingar på sin arvskvot att avräkna och med sig innehålla.

SARA ELIANSDOTTERS ANDEL

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 maj 1703

Oppbud första gången av 1/3 av den anno 1702 den 26 augusti uppskattade egendom både i hus och jord, värderad för 1395 daler 2 1/2 öre kmt uti Bengtsbo, som Jöns Persson i Knutsbo med hustrun Kerstin Matsdotter den 27 dennes för 465 daler 1/2 öre sålt och upplåtit svågern och brodern Anders Matsson i Bengtsbo, på det sättet, att Anders där emot lämnat sin hustrus del i Knutsbo, bestående av hus och jord för 823 daler 23 1/2 öre, och resten med kontanta penningar 181 daler 8 1/2 öre kmt, varigenom både byte och köp evacursera.

ERIK MATSSON BEGÄR NY REV ÖVER HEMMANET

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 april 1701

Erik Matsson begärande få njuta rev och jämförelse med sin farbroder Elian Jönsson, över hemmanet ibm, emedan han fruktar sig mindre innehava, än efter arvsrätten honom tillkomma bör, tilltalandes honom jämväl om tvenne ängestegar, uti Tusjödammen eller Hyttesveden, som han fuller någon tid tillbaka hade satt sin faderbroder i pant för 14 daler kmt, men samma penningar honom återställt, och brukat tegarna i fyra år.
På Elian Jönssons vägnar inställde sig sönerna, Hans och Mats Elianssöner, vilka invände käranden innehaver sin fulla rätt i hemmanet, så att någon jämförelse dem emellan intet skall behövas och nödig vara, helst när han betänka vill, att han sålt någon äng till sal. direktören Gripenmarck under Askö, och Elian Jönsson av utmarken något mera röjt och intagit än han, varutinnan käranden icke må pretendera insteg jämte honom, och hans arbete sig åtägna. Vad ängestegarna uti Hyttesveden angår, uppvistes därpå köp- och fastebrev av den 21 april 1675 och den 10 januari 1678, lydande, att Erik Matsson, hustru Elisabeth Eriksdotter och Anders Matsson sålt sina delar därsammastädes för 47 daler kmt, vilket givit Elian Jönsson och dess söner orsak att låta reva tegarna på sig, när allmän jämkningsrev i förleden höstas gick över hela socknen, ty ehuruväl Erik Matssons hustru en gång lagt ifrån sig 14 daler hos dem, och sedan sig ängestegarna åtägnat, skall han likväl därmed icke vara förnöjd efter brevets innehåll, utan för sådant förfarande hava orsak att klaga över Erik Matsson och begära, antingen att få sina fulla penningar igen, eller att bliva vid jorden, och njuta köpet tillgodo.
Erik Matsson och dess hustru nekade sig ängestegarna sålt hava, utan för 14 daler pantsatt, bestridandes köpebrevet alldeles, och nekandes det av sig utgivit, eller med bomärke befunnet vara, utan det bomärke som under satt är, av någon annan vore ritat, och brevet falskt, påståendes därför jordetegarna att få behålla utan påtal, som han dem i fyra år nyttjat, sedan han förut de låntagna penningar 14 daler kmt åter levererat. Eljest hade Elian Jönsson och dess söner låtit stämma Erik Matsson angående utlösen ur hemmanet, varpå han svarade sig hava besittningsrätt, och utgiva kolskatt 3 stigar 1/3-dels korg, vill och lagligen sig försöka med Mats Matssons arvingar om inlösen av deras del, om han således kan komma till högre jordetal, emellertid uppvisades Lagmansrättens confirmation uppå Häradsrättens fasta av den 6 november 1677 och 3 oktober 1690, över hans jord i Knutsbo av den 4 december 1694. Och Högvälborne Herr Landshövdingens den 16 februari 1697 givna order, att bliva handhavd vid den rätt samma fastebrev honom tillägnar.
Resolution: Den rev och jämförelse, som Erik Matsson med sin faderbroder Elian Jönsson begärer njuta, kan honom skäligen icke förvägras, utan i förmåga ev det 4 Cap Byggbalken härmed beviljas, och må förrättas genom länsman Johan Girs, revkarl Jöns Andersson ifrån Grådö i Hedemora socken, Anders Eliasson i Östanbyn och Lars Ersson i Björsjö, vilka dock därvid i akt taga, att vad endera av dem åt andra försålt eller bortbytt, kommer densamma till avräkning uppå dess lott, och emot det som endera av utmarken uppröjt, njuter den andre jämngott av utmarken, och så länge det finnes, icke stiger in uti den andres arbete, likmätigt 41 Cap Byggbalken, ej heller sedan, på annat villkor än emot betalning för resten och arbetet.
Vad de påtalte tvenne tegar uti Tusjödammen eller Hyttesveden kallad angår, så emedan Erik Matsson enständigt nekar sig på dem någonsin något mera hava uppburit, och ej heller dem sålt eller brevet underskrivit, och med sitt bomärke bekräftat, utan pantsatt dem emot berörda 14 daler, var emot Elian

(Forts. nästa sida)

MATS ELIANSSON OCH ERIK MATSSON TVISTAR OM EN ÄNG

KLRD, 47, f 793, 13 okt 1703

Erik Matsson i Knutsbo har ock instämt Olof Matsson och Mats Eliansson ibidem för en teg av 7 1/2 spannland, som Olof Matsson har i år slagit och bärgat undan Erik Matsson uti änget, som de ömsom kalla Kärret och Hyttdammen.
Olof Matsson beviste, att detta stycket har Olof Matssons fader Mats Matsson pantsatt till Mats Eliansssons fader Elian Jönsson, och nu Olof Matsson igenlöst samma sin faders bortsatta panteteg av sonen Mats Eliansson. Därför säger Olof Matson, har han intet till att göra med Erik Matsson. Han har slagit sitt och inte Erik Matssons stycke.
Erik Matssons hustru vänder så sin talan till Mats Eliansson, och frågar honom, huru det kommer till att han tager av Olof Matsson penningar för det stycket, som Mats likväl visste, att hans fader Elian Jönsson hade i livstiden tillförne bortbytt till Erik Matsson, och vilket stycke för den skull blivit Erik Matsson pårevat anno 1701 den 19 september, när Häradshövdingen själv tillika med nämndemännen Hans Matsson i Risbyn, Daniel Matsson i Olofsbo och revkarlen Erik Andersson ifrån Brunna i Hedemora socken voro i byn, och med ett änteligt slut efter mycket arbete, skilde alla dessa parter åt uti alla deras ägotvister, där emot Mats Eliansson så snörrätt nu handlar.
Rätten fordrade härpå fram det påberopade 1701 års den 19 december fattade jämknings- och förlikningsinstrumentet grannarna emellan. Så fanns då, att Erik Matsson, Jöns Persson och Elian Jönsson hava det först såsom parter underskrivit, och sedan där inunder Häradshövdingen och nämndemännen såsom vittnen däröver.
Resolution: Alldenstund för den skull Mats Eliansson så dristigt därutinnan handlat haver, i det han utan communication med Erik Matsson, vilken han visste detta stycket emot, fadern gjorde byte med honom i en kålgård eller tomt görandes var, går åstad och tager penningar för samma stycke, Erik Matsson intet vederlag i stället givande.
I avseende härtill ansågs han efter det 12 Cap Jordebalken med 3 daler smts bot, och att hålla Erik Matsson skadeslös på det sätt, att han av sitt eget skall giva Erik Matsson 7 1/2 spannland någon annanstädes, och förnöja honom dess inevarande års gröda, så mycket nämligen, som kunnat vara på dessa 7 1/2 spannalnd, som Olof Matsson av Mats Eliansson igenlöst haver, och Erik Matsson för detta pårevade varit.

ERIK MATSSON BEGÄR ...

(Forts. från föreg. sida)

Jönsson och hans söner honom intet övertyga gitte, antingen mera än 14 daler hava uppburit, eller tegarna sålt, utan beropar sig på köpebrevet, som icke bevisas honom hava ritat sitt bomärke under det, och Elian att 14 daler sedermera emottagit, och därvid i fyra år, som Erik Matsson tegarna slagit, stilla legat, och honom i possessionen lämnat, vilket så vida han utlagorna därför gör, är 1677 års Placat emot skattskyldig jords revning likmätigt, ty må jämväl dessa tegar revas in på Erik Matsson, och han såväl därutinnan vara Elian Jönssons åtal fri, som angående dess och samtliga grannars påtalte utlösning, emedan Erik Matsson haver för sig Lagmansrättens fasta av år 1694, och Högvälborne Herr Landshövdingens resolution, som honom vid sin egendom därsammastädes beskydda och handhava.

DISKUSSION OM PER ELIANSSONS ARVEDEL

KLRD, 55, 706v, 2 maj 1707

Emellan Mats Matsson för sig och svägerskan pigan Anna Persdotter i Knutsbo å den ena, Mats Eliansson ibidem å den andra sidan, vice versa kärande och svarande, resolverades, all den stund nu en förening om Per Elianssons arvingars börd, Mats Matssons och pigan Anna Persdotters jordedelar i Knutsbo på Tinget den 17 september 1702 träffad var, att Mats Eliansson samma del mot avrad så länge nyttja och behålla skall, till dess Anna myndig vorden, då dessa parter sins emellan om utlösningen och var sin ägandeförmån stiga må. För den skull och emedan berörda lösning med Rättens dom stadfästad finnes, havandes Mats Eliansson, Per Elianssons arvingar i avräkning på även deras kontingent och anpart uti vad de till sin fadermoders skötsel årligen förskjuta bort. Så bliver Mats Eliansson därvid så länge och till dess bibehållen under förr sagt villkor, skulle avraden för jordedelen belöpa högre än skötseln, bör Mats Eliansson, efter gode mäns omprövande, eller ...

KLRD, 55, f 729, 4 okt 1707

I anledning av en uppvist Lagmansdom, publicerad å Falu rådhus den 25 passato, och likmätigt Mats Matssons i Knutsbo anhållande, blevo länsmannen Zachris Aronsson, nämndemännen Erik Andersson i Brunna och Per Hansson på Hyttan constituerade, att i denna höst undersöka, huruvida avraden uti Mats Matssons hustrus och dess systers jordedel i Knutsbo, som Mats Eliansson ibid brukar, kan vara emot deras kontingent och anpart i den skötsellön åt modern, vilken Mats Eliansson härtills för dem betalt, eller något överskjutande, eller något brister, likvidera tillika däröver berörde parterne emellan, alldeles på sätt och vis som Lagmansdomen föreskriver, jämväl ock dessutom beprövandes om någon kört fäna in på den andres åkerskiften, då sådant rättas bör.

KLRD, 65, f 995v, 5 maj 1712

Tvistade Mats Eliansson i Knutsbo med Mats Matsson därsammastädes om inlösen av hans hustru Malins och svägerskans Anna Persdotters, sina brodersdöttrar, delar, som de efter sin fader Per Elianssons frånfälle ärvt efter deras farfader, Elian Jönsson och modern Appollonia Hansdotter, efterlåtandes fuller Mats Matsson bemälte hustrus faderbroder Mats Eliansson att lösa svägerskan Anna Persdotters del, som han begynt handla om, och med kvittens av den 28 nästlidne april, visar sig hava utlagt 160 daler uppå, och resten till Pålsmässan lovat erlägga, påståendes sin hustrus del för henne åt bägge deras barn behålla. Om icke Mats Eliansson åtnöjas vill, densamma emot avrad på behagelig tid att bruka, men till honom åter avstå när så påfordras och omtränges. Varandes efter bägge sidors utlösta stämningar av varannan vedergällning för orsakade expenser fordrade.
Varöver dem sådant utslag meddelas, att all den stund förordningen av den 10 maj 1693 är därutinnan tydlig och klar, det bör intet hemman i denna landsort klyvas uti ringare än åttondelar, havandes framlidne Elian Jönssons i Knutsbo ägda jord och fasta egendom därsammastädes, intet mera innehållit, än därav gått årlig kolränta 3 stigar 1 1/4-dels korg, varifrån allaredan för detta en systerdel av 205 daler 5 1/2 öre kmts värde, genom byte är avskild och söndrad vorden, så att mer nu lärer skäligt vara, än en åttondel vid pass, som räntar 3 stigar 1 korg kol, och allenast en besittningsrätt medförer, den Häradsrätten tvärt emot förordningen ingalunda tillåta kan uti mindre att styckas, skönt än bägge de stridande parterna uppå var sitt ett hamman uti en by äro boendes, och sina åkrar och stycken var och med annan liggandes hava. Utan prövar skäligt, att Mats Eliansson jämlikt Kungl. förordningen av år 1693 den 10 maj, befogad är att hålla det tillsamman okluvet, som

(Forts. nästa sida)

DISKUSSION ÄVEN OM JÖNS ELIANSSONS ARVEDEL

KLRD, 61, f 657v, 26 sept 1710

Företogs nu vice versa instämd sak emellan Jöns Persson och Mats Eliansson i Knutsbo, angående det Jöns Persson påstår, att få till Mats systers, hustru Sara Eliansdotter, av henne och dess man Anders Matsson inbytta jord i Knutsbo, som vid arvsskiftet under brodern Jöns Eliansson för 101 daler 1 öre kmt tilldeltes, av bemälde Mats där inhandlad, att han Jöns Persson må kunna komma till en full femtedel av Elian Jönssons efterlämnade hemmansdel i Knutsbo, på det en jämn fördelning dem emellan bliva må, både i utlagor och jordetal, för desto bättre riktighets skull så väl vid det ena som det andra, ty att de brutna talen både i jordjämkningen och utskylderna, antingen till Krono rotesoldaten, och vad mera, en stor oreda orsaka och medföra. Besvärade sig ock Jöns, att Mats Eliansson åtägnat sig och genom många dagars tid förgången upphägnat 1 snesland av Gruvåkern sedan det plöjts och till såning beretts. Varöver så Mats Eliansson sig förklarat hade, att hans besittningsrätt hotad blev, och han icke fullsädes varde, där han åt Jöns någon del till fyllnad i en femtedel giva skulle, utav den jord han ifrån brodern Jöns Eliansson inlöst, och alltså icke kan sätta sig på det hala, samt bringa sig i äventyr, att bliva alldeles utträngd av sitt fädernehemman för Jöns, och hans gjorda bytes skull med systern, sal. hustru Sara Eliansdotter. Och ifrån det omtalda sneslandet i Gruvåkern, skall Mats själv om våren hava utlagt till Jöns Persson, men han icke velat hans upphägnad att ..... och sätta, utan fortfarit med åkerbruket, och sett Mats hade levererat sin broder Jöns Eliansson fulla köpeskillingen för dess jord i Knutsbo, vilket Mats skäligt hållandes, steg till utfå förbenämnde snesland av Gruvåkern, den Jöns utan fog tycktes sig tillägna.
Resolverades och avsades, att ehuruväl till en god, jämnad och riktighet uti alla utskylders erläggande, så väl som vid jordedelningen dessa intressenter emellan lända skulle, om Jöns Persson finge jämte Mats Eliansson inlösa utav broderns Jöns Eliansons jord fyllnaden uti en hel femtedel av Elian Jönssons hemmansdel i Knutsbo, så kan dock likväl Rätten icke finna skäligt, att absolut bevilja till Mats Eliansons rätts förmenande och förfång uti besittningsrättens förminskning för honom, och så att han sedan skulle råka uti äventyr att själv befara utlösning, och att bliva trängd av hemmanet, i mangel av fullsädes varande, utan må för den skull först av befallningsmannen, häradsskrivaren, eller någon annan god man som därpå förstånd haver, en viss uträkning göras och författas, som utvisa kan huru mycket kolränta Mats Eliansson av sin egen brodersdel i Knutsbo och Jöns Elianssons inlösta jord årligen erlägga bör, varav man sedan skatta får, om han genom Jöns Perssons ansökande varde mera av intrång lidandes uti besittningen, eller ej, sedan vill Rätten meddela parterna ändeligt ett utslag härpå.

(Forts. nästa sida)

DISKUSSION OM PER ...

(Forts, från föreg. sida)

nu kvar är, och för den skull lösa må, ej allenast Mats Matssons svägerskas, hustru Anna Persdotters andel, som han begynt handla haver och 28 nästlidne april levererat 160 daler kmt uppå, med löfte att betala resten till nästa Pålsmässa, den ock Mats Matsson godvilligt honom till inlösen upplåter, utan jämväl och den andra sin brorsdotters, Mats Matssons hustrus Malin Persdotters anpart, och henne med sin man pliktig lösa och betalning för densamma utav faderbrodern Mats Eliansson emottaga, den Mats Eliansson hel och hållen uti en summa på en gång prestera måste, och i mellantiden en skälig avrad giva.

DISKUSSION ÄVEN OM JÖNS ELIANSSONS ARVEDEL

(Forts. från föreg. sida)

KLRD, 63, f 781, 25 sept 1711

Till följe av Rättens fällda dom den 27 september 1710, inlade nu Jöns Persson i Knutsbo befallningsman Carlbohms den 26 nästlidne augusti författade beräkning, som utvisar Knutsbo-intressenternas var för sig utgörande skatt på halva hemmanet, varav ses, att Jöns Persson med den av sin svåger Anders Matsson i Bengtsbo och dess hustru inbytta delen är fullsutten vorden, görandes därför i årlig skatt något över 3 stigar 1 korg, men av Mats och Per Elianssöners tillika med 4/5-delar utav Jöns Elianssons ärftligen tillfallna jord och arvsrätt, går årlig kolränta 3 stigar, 1 och 13/15-dels korg, påståendes efter utverkad stämning Jöns Persson, nu ävensom å hösttinget i förledet år 1710, att få in till den inbytta hustru Sara Eliansdotters jordedel, inlösa en femtedel utav Jöns Elianssons tillfallna arvspart i Knutsbo, som under arvsskiftet anno 1702 den 26 juni till 101 daler 1 öre kmt uppskattad vart, således att komma till en full femtedel utav Elian Jönssons efterlämnade hemmansdel i Knutsbo, för riktighet och en jämn delnings skull, dem bägge emellan både uti jordetalet och alla Kronans så väl extra som ordinarie utskylder och soldathållet.
Klagandes för det andra, att Mats Eliansson hade avverkat och åtägnat sig i olaga tid, utan föregången uppsägelse, 1 snesland eller någon del av Gruvåkern.
Fordrandes för det tredje, vedergällning för utlagor, vartill en fullkomlig femtedel emot Mats alltsedan 1702 utgjort, men av jorden 1/5-part icke innehaft utan fyllnaden nu söker, jämväl ock för det fjärde, omkostningar.
Var emot Mats Eliansson håller sig fast vid arvsinstrumentet och Rättens dom av den 17 september 1702, som inlösningen av Jöns Elianssons andel honom allena tillägna skola, den han jämväl både för bördsrätten och besittningens trygghet står oruckligen till godo att njuta emot Jöns Persson, dessutom fullsutten och utom börd varande.
För det andra, Grönåkern, invänder Mats sig långt för detta haver bort under händer få, och sig ingen orätt haver gjort Jöns, som ingen penning för samma åker betalt, och det han i fyllnaden i femtedelen vinna skulle, ändå intet mer än 18 bandland borde få till.
För det tredje, vedergällning i utlagor, skall han dess mindre av Mats kunna skäligen fordra, som han allt intill förra året berörde 18 bandland skall hava brukat, uppteendes länsman Gagners, samt Hans och Daniel Matssöners attest av den 23 hujus, att de igenom hemmanets upprevande intet annat funnit, än Jöns innehade 26 snesland 4 bandland över fulla femtedelen, men säkrare prov göras kunna, genom hela Elian Jönssons hemmansdels upprevande.
Förmenandes Mats Eliansson sig bättre fog hava till att fordra vedergällning för omkostningarna än Jöns Persson.
Resolution: All en stund ännu ovisst är, om Mats Eliansson den till sig få inlösa broderns Per Elianssons barns fädernes arvejord, med vilken han fullsädes bliva kunde, men dessutan intet är, ty han till förminskning och förfång i dess brukningsrätt och besittning, Rätten icke tillstädja Jöns Persson, som dessutom fullsutten är, inlösa till någon del av Jöns Elianssons anpart, Mats till äventyr och befarande att så bliva trängd ur sitt fädernes hemman, utan prövar Rätten skäligt, att bärga Mats ifrån detta Jöns tilltal och ansökning, och låta Kronans befallningsman eller Häradsskrivaren, til att göra dem emellan en viss uträkning på utlagorna och soldathållet, huru de uti ett sådant efter broders- och systerdelen rätteligen participera, och det utgöra böra.
Grönåkern anbelangande, så i fall

(Forts. nästa sida)

DISKUSSION ÄVEN OM JÖNS ...

(Forts. från föreg. sida)

Jöns ej skulle åtnjuta det allaredan gjorda provet, och tro eller finner sig ej fullleligen hava utbekommit hustru Sara Eliansdotters tillbytta systerdel, så lämnas honom fritt, att begära ett nytt rev och prov över hela Elian Jönssons hemmansdel.
Om utskylderna, som Jöns säger sig till en fullkomlig femtedel, och över det nuvarande jordetalet från Elians hemmansdel haver betalt, förordnas länsman Gagner med Hans Matsson och Daniel Matsson i Nybyn parterna emellan detta att likvidera. Vidare för det tredje, det vite för den av parterna, som sig icke under likvidationen inställer, då han därtill kallad och manad bliver, eller å annat sätt därutinnan hinderlig är. I mellantiden uppskjuter Rätten sitt betänkande över Jöns gjorda pretention uppå expenser.

MATS BEHÅLLER FÄHUSET

KLRD, 53, f 681, 17 maj 1706

Med lag och Husesynsordningen prövades skäligt, att giva Mats Eliansson i Knutsbo företrädet framför brodern Jöns Eliansson i Jönvik, till det fähusets inlösen och behållande, som Jöns givit modern 30 daler för, vilket han från Knutsbo till Norrnäfde överföra vill, som dock icke ske bör, utan skall Jöns Eliansson taga sina 30 daler igen, som Mats till den änden hos modern inlagt haver, och behåller alltså Mats samma fähus vid hemmet kvar, på den jord varå det byggt är.
Vilka 30 daler Jöns förmodligen till sig allaredan anammat, efter han på Tinget icke inkommit, utan genom Johan Hansson i Skäggebo sin frånvaro utsäktat.

JÖNS ELIANSSON MÅSTE GE STOCKAR TILL ÄLVBRON

KLHA, VI, AI:3, opag., 26 april 1715

Uppå länsman Peter Gagners klagan över Jöns Eliansson i Jönvik, Garpenbergs socken, som brukar jord och äger en hemmansdel i Norrnäfde, för 1713 och 1714 års lagmanspenningar han på sig dragit, och i behörig tid icke utlagt, stående jämväl till rest för tiljor till älvbron på sin andel åren 1712, 1713 och 1714.
Förklarade sig hans son Olof Jönsson å faderns vägnar under dess sjukdom, att han under uppbördsstämman i Rembo tillbudit betala lagmanspenningarna, men förmenar brostockarna böra utgivas efter matlagen, och alltså sin fader vara fri, som bor i Jönvik, men i Norrnäfde och denna socken intet hushåll eller matlag haver, helst som han ändå måste hava bropenningar, som fordras av honom då han kommer resande.
Varemot länsman det inkast gjorde, att i nästlidne februari månad under uppbördsstämman voro bägge åren förflutna, för vilka fordras lagmanspenningar till rest stämda, och alltså långt över tiden, å vilken de erläggas bort. Så ock bropenningarna utav honom här till dess fordrade, av orsak han inga tiljor levererat, som utav hemmanen och underliggande skog erläggas böra, och när det sker och fullgjort vara kan han slippa tungan av bropenningarnas utläggande. Men emedan detta här intills i rättan tid icke skett, påstod han plikt över Jöns Eliansson för tredska och motvilja.
Resolution: Denne Jöns Eliansson, som både med lagmanspenningarna uti tvenne år och med brotiljorna i trenne år resterar och tillbakastår, ändock han mer än någon annan där ifrån sig icke ursäktar, och sådana utgifter undgå kan, förklaras härmed skyldig, icke allenast att betala de återstående lagmanspenningarna, samt framskaffa de trenne tiljorna till midsommaren allra sist, vid en daler smts vite. Och dessutom för den här tillbevista tredskan och dröjsmålet i klareringen av bägge sorterna, böta sina 3 daler smt.

MODERNS SKÖTSEL OCH TVIST OM ARVET EFTER HENNE

På de följande sidorna återges syskonens uppgörelse om moderns skötsel och om arvet efter henne. I en stämningsansökan till Häradsrätten år 1708 på svågern Anders Bengtsson i Gisselbo, skrev Hans Eliansson bl.a. följande:
..., att jag hos mina föräldrar i 28 år tjänat dem till godo, allenast 2 hela och 2 halva år hos min mormoder hustru Brita Matsdotter i Björsjö tjänstgjort, ...
Brita Matsdotter i Björsjö är dotter till Mats Ersson i Gisselbo. Hon var i Björsjö gift med den äldre Erik Matsson som dog 1653. Eftersom Appollonias patronymikon är Hansdotter, måste Brita Matsdotter tidigare varit gift med en Hans, var de varit bosatta är dock okänt. Appollonias och hennes systers i Gräntse innehav av ärvd jord i Rensbo gör dock denna by tänkbar som Hans hemby.

OM ERIK ELIANSSON

KLRD, 25, f 1070, 6 juni 1689

Föreställdes Brita Hindersdotter, född i Bjursjömoren, som låtit sig mökränkas och avlat barn med drängen Erik Eliansson i Knutsbo, hos vilkens far Elian Jönsson pigan tjänat. Drängen är nu död som slätt intet efter sig lämnat har, ty han var en dräng av 22 eller 23 år, och aldrig varit utur sina föräldrars bröd, som ännu bägge leva. Brita sade sig vara kränkt under äktenskapslov, det föräldrarna sade icke vara tillrått för sig. Länsmannen Olof Ersson i Näfde omtalade, att drängen har sig utlåtit för honom och andra, att om han kunde få råda sig, ville han gärna äkta pigan, men finge ej för sin mor.
Resolution: Efter drängen haft kärlek till pigan, beviljades nu fadern att böta för honom, och behålla där emot drängens kläder. Item hjälpes konan i kyrkan, så ock förskjutes födan åt barnet.

MODERNS SKÖTSEL

KLRD, 55, f 706, 2 maj 1707

Förklarade sig Johan Larsson i Gisselbo med svågrarna Mats och Per Elianssöner i Knutsbo om svärmoderns Appollonia Hansdotters skötsel, allt till denna tiden förenta vore. Men av Hans Eliansson i Gisselbo fordrade han det till rätt ståndande, och utlovade fodret för åren 1705 och 1706, samt för år 1703 3/4 tunna säd, dito av Jöns Eliansson i Jönvik trenne års foder samt för 1705 och 1706 3/4 tunna säd, så emedan berörde Hans och Jöns Elianssöner till sådan återstod icke neka kunde, bliva de pålagda både föda och fodret till Johan Larsson, deras moder till skötsel hos sig havat, ofördröjligen att betala. Ytterligare avsades efter hustru Appollonias och mågens, berörde Johan Larssons eget samtycke och anbud, det söner och döttrar i stället för höet som utlovats å arvsskiftet den 26-27 juni 1702, vardera sonen 2 och vardera dottern 1 lass, födan efter år varit given, nämligen sönerna var för sig 6 daler kmt, och sammaledes döttrarna å lika sätt proportionaliteter 3 daler kmt. Jämte säden som förr lovad är 6 fjärdingar för sonen och 3 fjärdingar för dottern. Härvid uppviste Johan Larsson en förteckning, vartill de 59 daler, 12 öre kmt, som svärmoderns hustru Appollonias döttrar honom levererat, när hon den 12 juni 1703 i hans hus sig till skötsel ingav, nämligen för en svart klädeströja 10 daler, arbetslön 1 daler, ... (uppräkning av utgifter) ..., vilka räkningar efter Johan Larssons flitiga begäran antecknades, och så framt hustru Appollonia densamma gillar och godkänner, så hava hennes moderarvingar framdeles ingen efterräkning eller utfall därpå att göra, dess förutom förordnades nämndemännen Olof Larsson och Johan Andersson, emedan hustru Appollonia haver att uppteckna vidare, och beskriva vad förmåga uti lösöre hon hos mågen ännu haver, på det därom framdeles arvingarna emellan ingen tvist uppkommer.

SKRIVELSER TILL HÄRADSRÄTTEN

FRÅN SAMTLIGA ARVINGARNA UTOM JOHAN LARSSON I GISSELBO

KLHA, VI, G2, opag., 28 april 1710

Specifikation uppå hustru Appollonias helg- och söckenkläder, nämligen med mera:

Tvenne gröna klädeskjortlar, 1 grön av fris dito, en röd klädes dito, en svart (gårs ?) kjortel, och en svart dito av (rask ?).
Och sammaledes tröjor efter föreskrivna kjortlar för var och en.
Dito tagit och njutit uti döddagar till sitt bästa och nytta en halv humlegård emot Mats Eliansson, varav hon fulleligen uppburit 2 lispund humle årligen.
Dito son Mats på det föresatta sädesunderhållet för modern, är levererat för år 1710 trenne halvspann säd, och en Carolin penningar.
Där Johan Larsson påstår sig hava fått slem säd, är det ej i sanning, helst Mats Eliansson kan däröver inskaffa vittnen. Alldenstund hon köpt trenne tunnor säd, som Anders Matsson i Södernäfde till henne förde, dito tvenne tunnor råg, här vid Avesta uppköpt av bönder, och låtit dem föras på lass hädan ifrån, till henne i Gisselbo, av Lars Ersson och Anders Bengtsson ibidem, 1 tunna vardera.
Modern själv tagit av sonen Mats 13 mark kopparmynt, sedan lät hon bygga en kopparkittel här vid bruket, och gav i arbetslön 9 mark.
Dito en järnstör för 2 daler.
Dito Mats betalat 3 band kornsäd i Liende à 12 öre bandet, bliver 1 daler kmt.
I anledning av det köp, att hustru Appollonia sålde stugan, som var värderad för 80 daler kopparmynt till Olof Matsson i Björsjö för 68 daler, gav alltså 12 daler köp på det bästa huset åt en utan skyldskap. Varöver Mats tycker sig desto bättre preference hava till lindring i köpeskillingen för de husen, som mycket sämre äro, helst han är sonen.

Specifikation uppå de persedlar, som sal. Elian Jönssons sal. käre hustru till sig tagit efter sin käre mans död, nämligen:

Uppå åkern fick hon, året efter hans död, 18 skylar god och ren råg, och korn 3 skylar.
Sal. hustru Appollonia till sig tagit utom lott följande, nämligen 1 ko Blomstergås, 1 ko Köenmark, 1 kviga Sonnegås, tvenne får, trenne getter, Skällgeten, Knustuppo, Toppsocka, 1 killing Vitsippa, ett ungt svin, varmed hon var förnöjd.
6 tunnor råg, 1 1/4 tunna korn.
Dito i koppar tagit 2 lispund.
En silverbägare om 8 lod à 10 mark, lodet bliver 20 daler.
En säng uppbäddad således, 1 dyna, 1 ny fässing, tvenne stora bolstrar, tvenne lakan, 1 fårskinnsfäll 1 nytt åkläde, 1 handkläde, 1 förlåt och ett mässingsbäcken.
Dito av husen till sig tagit följande:

Vardagsstuga med bord och bänkar och tvenne sängar, hålles vid makt av sonen Hans	80 daler
Ett stolphärbre, hålles vid makt av sonen Mats	35 daler
Ett nytt fähus	35 daler
Ett foderlider på Backen	18 daler
En gammal bod med portlider och port	40 daler
En bod med ett redskapslider under den gamla stugan, hålles vid makt av mågen Johan Larsson	25 daler
Uti kontanta penningar tilslogs modern närskrivna debitorer, som gör till en tredjedel, nämligen:	
Erik Andersson i Kyrkbyn	10 daler
Lars Larsson i Knutsbo	25 daler
Erik Persson ibidem	6 daler
Per Olsson i Rembo	15 daler
	283 daler

Till hustru Appollonias föda:
Så mycket hon av jorden och dess brukande avstått till barnen, är

(forts. nästa sida)

FRÅN JOHAN LARSSON I GISSELBO

KLHA, VI, G2, opag., 28 april 1710

Ädle och Högaktad Herr Häradshövding samt den Högaktade Lovlige Tingsrätten

Emedan som jag undertecknad tillika med min hustru är inför den Ädle och Högaktade Lovlige Tingsrätten nu citerad av våra svågrar och svägerskor, systrar och bröder, att svara dem till det arv, som de förmena sig hava att pretendera efter vår sal. svärmoders dödliga frånfälle, vilken avled pingsttiden 1709. Påståendes, att vi skola ifrån oss leverera de lösören, som efter henne skiftats. Ty föranlåtes jag i ödmjukhet att lämna detta till en förklaring, och ödmjukeligen andraga några skäl, som jag förmodeligen hoppas vara giltiga, till bibehållande av de lösören, som min sal. svärmoder mig och min hustru donerat och förärat för vår gjorda tjänst och skötsel på hennes ålderdom, vilket bifogade testamentsskrivelse vidare utvisar, havandes för tjänst på 5 års tid vad vi bekommit och väl njuta. Skulle till äventyrs mina svågrar och svägerskor hårt påstå, att alltså erhålla de lösören som finnas, då beder jag ödmjukeligen, att mig måtte bestås skötsel efter lag för 5 års tid, som jag och min hustru för henne dragit stort besvär, varemot de andra syskonen ej haft det ringaste besväret, utan där emot vist sig tämligen ohövliga. De lösören länsman och nämndeman Johan Andersson i Norrnäfde uppvärderade, så var det intet stort värde, utan den ena stora kistan för 3 daler kmt bekom min hustru för sitt besvär vid förledne 1708 års höstting vid Brunnbäck, och den andra kistan bekom hennes andra dotter Anders Hanssons hustru i Rensbo, förutom en gammal fris kjortel, en gammal rött tyg kjortel, tvenne gamla klädeströjor med annat smått. Även och till Anders Matssons hustru i Bengtsbo en grön klädeströja och Per Erssons änka i Gisselbo en stor tröja. Mågen gav hon ett gammalt skåp på sitt yttersta. På det viste är mesta delen kvar, dock kan jag ej förvägra vad hon i sin livstid behagade giva sina barn. Vad vidkommer de persedlar, som hon min hustru förärt med 14 daler 16 öre penningar, förmodar jag ödmjukeligen att de bestås, i lika måtto äro de 4 daler rest på de 59 daler 12 öre mig eftergivna, som 1707 års domar innebära, dessutom har jag att fordra för de tvenne sista 1708 och 1709 års skjuts till kyrkan à 4 Caroliner gör 15 daler kopparmynt.
Den säden, som svåger Mats Eliansson i Knutsbo till min sal. svärmoder för 5 år sedan borde giva, nämligen 3 halvspann till skötsel, påstår jag även betalning för, så väl som för 1 1/2 spann säd och 2 Caroliner penningar för 1709. Item av Jöns Eliansson för 1708 en kappe säd och 1709 3 halvspann säd och en Carolin, samt av Hans Eliansson för 1705 en halvspann, för vilket allt jag ödmjukeligen påstår betalning, alldenstund jag fött henne i döddagar, och de andra syskonen bestodo henne efter dom. Såvida som ej mer stod igen av det sista skötselåret än 5 veckor, ty bör även mina svågrar ej neka den utlovade säden och penningarna. Dessutom vad jag kostade på begravningen påstår jag även vedergällning för, nämligen till Högvördige Herr Kyrkoherden 18 daler, till kyrkan och de fat-

(forts. nästa sida)

FRÅN SAMTLIGA ARVINGARNA ...

(forts. från föreg. sida)

avsagt och slutet med barnens goda vilja således, nämligen att var och en skall giva årligen så länge hon lever, 6 fjärdingar spannmål, tvådelarna i råg och tredjedelen i korn eller malt, som hon åstundar och vill hava. Uti en sådan utgift tillkommer i lika måtto halvparten vardera dottern.

Samtliga sal. Elian Jönssons
arvingar uti Knutsbo,
undantagandes Johan Larsson
i Gisselbo

tiga 13 daler, till Herr Capellanen 3 Caroliner och för besökningen 1 Carolin, till klockaren 1/2 Carolin, råg 13 daler, malt 10 daler kmt, som gör tillhopa förutom kistan och knapparna 64 daler 14 öre kmt.
Det är fuller något lösöre av husgeråd i behåll, såsom kopparkittlar av vikt 2 lispund, vilka jag gärna tillåter mina svågrar och svägerskor få byta proportionaliter. Enär de först förnöjt min fordran med begravningsomkostnaden, samt för det besvär och omsorg jag och min hustru dragit för min svärmoder i denna svåra tid, och i övrigt beder jag ödmjukeligen, att mina svågrar måtte ersätta mig för expenser och omkostnad.
Varmed jag nästavvaktande av en gunstig resolution förbliver

Den Ädle och Högaktade Lovlige Rättens

ödmjukaste tjänare

Johan Larsson i Gisselbo

Ödmjuk memorial och förklaring uppå vår sal. moders, hustru Appollonia Hansdotters kvarlåtna egendom, som vi samtliga barnen oss emelan delat, och finnes härunder infört, huruledes därmed förhåller, vilket vi ödmjukeligen beder den Högt aktade Tingsrätten täcktes detta överse, nämligen:

1) Vad min sal. svärmoder hustru Appollonia anbelangar dess leverne uti sina gamla år, så har hon varit uti Knutsbo uti sina egna hus boendes hos Mats Eliansson 2 1/2 års tid sedan hennes sal. man död blev.
2) Levde sal. gumman uti dessa år uppå sin arvssäd, som hennes söner borde henne giva ifrån midsommar till Michaeli tid, men som hon det icke av sina söner bekom på det året, ty måste hon nödgas att begiva sig därifrån till måg Johan Larsson och sin dotter i Gisselbo.
3) Till ett ödmjukt svar uppå en häst, som min svåger vill mig påbörda hava bekommit, så haver Anders Matsson i Bengtsbo fått, som Olof Eriksson i Södernäfde och Samuel Ersson o Knutsbo, som var med uppå bytet (vittna).
4) Vad den silverbägaren, som de vilja mig även väl påbörda, så haver sonen Jöns Eliansson själv emottagit av sal. moder.
5) Angående stolphärbret, som var värderat för 35 daler, haver son Mats Eliansson givit åt sin sal. moder 19 daler 12 öre kmt, som finnes i domen kvitterat, och ännu haver sonen Mats inne med sig både stolphärbret och 15 daler 20 öre, som han kommer nu och kräver mig för, som han borde få en behörig näpst för en sådan osanning han framförer för den Lovlige Tingsrätten.
6) Ändock ett härbre och portlider som stod inne på gården, vilket var värderat för 45 daler kmt, som ännu kvar är vid Knutsbo, det jag aldrig haft rätt nytta av.
7) En foderbod, som är värderad för 18 daler, som ännu även väl finnes kvar vid Knutsbo.
8) Item ett som kallas humligårdslider, som var värderat för 25 daler, men haver jag därom ingen vetenskap huruledes vår sal. moder med sin son Mats därmed gjort haver.
9) Därnäst ett fähus, som värderas för 35 daler, som Mats Eliansson och svåger Anders Hansson i Rensbo gav åt vår sal. moder därav 30 daler, som vår sal. moder själv gömde, och därom har jag ingen vetenskap, var de ...... de 5 daler som återstår. Summan har Mats Eliansson ännu hos sig kvar.
10) En stuga, som var värderad för 80 daler kmt, varför jag mig bekommit som domen visar 40 daler.
11) I lika måtto en humlegård, som påberopas att kasta av sig 2 lispund humle, vilket vi fuller hava avplockat, men aldrig vägt hinom, utan vår sal. moder dem alltid själv tagit om händer, som kunde bliva så ungefär 1/2 tunna, varav vår sal. moder alltid givit sina grannhustrur därav, som hon tillförende gjorde. Alltid behöll hon sin plägesäd sig förbehållet, och hade sådant till sian handpenningar, som är oss ogörligen till att hava någon vetenskap om, ej heller kom det vid att disponera henes, som nämndemännen vittna.
12) Nu kommer de mig till last med en järnstör, som sönerna utsätter

(forts. nästa sida)

i pant för ...., vilket Mats Eliansson själv igenlöst, och finnes nu hos honom.

Allt detta är nu min och min kära hustrus ödmjuka berättelse, ty länder nu detta till vår ödmjuka begäran, att den Högt aktade och Lovlige Tingsrätten täcktes oss uti detta mål nådgunstigt anse, var emot vi förbliva

Välborne och Högaktade Herrar Häradshövdings och Höglovlige Rättens

Ödmjuke tjänare

Johan Larsson i Gisselbo

Vad eljest min sal. svärmoders kreatur, som hon med sig hade först hon kom till oss vidkommer, så var det tvenne kor, trenne getter och tvenne får. En ko slaktade sal. svärmoder själv om hösten, enär hon först kommit, tvenne getter togo odjuren bort, den tredje slaktades till hennes begravning, så väl som ett får, och det andra fåret blev självdött, så att inga flera av hennes kreatur lever än, allenast en ko, som våra syskon kunna hava att tala på.
Dito en häst, som hon sålde åt Anders Matsson i Bengtsbo för 30 daler kmt.
Om allt detta, så väl som om eljest vad min svärmoder gjorde och utfäste sig på det yttersta, och vad hon gav så till den ene som den andre av sina barn, det skall Per Perssons änka i Gisselbo kunna bevittna.

KLHA, VI, G2, opag., 28 april 1710

Efter arvsdelningsinstumentet efter Elian Jönsson i Knutsbo finnes klart, att Hans Eliansson skall betala, i anledning av jämkningen arvingarna emellan, till Mats Eliansson 11 3/4 daler kmt, som Hans tillsäges, att inom 14 dagar betala, eljest har länsman dem att ut panta. Såsom Mats Eliansson här berättar, skall han vid arvsdelningen allena bestått omkostningen på delningsmännen, för den skull tillslås honom en gammal bod med portlider, som modern varit i livstiden förbehållet, till dess arvingarna kunna med skäl visa, att han icke allena stått för bemälte omkostning.

Eriksdal den 25 april 1711

Anders Carlbohm

SYSKONEN INFÖR HÄRADSRÄTTEN OM ARVET EFTER MODERN

KLRD, 59, f 637, 29 april 1710

Utöver Hans och Jöns Elianssöner i Gisselbo och Jönvik samt Mats Eliansson i Knutsbo å den ena, och Johan Larsson i Gisselbo samt dess hustru Kerstin Eliansdotter å den andra sidan, vice versa instämda tvistigheter vart avsagt:
Att alldenstund dessa parter emellan nu laga skillnad och delning uti det fasta efter föräldrarna tillfallna arv för detta förrättat är, och nu påstås rättelse av Hans och Jöns samt Mats Elianssöner över de lösören som deras moder hustru Appollonia Hansdotter med sig infört till mågen Johan Larsson, då hon till Gisselbo flyttade, alltså förordnas gode män Anders Ersson i Sörnäfde och Erik Andersson i Brunna, Hedemora socken, till att likvidera om detta ärende parterna emellan, i vilkas närvaro Johan med hustru Kerstin Eliansdotter skall kunna förteckna så redeligen, att uppgiva förteckning uppå merberörda lösöre, dem modern efter sig lämnat, så att de vid nästa höstting må kunna vid anfordran med liflig ed verifiera, och besanna, det de å sitt samvete varken veta fler efter henne vara lämnade, eller kunna giva någon berättelse om, och vart, svärmodern eller modern dem efter sitt godtycke försatt. Och det allt, i fall parterna i detta mål icke kunna uti likvidationsmännens närvaro vänligen åsämjas.
Dock böra besagde gode män vid likvidationens anställande, noga taga i akt, vad framlidne hustru Appollonia Hansdotter till sin dotter Kerstin, eller Johans hustru, förärt efter dess den 17 juni sistlidne år givna skrift i Johan och Anders Anderssöners från Norrnäfde närvaro. Att det först separeras och hustru Kerstin tillställes, fastän det är gåva och ett laga fång i anledning av 1 Cap Jordebalken. Och när de övriga lösörena till delning riktigt uppgivna äro, skall strax betalas Johan och hustrun av oskifte deras för hustru Appollonia använda svepnings- och begravningskostnader, kommandes sedan överskottet arvingarna till skifte, jämlikt var och ens rätt efter lag. Vad som vid bemälde likvidation icke kan slitas, därom hava parterna vid nästa Ting att söka utslag.

KLRD, 63, f 743, 18 maj 1711

Emellan Hans Eliansson i Gisselbo, Jöns Eliansson i Jönvik i Garpenbergs socken, Mats Eliansson i Knutsbo, Per Elianssons arvingar ibidem och Anders Matsson i Bengtsbo å den ena, och Johan Larsson med sin hustru Kerstin Eliansdotter i Gisselbo å den andra sidan, vice versa kärande och svarande, angående några deras moder och svärmoder framledne Appollonia Hansdotter under arvsskiftet efter fadern och svärfadern sal. Elian Jönsson tillfallna hus och lösören, eller deras värde, var uppå riktighet fordras av Johan Larsson och dess hustru Kerstin Eliansdotter i Gisselbo, hos vilka hustru Appollonia på det sista av sin livstid till hus och hemvist var, samt död blev, så ock inventarie besvärjande, likmätigt Rättens förra dom av den 29 april 1710.
Varandes Mats Eliansson först att inkallad emot alla de övriga arvingarna, att förklara sig med vad fog han sig åtägnat moderns bod och fähus i Knutsbo. Tvistade där förutom Johan Larsson särskilt med Hans Eliansson om en flyttad gärdesgård uti Söderängsvreten, varutinnan jämkning påstås över tegskiftena, efter Johan därutinnan hava skall en sämre och stenigare anpart. Blivande jämväl experter påtalta.
Är detta Grytnäs Häradsrätts ytterligare dom och utslag, avsagt å vanligt ställe Avesta Gästgivaregård den 22 maj 1711:
Sedan Rättens förra dom den 29 april 1710 parterna emellan utföll, haver till följe därav, de deputerade gode män den 29 nu nästförflutne april undersökt, vad av framlidne hustru Appollonia Hansdotters kvarlåtenskap vid dödsfallet övrigt i boet var, och däröver sökt parterna emellan att likvi-

dera, men dessa icke åtnöjas kunnat, med mindre de påstå sina tvistigheter Rätten om föredragning skulle. Därför haver nu Rätten sig företagit att genomlöpa och överse de deputerades författade skrift, varuti finnes, att Johan Larsson och dess hustru Kerstin Eliansdotter uppgivit begravningskostnaden för hustru Appollonia Hansdotter till 70 daler kmt, och 7 daler 16 öre kmt för det de skjutsat henne i livstiden till och från kyrkan uti ett år, som gör tilsammans 77 daler 16 öre kmt. Var emot hennes kvarlåtna lösören uppgivna blivit till 66 dalers värde, som strax tillika med 11 daler 16 öre kmt utav ett stort liders värde anslagna blivit i betalning för berörda 77 daler 16 öre, vad dessutom fanns i lösöre av ringa värde, haver arvingarna delt sig emellan, men ute stående fordringarna till en summa 56 daler kmt ännu äro odelta, tillika med husen, som till en del tvistas om, fordrandes Johan Larssons svågrar, att han må göra räkning på de penningar, som för de sålda husen är upptagna vordna. Men all den stund svärmodern själv var om sitt i livstiden styrande och rådande, sålt och anammat penningar av sonen Mats Eliansson för en bod 30 daler, som svågern, nämndemannen Anders Hansson i Rensbo i Hedemora socken genom attest betygar, sig då tillstädes sett haver. Noch utav bemälte son Mats Eliansson på ett stolphärbre 19 daler 16 öre, men köp slutit om 35. På en bod nedan på gården 11 daler 8 öre, men 25 daler kmts värde för stugan av Hans Matsson i Björsjön. Ty bör vad anno 1710 den 29 april i så måtto slutet vart, att vad hustru Appollonia visligen givit och förärat sin dotter hustru Kerstin Eliansdotter skulle såsom ett laga fång henne tillställas. Begravningskostnaderna Johan Larsson fyllas och vedergällas, samt de övriga lösörena med husen, eller deras vid svärmoderns frånfälle behållna värde, så vidare framgivas samtliga syskonen till skiftes, att hon, Johans hustru, med liflig ed måtte vid anfordran kunna besanna, det de på sitt samvete varken veta, eller efter henne mera lämnade, eller kunna giva någon annan berättelse vart sväran och modern dem eller deras värde efter godtycke sinn lämnat. Vara dessa parter till fullkomlig efter......., så att emedan nämndeman Johan Andersson och Anders Andersson i Norrnäfde, samt Per Erssons änka hustru Kerstin Persdotter i Gisselbo efter avlagd vittnesed berättat, det sal. hustru Appollonia Hansdotter både eftergivit sin hustru Kerstin Eliansdotter, Johan Larssons hustru, vad hon av modern till låns fått hade och henne skyldig var, vilket efterräknades haver varit 14 1/2 daler kmt, en tröja, en kjortel, en hätta, en get, en tacka, som hon sagt henne bättre hava förtjänt än någon annan, för dess trogna skötsel och omvårdnad, och intet behöva se efter dem, som intet velat se efter henne. Dessutom och förordnat en ko till sin begravningskostnad, alltså behåller Johan Larssons hustru ovan bemälte persedlar och 14 1/2 daler kmt utan minskning i lott och byte, en tröja, en kjortel, en hätta, en get, en tacka, och för begravningskostnaden en kopparkittel à 25 daler, en ko à 20 daler, 2 kopparkittlar à 10 daler tillsammans, en dyna, ett lakan, ett huvudbolster, ett hyende, ett gammalt täcke, ett örngottsvar med huva, tillhopa .. daler kmt, och 4 daler utur lidret. Item för skjutsen till och från kyrkan i ett helt år 7 1/2 daler kmt utur samma lider. Befrias ock från ansvar för de 19 daler 28 öre modern av sonen sig i livstiden uppburit på härbret, nya fähuset, stugan och en bod, samt sig till nytta disponerat och nedlagt. Item fåren hos modern sonen själv slaktade medan hon var i Knutsbo kvar, så ock dem som hon slaktat sedan hon uti deras hus sig ingav, en get som av vargarna uppäten blev, en annan som såld vart, jämväl ock den tredje som tvinade bort. Sammaledes frisäges de ock ifrån åtal på dylika persedlar, som hustru Kerstin för sina egna penningar inhandlat. Boden med portlider skattat för 40 daler, men med 30 daler

betalt vara kan, njuter Mats Eliansson i vedergällning för kostnaden på förr gjort byte, efter givet avtal därom, under samma byte som befallningsman Carlbohm det intygar. Den särskilda vedergällning Johan Larsson fordrar för husrum och värme han hållit svärmodern, som dock ingen särskild kammare haft, utan nyttjat rum och värme med dem tillhopa, kan Rätten därom intet bestå, utan de på huset överskjutande behållna 40 daler 20 öre samt utestående fordringar 56 daler, vilka bägge summor göra tillsammans 96 daler 20 öre kmt, skola komma samtliga arvingarna till skiftes efter quota. Kunnandes Rätten ...., vad ovannämnda Per Erssons änka hustru Kerstin Persdotter allena berättat, att svärmodern flera gånger lovat Johan Larsson och dess hustru allena att behålla allt vad hon av sin egendom efterlämna kunde, att befordra därmed hennes lekamen till begravning, och de andra barnen skulle intet få därav, vilka ord uti Herr Daniel Lahlins närvaro också upprepade vara skola. Men Johan Larsson själv det löftet och anbudet vedersakat, med skäl att han intet stode därefter, vetandes intet vara sig av svågrarna unt.
Och Johan Larsson och dess hustru Kerstin Eliansdotter nu likmätigt Rättens förra dom hava uppå Hans Elianssons enträgna påstående gjort ovanberörda ed, alltså bliver de härmed all vidare genmäle om detta arvsskifte fria.
Angående gärdesgården, som Johan Larsson klagar Hans Eliansson hava honom till skada och förfång flyttat in uppå hans anpart i Sörängsvreten, äskandes laga rättelse på samma skada och tillgrepp, och jämförsel över samma vret, den Hans Eliansson sig bästa landmånen skall hava inkräktat, men Johans skifte består av stenig och besvärlig jord, så beviljas honom den åstundade reven och jämförelsen över samma vret, som vid anfordran verkställas kan av Hans Matsson i Nybyn, Lars Ersson i Björsjö och Anders Ersson i Sörnäfde, och sedan den fullbordats, och Rätten därav den studerad bliven, om gärdesgårdens inflyttande in på Johan Larsson, skall å nästa Ting utan vidare stämning utslag följa över sådant tillgrepp, om han där utinnan skyldig befunnen vara. Så ock då lika över expenserna när målet döms, varför bägge sig då inställa skall, vid var sina 5 daler smts vite, men uti arvstvisten var de av Johan Larsson påstådda omkostningarna kompenserade och upphävda.

RD, 63, f 766, 25 sept 1711

Då nämndemännen Hans Matsson i Nybyn och Anders Ersson i Näfde voro den 1 hujus i Gisselbo, efter dom i sista vårting avsagd, att rannsaka om någon åverkan och oförrätt Johan Larsson förmente sig vara stadd utav svågern Hans Eliansson, äro de således sins emellan förente vordna, att Hans Eliansson behållit Johan Larssons del i Söderängen, sjutton snesland, och där emot avstått lika mycket år honom i Norrhagen, att nyttja, bruka och behålla för sig och de sina såsom laga och välfången egendom, så att å ingendera sidan något klander ske härefter uppå samma byte, utan var bliva vid undfångna vederlag. Vilken förening, till bägge deras säkerhet, i protokollet intagen samt av Rätten stadfäst vart.

UPPGÖRELSE MED SYSTERN ANNA ELIANSDOTTER I RENSBO

KLHA, VII, AI:5, mål 38, 16 maj 1717

Saken emellan Hans Elianssons änka i Knutsbo Anna Bengtsdotter, Per Elianssons arvingar hustru Malin och hustru Anna Persdöttrar, Jöns Eliansson i Envik och Mats Eliansson i Knutsbo, sal. Anders Matssons i Bengtsbo barn och arvingar å den ena sidan kärande, och avlidne nämndemannens Anders Hanssons änka i Rensbo hustru Anna Eliansdotter och arvingarna Johan och Erik Anderssöner å den andra svarande, angående först 12 daler kopparmynts överskott, som efter byteslängden av den 26, 27 juni 1702 borde utgivas till Per Elianssons arvingar på Rensbojorden,

2) Två karoliner hustru Anna Eliansdotter tagit av Hans Elianssons arvingar.

3) 4 mark .... hustru Anna Andersdotter till bärgning tager och ännu obetalda stående.

Blev parterna emellan uti vänlighet slutet på det sättet, att Johan och Erik Anderssöner till svars i saken, lovade betala ovannämnda ännu hos dem innestående och fordrade summa till vederbörande, varvid de ock förpliktigade sig att leverera honom själva bytesskriften under det föravskedade, att han densamma efter dess genomläsande eller avskrivande, utan någon gensägelse skola den återställa.

Över denna vänliga förening, som parterna sins emellan gjorde handräckning, blev till ett oryggligt hållande och en obrottslig efterlevnad uti domboken intagen och av Rätten stadfästad.

MATS BETALAR MED NÖDMYNT

KLHA, VI, AI:3, mål 16, 28 okt 1719

Erik Olsson i Sörnäfde hade instämt Mats Eliansson i Knutsbo för det han näst för sistlidne Julehögtid givit honom en summa mynttecken till 150 daler kmt i betalning för ett lån, som Mats för 8 år sedan av kärandens svärfader avlidne Erik Olsson undfångit i plåtar att lösa ut sina syskon med, och som Mats Eliansson fått nedlägga samma penningar i fast egendom, men Erik däremot intet kunnat använda mynttecknen sig till nytta, fordrar han nu betalning i gott mynt jämte expenser.

Mats Eliansson lät igenom länsman Peter Gagner svara, det han ingalunda kan sig åtaga att betala Erik detta lån andra gången, som hans svärfader avlidne Erik Olsson yrkat på att få betalt, varför Mats skall hava sålt bort sina kreatur och annat, och så snart han hunnit få tillsammans förbemälte summa avbördat sig samma skuld, skolandes betalningen hava skett 7 veckor före Julehelgen, då mynttecknen gångbara voro, och ingen veta att de skola lida något avslag.

Allt därför, i avseende därpå, att betalningen skedde 1/4-dels år före än mynttecknen avslogos, dem Erik Olsson sig annat än för gott tänka kunde, då de ännu allt gångbara voro, så kan icke heller Rätten finna det Erik Olsson skall hava att fordra betalningen ånyo i annan myntsort, utan måste själv kännas vid avslaget, helst mynttecknen blivit på hans namn förda, och svärfadern, som han tillstår, fordrat på betalningen i sin livstid så snart Mats kunde åstadkomma.

Karl XII:s nödmynt utgavs i flera serier med olika giltighetstid. Det ovan nämnda överensstämmer med nr 3, kallat "Vett och vapen", slaget åren 1717 och 1718 och avlyst 11 april 1719.

INLÖSEN AV ANDELAR

KLHA, V, AII:1, § 1:13, 30 okt 1764

Enligt köpebrev av den 24 april 1764, har Olof Matsson i Knutsbo av Anders Eliasson i Leknäs för 400 daler, samt Margareta Matsdotter med dess man Anders Persson i Nås och Hedemora socken för 200 daler kmt, tillsammans 600 daler kmt, inhandlat deras ärvda fasta andelar i Knutsbo med allt vad därtill av hus, jord, skog och fiske hörer.

OLOF MATSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AII:1, opag., 28 april 1766

Ingavs och upplästes följande förordnande, nämligen:
Ett av Olof Matsson och Brita Jönsdotter i Knutsbo den 30 mars 1763, uti vittnens närvaro upprättat förordnande, var uti de stadga

1) Att deras egendom i Knutsbo icke högre än till 1400 daler kmt uppsättas skall.
2) Att deras son Olof Olsson, som under deras livstid dem förestår, skall vidbliven hållen, och efter ovan berörda summa få sina syskon utlösa.
3) Att han utan beräknande i arv, skall undfå 2/3-delar uti stugubyggningen samt lika stor del uti ladan, och den övriga 1/3-del skulle dottern Karin Olsdotter tillhöra, utom deras arvsrätt i allt övrigt.

Resolverades: Att alldenstund ovannämnda givare berättas igenom döden avgångna, alltså böra av deras förordnande bevittnade avskrifter de dödas närmaste arvingar tillställas, vilka därom dem klandra vilja, böra sådant inom natt och år, efter därom bevisligen erhållen del, lagligen instämma och utföra.

NEKROLOG ÖVER OLOF MATSSØN

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1766

Efter kristeligt bruk och övlig plägsed, vill man något omständligare hava berättat, om vår salige döde Olof Matssons ifrån Knutsbo födelse, vandel och saliga hädanfärd.
År 1702 den 24 augusti han föddes därstädes utav ärlige och kristlige föräldrar. Fadern var Mats Eliansson, modern hustru Karin Olofsdotter. Döpt tidigt. Sedermera tillbörligen uppfostrad, och lärt i ungdomen läsa uti och utan bok Doktor Luthers karekes med Swebilius förklaring, vilket givit på tillfrågan förståndiga svar. Uti de yngre åren haver han ständigt varit hemmavid hos sina föräldrar.
Efter någon mognad gifte han sig år 1722 uti oktober med pigan Anna Persdotter ifrån Hedemora socken och Nås by, vilken dödde 1727 i december. Efter sitt änklingsstånd gifte sig andra gången 1728 med pigan Brita Jönsdotter i Knutsbo, nu en sörjande änka. Uti förra giftet inga barn, men uti det senare haft 8, av vardera könet 4, av vilka 4 söner och 3 döttrar leva.
Vad dess övriga levnad beträffar, haver han sina barn kristligen och tillbörligen uppfostrat och sitt hus i välmakten väl förestått, med grannarna alltid sämjesamt levat. Haft en jämn hälsa tills han för 6 år sedan besvärades av frossfeber och för 3 år fick värk uti högra handen, varav han över 1/2 år var sängliggande, som omsider blev honom obrukelig.
Guds ord och hans hus besökande haver han älskat, nådemedlen flitigt begått. Vad det sista angår, sjuknade han den 30 januari uti håll och sting, samt uthärdade under ett gott tålamod intill den 7 februari, då han saligen insomnade efter innerliga suckningars utgjutande om en salig ändalykt, klockan 2 efter middagen, då han levat har i världen 63 år och ett halvt.

BOUPPTECKNING EFTER OLOF MATSSON

KLHA, V, F5, opag., 1766

År 1766 den 3 april voro vi undertecknade till hörsamt följe av Herr Befallningsmans order och uppå änkans Brita Jönsdotters begäran kallad till Knutsbo att inventera och fördela all kvarlåtenskapen i löst och fast efter hennes avlidne man Olof Matsson som följer, nämligen:

	D	öre
Böcker		
1 bibel	12	-
1 gammal huspostilla	1	-
1 psalmbok	1	-
1 liten bönbok	-	16
1 gammal predikobok	-	16
Koppar		
1 brännvinspanna	75	-
Därtill 10	25	-
1 skopa	6	-
1 kvarters stop	-	24
1 gammal skål	-	16
1 brännvinstratt	1	16
Mässing		
1 kittel	4	16
1 dito	2	26
1 liten fotpanna	-	20
Tenn		
1 liten skål	3	-
1 ljusstake	1	4
1 halvstop flaska	4	-
1 halvkvarters dito	-	16
1 gammal kvarters dito	1	9
Blecksaker		
1 lykta	1	16
1 halvstops mått	-	24
1 stjärna	-	16
1 halvkvarters kopp	-	8
Järnpersedlar		
1 gryta	7	16
1 söndrig dito	3	-
1 stekpanna	1	16
1 dito söndrig		8
1 gjuten dito	1	-
1 pannring smidd	4	16
1 gjuten dito		12
1 järnstör	4	-
1 dito mindre	2	8
1 bill	-	24
1 skyffel	1	8
Tvenne grepar	1	16
Tälgyxa	3	16
1 Slöjdyxa	1	-
1 dito	-	16
Tvenne huggyxor	2	-
1 dito	2	-
15 liar	15	-
10 dito sämre	1	8
1 skräddarsax	-	24
1 ullsax	-	12
1 eldgaffel	-	16
1 hovtång	1	-
2 gamla kardor	-	16
1 häkla	1	-
1 stor såg	1	-
1 sticksåg	-	24
1 spikdrivare	-	16
1 huggborr	-	4
1 skruvstäd	6	-
2 harkor	-	24
1 skedskovel	1	-
3 dito	1	4
1 smedstäd	12	-
Tvenne små pustar	6	-
tvenne hamrar	2	16
1 mindre dito	-	16
gammalt järn	2	16
1 skälla		16
Husgerådssaker		
1 klocka med foder	30	-
1 bord med säte	4	16
1 dito och säte	8	-
1 gammalt skåp	12	-
1 sämre dito	1	16
1 fällspann	3	-
1 fällkista	4	16
1 dito utan lås	3	-
1 fallskänk	6	-
1 skåp	6	-
1 dito	2	16
1 dito	5	-
1 dito gammalt	3	-
1 stentunna	2	16
1 stor tunna	1	-
1 liten tunna	3	-
1 dito	2	-
1 dricksplunta	1	16
1 brännvinsplunta	3	-
1 dito mindre	2	-
1 värja	-	16
1 korg	-	16
10 spillträn	3	24
3 1/2-tums spillträn	-	24
2 fjärdingar	-	12
1 bytta	1	-
1 dito	-	24
1 dito	-	16
1 dito	-	12
1 dito	-	4
1 baktråg	3	-

(forts. nästa sida)

4 sillråg	1	16
2 stävor	1	-
1 smörbytta	-	12
1 mindre dito	-	8
1 kanna	1	-
1 dito	-	24
1 stop	-	16
1 dito	-	12
2 ämbar	1	16
1 gammalt tjärämbar	-	8
1 par vävstolar	3	-
1 vävsked 18 pasman	1	16
1 dito 15 pasman	1	4
1 dito 14 pasman	-	24
1 dito 11 pasman	-	16
1 par vävskaft	2	-
1 par grövre dito	1	8
2 dussin tallrikar	1	16
2 dussin skedar	-	24
2 nystfötter	-	20
1 mjölskäppa	-	8
1 saltkar	-	4
1 rissel	-	24

Gångkläder

1 gammal vadmalsrock	3	-
1 vit vadmalströja	6	-
1 gammal dito	1	-
1 par skinnbyxor	12	-
1 par dito	3	-
1 gammal hatt	1	-
1 par gamla strumpor	1	-
1 par gamla skor	1	-
1 par fingerhandskar	-	16
1 par snöskor	-	24
1 par dito	-	16
1 skjorta	4	16
1 dito	3	-
2 blaggarnsskjortor	4	-
1 lång halsduk	1	-
1 getskinnsfäll	2	-

Sängkläder

1 skinnfäll	12	-
1 dito	7	-
1 dito	3	-
1 bordkläde	6	-
1 duk	6	-
1 blaggarnslakan	5	-
1 dito	3	-
1 handkläde	1	-
1 dito	1	16
2 små kuddvar	-	24
1 färsing	4	16
1 dito	1	16
1 par säckar	2	8
1 dito	1	16
1 hösäck	-	8
1 gammal skinnsäck	-	24
1 fårskinn	3	-

Kreatur

1 gammal häst med fåle	48	-
1 ko Nygås	36	-
1 dito Busa	45	-
1 dito Morlis	48	-
1 dito Gullgås	30	-
1 kviga Tärna	27	-
1 dito Storkoa	27	-
1 dito Kruskulla	24	-
1 stut Åkerman	60	-
1 liten tjur	24	-
1 kalv Fagergås	42	-

Getter

Åldocka	5	-
Lappsocka	6	-
Spritloppa	6	-
Dansdocka	4	16
Blåtuppa	5	-
Bjällra	1	16
Ståthållare	7	-
Belstare	4	-
Bocktrippa	4	-
Nöcklare	-	24
Liten	-	12

6 gamla får	54	-
6 lamm	15	-
2 galtar	24	-

Körredskap

1 kärra hjul och axel	30	-
1 gödselflake hjul o axel	10	-
1 kärra	1	16
1 lång släde	6	-
1 dito	5	16
1 ny lång släde	6	-
1 dito oskodd	3	-
1 skodd malmdrög	9	-
1 skodd dito	6	-
1 körsläde	4	16
1 kolskrinda	1	-
1 skrinda	1	16
1 åkerharv	.....	
1 dito	.....	
1 plog	2	16
1 åder	2	-
1 dito	-	24
1 rist	-	24
1 klöfsall (?)	6	-
1 kipstan	12	-
1 dito	2	16
1 par skaklar	1	-
1 par dito	-	16
1 mörtnät	6	-
1 .....nät	15	-
1 förlåt av västgötatyg	-	16
1 randigt dito	4	16
15 sågbräder	7	16
1 lås utan nyckel	2	-

(forts. nästa sida)

Stenkärl		
4 djupa fat	1	16
4 flata dito	1	-
1 skål	-	8
1 kruka	-	12
Arvssäden		
10 skylar råg	72	-
15 skylar korn	90	-
10 skylar havre	30	-
5 1/2 limme hampa	4	4
2 limme lin	2	-
12 .... humle	12	-
Fastigheter i hus och jord upptages efter faderns eget anordnade till 1400 daler, var uti modern har 460 daler, utföres således till	940	-
Fulla inventariesumman	2.332	12
Häruti åhäftad skuld		
De fattigas andel	2	30
För delningen	1	23
Arvodeslön	13	-
1 skrivning	6	-
Till Jan Larssons sterbhus i Gisselbo	60	-
Till Anders Persson i Liden	15	-
Till son Mats	36	-
Till Olof Matsson i Björsjö	12	-
Efter som son Olof har betalt gäld vid Avesta Bruk 241 daler, så anslås till fola åt modern eller huset i år	122	-
Summa skulder	270	21

Därefter delades alla lösören och det ges en utförlig specifikation av denna fördelning. Den innehåller samma saker som i den föregående inventarieförteckningen, varför jag utelämnar den.

Först avsattes lösören att täcka skulderna på tillsammans 270 daler 24 öre.

Änkans fördel, 46 daler, hennes morgongåva, 27 daler 24 öre, samt hennes giftorätt, eller 1/3-del, utgjorde tillsammans 349 daler 13 öre, sedan hon avstått sitt arv efter den döda sonen Erik till förmån för de övriga barnen. För detta erhöll hon endast lösören, men ingenting i den fasta egendomen.

Resterande lösören uppdelades i nio andelar, som fördelades efter lottning. Sönerna fick därvid två andelar vardera, och döttrarna vardera en andel.

Sönerna Olof, Mats och Anders fick vardera 358 daler, av vilket 208 daler var arv i fastigheten.

Döttrarna Kerstin, Anna och Catarina erhöll vardera 179 daler, varav 104 daler i fast arv.

För de tvenne oförsörjda döttrarna anslogs till kost 4 skylar råg utav sterbhuset, jämte alla kreatur som var på den döde broderns lott, uti en ko Busa 1/2-del, i Kruskulla 12 daler, ett gammalt får 9 daler, en bock Liten 12 öre, som bliver i en summa 43 daler 20 öre. Ävenledes i vårsäden efter brodern, består av 18 band korn, 6 band havre.
Men rågen fördelas arvingarna emellan och belöper på var brorsdel 2 band och på systerdel 1 band.
De fattigas andel efter Erik Olsson är 14 öre kopparmynt.

Sålunda varer inventerat och fördelt uti vederbörande arvingars närvaro, som med namn och bomärken attesterar.

Erik Jansson i Nybyn

Mats Leonardsson i Knutsbo

Brita Jönsdotter

Anders Olsson

Olof Olsson

Anders Persson i Gisselbo

Anders Jansson i Axelsbo
Förmyndare

OLOF OLSSONS SYSKONS ANDELAR

KLHA, V, AII:1, opag., 10 mars 1769

Allt det fasta arv, som efter fadern Olof Matsson tillfallit Anders Olsson i Västanfors, samt det som efter moderns död honom kan tillfalla, och som till brodern Olof Olsson i Knutsbo för 311 daler 8 öre kmt den 9 maj 1767 försålts.

KLHA, V, AII:2, opag., 19 mars 1772

Den efter svärföräldrarna tillfallna fasta egendom, som Anders Persson i Gisselbo med sin hustrus samtycke upplåtit och försålt till svågern Olof Olsson i Knutsbo för 155 daler kmt enligt köpebrev av den 21 sistlidne februari.

KLHA, V, AII:2, opag., 2 nov 1773

Beviljades Olof Olsson i Knutsbo första uppbudet å den efter föräldrarna och Olof Olssons broder, till syskonen Mats Olsson och dess hustru Brita Olsdotter i Norrnäfde, samt Erik Jansson och dess hustru Catarina Olofsdotter i Gisselbo i arv tillfallna fasta egendom, som förstnämnde inhandlat för 466 daler kmt enligt köpekontrakt av den 10 april sistlidne.

KLHA, V, AII:3, opag., 18 mars 1782

Första uppbud av Olof Olssons i Knutsbo å all därstädes efter föräldrarna tillfallna fasta äganden, bestående av hus, jord, åker och äng, skog och mark med mera, som Per Jansson och dess hustru Christina Olsdotter i Olsboda och Sparrsätra socken genom bevittnat salubrev av den 20 oktober 1781 för bekomna 8 riksdaler 30 skillingar specie försålt.

OLOF OLSSONS NYODLING

KLHA, V, AI:36, opag., 31 okt 1791

Olof Olofsson i Knutsbo uppviste så väl nämndemännens Jan Janssons i Grytnäsbyn och Erik Matssons i Smedsbo synebevis av den 24 sistlidne september, däröver, att han till åker och lindor av en med oduglig björk- och videbuskar samt lingonris beväxt tuvig och svag landmån i änget Rögsla kallat, uppodlat 140 snesland 4 bandland, och uti Rögselvreten 25 snesland av stenbunden och skoglupen jord överbeväxt med bärris. Varöver Häradsdomaren Erik Andersson och nämndemannen Erik Matsson i Smedsbo den 24 september 1776, då uppodlingen nyss var påbörjad, meddelt synebevis, vilket å Folkare Ting den 3 november samma år blivit uppläst, som ock, nämndemannens Jan Janssons i Grytnäsbyn och fjärdingsman Anders Anderssons i Södernäfde synebevis av den 27 september sistlidne, att han, Olof Olofsson, inom dess egna hähnader, till fruktbärande jord upphävdat en med odugliga björk- och videbuskar beväxt mark i änget Kärrdammen, 2 snesland 9 bandland, och i Fallvreten 6 snesland, till vilka sistnämnda tvenne uppodlingar Olof Olofsson vid Häradsrätten den 19 mars innevarande år sökt och vunnit Häradsrättens tillstånd. Anhållandes nu Olof Olofsson om skattefrihet å alla förenämnda uppodlingar, varöver

Resolverades: Häradsrätten har emot den ansökta skattefriheten intet att erinra, utan har Olof Olofsson, att samma dess ansökning hos Konungens Befallningshavande här i länet anmäla, och dess utslag häröver avvakta.

BYGGE AV NY SKVALTKVARN

KLHA, V, AI:28, opag., 23 mars 1778

Uti ett av nämndemännen Erik Andersson i Garphyttan och Erik Matsson i Smedsbo den 24 sistlidne september utgivet och nu till Rätten inlämnat synebevis intygades, huru som då synemännen på Johan Erssons och Olof Olssons i Knutsbo begäran, besiktigat det ställe uti en bäck på deras egen hagelott norr om Knutsbo by, varpå dessa Knutsbobor tänkte uppbygga en ny skvaltkvarn, sedan den gamla, var uti alla grannarna hade del, vore förfallen, haver synemännen befunnit, sådant utan någons förfång kunnat ske. Varför anhölls, att Häradsrätten till förberörda skvaltkvarns uppbyggnad sitt bifall lämna ville.
Men alldenstund det uti det inlämnade synebeviset ej intygades, att de övriga Knutsboborna eller angränsande jordägare, om synen tillsagda blivit, fördenskull vill Häradsrätten med sitt utlåtande över ansökningen till nästa Ting anstånd hava, Vartill de, som vid den av Johan Ersson och Olof Olsson tilltänkta skvaltkvarnsbyggnaden hava något att påminna, kunna därmed å andra tingsdagen inkomma. Vilket Rättens tagna beslut dessförinnan allmänneligen kungöras bör.

OLOF OLSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:38, opag., 27 april 1795

Ingavs och upplästes följande:

Vid åtanke av en flerårig, med all sämja och kärlek förd sammanlevnad, och till ytterligare befästande av den samdräktighet och förtroende å ömse sidor, som hittills gjort vårt äktenskap förnöjt och lyckligt, hava nedanskrivna äkta makar, jag Olof Olofsson och jag Sara Johansdotter i Grytnäs socken och Knutsbo, av fri vilja och efter behörig överläggning, härmedelst velat upprätta ett inbördes testamente, i så måtto, att vi igenom denna testamentariska författning å ömse sidor försäkra varannan, att den överlevande maken skall få äga, nyttja, och bruka, och för sin livstid odelt behålla, icke allenast vår fasta egendom i Knutsbo och Erik Jönssons mantal, i hus och jord, skog och mark, med alla dess tillhörigheter och förmåner, som det hör till eller tillvinnas kunna, utan ock all lös egendom, den vi ägt eller hädanefter under vårt äktenskap dagligen att förvärva, intet undantaget, så att ingen av våra närmare eller fjärmare anhöriga må något arv taga eller arv kräva efter den av oss, som först genom döden avgår. Härvid förordna vi tillika, att all egendom i löst och fast, skall efter den överlevande makens död tillfalla varderas lagliga arvingar, dock vare vardera av oss obetaget, att för gjorda tjänster eller eljest av välvilja något ur boet med varm hans bortgiva.
Skulle den överlevande maken träda i nytt gifte, må av den testamenterade fastigheten intet gå till betalning för den skuld igenom ett annat gifte i boet införd bliven, våra lagliga arvtagare till skada.
Till stadfästande av detta vårt inbördes testamentariska förordnande, hava vi uti tillkallade vittnens närvaro, våra bomärken egenhändigt vid våra namn undertecknat, som skedde i Avesta den 19 i mars månad år 1783.
Olof Olofsson Sara Johansdotter
Att föregående testamentariska författning enligt Olof Olofssons och dess hustrus frivilliga åstundan blivit författad, för dem blivit uppläst, erkänd och med egenhändigt bomärke uunderteckand intyga såsom tillkallade vittnen:
Erik Öhman Rekto Schold i Avesta
Mats Persson i Gisselbo

Och blev detta till laga säkerhet, ord ifrån ord, i denna boken infört. Varjämte tillkännagavs, att Olof Olofsson numera med döden avlidit, och bör alltså testamentet medelst trovärdig avskrift kungöras den dödes arvingar, vilka inom natt och år efter erhållen behörig del, klander där emot hava att anställa, om de därtill sig befogade finna.

OLOFS SYSKON I TVIST MED ÄNKAN OM TESTAMENTET

KLHA, V, AI:38, opag., 21 mars 1796

(Boken skadad i överdelen)

... uti det inbördes testmente, som Olof Olsson i Grytnäs socken och Knutsbo och hans hustru Sara Johansdotter såsom barnlösa folk den 19 mars 1783 upprättat, och som vid 1795 års vårting blivit uppläst, med tillkännagivande, att Olof Olsson genom döden avlidit, och enligt Rättens meddelte påskrift, samma testamente borde med den avlidnes närmaste arvingar kungöras, och varutinnan dessa makar så förordnat, att vilken den ena eller den andra överlevande skulle i sin livstid okvalt få besitta och begagna all deras egendom i löst och fast, men att densamma efter den överlevande makens död, skulle tillfalla varderas lagliga arvtagare, dock dem obetaget, att i livstiden för gjorda tjänster eller eljest av välvilja något ur boet med varm hand bortgiva.

Hava bemälde Olof Olssons närmaste arvingar, nämligen brodern Mats Olssons tvenne barn, sonen Olof Matsson och dottern Brita Matsdotter, genom deras förmyndare Johan Andersson i Gisselbo, brodern Anders Olssons i Västanfors tvenne arvingar, dottern Kerstin Andersdotter och hennes man Jan Andersson i Fänsjö, samt omyndige dottern Anna Andersdotter, svågern Jan Andersson å sin hustrus och avlidne Olof Olssons systers Anna Olsdotters vägnar, och systern änkan Karin Olsdotter i Gisselbo, samt systern änkan Kerstin Olsdotter i Gisselbo, till detta Ting låtit instämma bemälde Olof Olssons efterlämnade hustru, änkan Sara Johansdotter i Knutsbo, anförande, att änkan hustru Sara Johansdotter, emot testamentets innehåll, egenvilligt skall förskingrat och försålt boets lösöreegendom, som likväl borde bibehållas och efter hennes död, dess och mannens arvingar tillfalla, att hon vore ofömögen sköta egendomen, som genom dräng- och piglöner årligen medtages och till arvingarnas förfång förstördes. I anseende vartill, och som hustru Sara ej heller behörigen skall lämnat sin avlidne mans broderbarns förmyndare del av testamentet, kärandena alltså yrka, det hon förverkat den förmån av livstids förläning till mannens egendom, hon genom testamentet fått, att en ordentlig bouppteckning över mannens kvarlåtenskap i löst och fast måtte bliva i laga ordning upprättad, varigenom hennes lagliga rättigheter i mannens bo måtte utredas och urskiljas kunde, och att egendomen, sedan hennes lott frånskild blivit, måtte å auktion bliva försåld.

Var förut av kärandena påstått, att ett senare testamente under den 3 augusti 1793, av Olof Olsson i livstiden till drängen Anders Olsson i Björsjö, vilken såsom antagen fosterson skulle efter förbemälde Olof Olssons och hans hustrus Sara Jansdotters död, få alla deras lösören, samt av fastigheten uti tjänstelön årligen njuta 100 daler kmt, samt där med sina fosterfolks samtycke i äktenskap ginge, hans hustru à 50 daler kmt om året, måtte såsom olagligt, och av Olof Olsson själv i livstiden aldrig samtyckt eller underskrivit, helt och hållet om intet gjorts. Vilket påstående vad det senare testamentet angår, änkan hustru Sara Jansdotter även uti särskild stämning emot drängen Anders Olsson yrkat, såsom författat utan både hennes och dess mans i livstiden minne och samtycke.

Här över hava parterna å ömse sidor hörda blivit, och

Resolverades: Vad först angår frågan huruvida icke alla avlidne Olof Olssons närmaste arvingar fått del av testamentet under den 19 mars 1783, så finner Rätten av de därom, å änkans hustru Sara Jansdotters sida företedda bevis, att tvivelsmål därutinnan vara undanröjda, och att akten därom behörigen kungjord blivit, så att testamentets bestånd, förty i fråga icke komma skall.

Men i övrigt, som någon bouppteckning icke skall vara hållen uppå

Olof Olssons efterlämnade kvarlåtenskap, varigenom änkans och mannens lott i boet, i avseende på deras var för sig ägda enskilda arvejord, och vad som samfällt under äktenskapet kunnat förvärvats, utredd blivit, alltså, och innan en sådan i lag föreskriven skyldighet föregått och fullgjord blivit, kan Häradsrätten icke pröva, huruvida änkan må bliva bebehållen vid de förmåner testamentet henne bevilja eller ej. I anseende vartill denna sak till nästa Ting varder uppskjuten, och änkan hustru Sara Jansdotter själv påmind, vid henne förelagt en riksdaler 32 skillingars vite, ansedd.Och skall det emellertid henne åligga, att av tillkallade gode män, i samtliga vederbörande arvingars närvaro, låta en behörig bouppteckning över sitt och mannens bo förrätta, och instrument däröver nästa Ting till hands hava, därtill att drängen Anders Olsson vid 1 riksdaler 32 skillingars vite bör tillstädes komma, att sin rätt i avseende på det senare testamentet försvara där han gitter, då Rätten laga beskaffenheten likmätigt i saken sig uttala vill, så framt vänligt åsämjande parterna emellan dess förinnan icke mellankommer.

KLHA, V, AI:38, opag., 29 okt 1796

Såsom både fullmäktig och förmyndare för Olof Olofssons i Knutsbo arvingar, hade Johan Andersson i Gisselbo till detta Ting utverkat stämning å bemälde Olof Olofssons änka hustru Sara Johansdotter i Knutsbo, uppå ett skriftligen författat och, ord ifrån ord, så lydande memorial:
Sara Johansdotter i Knutsbo varde här medelst kallad och stämd till Folkare lagtima Härads hösteting, som tager sin början i Brunnbäcks gästgivaregård den 26 innevarande månad, Johan Andersson i Gisselbo till laga gensvar i nedan omförmälda mål.
Nybyn den 9 oktober 1796
Efter tillstånd
C Hoftman
Sedan Folkare sockens Lovlige Häradsrätt genom utslag den 21 nästlidne mars behagat förklara, att som ingen bouppteckning blivit hållen över Olof Olssons i Knutsbo kvarlåtenskap, varigenom dess och dess efterlämnade änkas Sara Johansdotters särskilt införda lotter i boet, icke utföras kunnat, eller vad som under äktenskapet blivit förvärvat, så kunde Rätten då icke utreda den testamentstvist som instämd var, förr än sådant blivit fullgjort, varför målet blivit till nästa Ting uppskjutet, och Sara Johansdotter ålagd, att vid 1 2/3 riksdalers vite sådant verkställa låta. Så har väl bemälde änka den 25 nästlidne juli till sig kallat nämndemännen Anders Larsson i Stusshyttan och Erik Matsson i Smedsbo, vilka igenom ett bevis meddelt de underrättelser, att de i stället för laga bouppteckning hållit en vidräkning, där utinnan de mera som änkans fullmäktige än bouppteckningsmän sig uppfört, och alldeles uraktlåtit fullgörande av den föreskrift, som Lovlige Häradsrätten till bemälde förrättningsgrund dem urstakat. Så få vi å Sara Johansdotter till instundande hösteting om laga kallelse och stämning ödmjukeligen anhålla, under påstående:
1) Att så vida svaranden ej på sätt som 9 Cap 1 och 2 § Ärvdebalken bjuder, i vederbörande arvtagares eller dess förmyndares närvaro, författa låtit en laga bouppteckning efter dess avlidne man inom tre månader efter dödsfallet, emedan den ensidiga förrättning, som den 8 april 1795 skall blivit hållen, alldeles icke av oss, såsom icke därom tillsagda, godkännes, och den ytterligare förrättning, som den 25 juli innevarande år hållen är, för ingenting mindre än en bouppteckning anses kan. Så påstå vi, det Sara Johansdotter ej mindre fälles till den bot 5 § i förberörde 9 Cap Ärvdebalken bjuder, jämte de i förberörde Lovlige Häradsrättens utslag den 21 nästlidne mars förelagda 1 riksdaler 32 skillingars böter, än nu vidare förelägges, att inom en kort tid, och vid ett ansenligt vite, fullgöra en sådan dess uraktlåtna plikt, i vederbörande arvtagares övervaro, då ej mindre auktionsprotokollet över de förskingrade

lösörespersedlarna bör tjäna till grund för dess rätta värde, än de persedlar, som blivit förgätna, eller, till äventyrs, undanhållna, bör uppgivas och till penningar beräknas.
2) Påstå vi det Sara Johansdotter, som är innehavare av alla de handlingar och bouppteckningsinstrument, som ej mindre upplyser dess rätta arvtäkt ifrån Gisselbo efter dess avgångna föräldrar, och varutinnan en del av oss är lika arvtagare, än uppdagar vad jordelägenheten kan vara tillkommen Knutsbo eller Olof Olssons hemman under äktenskapstiden, måtte åläggas, att genast och vid betydligt vite lämna oss nödig del därav, på det vi därav må kunna inhämta i vad påståenden vi vid testamentstvistens slut ....
3) Anhålla vi ödmjukeligen, att den vidräkning, avhandling eller betyg, som 12-männen Anders Larsson och Erik Matsson den 25 sistlidne juli behagat utgiva, vilka med vad den 8 april 1795 skall vara tillgjord, för kraftlösa handlingar anses, så vida ingendera därav äro i rätt ordning på sätt lag och Lovlige Häradsrättens utslag av den 21 mars 1796 föreskriver gjorda.
4) Påstå vi, det gode män må bliva förordnade, som uppskattar Knutsbo-hemmanets avkastning för åren 1795 och 1796, så vi av sagda gröda onekligen skall äga den andel, som vi i mån av arvsandel bliva innehavare av den ärvda fastighet, den Olof Olsson icke igenom testamente varit berättigad, likmätigt 17 Cap 1 och 7 § Ärvdebalken bortgiva, då vi för övrigt anhålla, att därefter de besagda andelar i grödan oss tillerkännes.
5) Förbehålla vi oss all talan, öppen, så väl i det som nu andraget är, och gemenskap därmed äger, som här vid förra Tinget yrkat är.

Gisselbo den 16 oktober 1796

Johan Andersson i Gisselbo

Vid företagande av denna sak, förekommo Johan Andersson och Olof Olssons änka, jämte drängen Anders Olofsson vid Björsjö, vilken å sista Tinget väckte frågan, om riktigheten av ett gåvobrev, som han föregivit Olof Olsson och hans hustru, som skola Anders Olofsson till fosterson antagit, hava honom den 3 augusti 1793, lämnat på alla deras lösören, och 100 daler kmt årlig lön, av deras fasta egendom, såsom ock där han, med bemälde sitt fosterfolks samtycke sig gifta ville, för dess blivande hustru 50 daler årlig belöning, blivit ålagd, att sig å detta Ting självstämd infinna.
Och sedan parterna blivit hörda, och Rätten deras handlingar och vad mera i saken förekommit, i övervägande tagit
Resolverades: Vad först angår kärandens påstående, att utan avseende å den av nämndemännen Erik Matsson i Smedsbo och Anders Larsson i Stusshyttan, den 25 i nästlidne juli hållen utredning, en riktig bouppteckning efter förbemäldde avlidne Olof Olsson förrättas måtte, så alldenstund Olof Olssons änka, änskönt sådant vid sista Tinget icke anmärkt blivit, en slik bouppteckning den 8 april förledet år, av sistbemälde nämndeman Anders Larsson och fjärdingaman Anders Andersson i Södernäfde verkställt låtit, över vilken bouppteckning, har även nu under rättegången instrumentet upplästs, det Jan Andersson å sin hustrus vägnar och såsom förmyndare för Olof Olssons broders Mats Olssons i Norrnäfde barn, befinnes hava igenom sitt underskrivande godkänt, och vartill Jan Andersson nu icke neka kunde. Fördenskull finner Häradsrätten intet skäl, att nu mera Olof Olssons änka pliktig kännas någon vidare bouppteckning hålla låta, eller henne för uraktlåtenhet därav, efter kärandens påstående, till något ansvar fälla.
Vidkommande sedermera Olof Olssons sidoarvingars vid sista Tinget började, och nu, igenom Jan Anderssons fortsatta yrkande, att det inbördes testamente, som den 19 mars 1783 Olof Olsson med sin hustru, nu varande svaranden änkan

hustru Sara Jansdotter, upprättat, måtte ogillas, utav de andragna skäl, att hon skall förskingrat delte lösören, som likväl, efter kärandens tanke borde bibehållas, och efter hennes död dess och mannens arvingar tillfalla, och att hon vore oförmögen att sköta egendomen, varigenom hända kunde, att den till dräng- och piglöner årligen medtages, och till arvingarnas förfång. Så emedan samma testamente, endast och allenast giver den efterlevande maken tillstånd, att i sin livstid deras lösa och fasta egendom få, utan någonderas arvingars anspråk, besitta och bruka, fast med rättighet för den av dessa makar, som sig av ovanberörda inbördes förordnande begagna kommo, att för gjorda tjänster, eller eljest av vänlighet, något utur boet bortgiva, varefter, när de båda igenom döden avgått, vad övrigt blevo, skulle deras arvingar emellan efter lag fördelas.

Ty och då, i 8 Cap Jordebalken jämfört med 17 Cap 4 § i Ärvdebalken slika dispositioner inskrivits, prövar Häradsrätten skäligt Olof Olssons änka vid innehållet av dess, med mannen ingångna, ifrågavarande testamente bibehållen vara.

Och beträffande slutligen det gåvobrev och försäkran om tjänstelön för sig och sin tillkommande hustru, som drängen Anders Olsson av Olof Olsson och dess hustru skall erhållit, samt han, Anders Olsson, sig åberopat och påstått böra fast stå och honom till godo komma, så har icke allenast å kärandesidan, vid denna gåvoskrift den erinran blivit gjord, att Olof Olsson densamma icke sitt namn undertecknat, utan ock Olof Olssons änka innehållet av samma skrift, som för henne skulle vara obekant, icke vidkännas velat.

Och som nämndeman Erik Matsson i Smedsbo intygat, att Olof Olsson i livstiden, vilken haft i tanke, att Anders Olsson det, av honom åberopade testamentet, giva likväl, sedan det författat blivit, både av honom och hustrun undertecknat, hos Erik Matsson kvarligga, vartill kommo, att Anders Olsson, emot ändamålet av Olof Olssons och dess hustrus med det tilltänkta gåvobrevet hade mening, ifrån den sistnämndes tjänst och biträde sig begivit. Han ock ej kunnat emotsäga sig hava sin förmente båtnad av ifrågavarande testamente, hos sina vederparter ogill förklarad.

Alltså finner Häradsrätten, av alla dessa förekommande omständigheter, Anders Olsson sig åberopade testamente vara kraftlöst, och ingen verkan medförande.

Igenom detta utslag förfalla de käromål och alla de påståenden, som emot Olof Olssons änka blivit gjorda förra Tinget, och å detta av Jan Andersson i Gisselbo.

KLHA, V, AI:39, opag., 21 mars 1797

Efter uppläsande av den stämning, som Johan Andersson i Gisselbo till detta Ting uttagit å Olof Olssons änka hustru Sara Johansdotter i Knutsbo, angående, att hon måtte åläggas icke allenast, dess avlidne mans närmaste arvingar till underrättelse, lämna avskrift av det efter honom upprättade bouppteckningsinstrument, utan ock med ed bekräfta, att det som vid mannens dödsfall i hans bo funnits, blivit riktigt uppgivet och antecknat, samt under samma ed begripa riktigheten av en, den 5 juli sistlidne år hållen utredning.

Förklarade hustru Sara Johansdotter, att hon ej ville neka sin deloman avskrift av det omnämnde bouppteckningsinstrumentet efter hennes man, allenast Jan Andersson ville bestå avskrivningskostnaden. Men vad anginge hans påstående om bouppgiftens beedingande med mera, så emedan hon enligt ett nu förevist ett laga kraft vunnet Häradsrättens utslag under den 29 oktober förledet år, ifrån all vidare redogörelse i denna måtto blivit frikänd. Ty ville hustru Sara i något svaromål uppå dessa påståenden sig icke inlåta, utan, som Jan Andersson ej dess mindre enständigt fullföljde sitt käromål, även i denna del yrkade, att

han för domkval plikta måtte.
Sedan ej vidare varit att anföra, tog Häradsrätten detta mål i övervägande och avsade därefter, den 24 mars, följande:
Utslag: Det finner Häradsrätten skäligt tillåta Jan Andersson, att på egen bekostnad förskaffa sig avskrift av bouppteckningsinstrumentet efter Olof Olsson, och varutinnan dennes änka icke hinderlig vara må, vid henne nu förelagt 1 riksdaler 32 skillingars vite.
Men beträffande Jan Anderssons påstående, att Olof Olssons änka måtte med ed bekräfta riktigheten av bouppgiften efter mannen, och en, den 25 juli nästlidet år, hållen utredning, så alldenstund denna Rätt, genom laga kraft vunnet utslag under den 29 oktober nästlidne år, uti en med förevarande sammanhängande sak emellan Jan Andersson å egen och, såsom både fullmäktig och förmyndare, å Olof Olssons övriga arvingars vägnar, samt bemälde Olof Olssons änka, eller den nu svarande parten, ibland annat förklarat, att som Jan Andersson för sig, sin hustru och medarva, bouppteckningsinstrumentet efter Olof Olsson godkänt och underskrivit, och varken därvid eller emot riktigheten av den tillika ifrågavarande utredning, som ej innehåller annat än vad bouppteckningen upptager, något påminna gittat. Det alltså änkan ifrån ansvar i dessa delar friad vara.
Fördenskull finner och domstolen skäligt, att henne ifrån kärandens påståenden, så vitt de röra ovanberörda bouppteknings och utrednings beedigande, även att frikänna.
Och som Jan Andersson, genom sitt enständiga käromål, gjort sig förtjänt att för domkval plikta, vill dock Häradsrätten denna gång honom där ifrån förskona, likväl åligger honom att med 1 riksdaler gälda sin vederparts tingskostnad.

ÖVERENSKOMMELSE OM ARVEJORD

KLHA, V, AI:45, opag., 21 april 1806

Ingavs och upplästes en så lydande förening:

Vi underskrivna hava så slutet och överenskommet oss emellan rörande arvsfordran av varandra, så att jag Jan Ersson i Gisselbo avsäger mig allt arv efter Olof Olsson i Knutsbo, varpå jag erhållit utav Mats Jansson därstädes åtta riksdaler 16 skilling uti mellangift, och vi underskrivna avsäger oss, att varken vi eller våra arvingar begära eller fordra något arv efter Erik Janssons hustru Karin Olsdotter i Gisselbo, varken uti löst eller fast eller av vad namn det vara må, och till dess större säkerhet sätta vi våra egenhändiga namn och vanliga bomärken, som skedde uti tillkallade vittnens närvaro, som skedde i

Gisselbo den 5 april 1802

Jan Ersson i Gisselbo

Jan Andersson i Fänsjö
dess hustru Stina Andersdotter

Jan Andersson i Gisselbo
dess hustru Anna Olsdotter

Mats Jansson i Knutsbo

Olof Matsson i Norrnäfde

Karin Olsdotter i Gisselbo

Christina Olsdotter i Österbro
ägor i Sparrsätra socken

Vittnen:
Tolvman Jan Jansson i Grytnäs
Fjärdingsman Anders Andersson
i Södernäfde

Och blev samma förening, till den kraft och verkan lag förmår, i domboken intagen, och bevis medelst utdrag därav på begäran meddelt.

KONTRAKT OM HEMMANETS BRUKNING SAMT TVISTER OM KONTRAKTET

KLHA, V, AI:45, opag., 7 okt 1805

Ingavs och upplästes följande kontrakt, upprättat emellan undertecknade om mitt hemmans brukning i Knutsbo i min övriga livstid, som räntar i årliga skattekol 4 stigar 2 korgar, som Mats Jansson tillträder Mikaelitiden 1802.

1) Åtager sig Mats Jansson att giva om året till änkan Sara Jansdotter 5 1/2 tunna säd, som består av 3 1/2 tunna råg, 1 tunna korn och en tunna havre, samt 4 riksdaler i penningar varje år i Riksgälds så länge det är gångbart, och sedan i Banco.
2) Åtager sig Mats Jansson att svara för alla utlagor som påföljer nämnde hemman.
3) Skall Mats Jansson få min häst till bruk och nyttjande, med förbehåll, att jag får den till kyrka och kvarn när det tarvas.
4) Får änkan bebo övre stugan på gården med kammare, 1 stolpbod på backen och den större boden på gården, lilla fähuset med foderhus, samt rum i ladan åt långhalmen, samt portliderskullen emot stallet, och en tredjedel i källaren, samt rum i brygghuset när det behövs.
5) Åtager sig Mats Jansson att giva till änkan en tredjedel av allt hö som faller på hemmanet, samt 3 lass råghalm och en tredjedel av all vårhalm.
6) Får Mats Jansson fälla och kola på skogen så mycket han vill och gitter.
7) Skall Mats Jansson stänga alla gärdesgårdar, och vid makt hålla de som till egendomen hörer.
8) Skall Mats Jansson bestå änkan en tredjedel i kål- och jordpäronland, samt en tredjedel linland och vedbrand.
9) Får änkan nyttja lilla täppan och en tredjedel i hampland och rovland, samt en tredjedel i trädgården, och en tredjedel av tröskfodret.

Sålunda var överenskommet och avtalat, som skedde i
Knutsbo den 30 mars 1805

Sara Jansdotter Mats Jansson

Att ovanstående kontrakt är till alla delar av föreskrivna godkänt, och egenhändigt under ritat sina bomärken, betygar och vittnar

Anders Samuelsson i Smedsbo
Anders Eriksson i Knutsbo
Anders Andersson i Knutsbo

För år 1804 är arrendde till fullo betalt, som kvitteras

Knutsbo den 25 februari 1805
Sara Jansdotter

Och blev denna avhandling till den kraft och verkan lag förmår i domboken införd, och detta till bevis däröver meddelt.

KLHA, V, AI:44, opag., 17 okt 1804

Olof Olssons änka Sara Jansdotter i Knutsbo hade till detta Ting låtit instämma landbonden därsammastädes Mats Jansson med påstående:

1) Att som svaranden blivit uppsagd ifrån allt bruk och nyttjande av kärandens egendom i Knutsbo, men dock egenvilligt tillgripit trädesåkern förleden vår, och densamma nu besått, det måtte svaranden densamma nu genast avträda, och egendomen nästa Midfastotid helt och hållet avflytta.
2) Att svaranden måtte utbetala 5 fjärdingar råg såsom återstod på förledet års arrende, och dessutom 3 riksdaler för det han nyttjat kärandens hus, och vid avflyttningen husen återlämna i lika gott stånd som de blivit mottagna, eller ock dess värde med 50 riksdaler ersätta.
3) Betala 50 famnar gärdesgård, den svaranden bort uppstänga, men käranden för hans underlåtenhet nödgats fullgöra.
4) Förbehölls öppen talan och fordrades ersättning för rättegångskostnaden.

Där emot Mats Jansson i tagen genstämning yrkat:

1) Att som han efter laga köp, som med fasta är bevart, blivit ägare av egendomen, det måtte all uppsägning anses för olaglig.

2) Att som husens nyttjande blivit uti födomålskontraktet för grödobruket betingat, så kunde någon betalning därför icke äga rum, och om Sara Jansdotter däråt ej nöjdes, finge han sina 22 år gamla hus återtaga.
3) Att om änkan ej nöjdes åt det upprättade födomålskontraktet, ett nytt och lindrigare då måtte uppsättas, helst det förra är nog högt tilltaget.
4) Att de fordrade 5 fjärdingar råg, som rätteligen ej utgjort mer än en spann, icke hörde till kontraktet, utan varit ett särskilt lån, som redan blivit betalt.
5) Att den av Sara Jansdotter nu fordrade ersättningen för uppstängde gärdesgården ej kunde komma Mats Jansson till last, efter som de blivit uppstängda innan han hemmanet tillträdde.
6) Förbehölls öppen talan och ersättning för rättegångskostnaden.

Och inställde sig för käranden landsfiskalen Johan Forslund, och för svaranden nämndemannen Anders Samuelsson i Smedsbo, anförande landsfiskalen Forslund, att vad anginge svarandens påstående, att han vore ägare till hemmanet, så medgåves väl sådant, men som Sara Jansdotter enligt denna Rätts laga kraft vunna utslag av den 29 oktober 1796, blivit i grund utav sin avlidne mans testamente, i sin livstid vid hemmanet bibehållen, så kunde ock Mats Jansson för det närvarande ej anses annorlunda än som hennes landbonde, den hon ägde rätt att uppsäga när hon med honom vore missnöjd. De i stämningen fordrade 5 fjärdingar råg vore nu betalda, så att den punkten finge förfalla, men den vittnade åtminstone om Mats Janssons efterlåtenhet att uppfylla kontraktet. I övrigt vore Sara Jansdotter i synnerhet därför nöjd att i detta mål klagan föra, att det nu varande landbokontraktet, som bort upprättas efter det som var avslutat med förra landbonden Anders Andersson, blivit utan hennes vetskap och samtycke sålunda förändrat, att 1 tunna råg, 3 riksdaler till uppköpande av salt och salt fisk, samt betet för tvenne kor blivit där ifrån uteslutet, och vad anginge gärdesgårdarna, så hade Mats Jansson det året de uppstängdes nyttjat halva egendomen, därför han ock borde för gärdesgårdarna ansvara, Husen hade Mats Jansson väl fått lov att nyttja, men som han vägrat Sara Jansdotter att sig därav begagna, så borde han ock därför giva ersättning.
Nämndeman Anders Samuelsson nekade laglig uppsägning vara skedd, och trodde ej heller Sara Jansdotter därtill äga rättighet. Kontraktet vore lagligen efter parternas överenskommelse uppsatt och av Sara Jansdotter icke i laga tid klandrat, och därigenom, samt den tagna genstämningen, vore alla kärandens påståenden vederlagda och besvarade.
Nu som parterna icke kunde sina var emot annan gjorda påståenden utreda eller lagligen bevisa, fann Häradsrätten skäligt uppskjuta målet till nästa Ting, då parterna böra sig självstämda infinna, och nödiga handlingar till målets upplysande medhava, så framt vänlig förening ej träffas kan, därtill Häradsrätten vill hava parterna anmanta.

KLHA, V, AI:46, opag., 24 okt 1808

Till detta Ting hade änkan Sara Jansdotter i Knutsbo låtit instämma sin landbonde Mats Jansson därsammastädes, med påstående:

1) Att svaranden måtte åläggas efter ordalydelsen uti landbokontraktet av den 30 mars 1805 betala penningarna i Banco efter realisationsdagen, eller sedan det blev gångbart.
2) Att svaranden, likaledes efter kontraktets innehåll, måtte åläggas bestå käranden hästhjälp då det tarvas, vilket blivit henne förnekat.
3) Ävenledes åläggas, att efter kontraktet betala en tredjedel utav både hö och vårhalm.
4) Att efter kontraktet hålla käranden vedbrand.
5) och 6) Att svaranden måtte åläggas till käranden lämna en tredjedel i betet åt dess boskap om sommaren, samt 6 marker humle efter förra kontraktets innehåll.

Där emot svaranden i tagen genstämning yrkat, att bliva befriad utgiva de i kontraktet betingade 4 riksdaler om året uti Banco, helst riksgäldsmynt nu är lika gängse som då kontraktet 1805 avtalades, samt Sara Jansdotter undandragit sig att göra dem hjälp uti bärgningen som blivit utlovat.

2) Att Sara Jansdotter måtte med vittnen styrka, om hon vart i mistning av den hästhjälp kontraktet för henne utstakat.

3) Att Mats Jansson måtte befrias ifrån att utgiva en tredjedel av slagna höet, som till egendomen egentligen icke hörer, utan han själv sedan kontraktet upprättades hävdat och uppröjt, samt att Sara Jansdotter måtte med skäl och bevis styrka om hon varit i mistning av annat hö eller halm, som kontraktet innehåller.

4) Att Sara Jansdotter måtte lagligen styrka om hon varit i mistning av vedbrand, samt hädanefter åtnöjas med en tredjedel av husen, på samma sätt som den övriga egendomens avkastning.

5) och 6) Att Sara Jansdotter måtte åtnöjas med bete efter tillgången, samt att Mats Jansson måtte bliva befriad ifrån de nu fordrade sex marker humle, vilka icke äro uti kontraktet utlovade, varjämte å ömse sidor, under förbehåll av öppen talan, ersättning för rättegångskostnad blivit fordrad.

Och inställde sig parterna, framvisande käranden det parterna emellan den 30 mars 1805 upprättade kontrakt, samt ville med ett av Jan Andersson, Johan Ersson och Per Matsson, alla i Gisselbo, utgivet bevis av den 15 sistlidne augusti, styrka siga hava av dem köpt tio lass ved, som nogsamt skulle utvisa, att svaranden i den delen icke fullgjort kontraktet, därvid han åter påminde, att utom det förenämnda bevis icke innefattade laga skäl, då bevisets utgivare intygat om vad de själva gjort, utvisade det icke heller att Sara Jansdotter haft brist på vedbrand, och om det fölle henne in att köpa och sälja ved, följde därav ingalunda att Mats Jansson brustit uti sina skyldigheter.

Även ville ock Sara Jansdotter med ett av Anders Andersson och Mats Matsson i Knutsbo denna dag utgivet bevis styrka, att den så kallade Sågmossen blivit instängd 180. och fördeld grannarna emellan 1805, samt var således en hemmanets tillhörighet, det Mats Jansson väl icke kunde bestrida, men förmente, att då han själv den uppodlat, var han ock berättigad att därav taga all avkomsten.

Avsades: Som realisation emellan Banco och riksgäldsmynt redan gått i fullbordan innan det parterna emellan den 30 mars 1805 upprättade kontrakt avslutades, som riksgäldsmynt ännu är likaså gångbart, som det vid förenämnda tid var, alltså finner Häradsrätten käranden icke vara berättigad att i Banco utfå de betingade 4 riksdaler om året, utan bör hon åtnöjas med riksgäldsmynt för denna sin fordran.

Och som i övrigt icke blivit styrkt, att Mats Jansson uti kontraktets fullgörande brustit, så finner ock Häradsrätten Sara Jansdotter icke haver ägt skälig anledning till klagan i den delen, dock bör hon undfå tredjedelen av det i Sågmossen växande hö, enär hon är berättigad att njuta en tredjedel av all egendomens avkastning, därav detta utgör en del. Men till de fordrade sex marker humle, såsom i kontraktet icke utfästs, finner Häradsrätten henne ej äga någon rätt.

MATS JANSSON I TVIST MED KNUTSBO NR 5 OM SKOGSAVVERKNING

KLHA, V, AI:56, mål 331, 9 okt 1820

Efter det Mats Jansson i Knutsbo tilldetta Ting instämt sin granne Mats Olsson därstädes med påstående, att Mats Olsson, som sistlidne sommar skall på det så kallade Rösselberget borthuggit råmärkesträd emellan parternas skogslotter och uppgått en ny staklinje in på kärandens lott, samt kullfällt timmer till 15 stigars kolning, måtte för ett sådant förfarande dömas till ansvar och förpliktas ersätta hyggstrets värde enligt tvenne synebetyg med 10 riksdaler Banco, eller ock samma hyggster sättas under kvarstad.
Så hade Mats Olsson utverkat genstämning å Mats Jansson och däruti yrkat, icke allenast att till vederläggande av vad i första punkten av huvudstämningen blivit anfört, lantmätare måtte uppgå skillnaden emellan parternas skogslotter, börjande i röset vid Hytträ, och sträcka sig neder till Rösselgärdesgården, utan ock att frågan om hyggstret måtte få vila intill dess genom lantmätarens undersökning vore utrönt, vilkendera av parterna den fällda skogen tillhört.
Varandes av parterna å ömse sidor ersättning för rättegångskostnaden fordrad.
Vid upprop inställde sig parterna, Mats Jansson genom sin hustru Brita Matsdotter, samt Mats Olsson personligen.
Och sedan anmält blivit att den utverkade genstämningen icke är vorden Mats Jansson tillställd, yttrade Brita Matsdotter att hon vore nöjd därmed att rågången av lantmätare undersöktes, med förbehåll att det fällda timret och milveden sattes under kvarstad, och vid ansenligt vite icke få tillgripas förrän slut i saken fallit. Ingivande för övrigt Brita Matsdotter de i stämningen åberopade synebetyg.
Nu som Häradsrätten i enlighet med parternas yttrade önskan, fann nödigt att råskillnaden emellan deras skogslotter varder av lantmätare uppgången. Alltså och jämte det parterna hänvisas att hos Kungl. Befallningshavande begära förordnande för någon lantmätare, blev målet på det sätt uppskjutet, att i händelse förening icke emellan kom, parterna borde sedan lantmätarens undersökning blivit förrättad, å tredje rättegångsdagen av näst efter infallande Ting sig inställa för att saken vidare utföra. Och i mellantiden det fällda timret och milveden satt under kvarstad, att vid vite av 15 riksdaler Banco, icke få av någondera parten tillgripas förrän slut i saken fallit.

Målet förekom inte vid något av de närmaste tingen, troligen kunde en överenskommelse träffas mellan grannarna.

JAN MATSSON BESKYLLER STINA PERSDOTTER FÖR STÖLD

KLHA, V, AI:73, 9 okt 1837

Efter ågången stämning påstod Stina Persdotter i Knutsbo att Jan Matsson därstädes måtte fällas till ansvar för det han den 18 sistlidne september gett käranden tjuvnads beskyllning, samt förpliktas ersätta rättegångskostnaden.
Och som svaranden, personligen tillstädes, erkände att han i överilning kallat käranden tjuv, vilket svaranden likväl nu rättade och återkallade. Alltså kändes Jan Matsson att jämlikt 60 Cap 6 § Missgärningsbalken böta 14 riksdaler, ersätta kärandens rättegångskostnader med 4 riksdaler, samt till vardera av de utav käranden instämda och till målet komna vitytnen, pigan Caisa Matsdotter samt drängarna Per Olsson och Jan Andersson i Knutsbo för deras tidspillan betala 24 skilling Banco.

JAN MATSSON I PROCESS OM TVÅ TIMMERSTOCKAR

KLHA, V, AI:82, mål 146, 13 okt 1851

Prost Anders Jansson i Södernäfde hade till detta Ting erhållit stämning å Jan Matsson i Knutsbo med påstående att svaranden, som skulle olovligen tillgripit tvenne käranden tillhöriga sågstockar, måtte därför fällas till ansvar samt förpliktas, icke allenast ersätta stockarnas värde, utan även gottgöra rättegångskostnaden.
Vid upprop av målet inställde sig käranden personligen, varemot svaranden utan anmält förfall från Rätten uteblev, ehuru han enligt skriftligt intyg av Jan Hansson i Östanbyn och Anders Jansson i Björsjö av den ågångna stämningen erhållit behörig del.
Käranden berättade att sedan han på vägen till Avesta avlossat 12 stockar, med vilka han kommande från skogen ämnat sig till sågen, tvenne av stockarna blivit borttagna, förklarade sig käranden hava anledning förmoda att svaranden varit den som tillägnat sig stockarna, i vilket avseende käranden anhöll att Jan Jansson och Erik Carlsson, bägge i Södernäfde, vilka han låtit till Tinget inkalla för att i saken vittna kunde varda avhörda. Och som dessa personer nu voro närvarande, fann Häradsrätten skäligt tillåta att de finge sina vittnesberättelser avgiva, svaranden dock öppet lämnat att emot vittnena och deras utsago göra de jäv och anmärkningar vartill han kan finna sig befogad.
Sedan Jan Jansson och Erik Carlsson vittneseden avlagt, samt erhållit föreställning om dess vikt och värde och faran av mened, berättade de, var för sig hörda:
Jan Janson: Att vittnet efter att hava varit käranden behjälplig att i skogen hugga 12 sågstockar, jämväl biträtt med deras framkörande samt avlossande å vägen vid Avesta. Vittnet som hade sig bekant att tvenne av stockarna sedermera bortkommit, kunde icke lämna mera upplysning huru detta tillgått, än att vittnet hört svaranden yttra att han av misstag kommit att borttaga de ifrågavarande stockarna och vara villig att ersätta käranden vad de kunde vara värda.
Erik Carlsson: Att vittnet, som vid ett tillfälle härt samtal emellan parterna uppstå angående de omstämda sågstockarna, därvid iakttagit att svaranden erkänt sig hava av misstag kommit att taga och bortföra dem, varför ock svaranden förklarat sig villig för dem erlägga betalning till käranden, samt jämväl ersätta käranden för stämningskostnaden i målet. Däremot hade svaranden icke velat ingå på att till de av käranden åberopade vittnen i saken utgiva någon ersättning, vadan någon vänlig överenskommelse parterna emellan icke kunnat träffas.
Vittnesmålen upprepades och erkändes av vittnena, vilka begärde ersättning för deras inställelse vid Tinget och tvenne dagars uppvaktning därstädes.
Härefter förklarade Häradsrätten det målet bleve, i anseende till svarandens uteblivande från detta Ting, för vilken försummelse han fälldes att böta 1 riksdaler 16 skilling Banco, uppskjutet till nästa Ting, då parterna å andra rättegångsdagen skola komma tillstädes, svaranden vid vite av 10 riksdaler nämnda mynt, om vilket beslut käranden har att honom före Tinget behörigen underrätta.

Målet förekom ej vid följande Ting utan förmodligen träffades överenskommelse mellan parterna.

JAN MATSSON BEGÄR ATT FÅ LÖSA IN SYSTERNS ANDEL I HEMMANET

KLHA, V, AI:101, mål 51, 21 sept 1871

Till Tinget hade Jan Matsson i Knutsbo utverkat sig stämning å Erik Forsberg i Östanbyn med påstående, enligt stämningens ordalydelse, att Forsberg på grund av gällande arvslag och enligt de skäl Jan Matsson vid Tinget kommer att åberopa, måtte förpliktas att, emot lösen, genast avträda fastighet i Knutsbo, räntande fem och ett halvt öre i soldatårspenningar ävensom att ersätta rättegångskostnaden.
Vid upprop av målet inställde sig käranden genom befullmäktigat ombud, fjärdingsmannen Anders Ersson i Norrnäfde, samt svaranden personligen, åtföljd av länsmannen C F Wallenström som biträde vid rättegången.
Efter uppläsande av såväl fullmakt som av stämningen i målet, ingav kärandeombudet under käromålets fullföljd, instrument över den 15 september 1869 efter hemmansägaren Mats Jansson i Knutsbo och hans hustru Brita Matsdotter, av vilka Brita Matsdotter avlidit år 1861 och Mats Jansson den 3 februari 1862, förrättat arvsskifte, varav inhämtades att bemälde makar efterlämnat såsom delägare i sterbhuset, förutom 2 döttrar, sonen Jan Matsson och dottern Kajsa Matsdotter, den senare gift med Erik Forsberg i Östanbyn, samt att utav makarnas under äktenskapet inköpta fastighet i Knutsbo, räntande i soldats årspenningar 19 skilling 11 runstycken, mannen efter hustruns död försålt sin andel till sonen Jan Matsson, var emot den återstående fastigheten fördelats emellan sterbhusdelägarna, därvid bemälde Jan Matsson såsom sin arvslott efter modern bekommit en fastighetsandel, motsvarande i berörda skatt 2 skilling 7 13/15 runstycken, och dottern Kajsa Matsdotter fastighet som räntade 1 skilling 3 14/15 runstycken. Utvisande instrumentet att detsamma blivit av sterbhusdelägarna med godkännande underskrivet.
Svaranden, över käromålet hörd, bestred kärandens påstående under uppgift att svaranden och hans hustru till sin måg och dotter försålt sin övriga fasta egendom utom den nu omstämda delen, som makarna själva såsom fördelstagare ärnade bebo, och vilken lätt kunde från den andra skiljas. Tilläggande svaranden att käranden dessutom allenast eftersträvade ifrågavarande hemmansdel för att sedan i sammanhang med sin förut innhavda fastighet avyttra.
Kärandeombudet förklarade sig icke känna, huruvida käranden hade för avsikt att försälja egendomen, men förmenade att ifrågavarande svarandens hustru tillfallna fastighetsandel icke kunde väl ifrån den käranden tillskiftade delas.
Angående värdet å fastigheten kunde parterna nu icke något bestämma, och då målet i befintligt skick till Häradsrättens prövning överlämnades, tillkännagavs att vid Tingets slut skulle meddelas
Utslag, avsagt den 30 nov 1871
Som käranden icke företett någon omständighet, på grund varav hans instämda påstående om svarandens förpliktande att, emot lösen, avträda hans hustrus, kärandens syster, genom arv tillfallna fastighet i Knutsbo kan bifallas, varder käromålet ogillat.

Erik Forsberg i ovanstående mål är sonson till Brita Ersdotter och hennes andra man Erik Matsson i Knutsbo nr 4. Hans fader, den äldre Erik Forsberg hade en fastighet i Östanbyn som sonen, den unge Erik Forsberg, sedan övertog.
Unge Erik Forsberg var en tid förmyndare för Per Perssons och Catarina Persdotters son Erik Persson, en syssla som senare övertogs av Anders Jansson i Knutsbo nr 1.
Anders Jansson och Erik Perssons systrar anklagade Erik Forsberg för bristande redovisning över förmyndarskapet. Denna process började vårtinget 1860 och pågick under några år vid flera Ting.
Även om andra ärenden var Erik Forsberg inblandad i flera processer vid denna tid, bl.a. med sin svåger Anders Bergqvist om hemmanet i Östanbyn.

JAN MATSSON I PROCESS OM EN HÄSTHUD

KLHA, V, AI:84, mål 167, 4 maj 1854

Till detta Ting hadeJan Marsson i Knutsbo erhållit stämning å Anders Andersson i Gisselbo och Johan Olofsson Hög i Norrnäfde, med påstående att Anders Andersson, som med Jan Matsson betingat att erhålla en gammal häst, och Hög som emottagit hästen och för kärandens räkning ihjälskjutit densamma, men icke återlämnat hästens hud, måtte förpliktas att gemensamt ersätta hudens värde med 5 riksdaler Rgs, samt att utgiva ersättning för rättegångskostnaden.
Vid upprop inställde sig parterna personligen, av vilka Anders Andersson yrkade att då han ej haft vidare med denna saken att göra, än att han på Högs begäran vidtalat käranden att låta Hög erhålla hästen till bete åt rovdjur, borde Anders Andersson ej kunna åläggas ersättningsskyldighet i målet.
Hög medgav att han försålt den Jan Matsson tillhöriga hästhuden, för vilken han erhållit 4 riksdaler 24 skilling Rgs, men påstod sig hava erhållit Jan Matssons tillstånd till försäljningen, och att denne sedermera lovat honom att med arbete avtjäna hudens värde.
Då parterna ej hade något mera att andraga avsades följande
Utslag: Som käranden icke visat att Anders Andersson haft med förevarande sak annat att beställa än att han å Högs vägnar begärt kärandens tillstånd för Hög att skjuta och till bete åt rovdjur använda ifrågavarande häst, förklaras Anders Andersson från käromålet fri.
Varemot, och då Hög som medgivit sig hava försålt berörda hud, icke styrkt att till försäljningen ägt Jan Matssons tillstånd, eller att Jan Matsson sedermera tillåtit Hög att med arbete avtjäna försålda hudens värde, Häradsrätten prövar skäligt förplikta Hög att till Jan Matsson ofördröjligen gälda oftaberörda huds värde med fordrade 5 riksdaler Rgs, och att ersätta Jan Matsson den i målet havda kostnaden med 2 riksdaler Banco.

JAN MATSSONS HAVRE UPPÄTEN AV MATS OLSSONS KREATUR

KLHA, V, AI:77, mål 258, 9 okt 1841

Uti målet emellan Jan Matsson i Knutsbo å ena, samt Mats Olsson därstädes å andra sidan, angående Jan Matssons påstående att svaranden, vars kreatur genom en svaranden tillhörig gärdesgård inkommit i kärandens havreåker samt där gjort skada, upptagen i synebevis till 5 snesar havre, måtte därför fällas till ansvar, samt förpliktas ersätta kärandens förlust, ävensom syne- och rättegångskostnaden
Avsades efter slutad undersökning och hållen överläggning
Utslag: Som upplyst och medgivet är, icke allenast att Mats Olssons kreatur vid åtskilliga tillfällen innevarit i kärandens med havre besådda åker i så kallade Kalvvreten. samt dels genom nedtrampning, dels genom betande därstädes gjort skada, som av synemännen ansetts böra gottgöras med 5 snesar eller 45 band, utan även att svarandens mellangärdesgård varit i bristfälligt skick, alltså kännes Mats Olsson skyldig att till käranden genast utgiva 45 band havre eller dess värda, samt att med 5 riksdaler 24 skilling Banco syne- och rättegångskostnaden gottgöra.

HEMMANET SÄLJES TILL JOHAN PERSSON I KNUTSBO NR 4

Carl Erik Johanssons släktarkiv, Knutsbo

Köpebrev
Till Johan Persson och dess hustru Christina Andersdotter i Knutsbo upplåta och försälja undertecknade vår i Knutsbo by Grytnäs socken belägna fastighet, räntande tillsammans i årlig skatt 17 skillingar 3 2/15 runstycken med därå följande inägor, skog och mark, jämte där tillhörande åbyggnad för en oss emellan betingad och överenskommen köpeskilling stor Fyra tusende femhundra (4500) Riksdaler Riksmynt, vilken summa är genom förbindelse tillfullo erlagd och varder såmedelst härmed kvitterad, varå tillika köparen förbinder sig att till oss utgiva födomål enligt denna dag upprättat kontrakt.
Alltså avhända vi oss förbesagda fasta egendom och tillägna den med allt vad därtill lytt, lyder och lagligen tillvinnas kan, förenämnde Johan Persson, dess hustru och rättsinnehavare att tillträda den 14 nästkommande mars, samt ägas och brukas såsom dess rättfångne egendom, förbindande oss till hemul efter lag. Till yttermera visso hava vi detta köpebrev i nedanstående tillkallade vittnens närvaro egenhändigt undertecknat.

Grytnäs och Knutsbo 7 febr. 1874
Jan Matsson   Anna Matsdotter

På en gång närvarande vittnen:
J. Persson i Gisselbo
A. J. Abrahamsson i Knutsbo

Hemmanet sammanlades därefter med hemmanet Knutsbo nr 4. De delar som Jan Matssons svågrar, Erik Forsberg och Per Andersson behöll, återköptes senare av Johan Persson, Erik Forsbergs del den 21 nov 1885 och Per Anderssons den 25 april 1892.
Av Jöns Elianssons ättlingar finns sedan endast Erik Jansson i hemman nr 6 "Erkis" kvar i Knutsbo.

DELNING AV HEMMANET EFTER JOHAN PERSSONS TILLTRÄDE

Lantmäteriets arkiv, Falun

Protokoll hållet i Lantmäterisammanträde i Knutsbo by i Grytnäs socken den 11 september 1874.
Med anledning av Konungens befallningshavandes för undertecknad Lantmätare utfärdade förordnande att verkställa klyvning av Iljashemmanet inom Knutsbo by, hade vederbörande delägare genom i laga tid utfärdad kungörelse blivit kallade till sammanträde hos Johan Persson i Knutsbo, och tillstädesvoro vid sammanträdets öppnande samtliga deltagare, nämligen sökanden till förrättningen Johan Persson, samt Per Andersson i Germundsbo och Erik Forsberg i Östanbyn. Till biträdande gode män voro kallade och nu närvarande kyrkovärdarna Lars Andersson i Södernäfde och Erik Persson i Kårbo, båda från Grytnäs socken.

§ 1

Konungens befallningshavandes förordnande å förrättningen upplästes

§ 2

Uppå tillfrågan anmäldes ej något jäv emot någon av förrättningsmännen.

§ 3

På tillfrågan förklarade Erik Forsberg och Per Andersson att de förenade sig med Johan Persson om att fördela hemmanet, och skulle laga skifteskartan över Knutsbo by med beskrivning och med bibehållande av samma grad som vid laga skiftet blivit åsatt ägorna ligga till grund för fördelningen.
Ovannämnda karta över Knutsbo by i Stora Kopparbergs län, Folkare Härad och Grytnäs socken, uppmätt vid laga skiftet åren 1844-1846 av Georg de Laval företeddes.
Den skatt i soldats årspenningar enligt vilket hemmanet skall fördelas utgör för
Johan Persson 17 skilling 3 2/15 runstycken.
Per Andersson 1 skilling 3 14/15 runstycken.
Erik Forsberg 1 skilling 3 14/15 runstycken.
Hela hemmanets skatt 19 skilling 11 runstycken i soldats årspenningar.

Vid laga skiftet, å kartan anmärkt under Littera C, har hemmanet erhållit sina ägor uti fyra skiften, men blev överenskommet att Per Andersson och Erik Forsberg skulle få sina andelar utbrutna uti endast hemskiftet, inägor söder om gården. Per Andersson längst i söder mot gamla kvarndammen och Stusshyttevägen samt Erik Forsberg näst därintill.
Skogsmarken utlägges utefter rågången mot Gisselbo med skiftenas sträckning i öster och väster från skifteslinjen väster om Björsjövägen uppåt Dammsjöberget till mitt för knäröset nr III, Erik Forsbergs skifte längst i norr.

§ 4

Tiden för ägolotternas utstakning bestämdes till torsdagen den 17 i denna månad, varefter förrättningen dagen därpå kommer att avslutas, och skola parterna och gode män vid sagda tillfälle infinna sig utan vidare kallelse, betygar
Knutsbo den 11 september 1874
På ämbetets vägnar
J E Ågren
Förestående protokoll är för oss uppläst och varder härmed justerat och godkänt
Johan Persson i Knutsbo
Erik Forsberg Per Andersson

Besiktnings- och värderingsinstrument över alla åbyggnader till hemmanet Litt C inom Knutsbo by, upprättat för byggnadernas fördelning emellan nuvarande ägarna.
Nr 1: Manbyggnad i en våning, 34 fot lång, 20 fot bred och 14 fot hög, under tak av takved, innehållande tvenne rum, i försvarligt skick, värderad till Kronor 260.-
Nr 2: Brygghus med stuga, 30 fot lång, 18 fot bred, 15 fot hög, under tak av takved, i gott stånd. Kronor 270.-
Nr 3: Bodar och portlider, längd 53 fot, bredd 18 fot, höjd 14 fot, förfallet skick Kronor 220.-
Nr 4: Portlider och stall, längd 42, bredd 16, höjd 12, under tak av takved, i sämre skick 100.-
Nr 5: Vedlider under tak av takved, längd 20 fot, bredd 15 fot, höjd 9 fot. Kronor 15.-
Nr 6: Källarbod under tak av takved, längd 17 fot, bredd 16 fot, höjd 11 fot. Kronor 30.-
Nr 7: Fä- och foderhus under tak av sågspån och takved, längd 51, bredd 21, höjd 13 fot. 190.-
Nr 8: Ett härbre under perttak, längd 16, bredd 15, höjd 15 fot, i gott stånd Kronor 100.-
Nr 9: En trösklada under tak av takved och näver, 42 fot lång, 26 fot bred, 17 fot hög, i gott Stånd. Kronor 550.-
Nr 10: En badstuga under brädtak, 19 fot lång, 15 fot bred, 9 fot hög, i gott stånd Kronor 60.-
Nr 11: En smedja, förfallen 30.-
Nr 12: En trösklada i Stosva, väggarna i gott stånd, men tak och golv förfallna. Kronor 200.-
Nr 13: Ett redskapslider, sydväst om gården, under brädtak i gott stånd. Kronor 180.-
Nr 14: En hölada i hyttdammen i gott stånd. Kronor 60.-
Nr 15: En hölada i Tjärdammen i försvarligt skick Kronor 30.-
Nr 16: En hölada i Askön i försvarligt skick. Kronor 30.-
Nr 17: En hölada i Gärdet, ny och i gott stånd Kronor 70.-
Nr 18: En källare med sidomurar och brädtak förfallna 15.-

Härav belöper på
Johan Persson 17 Sk 3 2/15 Rst
Per Andersson 1 Sk 3 14/15 Rst
Erik Forsberg 1 Sk 3 14/15 Rst

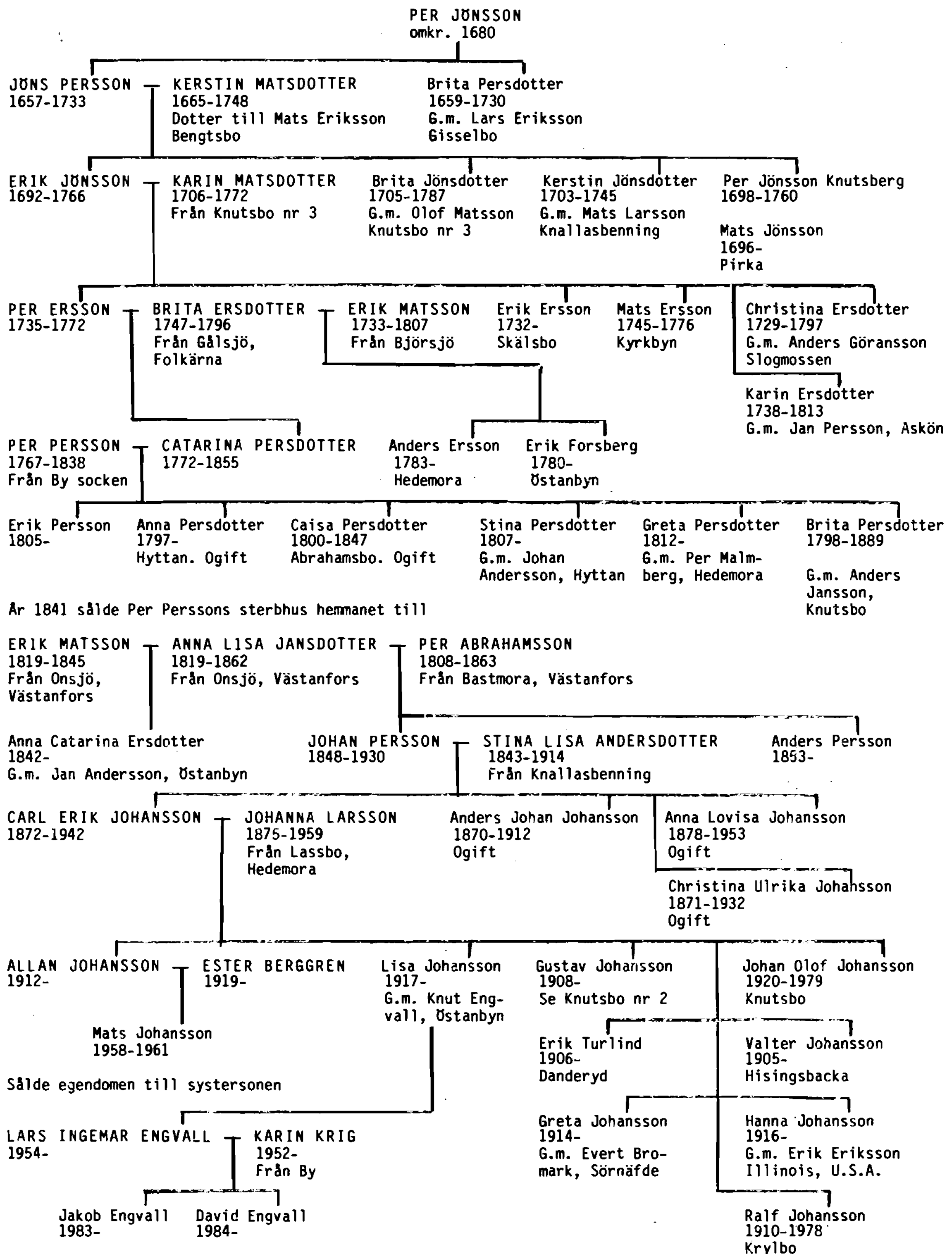
Fördelning:

Per Andersson erhåller	
Nr 4 portlider och stall	100.-
Nr 10 badstuga	60.-
Summa	160.-
Erik Forsberg erhåller	
Nr 8 ett härbre	100.-
Nr 6 källarbod	30.-
Nr 11 smedja	30.-
Summa	160.-

Övriga i instrumentet upptagna hus tillfaller Johan Persson.

Protokollet avslutas med en specifikation över delningen av jord- och skogslotter.

KNUTSBO NR 4 "JÖNSES"



Till skillnad från sin kusin och granne, Mats Eliansson i Knutsbo nr 3, övertog Jöns Persson hemmanet efter fadern utan stridigheter. Att han hade endast en syster underlättade givetvis skiftet.
Han var gift med Kerstin Matsdotter från Bengtsbo. Med hennas bror Anders Matsson, som var gift med Sara Eliansdotter från Knutsbo nr 3, gjorde han det bytet, att han bytte sin hustrus jord i Bengtsbo mot svågerns hustrus jord i grannhemmanet Knutsbo nr 3.
Jöns försökte också att få köpa mera jord från Knutsbo nr 3. Han ville komplettera den erhållna systerdelen att bli en jämn femtedel av detta hemman. Han påstod, att därigenom skulle beräkningen av skatterna dem emellan bli lättare och mera överskådlig. Detta avslogs dock av häradsrätten, med den motiveringen, att Knutsbo nr 3 då inte skulle uppfylla myndigheternas krav , att ett hemman måste vara på minst ett åttondels mantal för att ägaren skulle vara säker på besittningsrätt.
I fortsättningen gick också arvsskiftena utan besvärligheter. Detta hemmans innevånare var sällsynta besökare vid häradsrätten. Därmed är också materialet om hemmanet ganska tunt.

ERIK JÖNSSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, V, AI:17, uppbudsl., 7 okt 1751

Uppbjöds andra resan den fastighet i Knutsbo by belägen, som Mats Jönsson i Pirka, Per Jönsson i Knutsbo och Mats Larsson i Knallasbenning i arv tillfallit efter föräldrar och svärföräldrar, men de till brodern och svågern Erik Jönsson i Knutsbo försålt. Mats Jönsson sin lott för 400 daler 8 öre, Per Jönsson för 109 daler 10 öre, och Mats Larsson för 204 daler 20 öre, eller tillsammans 723 daler 6 öre kmt, noch ett bevittnat och kvitterat köpebrev av den 1 juli 1736.

KLHA, V, AI:18, uppbudsl., 30 april 1755

Medelst ett den 28 september 1748 skriftligen upprättat förordnande, har Per Jönsson Knutsberg testamenterat sin broder Erik Jönsson alla lösören jämte arvssäden till en summa av 274 daler kmt, emot trogen skötsel och omvårdnad till döddagar.
Varöver resolverades:
Inom sex månader efter givarens död bör detta förordnande jämte en trovärdig avskrift härav för domaren ånyo upptes, så vidare utslag häröver kommer att meddelas.

KLHA, V, AI:19, opag., 23 nov 1761

Uppvistes ånyo det Erik Jönsson i Knutsbo den 26 september 1748 och 10 maj 1757 av nu avlidne brodern Per Jönsson Knutsberg erhållna testamente, ej allenast på 274 daler kmt lösöre, utan ock att njuta behörig skötsellön av Knutsbergs ärvda fastighet. Och som det befanns at givarens övriga normala arvtagare, ej allenast icke inom laga tid något klander därå gjort, utan tvärt om förklarat sig därmed nöjda, alltså blev samma förordnande och skötselbrev av Rätten fastställt.

NEKROLOG ÖVER ERIK JÖNSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1766

Erik Jönsson ifrån Knutsbo, född 1692 den 27 april. Fader Jöns Persson, moder Christina Matsdotter. Döpt, uppfostrad tillbörligen och lärt läsa i ungdomen i och utan bok Doktor Luthers katekes. Tjänte i ungdomen i Hedemora med gott lovord. Blev soldat 1714, fick avsked berömligen 1729. Gift 1728 den 16 april med Catarina Matsdotter, haft 6 barn, 3 söner, 3 döttrar, 1 dotter död, de övriga leva. Dess allmänna leverne varit berömligt. Haft jämn hälsa merendels i sin ungdom och manliga år. Sjuknade av håll och ålderdomsbräcklighet den 15 mars, dödde den 24. Ålder 73 år, 11 månader, 2 dagar.

... ÖVER HUSTRUN

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1772

Begrovs för detta Erik Jönssons efterlåtna änka hustru Catarina Matsdotter, född 1706 av ärliga och kristliga föräldrar, fadern Mats Eliansson, modern hustru Christina ifrån Knutsbo. Befordrad strax till dop och i kristendom tillbörligen uppfostrad, ägde en någorlunda sin kristendomskunskap. År 1706 den 25 oktober ingick hon kärt äktenskap med sin för detta avlidna man Erik Jönsson ifrån Knutsbo, hennes äktenskap blivit välsignat med 6 barn, 4 än lever. Dess allmänna leverne är bekant kristligt. Haft att hembära försynen tacksägelse för god hälsa, fast nu den tilltagande ålderdomen gjorde den tung och besvärlig. Sjuknade den 10 uti den gångbara febern och den 19 (juli) om aftonen slutade hon sin vandring. Ålder 66 år.

MATS ERSSONS ANDEL

KLHA, V, AII:1, opag., 10 mars 1769

Det efter fadern tillfallna fasta arv, som Mats Ersson i Knutsbo för 533 daler kmt jämte gröda för 200 daler till sin broder Per Ersson försålt, vilken sistnämnde även har att till godo njuta moderns en tredjedel, emot det han henne till döddagar sköter och försörjer, enligt i vittnens närvaro fattad överenskommelse av den 20 augusti 1768.

KARIN ERSDOTTERS ANDEL

KLHA, V, AII:2. opag., 3 nov 1772

Den fasta egendom i Knutsbo, som i arv efter föräldrarna tillfallit Johan Perssons i Askön hustru, och han har upplåtit och försålt till sin svägerska, änkan Brita Ersdotter i Knutsbo för 400 daler kmt, enligt köpebrev av den 22 oktober 1772.

KRAV FRÅN FORDRINGSÄGARE

KLHA, V, AI:26, opag., 19 mars 1774

Efter uttagen stämning å avlidne Per Erssons änka hustru Brita Ersdotter i Knutsbo, och hennes omyndiga barns förmyndare Anders Persson i Baggebo och Anders Göransson i Slogmossen, påstod Erik Jansson i Gisselbo, att njuta betalning för avlidne Per Erssons utgivna förskrivning under den 2 oktober 1768, stor 84 daler kopparmynt, med belöpande föreskriven 6 procent ränta och nu förorsakad rättegångskostnad.
Och som denna skuld å svarandenas sida erkändes, alltså varde den härmedelst för fast förklarad, som svarandena så till kapital som intresse böra betala, jämte 2 daler smt i expenser.

PER ERSSONS DRÄNG MISSHANDLAS OCH FÅR SVÄLTA

KLHA, V, AI:25, opag., 19 mars 1771

Till sistlidet Ting hade Per Ersson i Knutsbo låtit inkalla drängen Anders Larsson ifrån Stusshyttan, men nu i Jönvik vistandes, för det han skulle olovligen och i olaga tid gått utur sin lagstadda tjänst hos Per Ersson Olofsmässodagen nästlidne, varför Per Ersson å svaranden laga plikt efter Kungl. tjänstehjonsstadgan yrkat.
Var emot Anders Larsson låtit Per Ersson genstämma, för det han under den tiden Anders Larsson hos honom i tjänst varit, skall bemälde dräng med hugg och slag flera resor överfallit, att Anders Larsson så därför, som för hungerns skull, måst taga flykten, varjämte även Anders Larsson yrkat att ifrån Per Erssons påstående bliva befriad, samt att för tjänstetiden njuta daglön, helst han ej varit lagligen stadd.
Men som Häradsrätten genom utslag av den 6 november sistlidne, på de skäl, som protokollet innehåller, denna sak till detta Ting uppskjutit, samt parterna åsagt att sig då självstämda infinna, så inställde sig nu till följe därav Anders Larsson, och sitt förr gjorda påstående yrkade, men Per Ersson kom icke tillstädes, utan intygade nämndeman Mats Leonardsson det Per Ersson berättades vara sjuk, vilket Häradsrätten dock för fullständigt bevis icke anse kunde, utan prövade skäligt, att saken till avgörande företaga.
Och hördes Erik Janssons hustru Malena Ersdotter i Knutsbo, vilken Anders Larsson såsom vittne inkalla låtit, och skulle kunna intyga, att Anders Larsson under den tid han hos Per Ersson vistats, verkligen lidit brist på uppehälle. Berättande nu bemälde hustru utan ed, det Anders Larsson vid pass 10 veckor för Michelsmässan förledet år gått ifrån Per Ersson, och att vittnet hört Per Erssons moder berätta, det denne dräng hos Per Ersson lidit nöd, och att hon ofta gånger givit honom mat, mera hade vittnet sig icke bekant.
Även upplästes en utav Mats Ersson i Knutsbo den 13 i denna månad utgiven attest av innehåll, det vittnet hört Anders Larsson ofta haver klagat sig lida hunger under den tid han hos Per Ersson varit, och att Mats Ersson hört Per Erssons moder ofta säga, det Anders Larsson icke kunnat vara så länge hos sonen, om hon icke gjort honom understöd.
Resolution: Alldenstund Per Ersson under hela detta Tinget, som nu kommer att slutas, uteblivit, utan att laga förfall till sitt uteblivande visa, fördenskull prövar Häradsrätten skäligt honom ålägga för uteblivandet två daler smt böta, samt till Anders Larsson, utom de undfångna 25 daler betala 40 daler kmt för den tjänst han Per Ersson gjort ifrån Michelsmässan till Olsmässetiden förledet år, då han efter vittnens utsago för hungerns skull måst gå bort. Och kommer således Per Erssons emot Anders Larsson gjorda påståenden om plikt, för det han olovligen gått ifrån tjänsten, härigenom att förfalla, så vida Anders Larsson emot sitt nekande icke heller kunnat övertygas vara till Per Ersson laga stadd. Varjämte det även skall åligga Per Ersson att Anders Larssons rättegångskostnad vid tvenne Ting med 4 daler smt ersätta. Dock bör Anders Larsson, som således dom vunnit, detta utslag sin vederpart kungöra, eller utmätning härå söka, att han återvinningstalan till nästa Ting anhålla kan, om han sig så befogad finner.

NEKROLOG ÖVER PER ERSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1772

Vi hembära härmedelst den högste försynen i himmelen en innerlig och ödmjuk tacksägelse, som nådelig hört sin församlings bön, och igenom den timliga döden förleden onsdag hädom kallat och till sig i sina himmelska fröjdeboningar försätta i livstiden socknemannen ärlige och beskedlige Per Ersson ifrån Knutsbo, vars andelösa lekamen vi hava på denna söndagsmorgonstund till sin grav och vilorum befordrat.
Född 1735 den 30 maj i Knutsbo av ärliga och kristliga föräldrar, fadern för detta Erik Jönsson och modern Catarina Matsdotter därstädes. Renatus. Blivit tillbörligen och kristeligen uppfostrad i sina föräldrars hus, och i ungdomen lärt vackert läsa både i och utan bok sina kristendomsstycken, och således ägde en grundlig kunskap om sin salighets ordning och vägen till himmelen.
Bliven lärd i ungdomen skräddarhantverket, så att han varit sockenskräddare i åtta år, men sedan övergav det och begav sig till hemmansbrukare.
År 1770 trädde han i äktenskap med sin i sorgen efterlämnade maka, ärlige och gudfruktige hustru Brita Ersdotter ifrån Gålsjö, vilket äktenskap Gud välsignat med tvenne döttrar, av vilka den ene är död, och den andre lever och vet föga sakna sin käre faders dödliga frånfälle.
Det är ock allom bekant, att han under hela sin levnad fört stilla och ärbart leverne, samt levat i ren äkta kärlek med sin maka och i sämja med grannarna. Nu detta sista året varit besvärad av tungt bröst och för tvenne veckor sedan föll i hastig sjukdom av den gångbara febern, som tilltog mer och mer, och som krafterna avtogo och kände att hans dagar ej skulle bliva många i denna världen, ty kallade han till sig predikoämbetet och lät sig bespisas med den Heliga nattvarden, och sökte försoning med sin Gud och syndaförlåtelse, och sedan med böner och suckar anbefallte sin själ i den milda gudens faderliga händer. Och omsider kom döden och gjorde en ända på hans timliga elände, som skedde förleden onsdag (5 juli) afton klockan 10, sedan han här i världen haver levat i 37 år, 1 månad och 1 dag.

ERIK ERSSONS ANDEL

KLHA, V, AII:5, opag., 17 april 1799

Gör allom dem som detta mitt öppna köpebrev händer förekom, men läsandes eller upptäckandes varder, gör undertecknad härmed veterligt, att jag haver av berått mod och fri vilja upplåtit och försålt, till min broders måg Per Persson i Knutsbo och Grytnäs socken, all min i arv tillfallne andel efter min fader Erik Jönsson i Knutsbo för en betingad och överenskommen köpesumma stor 500 daler kmt, och den tillägnar förenämnde Per Persson, dess hustru och barn att bruka och nyttja såsom sin sanna välfångna egendom i evinnerliga tider, vilken egendom består av hus och jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, kvarn och kvarnställe, närby och fjärran, och vad mera det vara må, givandes härmed lov att lagfara och fasta taga, det bästa de vill och gitta, till ytter mera visso sätter jag mitt namn och bomärke, samt tager desse gode män till vittnen, som skedde

i Avesta den 8 mars 1799

Erik Ersson i Skiälsbo

BOUPPTECKNING EFTER PER ERSSON

KLHA, V, F6, opag., 1772

År 1772 den 16 och 17 december voro vi undertecknade till hörsamt följe utav Herr Häradshövdingen Daniel Asplinds förordnande av den 15 augusti nästledne, och uppå begäran av änkan hustru Brita Ersdotter i Knutsbo, att uppteckna, skatta och fördela dess med avlidne mannen Per Ersson i Knutsbo ägande kvarlåtenskap i löst och fast egendom, som skedde i förordnade förmyndares närvaro, och uppgavs som följer:

	D	öre
Böcker		
1 psalmbok	2	16
Silver		
1 förgylld tunna	20	-
1 dito mindre	18	-
Koppar		
1 kittel	21	-
Tenn		
1 stop	9	-
1 kvartersflaska	1	-
1 halvkvarters dito	-	24
tallrikar	12	-
skedar	3	12
1 snusdosa	-	24
1 bleckskopa	-	10
Järn		
1 gryta	9	-
1 dito gammal	6	24
1 skafthammare	1	16
1 smidd ring	1	-
1 räcka nagel	-	24
1 skräddarsax	6	-
1.....järn	1	-
1 gammal ullsax	-	12
1 navare med skaft	1	12
1 dito	1	4
1 hammare och tång	-	24
1 järnrör	4	-
1 huggyxa	1	16
1 dito	1	-
13 liar	13	-
8 dito	1	16
1 slipsten med järnvev	12	-
1 grep	-	24
1 bred kniv	-	24
1 häkla	-	24
Diverse husgeråd		
1 långbord	6	-
1 stort skåp	13	-
1 hörnskåp	9	-
1 nytt skrin	2	16
1 kista utan lås	6	-
1 fällkista	7	-
1 slipsten utan vev	1	-
1 par vävstolar	6	-
1 rissel	1	-
1 korg	-	16
1 ....korg	3	-
1 mjölkar	-	24
3 sillråg	1	4
8 fönsterbågar	1	16
4 trätallrikar	-	8
1 par vävskaft	1	-
1 vävsked 20 pasman	2	16
1 dito 16 1/2 åasman	2	-
1 dito 16 pasman	2	-
1 dito 14 pasman	3	16
1 svarv......	3	-
3 par skospännen	4	8
3 par knäband	2	8
1 fällkniv	2	-
1 bordduk	9	-
1 handkläde	2	-
4 garnsäckar	8	-
1 rå kohud	8	-
1 kvighud dito	4	16
1 tjurhud liten	4	16
4 råa kalvskinn	2	-
1 sämskskinn	6	-
1 par tillskurna stövlar	9	-
1 stop butelj	-	24
Laggkäril		
1 drickstunna	6	-
1 dricksplunta	1	16
1 vintunna	-	24
2 spilträtunnor	-	16
2 halvtunnor dito	-	12
1 fjärding dito	-	8
1 gammalt kar	-	8
1 gammal så	-	4
1 ....kar	-	4
1 så	-	12
1 drickskanna	1	-
2 stop	1	8
2 sillbunkar	1	-
1 mjölkstäva	-	14
1 kärna	-	24
2 ämbar	1	8
1 tunnsil	-	16
1 stop	1	-
Åker- och körredskap		
1 kärra med hjul och [illegible] järnaxel	33	-
1 gammal dito	12	-

1 bred skrinda	2	-
1 .....skrinda	1	-
1 par nya skaklar	-	24
1 hövagn	1	16
1 stor kolskrinda	10	-
1 dito mindre	3	-
1 oskodd drög	-	16
1 skodd dito	2	-
1 långsläde	10	-
1 dito	3	-
1 par nya hjul	9	-
1 kyrkoskrinda	2	-
1 oskodd släpkälke	-	16
1 dito	-	12
1 gammal harv	2	-
1 dito med skaklar	4	16
1 årder	1	8
1 dito	-	16
1 par skaklar	1	8

Gångkläder

1 blått livstycke	10	-
1 nytt randigt dito	8	-
1 dito	8	-
1 gammalt dito	2	8
1 skinnlivstycke	10	-
1 par klädesbyxor	2	-
1 par skinnbyxor	10	-
1 par dito	6	-
1 par dito	4	16
1 par dito	2	-
1 svart klädesrock	36	-
1 svart väst	18	-
1 blå rock	42	-
1 grön dito	42	-
1 blå vändrock	15	-
1 blå vadmalsrock	24	-
1 blå väst dito	18	-
1 blå ....väst	8	-
1 överklädpäls	10	-
1 gammal brun väst	1	-
1 par blå strumpor	2	8
1 par vita dito	4	16
1 par svarta dito	1	16
1 par blå strumpor	2	-
1 par vita dito	1	-
1 par ......strumpor	2	-
1 par dito sämre	1	-
1 mössa	3	16
1 hatt	3	-
1 par muddar	-	8
1 skjorta	2	-
1 vadmals dito	3	-
1 par fingerhandskar	6	-
1 par halvhandskar	2	-
1 par snösockor	1	-
1 par nya skor	6	-
1 par gamla dito	1	8
kragar	2	16
1 gammal nattskjorta	1	4

Stenkäril

djupa fat	1	4
flata dito	-	30
1 kruka	-	12
1 tallrik	-	6

Sängkläder

1 fäll	12	-
1 dito	3	-
1 blaggarnslakan	3	16
1 dito bättre	4	-
1 kuddvar	-	24
1 dito sämre	-	16
1 förlåt	8	-

Kreatur

1 sto med fåle	100	-
1 ko Kruskulla	45	-
1 dito Blomstergås	45	-
1 dito ....gås	39	-
1 dito Töffa	39	-
1 dito	36	-
5 får	45	-

Arvsäd

60 band råg	36	-
15 band korn	9	-
24 band havre	12	-
7 1/2 linor lin	7	16

Utestående fordringar

Hos Mats Ersson i Kyrkbyn för 17 pund näver	12	24
Dito för en häst	19	16
Dito kontant lån	5	-
Hos Erik Matsson i Smedsbo	2	-7

Avlidne Per Erssons inlösta fastighet före äktenskapet av broder Mats Ersson	156	-
Dito av svågern Anders Göransson i Slogmossen	167	-
Dess egen ärvda fastighet i hemmanet efter fadern	333	10
Inlöst under äktenskapet av svågern Johan Persson i Askö	168	-
Inventariesumma	2047	1

Husets åhäftade skuld

De fattigas andel	2	18
Till nämndeman Mats Leonardsson i Knutsbo	60	-
Dito 1 års intresse	3	-
Till pigan Anna Jansdotter i Gisselbo efter revers	102	-
Dito intresse	35	20
Till Erik Jansson i Gisselbo efter revers	84	-
Dito intresse	21	9
Till Olof Olsson i Garphyttan efter revers	180	-
Dito intresse	38	13

Till Lars Nilsson i Abrahamsbo efter revers	36	-
Dito intresse	1	26
Till Lars Larsson ibidem efter revers	66	18
Till Avesta Bruk efter eget uppgivande	186	-
Till Mats Ersson i Kyrkbyn	69	24
Till dito för innestående lösörespersedlar	30	-
Skyldig för en dom	1	16
Lön till drängen Erik Persson i Axelsbo	36	-
Till Mats Ersson Knutsbo	42	-
Till drängen Erik Matsson i Björsjö för arbete	18	-
Till dito för lön	51	-
Till Jan Thomasson Hyttan	7	-
Till Olof Matsson Knutsbo	15	-
Till Catarina Ersdotter i Askö för en halv tunna råg	36	-
Till Jan Larssons sterbhus i Gisselbo för korn	12	-
Till Jan Ersson Garpenberg	39	-
Arvode och renskrivning	18	-
Resterande kronoutlagor	10	-
Till förmyndarna Anders Persson och Anders Göransson för tidsspillan vid bouppteckningen, tillsammans	6	-
Gäldsumma	1237	-

Först avsattes till Mats Ersson i Kyrkbyn 1 blå vadmalsväst för	20	-
Dess skuld till sterbhuset	37	8
Till den övriga gälden avsattes alla de övriga lösörespersedlar, arvsäd och fordringar, tillsammans	1177	15
Brister således 12 D 29 öre som kommer att föras på fastigheten och avdrages på det som är inlöst före äktenskapet	12	29
	1237	-

Änkans fördel i avlinge jorden, som är inlöst under äktenskapet, dess giftorätt i avlinge och dess morgongåva	67	-
Dotterns fasta arv efter sin fader är tillsammans	744	16

Även är till dottern avsatt en ogäldad kista efter fadern, som ej är uppskattat på inventariet

Sålunda varde uppgivet och upptecknat i vedergåendes och förmyndarnas närvaro, som med namn och bomärkens undersättande bekräftat. Ut supra.

Mats Leonardsson
i Grönvallen

Erik Matsson
i Smedsbo

Brita Ersdotter
i Knutsbo

Anders Göransson
i Slogmossen

Anders Persson
i Baggebo

Förmyndare

PER PERSSON I TVIST MED SIN HUSTRUS HALVBRODER

KLHA, V, AI:48, opag., 16 april 1810

Förre lantvärnsman Erik Forsberg i Hyttan hade låtit instämma Peter Persson i Knutsbo till detta Ting med påstående, det måtte honom åläggas att för käranden hos Peter Persson år 1807 förrättad årstjänst betala betingade tjänstevillkor med 10 riksdaler riksgäldsmynt om året, en rock, en väst, ett par byxor, två skjortor, ett par handskar med vantar samt ett par strumpor, såsom ock att Peter Persson måtte med minst sju riksdaler samma mynt ersätta åtskilliga klädespersedlar m.m., som han under det käranden varit i fält kommenderad, för käranden förstört, och rättegångskostnaden ersätta.

Då parterna efter upprop förekommit, nekade svaranden, ej mindre att käranden varit uti hans tjänst stadd, än även att svaranden några klädespersedlar eller annat käranden tillhörigt nyttjat.

Varför käranden till bestyrkande av käromålets senare del åberopade såsom vittnen drängen Anders Jansson i Knutsbo och pigan Stina Jansdotter vid Älvbron, emot vilka jäv varken anmäldes eller yrkas kunde, varför de avlade vittneseden, varnades för mened, och ingåvo en förteckning på klädes- och andra persedlar, dem de nu på deras ed påstodo att Peter Persson år 1808 då Forsberg om sommaren var i fält för honom utnött eller förstört, och vid Forsbergs bortresa voro väl över och ej under sju riksdaler värda.

Varande å samma förteckning upptagna persedlar följande:

Ett par handskar med vantar, en kyrkhatt, ett par blå klädesbyxor, ett par ljusblå dito, ett par grå strumpor, ett nytt fårskinn, en röd- och vitrandig halsduk, två västar, ett par stövlar, två par nya skor, en halvkvarters flaska av tenn och två elfenbenskammar.

Sedan vittnesmålen voro upplästa och vidkända, förklarade käranden att han ej väntat att svaranden skulle neka det han varit i svarandens tjänst, varför käranden med något bevis därom ej var försedd, och föranläts därför begära anstånd med målet till nästa Ting, att över berörda omständighet få inkalla vittnen, vartill Häradsrätten fann skäligt bifalla, och ålades svaranden att vid vite av en riksdaler 32 skillingar Banco till vidare svaromåls avgivande sig då åter inställa.

KLHA, V, AI:48, opag., 16 april 1810

Efter stämning påstod förre lantvärnsman Erik Forsberg i Hyttan, att Peter Persson i Knutsbo måtte åläggas, ej allenast uppvisa och lämna käranden del av alla de handlingar som rör den fasta egendom svaranden innehaver, på det käranden måtte erhålla nödig upplysning om sina avlidne föräldrars i samma egendom nedlagda fasta arv, och såmedelst kunna komma till sin lagliga rätt, utan ock det svaranden måtte betala efter gångbart pris i orten 74 halvskylar och 1 band råg, 8 halvskylar korn, 6 halvskylar havre, 3 linor 15 fetior lin och 2 linor 15 fetior hampa, enligt den efter avlidne fadern den 7 december 1808 hållna bouppteckning.

Men svaranden förklarade att den huset tillhöriga bouppteckningen ännu icke blivit av förrättningsmännen utlöst, vilka över de handlingar som upplyste kärandens rätt så väl i fasta egendomen som i avseende på den omstämda säden, linet och hampan, varför Häradsrätten fann nödigt uppskjuta målet till nästa Ting, och ålägga Peter Persson att vid vite av 3 riksdaler Banco berörda bouppteckning då till hands hava.

Dessa två mål förekom ej vid de närmast följande tingen, men det senare återupptogs några år senare. **Se följande sida.**

PER PERSSON I NY TVIST MED SIN HUSTRUS HALVBRODER

KLHA, V, AI:51, mål 153, 3 okt 1815

Jämlikt utverkad stämning å Per Persson i Knutsbo och hans förmyndare Göran Persson i Östanbyn yrkade Erik Forsberg i Skräddarbo att utbekomma, dels enligt förskrivning av den 20 sistlidne mars 150 riksdaler Banco med ränta, såsom lösen för kärandens ärvda fastighet, och dels jämlikt bouppteckningen av den 19 november 1795 innestående arvsäd efter kärandens avlidne föräldrar, 48 halvskylar 3 3/8 band råg, 4 skylar 3 band korn, 3 skylar 1 band havre, 2 linor lin och 2 linor hampa.
Var emot Göran Persson med anledning av tagen genstämning påstod, icke allenast att den åberopade förskrivningen var icke undertecknad av Per Persson utan allenast av hans hustru, vilken därtill skall blivit trugad, måtte alltså icke vara betalningsgill, utan ock att Göran Persson måtte erhålla del av alla handlingar som rör Forsbergs och Per Perssons föräldrars och svärföräldrars hus och egendom, varför Göran Persson ej vore i tillfälle att angående den fordrade arvsäden sig yttra.
Forsberg anförde att han hade innestående fastighetsarv uti det hemman svågern Per Persson brukade. Om detta arv hade Forsberg den 20 sistlidne mars med svågern och systern avhandlat på det sätt, att Forsberg skulle såsom löseskilling undfå 150 riksdaler Banco. Sedan förbindelsen blivit upprättad och av hustrun undertecknad, hade Per Persson vägrat att den underteckna, vilket likväl efter Forsbergs påstående, så mycket mindre borde leda till dess i genstämningen yrkade påföljd, som hemmanet tillhörde ej Per Persson utan hustrun. För övrigt inlämnade Forsberg nu åtskilliga handlingar vilka, under domhavandens sigill genomdragna, tillställdes Göran Persson, som under åberopande av genstämningen begärde rådrum till nästa Ting för att i fråga om den fordrade arvsäden sig utlåta.
Avsades: Som enligt lag hustrun icke äger att utan mannens vetskap och samtycke utgiva skuldebrev eller någon annan avhandling sluta. Alltså och då Per Persson icke underskrivit det i stämningen åberopade skuldebrevet, finner Häradsrätten att någon betalningsrätt detsamma ej tilläggas kan. Och vad åter angår den fordrade arvsäden, så varder målet i denna del uppskjutet till nästa Ting och tredje rättegångsdagen, då parterna skola sig åter inställa, och Göran Persson som nu erhållit del av de äskade handlingarna, vara beredd att uti nämnda arvsäd svara.

Samma dag, mål 154
På begäran av Erik Forsberg i Skräddarbo blevo Länsman Johan Östberg och Nämndeman Anders Jansson i Born förordnade, att emellan Forsberg och hans svåger Per Persson samt dennes senares förmyndare Göran Persson i Östanbyn verkställa utredning angående Forsbergs hos svågern innestående arv. Börandes även förloppet av förrättningen i skriftligt dokument författas och vederbörande meddelas.

(Forts. nästa sida)

PER PERSSON BLIR STÄLLD UNDER FÖRMYNDARE

KLHA, V, AI:51, 11 april 1815

Efter utverkad stämning å nämndeman Göran Persson i Östanbyn yrkade hans broder Per Persson i Knutsbo och denne senares hustru att Göran Persson måtte vara förordnad till förmyndare för Per Persson, vilken själv icke kunde förestå sin egendom. Och som Göran Persson förklarade sig villig att förmyndarevård för brodern emottaga. Alltså och då Rätten ägde sig bekant, att Per Persson är alldeles oskicklig att gods själv förvalta, prövade Rätten skäligt förbenämnda ansökning bifalla, samt Per Persson obehörig förklara. Kommandes behörigt förordnande för Göran Persson att utfärdas, och bör i allmänna tidningar kungöras att Per Persson blivit under förmyndare ställd.

PER PERSSON I TVIST ...

(Forts. från föreg. sida)

KLHA, V, AI:52, mål 44, 2 april 1816

Vid företagande av det från sistlidne Ting uppskjutna mål emellan Erik Forsberg i Skräddarbo å ena, samt Per Persson i Knutsbo och hans förmyndare nämdemannen Göran Persson i Östanbyn å andra sidan angående arv, läto parterna anmäla att de sins emellan träffat vänlig förening, till följe varav målet kommer att förfalla, och anhöllo om fastställelse å samma förening.
Vilken nu ingavs och befanna vara av följande lydelse:
Enligt Vällovlige Häradsrättens förordnande av den 6 sistlidne oktober 1815 sammanträdde undertecknade genom förut skedd kallelse uti Forsbo, uti närvaro av Erik Forsberg i Skräddarbo, Per Persson i Knutsbo samt dess förmyndare nämndeman Göran Persson i Östanbyn, för att enligt förbenämnda förordnande göra utredning emellan förenämnde Erik Forsberg och Per Persson rörande utrönande av den förstnämndes eller Forsbergs arvsrättighet i Knutsbo. Och efter genomseende av alla handlingar vad som skäligen kunde utrönas, fann dess förmyndare sig nöjd, till undvikande av vidare kostnad, att Erik Forsberg i ett för allt, så i löst och fast jämte arvsäd, utbetala (125) etthundratjugofem riksdaler Riksgäldsmynt med därå löpande ränta till betalning sker, samt tio stycken sågstockar, och kommer i anledning av denna överenskommelse efter detta dato all vidare process att upphöra.
Sålunda överenskommet betygas
Johan Östberg, Länsman
Anders Jonsson i Born, Nämndeman

Med föregående avhandling förklara vi oss till alla delar nöjda.
Per Persson i Knutsbo
Göran Persson i Östanbyn
Erik Forsberg i Skräddarbo

Och prövade Häradsrätten skäligt denna förening, till parternas framtida efterrättelse, att gilla och fastställa.

ANNA PERSDOTTER STÄMMER DRÄNG I FADERSKAPSMÅL

KLHA, V, AI:65, mål 209, 29 sept 1829

Vid upprop av instämda målet emellan pigan Anna Persdotter i Knutsbo kärande, och drängen Anders Olsson i Skälsbo svarande, angående de förstnämndes påstående att svaranden, som skall rått Anna Persdotter med det gossebarn hon den 24 sistlidne maj framfött, måtte förpliktas att till barnets underhåll och uppfostran bidraga, samt rättegångskostnaden ersätta.
Inställde sig parterna personligen varvid likväl Anders Olsson, som nekade att han med käranden haft något olovligt umgänge eller vore fader till det av henne framfödda barnet, var av starka drycker så överlastad att han icke kunde giva något redigt svar, varför Häradsrätten fällde Anders Olsson att böta 6 riksdaler 32 skilling Banco.
Anna Persdotter anhöll att de av henne inkallade vittnena, drängen Per Persson i Knutsbo och Anders Andersson i Kårbo måtte vara hörda. Och som mot dessa personer något jäv nu icke anfördes eller utletas kunde, så fingo de avlägga vittneseden, påmindes om dess vikt, och hörda var för sig berättade:
1) Per Persson: Att han väl hört omtalas att svaranden flera gånger legat hos Anna Persdotter, men att vittnet icke kunde påminna sig att han någonsin själv sett sådant. I övrigt kunde vittnet ... att svaranden bjudit Anna Persdotter 50 riksdaler i förlikning.
2) Anders Andersson: Att han tillika med svaranden och förut avhörda vittnet Per Persson en söndagsafton hösten 1828 gått hem till den gård där käranden tjänat, och där lagt sig att vila. Efter en stunds förlopp hade Anders Olsson gått uppför stegen in uti boden där käranden bodde. Om morgonen därpå hade vittnet klivit upp på stegen och ropat till svaranden att han skulle komma ner, då Anders Olsson svarat att vittnet kunde gå och lägga sig, samt att det ej vore så bråttom. Anders

Andersson hade även hört svaranden tillbjuda Anna Persdotter 50 riksdaler i förlikning.
På framställd fråga till Per Persson om han icke erinrade sig det han vid ovanberörda tillfälle varit svaranden och Anders Andersson följaktig, svarade Per Persson det han nu droge sig till minnes att han då även varit med.
Vittnesmålen upprepades och erkändes.
Häradsrätten som, i anseende till det rusiga tillstånd varuti Anders Olsson för närvarande sig befann, nu icke kunde undersökningen fortsätta, uppskjöt saken till nästa Ting den andra rättegångsdagen då parterna skola sig åter inställa, svaranden vid honom förelagt vite av tio riksdaler Banco.

NYTT UPPSKOV

KLHA, V, AI:66, mål 78, 31 mars 1830

Uppropades uppskjutna målet emellan pigan Anna Persdotter i Knutsbo kärande, och drängen Anders Olsson i Skälsbo svarande, angående den senares förpliktande att bidraga till underhåll och uppfostran av det gossebarn, varmed han skall rått käranden och hon den 24 sistlidne maj framfött.
Och inställde sig Anna Persdotter, men Anders Olsson anmäldes vara av sjukdom hindrad att sig till Tinget infinna. Till bestyrkande varav företeddes ett av bergslagsläkaren i Avesta Gustaf Lyman utgivet betyg av innehåll, att Anders Olsson av ett träd fått ett så våldsamt slag över ryggen och axlarna att han därav vore sängliggande sjuk och ej utan fara för livet.
I anledning härav fann Häradsrätten sig nödsakad att ytterligare uppskjuta målet till nästa Ting och andra rättegångsdagen då parterna skola tillstädes komma, och varom Anders Olsson genom kärandens försorg bör före Tinget underrättas.

ANDERS OLSSON FORTSÄTTER ATT NEKA OCH DÖMS TILL EDGÅNG

KLHA, V, AI:66, mål 55, 28 sept 1830

Då nu till vidare åtgärd företogs det,av anledning domboken för den 31 sistlidne mars utvisar, till detta Ting uppskjutna mål emellan pigan Anna Persdotter i Knutsbo kärande, och drängen Anders Olsson i Skälsbo svarande, angående den senares förpliktande att bidraga till underhåll och uppfostran av det gossebarn varmed han skall rått käranden och hon den 24 maj 1829 framfött, inställde sig parterna personligen.
Sedan Anders Olsson över angivelsen hörd enständigt förnekat sig med Anna Persdotter hava haft något olovligt umgänge, men Anna Persdotter förnyat sina uti stämningen gjorda påståenden, blev efter föregången överläggning avsagt
Utslag: Av vad under rannsakningen förekommit, anser Häradsrätten emot Anders Olsson gjorda angivelse att han skall rått käranden med det av henne framfödda gossebarn vara av sådana omständigheter beledsagad, att Anders Olsson bör från käromålet med ed sig värja om han gitter. I följd varav det ålägges Anders Olsson att å första rättegångsdagen av nästa Ting sig inställa, och då med själv sin ed vita och erhålla att han icke med Anna Persdotter plägat köttsligt umgänge, eller rått henne med det gossebarn hon den 24 maj 1829 framfött.
Dock skall Anders Olsson tidigt före nästa Ting inställa sig hos sin själasörjare för att om edgångens vikt och faran av mened bliva underrättad, samt bevis så väl därom som angående sin kristendomskunskap i övrigt nästa Ting förete. Och vill Häradsrätten när sig visat om Anders Olsson å nu föresatt dag tillstädes kommer och gitter eden gå eller icke, vidare utlåtande meddela.

(Forts. nästa sida)

ANNA PERSDOTTER STYRKER SITT ÅTAL MED NYTT INTYG

KLHA, V, AI:67, mål 16, 11 april 1831

Sedan Häradsrätten å sistlidne Ting uti målet emellan pigan Anna Persdotter i Knutsbo kärande, och drängen Anders Olsson i Skälsbo svarande, angående de senares förpliktande att bidraga till underhåll och uppfostran för det gossebarn varmed han skall rått käranden och hon den 24 maj 1829 framfött, medelst beslut den 28 september 1830 förelagt Anders Olsson att å första rättegångsdag av detta Ting tillstädes komma och, om han gitte, med själv sin ed vita och erhålla att han icke med Anna Persdotter plägat köttsligt umgänge eller rått henne med det gossebarn hon den 24 maj 1829 framfött.
Så inställde sig nu parterna personligen, av vilka Anders Olsson jämte företeende av ett utav Pastorsadjunkt C.J. Reutermark denna dag givet betyg innehållande att Anders Olsson känner edens vikt och äger försvarlig kristendomskunskap, förklarade sig beredd att den honom ålagda edgång fullgöra.
Anna Persdotter åter inlämnade till ytterligare styrka för käromålet följande betyg:
På begäran av pigan Anna Persdotter i Knutsbo lämnar undertecknad det betyg, att hennes lägersman drängen Anders Olsson uti nyktert tillstånd uti undertecknads enskilda närvaro utlåtit sig att för lägersmålet till pigan Anna Persdotter som förlikning lämna henne 50 riksdaler Rgs, som jag med ed kan bestyrka om så påfordras.
Knutsbo den 10 april 1831
Mats Olsson
Efter uppläsande härav och då Häradsdomare Jan Andersson i Nygården jämväl intygade att Anders Olsson å den dag detta mål först hos Häradsrätten förevarit, uti Jan Anderssons närvaro, före inställelsen hos Häradsrätten uti nyktert tillstånd erbjudit Anna Persdotter 50 riksdaler Rgs såsom förlikning, Häradsrätten föreställde Anders Olsson det högst sannolikt vore att han skulle hava rått käranden med det av henne framfödda gossebarnet. Men Anders Olsson förnyade sitt nekande att någonsin hava med käranden plägat köttsligt umgänge, och sade sig ej kunna komma ihåg det han någonsin erbjudit käranden några penningar.

Resolverades: Vid övervägande av de omständigheter som nu ytterligare emot Anders Olsson förekommit anser Häradsrätten vådligt att för närvarande tillåta honom edgång, utan lämnar Anders Olsson rådrum att sig betänka till nästa Ting. Då Anders Olsson bör för edgångens fullgörande första rättegångsdagen sig infinna. Dock skall Anders Olsson vid vite av 10 riksdaler Banco minst 3 månader före Tinget, och sedermera så ofta han bliver kallad, inställa sig hos sin själasörjare för att om edgångens vikt och faran av mened ytterligare bliva underrättad, och bevis därom å Tinget förete. Viljandes Häradsrätten, när sig visar om Anders Olsson å nu föresatt dag tillstädes kommer och gitter eden gå eller icke, vidare utlåtande meddela

DOMEN AVKUNNAS

KLHA, V, AI:67, mål 17, 26 sept 1831

Genom utslag den 11 sistlidne april angående lägersmålssaken emellan pigan Anna Persdotter i Knutsbo och drängen Anders Olsson i Skälsbo, hade Häradsrätten ålagt Anders Olsson att denna dag sig inställa och med själv sin ed vita att han icke med Anna Persdotter plägat köttsligt umgänge.
Nu inställde sig Anna Persdotter att sin talan fullfölja, men Anders Olsson kom varken tillstädes eller lät förfall för sitt uteblivande anmäla, varför vid rättegångstidens slut avsades:
Utslag: Som Anders Olsson i denna till värjomåls ed honom föresatta dag förfallolöst uteblivit. Alltså varde han åt saken fälld och ansedd övertygad att hava rått Anna Persdotter med det av henne framfödda barn. I följd varav Anders Olsson belägges att bidraga till barnets underhåll och uppfostran med 1 tunna råg, 1 tunna korn och 2 riksdaler 14 skilling årligen, räknat från barnets födelse till dess det fyllt 15 år.

BOUPPTECKNING EFTER PER PERSSON

KLHA, V, F 37, opag., 28 dec 1838

År 1838 den 28 december haver undertecknade på kallelse av änkan Catharina Persdotter i Knutsbo förrättat laga bouppteckning, skattning och värdering efter dess avlidne man Petter Persson, som dog den 16 maj detta år och efterlämnade sig 1 son Eric myndig samt 5 döttrar, Anna, Brita, Catharina, Christina och Greta. Av dem är Brita gift med arbetskarlen Anders Jansson i Knutsbo, samt Christina gift med arbetskarlen Jan Andersson därstädes, närvarande,och vid förrättningen även inställde sig lagligen förordnade förmyndarna, för dottern Anna Mats Olsson i Knutsbo och för dottern Catharina Anders Ersson i Gårdsjö och för dottern Greta Jan Ersson i Knutsbo. Och boet uppgavs av änkan så väl löst som fast och företogs som följer. Tillika medgavs av änkan och arvingarna att det skulle å auktion försäljas all lös egendom.

Banco	Rd	Sk
Silver		
1 Tumlare om 5 lods vikt	3	26
1 Halv kvarters kopp	2	-
Tenn		
1 Djupt fat	1	8
1 Dito flat	-	30
13 Tallrikar	3	12
1 Bättre stop	1	8
1 Dito sämre	-	32
Koppar		
1 Brännvinspanna med hatt och pipor	6	36
1 Bryggkittel	5	-
1 Ljustång	-	40
1 Kruka, söndrig	-	40
1 Flaska om 3 1/4 ...	-	32
1 Oförtent bunke	-	30
1 Dito dito	-	25
1 Dito söndrig	-	18
1 Dito dito	-	12
1 Fat	-	15
1 Större skål	-	15
1 Mindre dito	-	6
1 Större skopa	-	20
1 Mindre dito	-	6
2 Mindre trattar	-	8
1 Mindre söndrig panna	-	8
Metall och mässing		
1 Söndrig gryta	2	8
1 Mässings ljusstake	-	10
1 Dito rivjärn	-	8
Bleck- och järnsaker		
1 Äggskärare	-	6
1 Såll, gammalt	-	4
1 Söndrig lykta	-	2
1 Lampa och ett jungfrumått	-	2
1 Stekpanna	-	6
1 Gryta om 8 kannor	1	8
1 Dito om 6 dito, söndrig	-	16
1 Dito om 4 dito utan fötter	-	20
1 Dito om 3 dito, bättre	-	40
1 Dito om 2 dito	-	18
2 Pannor	-	16
1 Mortel med stöt	-	8
1 Pressjärn	-	2
1 Pannring	-	2
2 Järnstörar	-	32
1 Isbill	-	8
1 Järnaxel	-	40
1 Ny Hjulskoning	1	24
1 Täljyxa	-	36
1 Handyxa 4 huggyxor	-	24
2 Hackjärn 1 hållhake	-	6
5 Stockkedjor	-	20
1 Utrivskrok	-	3
Laggkärl		
1 Kar om 5 såars rymd	-	24
2 2 såars tunnor	-	8
3 Sämre och bättre pluntor	-	18
1 Drickstunna	-	16
1 Vattenså	-	6
25 Spilträn	-	24
1 Silbunke med stäva	-	4
6 Ämbar med grepar	-	18
1 Örtina och 1 Tunnsil	-	6
1 Drickskanna samt flaska	-	16
3 Kärnor 2 Byttor	-	6
2 Skäppor 4 såll 1 sikt	-	10
Kör- och åkerredskap		
1 Hedkärra med hjul och axel	3	-
1 Gödningsflake	-	16
1 Hövagn	-	44
1 Bättre fällskrinda med släde	2	-
2 Sämre slädar, söndriga	-	24
2 Stockkälkar	-	24
1 Gammal fällskrinda utan släde	-	2
2 Kolskrindor	1	16
1 Ved dito	-	16
1 Gödnings dito	-	4
1 Käpp dito	-	4
2 par vintersksklar 1 par sommar dito	-	20

1 Stenbjörn 1 vattenkälke 1 skottkärra	-	12
2 Sämre fotplogar	1	24
1 Åder och räfsa	-	20
2 Harvar med sksklar	1	8
1 Ny harv	-	12
2 Gamla slädar	-	4

Kreatur

1 Sto i 21:sta året med sele och täcke	10	-
1 Ko Rönnmark	11	-
1 Dito Solgås	10	-
1 Dito Råkulla	9	16
1 Dito Blomstergås	8	24
1 Dito Revkulla	8	24
1 Kalv	1	16
5 större och mindre får	-	8
2 Gumsar	2	8

Klensmedsredskap

1 Städ	1	16
1 Skruv dito	-	30
1 Pust	-	12
1 Slägga 3 Hammare 2 Nagel-torntänger	-	18
1 Skruvskiva 1 fil 4 stampar	-	8
1 Klypsax	-	32
2 Plogfjölar 1 murslev	-	16

Snickarverktyg

1 Hyvelbänk	2	-
13 Bättre och sämre hyvlar	-	26
3 Större navrar	-	6
1 Stångskaft med 12 navrar	-	20
2 Hyvelbänksskruvar	-	4
4 sågar	-	18
4 .....mått	-	2
2 Bandknivar	-	4

Innandöme

1 Väggur med foder	3	-
1 Dito sämre utan dito	-	16
1 Gammalt skänkskåp	-	8
1 bord med fötter	-	8
1 Dito större med dito	-	12
4 Karmstolar	1	-
1 Gammal klädd dito	-	10
4 Sämre utan karm	-	2
3 Storsängar	1	-
1 Bordbänk	-	6
1 Stor kista	-	20
1 Mindre utan lås och gång-järn 1 koffert	-	8
1 Skänkskåp	-	40

Diverse

1 Slipsten med vev	4	-
1 Liten dito utan dito	-	2
20 Bättre och sämre liar	-	40
1 par Vävstolar med varpor, nystlar och skedar	3	8
1 Vänd-och 1 hållhake	-	2
3 Mestor	-	3
1 Skräddarsax 2 saxar	-	6
3 Häklor	-	6
1 Baktråg och brödmått	-	8
6 Skovlar 2 grepar 1 spade	-	20
6 Harkor 4 kolfat	-	24
1 Bessman härvel och band-stolar	-	14
1 Förningskorg 2 brödkorgar	-	12
1 par Vävskaft och 8 skedar	-	10
12 Bättre och sämre bords-knivar 4 gafflar	-	12
2 lass Björkvirke	-	32
10 Plankor	1	12
2 Timmer-, 1 drag och 1 fållbänk	-	4
3 Ryssjor 4 mjärdar 1 fiskkorg		16
5 Orvar 5 härvlar	-	20
2 Mjölkärl 1 klädesborste	-	8
9 Bättre och sämre garnsäckar	1	24
2 Dito sämre och mindre	-	6
3 Hösäckar	-	4
1 Kavel tyg 4 söndriga nystlar	-	2
1 Mans och kvinns ridsadel	-	12
1 Ökstock och 1 vävspännare	-	32
3 Flata 7 djupa stenfat 1 skål		21
10 Siltråg 7 trätallrikar 12 skedar	-	12
6 Stämjärn 3 raspar 1 cirkel 1 häktstång	-	14
2 Matsäckar 1 fårskinn	-	16
1 Oberedd kohud 2 kalv dito	2	24
3 Fårskinn	1	-
1/2 Lispund gammalt järn	-	4
Omkring 8 pund tacknäver	1	-
3 Kokslevar	-	4
1 Vävspännare av järn	-	6
Milkol upptogs omkring 20 stigar	25	-
Framkörd milved till kolbot-ten	12	-
8 Björkar 6 alnar långa	1	-
4 Sågade granstockar	-	24

Glas och porslin

1 Kvartersflaska och 1 glas	-	6
1 Halvstops buteljer	-	4
1 Liten spegel	-	2
7 Porslinstallrikar	-	14

Böcker

1 Bibel	1	-
2 Gamla böcker	-	4

Mans gångkläder

1 Mörkblå vadmalsrock	2	16
1 Svart dito dito	-	40
1 Söndrig grå dito	-	6
1 Kapprock	-	6
1 Grå jacka	-	16
5 par Bättre och sämre byxor	-	30

2 Livstycken och 2 par sockor		10
2 Par strumpor 1 par skor	-	12
1 Par nya skor	-	24
3 Hattar och 2 mössor	-	30
3 Nattkappor 2 halsdukar	-	6
11 Sämre och bättre skjortor	2	36
Linne och sängkläder		
1 Fässing och 6 lapptäcken	-	42
5 Bättre och sämre fårskinnsfällar	3	-
1 Älvbrodskudde 5 sängkuddar	-	16
1 Hårtäcke	-	16
3 Lärftslakan 1 örngott	1	28
1 Blaggarns dito	2	14
1 Bordduk 3 handdukar	-	24
Lösöresumma	222	34
Fastighet		
Egendomen, som räntar i soldats årspenningar 20 skilling, upptogs till ett värde av	750	-
Inventariesumma	972	34
Skulder och avkortningar		
Till Erik Jansson Gisselbo	40	-
2 år 9 månaders ränta	6	28
Till dito man	4	-
1 års ränta	-	17
Till dito man för pupill	25	10
2 år 2 månaders ränta	4	2
Till Erik Ersson Kårbo	90	25
1 år 17 dagars ränta	5	32
Till Anders Matsson Kårbo	57	16
2 år 4 månaders ränta	7	46
Till Anders Andersson Stusshyttan	20	-
7 månaders ränta	-	34
Till Jan Larsson Knutsbo	21	-
2 år 4 månaders ränta	2	45
Till Jan Ersson Knutsbo	20	-
8 månaders ränta	-	40
Mats Göransson Östanbyn	150	-
Resterande ränta	30	4
Till Konsul Johansson	14	-
Till handlande Berglund	10	32
Till dito Wahlberg	6	32
Till dito Fahlkrantz	5	42
Till Mats Olsson Knutsbo	4	32
För skjuts vid Brunnbäck	10	32
Till handlande Berglund	1	24
Till dito Westberg	1	29
Till skomakare Anders Olsson	2	32
Till dottern Catarina	1	-
Till dottern Anna	5	16
Till dottern Catarina för spinnrock	4	-
Till dottern Christina till klädeskista	2	-
Till förrättningsmän	4	-
Till son Eric	13	16
1838 års kronotionde och präst dito	8	18
Till Anders Ersson Gårdsjö	2	-
Obetalt på rotens utgifter	15	60
1838 års bevillning	7	11
Till änka för prästtionde	3	-
Till Johan Ersson i Knutsbo för kördagsverke	-	32
Till Mats Ersson dito	-	8
Till dottern Brita för resa	-	8
Till dottern Christina	1	16
Till mågen Jan Andersson	1	32
För papper och renskrivning	1	16
De fattigas andel	1	10
Summa skulder	683	35
Änkans enskilda undantag utgjordes av lösören	25	9

Som skulden är så stor att den går något betydligt in på fastigheten, så medgavs av änkan och arvingarna att vad som i beräkning kan påräknas som arvsäd kommer att helt och hållet att försvinna, och att 1838 års gröda skulle försäljas till gälds betalning, så hö som halm, men säden skulle bliva för änkans egen räkning. Även vid förrättningen översågs det i boet i behåll varande födomål och alltsammans överlämnades till änkan för dess bärgning, som hon förklarade sig nöjd med att därav få sin bärgning till den 1 augusti nästa år.
Vid slutet av hållen auktion överenskommo arvingarna att som Erik Persson för sitt sommararbete vid gården eller för dess räkning skulle få 13 riksdaler 16 skilling Banco, vilka på deras begäran blev som skuld införd i bouppteckningen. Även tillfrågades om de ogifta döttrarna skulle få någon bröllopskost, vilket änkan svarade till, att de som nu äro gifta haver ej bekommit någon, och så vida avsades.
Uti förestående bouppteckning är allting riktigt uppgivet, och att ingenting med vett och vilja är undandolt förbindes under edsplikt.
Knutsbo den 29 december 1838
Änka Catarina Persdotter   Son Erik Persson
Måg Anders Jansson, gift med dotter Brita
Mats Olsson, förmyndare för dotter Anna
Anders Ersson, förmyndare för dotter Catarina

ERIK PERSSON SÄLJER HEMMANET TILL ERIK MATSSON

Carl Erik Johanssons släktarkiv, Knutsbo

Undertecknad upplåter och försäljer till Erik Matsson i Onsjö och Västanfors all min fasta egendom i Knutsbo, som räntar i soldats årspenningar 20 skilling Rgs, för en oss emellan överenskommen köpesumma stor tvåtusen femhundra (2500) Riksgäldsmynt, samt födomålskontrakt av den 7 mars 1839 med änkan Catarina Persdotter i Knutsbo. Som för nämnda summa genom reverser likviderat är, därför avhänder jag mig förenämnda egendom med alla befintliga åbyggnader, hus, jord, skog och mark, kvarnställe och fiskevatten, med ett ord allt vad där till hörer eller hädanefter lagligen tillvinnas kan, tillägnar förbemälte köparen Erik Matsson och dess hustru Anna Lisa Jansdotter och dess arvingar och framtida rättsinnehavare för en evärdelig egendom, att okvalt äga och besitta efter vad lag verkar och förmår, som härmed försäkras
Grytnäs och Knutsbo 27 mars 1841
Erik Persson i Knutsbo

År 1842 den 28 maj å Folkare Härads Lagtima Vårting meddelades härå tredje uppbudet, samt vid Tingets slut Faste- och Skötebrev.

ERIK MATSSON AVSKILJER GÅRDSPLATS TILL ANDERS JANSSON

KLHA, V, AII:16, 23 maj 1842, Avhandlingsprotokoll:11

1) Vid upprättat köpebrev med Erik Persson i Knutsbo av fastigheten, som jag undertecknad denna dag tillhandlat, då lämnar jag arbetskarlen Anders Jansson i Knutsbo full rättighet, att odla och bruka det bästa han vill den utstakade byggnadsplatsen och stenbacken där omkring, som vi denna dag överenskommit, att ej någon rubbning skall honom med tiden göras, utan han må där obehindrat få bo utan något vidare klander, som härmed försäkras
Grytnäs och Knutsbo 27 mars 1841
Erik Matsson Onsjö och Västanfors

2) År 1842 den 21 maj infunno sig undertecknade på kallelse av arbetskarlen Anders Jansson och dess hustru Brita Persdotter i Knutsbo, för att besiktiga den därstädes belägna gårdsplats, som de bebo, jämte den intill belägna jord som ligger på norra sidan omkring stugan, som innehåller omkring ett kappland jord, efter den uträkning som blev bestämt avgjord vid överenskommelsen, som träffades med Erik Matsson från Onsjö och Västanfors, som en bostad i Knutsbo, som skedde i Knutsbo den 27 mars 1841. Och som förenämnda jord och boningsplats är intagen av byns allmänna mark för 1801 års storskifte, alldeles ograderad och oduglig jord, och när förenämnde Anders Jansson begärde där att bygga och bo, så befanns denna jord överallt bebunden och överhälld med stora stenhopar, och som nu synes av de flera stenhögar där omkring, som förenämnde Anders Jansson upparbetat, att där varit en oodlad plats. Och som förenämnde jord är utav byns allmänna mark, alltså lämnar vi undertecknade byamän arbetskarlen Anders Jansson och dess hustru vårt bifall, att utan något klander framdeles där få obehindrat bo och odla den till honom utstakade jord för sin de, vilket vi med våra egenhändiga namn underskriva, stadfästa och försäkra. Så framt förre Anders Jansson och dess hustru uppför sig ordentligt och beskedligt hädanefter som hittills.
Sålunda varde överenskommet som före skrivet är, datum som ovan

Mats Olsson	Anders Andersson
Erik Jansson	Mats Matsson
Anders Andersson	Jan Matsson

Att förestående byamän egenhändigt undertecknat sina namn, och att boningsplatsen befinns av den beskaffenhet som före skrivet står, intygar på en gång närvarande
Anders Ersson i Gårdsjö
Jan Jansson i Knutsbo

FÖRMYNDARE UTSES FÖR ÄNKAN CATARINA PERSDOTTER

KLHA, V, AII:9, 30 dec 1841, Förmyndareprotokoll:30

Till Folkare Vällovlige Häradsrätt
Som jag är till hög ålderdom kommen och min egendom är kommen uti oskylda händer, och jag måste njuta min bärgning genom födomåls tagande av detta främmande folket, som hava tillhandlat sig min egendom. Och som de ej vilja med någon rättvisa utgiva mig mitt riktiga födomål efter kontraktets innehåll så får jag härmed allra ödmjukast anhålla hos Vällovlige Häradsrätten att Jan Ersson eller Jan Matsson i Knutsbo, eller Anders Matsson i Kårbo, som är i släktskap med mig, måtte förordnas till förmyndare för mig någon av dessa tre personer, som kunde hjälpa mig till råds att jag måtte utfå min riktiga bärgning, så att jag ej måtte lida någon nöd på ålderdomen då ingen av mina barn kan mig hjälpa och försörja.
Därom anhåller allra ödmjukast
Grytnäs den 4 oktober 1841
Änka Catarina Persdotter Knutsbo

I anledning av änkan Catarina Persdotters i Knutsbo därom gjorda begäran, prövade Häradsrätten skäligt förordna Jan Ersson i samma by att såsom förmyndare biträda sökanden vid vården av hennes angelägenheter.

ERIK MATSSON DÖD

Erik Matsson dog 1845 efterlämnande en minderårig dotter som enda arvinge. Som framgår av nästa spalt var Erik Matsson mycket skuldsatt, och dotters förmyndare ansåg inte att han kunde behålla hemmanet för hennes räkning.
Änkan gifte om sig med Per Abrahamsson, även han från Västanfors, och han köpte sin styvdotters del i hemmanet med ekonomisk hjälp av sin svärfader.

ERIK MATSSONS DOTTERS FÖRMYNDARE VILL SÄLJA HEMMANET

KLHA, V, AI:80, opag., 19 juni 1847

Ingavs en till Häradsrätten ställd så lydande skrivelse:
Till Folkare Vällovlige Häradsrätt
Som avlidne Erik Matssons sterbhus i Knutsbo är så betydligt skuldsatt så att jag icke på något sätt kan bibehålla egendomen för min pupills, Erik Matssons änkas omyndige dotter, räkning i Knutsbo, som nu är blott på femte året gammal, och skulderna äro enligt arvsutredningsinstrumentet av den 9 juni detta år betydligt stora, så att behållningen blir helt ringa, ehuru väl egendomen är inlöst av min pupills föräldrar för mycket högt pris. Då skulden som står räntefri till änkan Catarina Persdotter 1250 riksdaler Rgs emot uppfyllande av ett drygt födomål årligen till förenämnda änka. Och skulden dessutom som skall betalas årlig ränta för även uppgår till nära 300 riksdaler Rgs.
Därför anhålles i största ödmjukhet om vällovlige Häradsrättens tillstånd att få försälja min pupills fasta egendom genom ackordering om köpeskillingen för fastigheten. Om så stor köpeskilling kunde erhållas för egendomen som den av min pupills föräldrar är inlöst för, för att slippa betala auktionsarvode av köpeskillingen. Eller ock på auktion få försälja egendomen, så att räntor och födomåls utbetalning ej förstörer min pupills avlidne faders införda fastighetsarv, som han nedlagt i egendomen.
Därom anhålles i största ödmjukhet

Knallasbenning den 10 juni 1847
Anders Jansson
Förmyndare för Erik Matssons änkas dotter Anna Catarina Ersdotter

Och fann Häradsrätten i anseende till de av förmyndaren anförda omständigheterna skäligt bifalla att myndlingens fastighet må försäljas till högsta pris som därför erhållas kan.

PER ABRAHAMSSON ANKLAGAS FÖR OLOVLIG BRÄNNVINSFÖRSÄLJNING

KLHA V AI:85. mål 119, 19 april 1855

Med påstående om ansvar för olovlig brännvinsförsäljning både å söcken- och helgdagar sistlidne och innevarande år hade länsmannen J.A. Lidman till detta Ting instämt Per Abrahamsson och hans hustru i Knutsbo samt var nu tillstädes för att målet utföra, ävensom svarandena tillstädes komna, varvid de på det högsta bestredo angivelsen.
För bestyrkande därav åberopade åklagaren att vittnena Jan Matsson och Erik Blomkvist i Knutsbo, vilka då jäv emot dem icke förekom, finge avlägga vittneseden, påmindes om dess vikt, och hördes var för sig, berättandes:
Jan Matsson: Att han icke under många år hört det omtalas att svarandena idkat brännvinsförsäljning.
Blomkvist: Att han icke hade sig bekant det svarandena sålt brännvin, men vid ett tillfälle omkring midsommartiden sistlidne år hade vittnet av svarandena lånat ett halvt stop brännvin.
Åklagaren, som sade sig med visshet känna att svarandena både sistlidne och innevarande år förehaft brännvinsminutering, anhöll om uppskov för inkallande av flera vittnen. Vilken anhållan Häradsrätten fann skäligt bifalla.
I följe varav målet uppskjutes till ytterligare företagande å nästa Ting och tredje rättegångsdagen, då parterna skola åter tillstädes komma, och vartill det åligger åklagaren att instämma alla sina vittnen, som han till svarandenas övertygande om den angivna förbrytelsen önskar att få i målet hörda.

FRIKÄNDA I BRIST PÅ BEVIS

KLHA. V. AI:85. mål 96. 17 okt 1855

Uti det till detta Ting uppskjutna mål emellan länsmannen J.A. Lidman å tjänstens vägnar, åklagare, samt Per Abrahamsson och hans hustru i Knutsbo, svarande, angående å de sistnämnda yrkade ansvar för olovlig brännvinsförsäljning, avsades efter hållen överläggning följande
Utslag: Som emot svarandenas enständiga förnekande någon bevisning icke förekommit till deras övertygande om den åtalade förbrytelsen, prövar Häradsrätten dem ifrån åtalet att frikänna,
Skolande i följd härav åklagaren ersätta de av honom i målet inkallade Jan Matsson och Erik Blomkvist, soldaten Erik Lindberg samt Jan Jansson, alla i Knutsbo, för deras uppvaktning vid Tinget med 2 riksdaler Banco vardera.

ERIK MATSSONS DOTTERS ANDEL EFTER MODERN FÅR SÄLJAS

KLHA, V, AI:89, mål 30, 18 mars 1863

Ingavs en så lydande ansökning:
Till Folkare Vällovlige Häradsrätt
Sedan nu arvsskifte blivit upprättat efter Per Abrahamssons hustru Anna Lisa Jansdotter i Knutsbo, varå tillfallit min pupill Anna Carin Ersdotter därstädes en fastighetsandel 1 skilling 5 7/12 runstycken, vilken hennes styvfader förenämnde Per Abrahamsson åstundar att imlösa för 200 riksdaler Rgs. Alltdärför får jag i ödmjukhet hos den Vällovlige Häradsrätten anhålla om bifall till denna försäljning.
Grytnäs den 16 mars 1863
Anders Jansson i Knallasbenning

Och fann Häradsrätten skäligt berörda ansökan sålunda bifalla, det må Per Abrahamsson den ifrågavarande andelen till sig lösa efter det pris vartill densamma av gode män kan bliva uppskattad, som avsades.

DOTTERNS ANDEL SÄLJS TILL HALVBRÖDERNA

Carl Erik Johanssons släktarkiv, Knutsbo

KÖPEBREV
Undertecknad upplåter och försäljer härmed till avlidne Per Abrahamssons arvingar Johan och Anders Persson i Knutsbo, enligt Häradsrättens meddelte utslag och efter gode mäns skattning, min pupills Anna Karin Ersdotters fastighets arvsandel, som henne tillfallit efter dess avlidne moder Anna Lisa Jansdotter i Knutsbo, vilken andel räntar i skatt 1 skilling 5 4/12 runstycken enligt arvsutredning av den 24 januari 1863, och det för en oss emellan överenskommen köpesumma stor Tvåhundranittiotre (293) riksdaler Riksmynt, vilket jag för min pupills räkning uppburit och anammat haver, och varde såmedelst härmed kvitterat. Alltdärför överlämnar jag ovannämnda fastighetsandel med den tillhörande skogsmark och åbyggnad till ovannämnda arvingar till en evärdelig ägo, att därmed styra och råda det bästa de förmår och gitter, samt lämnas härå obehindrad lagfart till fastas erhållande och hemul enligt lag, försäkras
Grytnäs och Knutsbo 16 juli 1864
Anders Jansson i Knallasbenning
Förmyndare

Vittnen:
J Persson i Gisselbo
Anders Andersson i Slogmossen

JAN JANSSON SKALL FÖRESTÅ EGENDOMEN

KLHA, V, AI:89, mål 107, 9 juni 1863

Ingavs en så lydande ansökning:

Till Folkare Välloviige Häradsrätt

Såsom tillförordnad förmyndare för Per Abrahamssons omyndige söner Johan och Anders Persson i Knutsbo för att bevaka deras rätt efter dess avlidne moder Anna Lisa Jansdotter, och som nu mera deras fader Per Abrahamsson är med döden avgången, vill jag nu till Häradsrättens beprövande framställa, om det kan tillåtas att svärfadern Jan Jansson, som är en gammal och försiktig hushållare kan få förestå och sköta egendomen med tillhjälp av sina dotterbarn. Då inom få år den kan av den äldste sonen emottagas, på vilket sätt egendom och gård kunde bäst vid makt hållas till allas nytta, och då finge den äldre och yngre biträda varandra gemensamt, och därigenom vinna större fördel än av en blivande arrendator.
Detta får jag hos den Vällovlige Häradsrätten i ödmjukhet anhålla.

Knutsbo den 10 april 1863

Anders Andersson i Björsjö

Och finner Häradsrätten hinder icke möta för egendomens upplåtande till Jan Jansson å de villkor som skäligen kunna betingas, som avsades

FÖDOMÅLSKONTRAKT FÖR PER ABRAHAMSSONS SVÄRFAR JAN JANSSON

KLHA, V, AI:94, mål 122, 29 mars 1867

Emellan undertecknade är följande överenskommelse avslutad:
Jag Jan Jansson, som enligt träffat muntligt avtal med numera avlidne Per Abrahamsson i Knutsbo, äger att vid hans gård under min återstående livstid tillgodonjuta föda, kläder och vård emot det att en min fordran å 500 Rd Rmt skulle räntefritt innestå i gården till min död och därefter tillfalla Per Abrahamssons arvingar, avstår nu och för all framtid från alla anspråk på återbekommande av berörda summa, vilken sålunda från denna dag må tillhöra Per Abrahamssons arvingar, emot det jag får åtnjuta födomål på sätt som här stadgas.
Jag Anders Jansson, förmyndare för avlidne Per Abrahamssons i Knutsbo efterlämnade omyndige barn, utfäster mig å myndlingarnas vägnar, att emot ovanstående villkor tillhandahålla Jan Jansson under hans återstående livstid födomål på det sätt att så länge Jan Jansson därmed åtnöjes, äger han att vid gården åtnjuta husrum, föda, kläder, skötsel och vård, eller om han av en eller annan anlrdning icke skulle finna sig därmed nöjd, följande födomål in natura, nämligen: Två tunnor råg, en halv tunna korn, en halv tunna havre, två lispund sill, en halv fjärding salt, ett halvt lispund torrfisk, ett halvt lispund rökt fläsk, ett halvt lispund torrt kött, en och en halv tunna potatis, en lärfts- och en blaggarnsskjorta, ett par ullstrumpor, ett par kängor och tolv riksdaler i handpenningar, allt årligen, en vadmalsrock med byxor och väst vartannat år, samt ett halvt stop söt mjölk dagligen, ävensom ett varmbott rum med nödig inredning och vedbrand, hemkörd till gården.
Skule fördelstagaren bliva angripen av sjukdom och bräckligheter, åligger det fördelsgivaren att förse honom med sönderhuggen ved och i övrigt ägna honom den omvårdnad hans tillstånd kräver, ävensom att efter hans död bekosta en anständig begravning.
På det att ovanstående kontrakt må bliva gällande i vars hand egendomen komma må, medgives Jan Jansson utan mitt viderhörande att till säkerhet för detsamma taga inteckning uti Per Abrahamssons omyndiga barns fasta egendom i Knutsbo, räntande 20 skillingar i soldats årspenningar.
Med onastående kontrakt förklara vi oss å ömse sidor nöjda,
försäkras
Jan Jansson Anders Jansson

Av här förvarade förteckning över förmyndarskap inom häradet inhämtades att Anders Jansson i Knutsbo blivit den 5 oktober 1865 förordnad till förmyndare för avlidne Per Abrahamssons i Knutsbo omyndiga barn Johan och Anders. Och fann Häradsrätten härefter skäligt att till inteckningssökandet i ifrågavarande fastighet, till säkerhet för utfästa födomålet, lämna tillstånd, vilket avsades.

TILLÄGG TILL KONTRAKTET

Utav lösa egendomen uti Per Abrahamssons i Knutsbo sterbhus hava följande artiklar blivit undantagna till bruk och nyttjande åt fördelsmannen, Per Abrahamssons svärfader Jan Jansson, under hans återstående livstid, att återställas i samma skick de emottogos eller ock att av andra jämgoda ersättas.
Nämligen en ko, en två månaders gris, en utdragssäng med fäll, täcke, lakan, örngott, 2 kuddvar, 1 fässing, ett bord, 2 stolar, en större kopparbunke, en kanns- kopparkruka, en järngryta, en järnpanna, tre porslinstallrikar.
Knutsbo den 26 oktober 1866
Anders Jansson

JOHAN PERSSON ROPAR IN BRODERNS HEMMANSDEL PÅ AUKTION

KLHA, V, AI:95, mål 82, 8 okt 1869

Fullföljde Anders Johansson sin vid sisthållna Ting gjorda ansökning om Häradsrättens tillstånd att få försälja sin myndlings, avlidne Per Abrahamssons från Knutsbo son Anders Perssons fasta egendom, vilken ansökning blivit utställd till kommunikation med den omyndiges närmaste fränder.
Och upptedde sökanden härvid ej mindre Häradsrättens föregående expedition i ärendet, nu försedd med en så lydande anteckning:
Till förestående ansökning lämna vi vårt bifall.
Knutsbo den 6 oktober 1869
Johan Persson
Den omyndiges broder
Jan Jansson
Den omyndiges moderbroder
Vittnen: Anders Johan Abrahamsson, Erik Matsson. Bägge i Knutsbo
än även instrument över den efter förenämnde Per Abrahamsson den 9 april 1863 upprättade bouppteckning, vilken utvisar att den avlidne såsom sterbhusdelägare efterlämnat tvenne söner, Johan och Anders, samt kvarlåtit fast egendom i Knutsbo, räntande femton skillingar sju och ett fjärdedels runstycke i soldats årspenningar.

I anledning härav, och då det till stöd för ansökningen uppgivna förhållandet i nämnden vitsordades, fann Häradsrätten skäligt tillåta, det finge bemälde omyndige Anders Perssons honom i arv efter hans avlidne fader Per Abrahamsson tillfallna fasta egendom i Knutsbo å offentlig behörigen kungjord auktion till den högstbjudande, dock icke under dess rätta värde, försäljas.
Vilket vid Tingets slut den 10 december 1869 avsades.

Carl Erik Johanssons släktarkiv, Knutsbo

Protokoll hållet å offentlig auktion i Knutsbo den 19 jan 1870.

På grund av Häradsrättens den 10 sistlidne december därtill lämnade tillstånd, samt efter tvenne söndagar förut skett kungörande i Grytnäs och angränsande socknars kyrkor, utbjöds till försäljning omyndige Anders Perssons fasta egendom i Knutsbo, Grytnäs socken, räntandes i soldats årspenningar tio (10) skillingar jämte därtill hörande åbyggnad och övriga åtföljder, varvid tillkännagavs att av köpeskillingen femhundra riksdaler skulle erläggas såsom handpenning och ytterligare femhundra riksdaler den 1.sta instundande juni, då ock skuldsedel borde avlämnas å återstoden, som finge innestå mot inteckning på köparens bekostnad samt tre månaders uppsägning. Att utan avräkning å köpeskillingen ålåge köparen att utgöra halva födomålet enligt kontrakt den 26 oktober 1866 till Jan Jansson i Knutsbo samt att onera och utskylder för innevarande år, ävensom lagfartskostnader, borde gäldas av köparen.
Vid skett utrop stannade den omyndiges broder Johan Persson i Knutsbo för högsta anbudet två tusen (2000) riksdaler Riksmynt, som med klubbslag fästades.
Ägande alltså Johan Persson att sedan köpeskillingen blivit på ovan föreskrivna sätt betald, ifrågavarande fasta egendom äga och besitta samt däröver råda som över annan välfången egendom.
C. Wallenström
Anmodad auktionsförrättare

Med förestående försäljning förklarar jag mig nöjd, och är köpeskillingen denna dag till fullo betald, försäkras och kvitteras
Anders Jansson
Förmyndare
Knutsbo den 1 juni 1870

JOHAN PERSSON KÖPER F. D. ANDERS JANSSONS TOMTMARK

Carl Erik Johanssons släktarkiv, Knutsbo

Köpebrev
Till vår granne hemmansägaren Johan Persson upplåta och försälja vi den del av vår gemensamma byamark uti Knutsbo, Grytnäs socken av Folkare Härad, som var upplåten till inhysesmannen Anders Jansson och hans hustru under deras livstid, och på Knutsbo bys karta utmärkt under 246 och 246 a, bestående av tre (3) kappland, mot en överenskommen köpesumma av femtio (50) kronor, och som sagda summa blivit av köparen betald, varder densamma av oss kvitterad. I följd varav vi alltså avhända oss sagda fastighet till bemälte Johan Persson att av honom och hans rättsinnehavare okvalt och ohindrat såsom deras välfångna egendom ägas och besittas.
Knutsbo den 14 mars 1891
A.J. Abrahamsson Anders Jansson
Unge Anders Johansson
August Eriksson Per Andersson

Samtliga ägares av Knutsbo byamark egenhändiga namnteckningar bestyrka undertecknade på en gång närvarande vittnen.
Erik Andersson Viktor Schultzberg

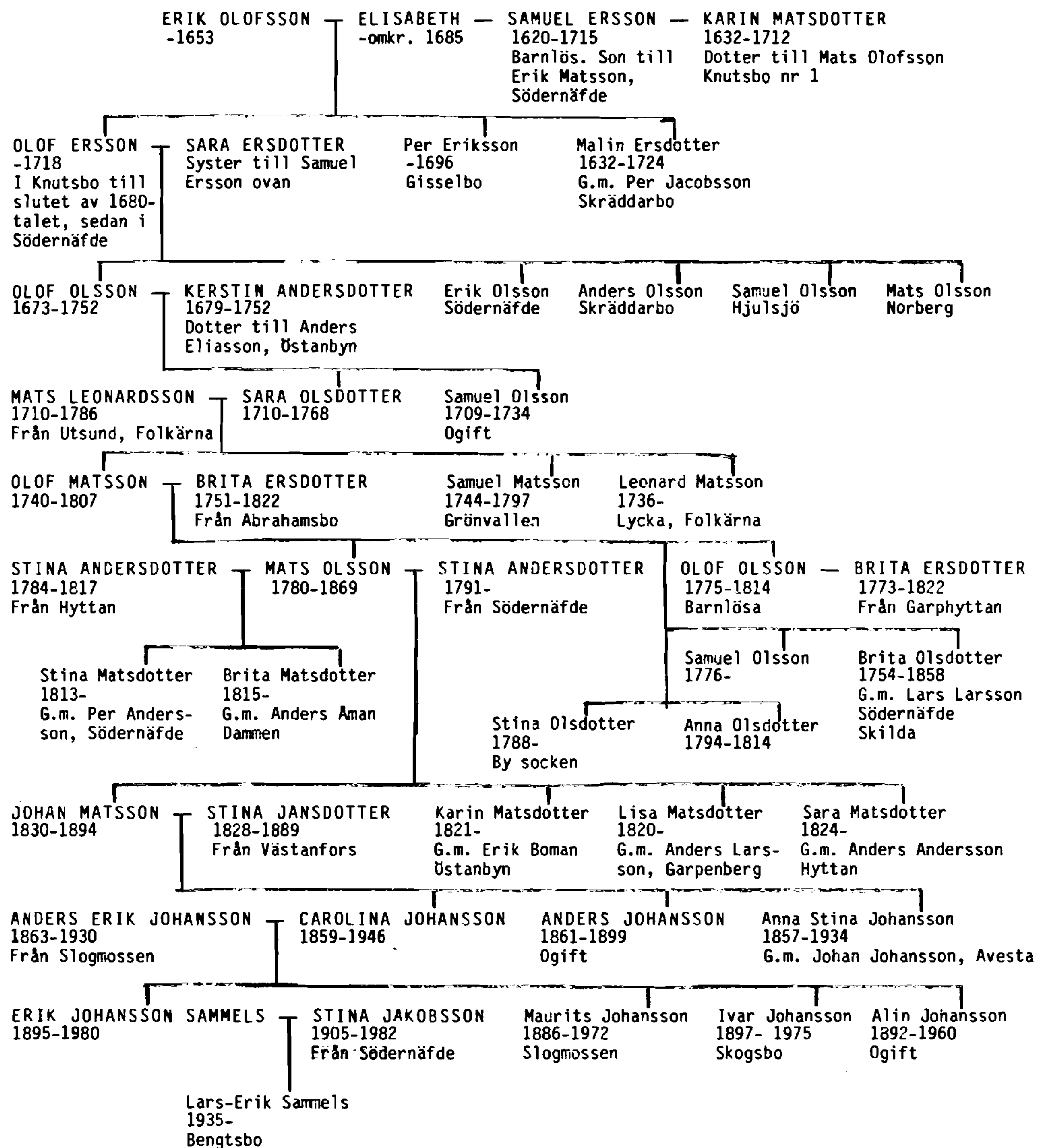
De särskilda säljarnas åtkomsthandligar till deras var för sig ägande fastigheter inom skifteslaget, nämligen:
a) För Anders Jansson Litt A arvsskifte den 1 mars 1852 samt fastebrev den 30 juni 1864 och den 30 nov 1871 å tillhopa hemmansdelens hela skatt 29 skilling 10 runstycken.
b) För Anders Johan Abrahamsson Litt B, 23 skilling 3 runstycken, lagfartsbevis den 17 febr 1886 å hela hemmansdelen.
c) För unge Anders Johansson Litt E, 23 skilling 2 runstycken, lagfartsbevis den 25 febr 1885 å hela hemmansdelen.
d) För August Eriksson Litt F, 17 skilling 5 runstycken, lagfartsbevis den 12 febr 1890 å hela hemmansdelen.
e) För Per Andersson av Litt C, 1 skilling 3 4/5 runstycken, arvsskifte den 15 sept 1869.

Varjämte anmärktes att skifteslagets återstående skattlagda jord, nämligen återstoden av Litt C, 18 skilling 7 1/5 runstycken, och Litt D, 20 skilling i skatt, områddes av köparen Johan Persson.

Den 8 juni 1917 sålde Johan Persson och hans systrar Ulrika och Lovisa hemmanet till sonen och brorsonen Carl Erik Johansson.
Det innehas nu av Carl Erik Johanssons dotterson Lars Ingemar Engvall.

KNUTSBO NR 5 "SAMMILS"

VID STORSKIFTET ÅR 1791 BENÄMNT KNUTSBO NR 6



Hemmanet såldes år 1949 till AVESTA STAD, som sålde det vidare till HSB.

HSB sålde sedan en del av hemmanet till TORINGE HUS som fritidsområde med ett 40-tal tomter

Resten såldes till

ARNE KARLSSON — SIRI BÄCK
1922- 1935-

Efter Erik Olofssons död 1653 gifte änkan Elisabeth om sig med Samuel Ersson från Södernäfde. Hennes son Olof Ersson gifte sig senare med en syster till Samuel, varigenom Samuel blev både styvfar och svåger till Olof Ersson.
Olof Ersson köpte jord i Södernäfde, till större delen av sin hustrus släktingar. Från 1680-talet brukade han denna jord tillsammans med sin hustrus och Samuel Erssons arvedelar i Södernäfde.
Olof Erssons son Olof Olsson flyttade tillbaka till Knutsbo för att hjälpa Samuel Ersson med hemmanets skötsel. Som tack för detta testamenterade honom Samuel Ersson alla sina lösören och den jord han inlöst i Knutsbo. Dessutom ärvde Olof Olsson hemmanet i Knutsbo efter fadern. Samuels arvedel i Södernäfde ärvdes av hans syskon, bland dem Olof Erssons hustru Sara Ersdotter, och kom på det sättet att läggas till Olof Erssons egendom i Södernäfde. Olof Ersson fick även lösa en av sin hustrus systrars andel.

OLOF ERSSONS JORDFÖRVÄRV

I KNUTSBO

KLRD, 55, f 744, 4 okt 1707

Malin Ersdotters i Skräddarbo arvslott i Knutsbo, som hon den 1 maj sistlidne till brodern Olof Ersson i Södernäfde sålt haver, uppbjöds andra gången.

I SÖDERNÄFDE

KLHA, III, AI:15, f 51, 17 maj 1672

Uppbjöds första gången Anders Svenssons i Södernäfde arvejord och äng i Uppsjön, som han till Olof Ersson i Knutsbo för 90 daler kmt sålt haver.
Noch Erik Jöranssons i Södernäfde arvejord och äng i Uppsjön, sålt till Olof Ersson för 90 daler kmt.

KLHA, III, AI:16, f 158v, 13 okt 1673

Uppbjöds första gången Erik Jöransons i Södernäfde halva hemman ibm, med alla därtill lydande lägenheter i hus, jord, åker, äng, skog och skjul etc., som han till Samuel Ersson i Knutsbo och Olof Ersson ibm sålt haver för 160 daler kmt.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 sept 1695

Mats Ersson i Södernäfde, sal. Bengt Matssons son Olof Bengtsson och Anders Matsson Stake kärade till Olof Ersson i Södernäfde, förmälandes hurusom Mats Ersson har löst av sal. Anders Jöransson hans bördsrätt i mantalet, så väl som systerns sal. Bengt Matssons änka hustru Anna Ersdotters på samma del, och Anders Matsson Stake bruka skall. Och Olof Ersson, som är systermannen, skall löst av den andre brodern sal. Erik Jöransson hans del, men Olof Ersson skall i förtiden löst ifrån deras del, det bästa äng som funnits, beläget i Uppsjön, anhållandes de för den skull det till Anders Jöranssons brodersdel att få lösa, dessutom och vidare, att som Olof Ersson ifrån deras del skall hava en åker benämnd Söringsvreten, och de däremot av Olof Erssons del åtskilliga jordestycken, han påläggas måtte göra med dem byte.
Svaranden uppviste Härads fastebrev å ängsstycket i Uppsjön av den 27 juni 1674, och Lagmans fasta av den 5-6 september 1681, utlåtandes sig vidare om det begärda åkerbytet, att den de vilja giva igen är mager och elak.
Dessa parter voro alla mantalsintressenter i Mats Svenssons mantal i Södernäfde.
Resolution: Såsom alla dessa äro av ett mantal, och Olof Ersson njutit då Härads som Lagmans fasta på ängsstycket i Uppsjön, så kan kärandena därpå ingen börds- och lösningsrätt vidare tillåtas, icke heller kan Rätten tvinga eller pålägga Olof Ersson att med kärandena göra det begärda åkerbytet, där de ej honom godvilligt övertala kunna.

SAMUEL ERSSONS TESTAMENTE

KLHA, VI, AI:3, opag., 7 april 1714

Samuel Ersson i Knutsbo, som till en hög och ansenlig ålder kommen är, så att han på flera år tillbaka icke förmått se sig själv tillgodo, och om sitt hushåll beställa, äger ock inga barn dem han sin ålderdoms skötsel förtro kan, haver i brist därav, sig till hjälp och understöd antagit Olof Erssons i Sörnäfde son Olof Olofsson, vilken allaredan i 25 års tid honom med all hörsam tjänst tillhanda gått, erbjuder jämväl och försäkrar i samma lydno och ömhet om honom, att vilja intill dess dödsstund fortfara.

Varför, i betraktande av slik Olof Olofssons trogna flit, och att arbetare är sin lön värd, Samuel Ersson omtänkt varit huru Olof efter dess död måtte därför hava någon vedergällning, och få något att fägna sig av, samt alltså den 6 hujus testamenterat honom all den jord han köpt och äger i Knutsbo, så ock all sin lösa egendom av vad namn den helst vara må, utan de andra sina arvingars eller någon annans ringaste åtal. Jämväl och dessutom en liten tröskelada på Vitnäset, för sig och sina oklandrat att behålla. Förordnades vidare att Olof Ersson för etthundratjugo daler kmt, som till sista hustrus arvingars avvittrande han honom lånte, han skall till godo njuta och ej avstå så mycket av dess jord i Sörnäfde som därpå belöpa kan, utan någons klander, vilket han med eget namn och bomärke bekräftat, samt länsman Petter Gagner jämte nämndemännen Hans och Daniel Matssöner i Nybyn och Olofsbo, så ock Lars och Olof Erssöner i Björsjö sina namn och signater och egna bomärken till vittnes undersatt, så väl betygat, det vore med sunt förnuft och gott betänkande skett och förordnat.

Jämväl och nu vart efter begäran, vederbörande till behörig lag och Kungl. förordningens säkerhet, i domboken antecknat och infört.

TVIST OM TESTAMENTET

KLHA, VI, AI:3, mål 10, 5 juni 1716

Tvistade sal. Erik Matssons arvingar i Södernäfde, nämligen Anders och Olof Matssöner jämte Olof Bengtsson i Södernäfde, samt Erik Andersson i Garphyttan och Mats Holstensson i Knallasbenning med Olof Ersson i Södernäfde, om arv efter deras fader- och moderbroder Samuel Ersson i Knutsbo, uti ärvd jord bestående, och uti Södernäfde belägen, den Olof innehaver och brukar, sökandes jämväl efter utverkad stämning att bestrida och ogilla det testamente, som bemälde Samuel Ersson uti sin livstid, i närvaro av gode män gjort till Olof Erssons son Olof Olofsson, varmedelst han skänkt och tillbudit honom alla sina befintliga lösören, tillika med avlinge jorden i Knutsbo, för den trogna tjänst han uti 25 års tid honom bevisat haver.

Här över, efter en föregången laga process samt parternas gjorda tal och gensvar, resolverades och avsades:

Att såsom Samuel Ersson uti sin levnads tid med moget betänkande och fullt förstånd, under eget namn och bomärke, låtit författa och upprätta en testamentsskrift den 16 april 1714, som med gode mäns, nämligen länsmannen Petter Gagners samt nämndemännens Hans Matssons i Nybyn, Daniel Matssons i Olofsbo, Lars Erssons i Björsjö, och Olof Erssons ibidem underskrift finnes vara bestyrkt, varigenom Samuel så väl alla sina lösören, som all den avlinge jord han äger, och till sig handlat haver uti Knutsbo, borttestamenterat till Olof Olofsson, såsom en vedergällning för dess havda möda uti 25 års tid, för dess behöriga skötslande, utan de andra dess nära anhörigas klander och åtal att få tillträda, nyttja och bruka, vilket testamente Olof till laga säkerhet på ordinarie Tinget här vid Avesta med Grytnäs socken den 12 april 1714, uti protokollet anteckna låtit, varandes icke mera än ett halvt år ifrån testators död nu förlupit. Ty kunna samtliga

Samuel Erssons bröders och systers barn desto mindre bestrida och ogilla ett så lagligt och med vittnen besannat testemente, som förutom det, att var och en efter lag, Cap 9 § 1 i Jordebalken samt Testamentsförordningens av år 1686 § 1, äger makt att göra utav sina lösören och sin avlinge jord vad han heller vill, dem besitta eller bortgiva. Olof ock i 25 års tid Samuel Ersson utan någon annan erkänsla tjänat och skött, samt hemmanet med eget arbete förestått och hävdat. Skulle ifrån arvingarna Olof därför njutit övlig lön, det de dock icke gittat bestå.
Alltfördenskull finner Häradsrätten skäligt, det må Olof efter samma gjorda testamentes tydliga innehåll tillträda den bortgivna avlinge jorden och lösören. Här under begripes såväl den jord Samuel med egna penningar uti livstiden inhandlat, som den han under pantning på åtskilliga ställen innehaft. Vars tillträdande bemälte arvingar, såsom den icke varit förståendes under samma testamente utan som arvejord anses borde, Olof velat förvägra.
Men som uti ombemälte författade testamente, själva husen under denna gåva icke finnes där uttryckt, ej heller för lösören de kunna anses, ty kan icke betagas ovannämnde Samuel Erssons efterkommande Olof Ersson så väl uti dem, som uti dess efterlämnade ärftliga egendom, njuta sin arvsrätt till godo, så att de som honom å fäderne skylda äro, njuta tvådelen, men de å mödernet tredingen, likmätigt Cap 3 uti Ärvdebalken. Men angående de 120 daler kmt Samuel Ersson uti själva testamentsskriften även tillstår sig hava låntagit av Olof Ersson, varför han lovat honom sin förnöjelse utur hans ärftliga fasta egendom uti Södernäfde, kan Häradsrätten icke bevilja betalningen av den fasta egendomen, uti vilken ingen äger tillstånd sina arvingar att ......, och ej till gälds betalning gånga bör, så länge ograverade lösören finnes att tillgå.

KLHA, VI, AI:3, mål 8, 9 okt 1716

Utav den avlidne nämndemannens, Samuel Erssons i Knutsbo arvingar, upptedde nu för sig och sina medarvingar, Anders Matsson i Sörnäfde en den 7 hujus dem given köpeskrift av Erik Andersson i Garphyttan, varigenom han å egna och sina medarvingars vägnar, upplåtit Anders Matsson och dess medarvingar, den jordedel de ärvt efter ovannämnda Samuel Ersson i Knutsbo, vilket han tyckt sig med dess större fog göra kunna, som Anders fader tillförne bytt sig till den jordedel de förut ärvt haver uti samma mantal efter sin moder, påståendes Anders att bliva därmed behållen, med sin broder Olof Matsson, som är Samuel Erssons brodersöner, varemot Olof Ersson för sin hustru och Olof Bengtsson, systersonen, må bliva bägge tillsammans om Mats Holstenssons hustrus i Knallasbenning Malin Ersdotters systerdel.
Men Olof Ersson invände sig på det sättet icke bliva väl belåten, utan yrkade att få för sig njuta till inlösen de bägge systerdelarna utav arvet efter Samuel Ersson som gå till lösen, både hustru Margareta Ersdotters i Garphyttan och hustru Malin Ersdotters i Knallasbenning, då han på sådant sätt borde komma till jämnare anpart i hemmanet, varefter både utskylderna lämpligen och bekvämligen uträknas, och jordägorna skötas.

Resolution: Såsom Mats Svenssons mantal i Sörnäfde räntar inalles 25 stigar 2 3/8 korgar kol, varav Olof Ersson för sin hustrus ärvda, så ock bägges deras inlösta egendom tillkommer årligen erlägga 5 stigar 3 25/32 korgar, Anders och Olof Matssöner tillhopa 9 stigar, Olof Bengtsson 4 stigar i korg, och Hans Nilsson 3 stigar 1 korg. Samuel Ersson haver resten emot 3 stigar 12/32 korg. Kommandes nu Olof Ersson att ärva efter svågern avlidne Samuel Ersson i Knutsbo så mycket, som till räntan svarar mot 2 19/192 korg, Anders och Olof Matsson 1 stig 38/192 korg, och Olof Bengtsson lika med Olof Ersson. Alltså äro de ock ...... utav

OLOF OLSSON I TVIST MED BRÖDERNA EFTER FADERNS DÖD

KLHA, VI, AI:3, mål 5, 2 juni 1719

Påstodo Samuel Olsson i Hjulsjö, Erik Olsson i Sörnäfde, Mats Olsson i Rosendal och Norbergs socken och Anders Olsson i Skräddarbo av denna socken efter föregången stämning, att brodern Olof Olsson i Knutsbo måtte förnöja dem deras tillständiga andelar uti 120 daler kmt, som avlidne Samuel Ersson i Knutsbo låntagit av deras fader avlidne Olof Ersson, helst och emedan denne instämde broder, benämnde Olof Olsson, skall hava emottagit all den kvarlåtenskap, som berörde Samuel Ersson sig efterlämnat, därför kärandena förmena och styrka, honom en sådan gäld och redbar skuldfordran av den dödes efterlämnade förmögenhet bör betala och förnöja, men icke mer därav för sig behålla än på hans del belöper.
2) Påstå kärandena, att skogen under Knutsbo och Näfde, hemmanen behöriga samtliga arvingar emellan skiftas och delas må, emedan Olof densamma allena sig till godo nyttja vill. Och som
3) Olof Olsson i anledning av arvsinstrumentet är pliktig att så väl som de andra syskonen meddela foder till moderns kreaturs framfödande, fördenskull och emedan Olof Olsson nu sådan sin skyldighet icke allenast eftersatt, utan ock avslagit deras tilldelta slogtegar i svartmyren, och därav givit modern foder, påstå kärandena, att Olof måtte förpliktas, att efter arvskvoten underhålla moderns kreatur med foder, samt för....... för det han slagit i Svartmyren.
4) Anklaga kärandenas broder för det han icke ifrån sig leverera vill den humle, som modern vid arvsskiftet skall hava tillfallit.
Var emot Olof Olsson påstod, att bröderna edeligen besanna må, det var och en av dem icke så mycket utur deras fäders hus oberäknat njutit, som vars och ens del och anpart uti ovannämnda 120 daler belöpa kunnat. Sägandes, vad skogen vidkommer, sig förmoda det densamma bör följa jorden efter, vilken icke heller så tillräcklig är, att den till skattekolens erläggande kan förslå, om de av skogen allenast skulle tagas. Men Olof har till besparande därav köpt kol annorstädes, ty eljest have skogen långt för detta varit förstörd och uppkolad. Fördenskull Olof tycker bröderna så mycket obilligare delning däröver påstå.
Perterna blevo omsider om de anförda tvistigheter i vänlighet på följande sätt överens och förlikta, att Olof Olsson lovar och utfäster, att förnöja bröderna deras tillständiga uppåbelöpande andelar uti ovannämnda fordrade 120 daler, samt tillåter de påfordrade skogsjämkningen vid Knutsbo och Näfde på sådant sätt, att sedan Olof Olsson i anledning av avlidne Samuel Erssons i Näfde utgivna testamente får njuta halva skogen vid Knutsbo, må den övriga skogen både vid Knutsbo och Näfde delas dem allesamman emellan och skiftas. Till verkställande härav begäres länsman Petter Gagner och Hans Matsson i Nybyn, lovandes i övrigt Olof Olsson den ene brodern Mats Olsson ifrån Norberg socken för sin resa och omkostning 4 daler kmt, varmed Samuel Olsson å egna och de andra sina bröders vägnar muntligen beviljade och tillstod sig vara nöjd.
Fördenskull blev nu sådan deras ingångna förlikning och överens kommande till vederbörandes behöriga och lag likmätiga säkerhet här i protokollet innefattat och annoterat, samt av Rätten, jämte ovannämnda gode mäns tillordnade skogsdelning att förrätta, till obrottsligt efterlevande stadfäst och confirmerat.

(forts. från föreg. sida)

de tvenne systerdelarna, hustru Margareta Ersdotters i Garphyttan och hustru Malin Ersdotters i Knallasbenning, likmätigt 6 Cap Jordabalken, således att perticipen uti inlösningarna, att brodersbarnen Anders och Olof Matssöner lösa avlidne Margaretas, och Olof Ersson samt Olof Bengtsson hustru Malins, dock för jämnande skäl uti jordeskiftet samt utskyldernas uträkning, tillåtes Olof Ersson emot betalning att insamla till sig de brutna talen.

NEKROLOG ÖVER OLOF OLSSON

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1751

Nämndemannen för detta ifrån Knutsbo Olof Olofsson, föddes i Södernäfde 1673. Fadern Olof Ersson, modern Sara Ersdotter. Döpt. Läst uti och utan bok sina kristendomsstycken. Varit hemma först i ungdomen, sedan hos sin morbroder i Knutsbo Samuel Ersson, där han skötte och omsedde hemmansbruket tills han sedan det själv tillträdde. Gift 1716 med sin efterlevande hustru Christina Andersdotter ifrån Östanbyn, två barn, en son och en dotter, sonen död för 18 år, och dottern gift med ärlige mannen Mats Leonardsson i Knutsbo.

Levat ärligt och kristligt hela sin livstid, och tidigt nyttjat salighets nådemedlen, begick ock sist Herrens Nattvard under sin sjukdom den 14 förledne. Haft god hälsa tills ålderdomskrämpor ansatte, men sjuknade in och lades till sängs den 11 förledne av ålderns bräcklighet, utan att märka någon särdeles passion, och uthärdade icke längre än till den 16 (mars) varpå han saligen avsomnade på sitt 79 ålders år.

MATS LEONARDSSONS NYODLINGAR

KLHA, V, AI:18, mål 27, 10 maj 1757

Begärde nämndemannen Mats Leonardsson i Knutsbo, att få uppodla till äng det så kallade Gunnarsmosstjärnet, innehållande sju spannland, som nämndeman Erik Jansson i Nybyn den 24 april sistlidne synat och upprevat. Och emedan ingen av de närvarande Grytnäs sockenbor haft emot denna ansökning att påminna, densamma jämväl finnes vara billig och antaglig, med de om landskulturen tid efter annan utkomna Kungl. förordningar, särdeles som av syneförrättningen befinnes, att det utsynade landet är övermängt med småskog av gran, samt sten och gamla rötter däruti. Ty prövar Häradsrätten skäligt att tillstädja Mats Leonardsson, att instänga så stor trakt av Gunnarsmosstjärnet, som han kan vara sinnad till åker och slogland uppodla

... ÖVER HUSTRUN

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1751

Framlidne nämndemannen Olof Olofssons änka uti Knutsbo, i livstiden ärlige och dygdesamme hustru Christina Andersdotter, föddes i Östanbyn 1678 1 februari. Fader Anders Iliansson, moder hustru Margareta Knutsdotter. Lärt läsa uti och utan bok sina kristendomsstycken efter katekesen.

Varit hemmavid i begynnelsen under sina föräldrars uppfostran, och sedan hos sin moster på Hyttan, tills hon blev gift 1706 med sin salige man. I all äkta sämja levat med honom, sammanlevde intill den 16 mars innevarande år. Välsignad i äktenskapet haver hon fött 1 son och en dotter levande, utom ett dödfött sonebarn. Enda dottern sin lära moder efterlever.

Varit en mycket ...., och äger allenast gott lovord av ett vackert uppförande. Ägt god hälsa till nu för två år sedan, under vilka hon nog känning haft av moderspassion och ålderdomsbräckligheten. Förleden Pingstdag sjuknade hon under gudstjänsten, gick till Östanbyn till sin broder, kyrkvärden och nämndemannen Erik Andersson, men annandag Pingst infann sig åter i hennes hus. Men 4 dagar tog in sängen under frossa och rysningar, och då sedan håll och sting sedan sig infunno, beredde hon sig till en salig hädanfärd, och vart efter en kristligt förd vandel, och nådemedlens tidiga bruk i sin livstid, nu salig förlösning sista Stora böndagsmorgon, då hon här levat in på 75 året 4 månader 2 veckor.

KLHA, V, AI:19, opag., 30 okt 1759

Begärdes Tingets skattläggning på följande uppodlade lägenhet: Nämndemannen Mats Leonardssons i Knutsbo å 160 snesland jord uti så kallade Broängsfallet, varav 40 snesland var uppodlade till åker och 120 snesland till lindor, av tuvig och med vitmossa bemängd landmån, som nämndemännen Erik Jansson i Nybyn och Erik Hansson i Lilldicka den 22 i denna månad synat och upprevat.

NEKROLOG ÖVER SARA OLOFSDOTTER

Grytnäs kyrkoarkiv, F2, 1769

Mats Leonardssons hustru ifrån Knutsbo Sara Olofsdotter, född därstädes år 1710 den 25 september. Fader Olof Olofsson, moder hustru Christina Andersdotter. Tidigt befordrad till det heliga dopet. I ungdomen hemma uppfostrad och lärt läsa uti och utan bok, doktor Luthers Katekes med enfaldigt förstånd.
Varit ständigt hemmavid, och blev gift år 1734 med Mats Leonardsson. Med honom haver hon ägt 4 barn, 3 söner och en dotter, varav sönerna leva, men dottern levde allenast något över en vecka.
Om dess allmänna leverne är ej annat att berätta, än att kristeligt och lovvärt är. Sjuknade förleden sommar, men lades till sängs den 11 september, och bestod dess sjukdom i uppkastning och förstoppning, mot vilket bot icke fanns. Beredde sig därför dagligen till sin dödsfärd. Begick den heliga nattvarden den sista gången i Helgomässtiden. Avled den 24 december, 58 år gammal.

OLOF MATSSON ANMÄRKER PÅ GRANNENS GÄRDESGÅRD

KLHA, V, AI:25, opag., 6 nov 1771

Yrkade efter föregången laga stämning uppå Per Ersson i Knutsbo, dess granne Olof Matsson därstädes, det svaranden lagligen anses måtte, för det han sina gärdesgårdar icke som vederbort, vidmakthållit, utan dem förfalla låtit, varigenom hänt, att åtskilliga boskapskreatur där igenom och sedan in uti Olof Matssons ägor vid så kallade Broängsfallet inkommit, samt där skada tillfogat enligt däröver hållen syn, att med detta bevis av den 13 sistlidne augusti till tre band råg och 10 band blandsäd, som nu jämte förorsakad syne- och rättegångskostnad äskades ersatta.
Och som Per Ersson icke kunde neka det hans gärdesgård varit bofällig, och att den ovan klagade skadan till någon del därigenom kunnat förorsakas, men påstod att kärandens getkreatur dessutom hoppat över gärdesgården.
Alltså finner Häradsrätten, det bör Per Ersson efter skäligt värderande, Olof Matssons lidna skada med 6 band blandsäd eller dess värde i penningar ersätta, samt syne- och rättegångskostnad med 3 daler smt gälda.

OLOF MATSSONS BRÖDERS HEMMANSDELAR

KLHA, V, AII:2, opag., 19 mars 1770

Den efter avlidne modern tillfallna fasta äganden i Knutsbo, bestående i hus och jord, skog och mark, kvarn och kvarnställe med fiskevatten, som Samuel Matsson i Grönvallen med sin hustrus samtycke till brodern Olof Matsson i Knutsbo försålt, för 892 daler 28 öre kmt enligt salubrev av sistlidne februari.

KLHA, V, AI:24, opag.. 21 mars 1770

Vid upprop av den sak, som Leonard Matsson i Lycka emot bröderna Olof Matsson o Knutsbo och Samuel Matsson i Grönvallen instämt med påstående, att få möderne jorden i Knutsbo till full besittning emot lösen, efter faderns och avlidne moderns givna förordnande, prövade Häradsrätten skäligt, sedan parterna hörda blivit, att dem till vänlig förening under faderns, nämndemannen Mats Leonardssons bemedlande förvisa.

ARVSTVIST MELLAN MATS LEONARDSSON OCH SONEN OLOF MATSSON

När Mats Leonardssons hustru dog, övergick äganderätten till hemmanet automatiskt till hans söner, under det han själv endast ärvde sin giftorättsandel i lösöret. Detta berodde på att Sara Olofsdotter var enda barnet, och ärvde hela hemmanet vid föräldrarnas död. Om däremot Mats Leonardsson hade löst in eller köpt delar av hemmanet hade han ärvt två tredjedelar av dessa delar.
Olof Matsson övertog hemmanet, men det blev så småningom slitningar mellan far och son. Mats Leonardsson instämde sonen till tinget, och beskyllde honom för att vara kallsinnig och inte uppföra sig så, som barn bör göra mot sina föräldrar. Han ansåg också att han inte fått sin fulla andel av lösöret, och begärde dessutom att de hus han byggt och den mark han uppodlat, skulle betraktas som avlinge egendom, och han alltså behålla två tredjedelar av den.
Han flyttade sedan från Knutsbo till sin son Samuel i Grönvallen. Sedan han gift om sig med en änka från Hedemora, köpte han tillsammans med henne sonen Samuels hustrus ärvda hemman i Forsbo, och han bosatte sig där. För att betala sin hälft av Forsbo.hemmanet, använde han de pengar han fått för sin andel i arvet efter föräldrarna i Utsund. Detta gav Olof Matsson och hans bröder anledning, att efter Mats Leonardssons död kräva halva Forsbo-hemmanet som fadersarv. De framhöll att det var Mats Leonardssons fasta arv som använts för köpet, varför det inte kunde betraktas som avlinge egendom, som änkan hade del i. Tingsrätten gav bröderna rätt, och de fick överta halva egendomen.
Det var kanske inte så lätt att göra Mats Leonardsson tillfredsställd. Tillsammans med ovannämnda två arvstvister, återger jag även utdrag ur protokollen över en del av de processer han även förde mot de två andra sönerna. Hans långvariga process mot Per och Erik Matsson i Knutsbo nr 1 om en gärdesgård har återgetts under det hemmanet.

KLHA, V, AI:25. opag., 21 mars 1772

Genom ett till detta Ting uppställt stämningsmemorial androg nämndemannen Mats Leonardsson i Knutsbo, huruledes dess son Olof Matsson i Knutsbo jämte hustru, ej på all åtvarning velat ändra sin emot honom vista kallsinnighet, varigenom fadern säger sig på ålderdomen hotas med lidande och nöd och vanskötsel, och nödgades nu, fast ogärna och med ett blödande hjärta, genom laga process söka åter sin utur händerna gående egendom, påståendes nu Mats Leonardsson:

1) Att få njuta och bebo 2/3-delar uti de nybyggda husen, som uti byteslängden stå upptagna under ett värde av 490 daler kmt, vilket Olof Matsson förmodligen så mycket mindre kunde vägra, som lagen uti 8 Cap Jordabalken, jämte å flera ställen sådant då i synnerhet tillåta, enär barn i stället för tjänst visa sina föräldrar otjänst och motvilja.
2) Yrkade på samma grund, att käranden måtte få bruka sin andel, såsom avlinge, uti den enligt Rättens utslag av den 30 oktober 1759 för skattefri förklarade uppodlade jorden, bestående av 6 spannland.
3) Återbekomma 200 daler uti de i byteslängden nämnda 300 daler kmt, såsom skuld till svaranden.
4) Få sin andel uti avlidne hustruns kläder.
5) Ny uppteckning och delning på flera boet tillhöriga persedlar, vilka vid bytet efter Mats Leonardssons hustru ej blivit upptagna och beräknade.
6) Förbehöll jämte rättegångskostnad öppen talan uti allt, vad för övrigt med denna sak gemenskap äga kunde.

Och som vid sakens företagande käranden förklarade sig nöjd, att angående sitt i första stämningspunkten gjorda påstående, för sin andel uti husen lösen taga, allenast de ånyo skattade blevo, var emot svaranden icke heller hade något att påminna.
Alltså prövar Häradsrätten skäligt, att förordna kronolänsmannen

Erik Östberg och nämndemannen Daniel Matsson i Jönvik, att de å kärandens andel belöpande hus ånyo skatta och värdera, som käranden efter dess begivande, sedermera efter undfången löseskilling kommer att avstå. Och äga även ovannämnde gode män, att om de övriga målen parterna emellan utredning anställa, samt även att dessa så närskylda emellan uppkomna stridigheter i godo kunna bilägga.

KLHA, V, AI:25, opag., 3 nov 1772

Nämndemannen Mats Leonardsson i Knutsbo, hade till detta Ting låtit instämma sin son Olof Matsson i Knutsbo, under påstående:
1) Att emedan Olof Matsson icke efter sista skattningen över avlinge husen i Knutsbo, därför givit fadern lösen, Mats Leonardsson alltså måtte tillåtas, att dem själv bebo och nyttja med sin hustru till döddagar.
2) Olof Matsson åläggas avstå, Mats Leonardsson till bruk och nyttjande, 2/3-delar uti uppodlingsjorden, som år 1759 blivit skattefri.
3) Svaranden kännas skyldig efter uppstadd förteckning till käranden återställa all hemgift, nämligen 200 daler kmt med ränta, en silverkopp, och en silversked, vilken sked svaranden skall vägrat vid sista utredningen eller bytet låta framvisa, så ock återställa 1 1/2 tunna råg, en halv tunna korn, en kviga och ett får, samt de kläder Mats Leonardsson vid bytet efter dess första hustru bort tillfalla, och svaranden även under edsplikt måtte uppgiva, varest samma kläder nu vara.
4) Äskades, det svaranden vid ansenligt vite tillhållas måtte, utlämna till käranden de bristande lösören efter 1769 års inventarium, som skola käranden efter lottning tillfallit, bestående av en häst, tvenne kor, en tjur och tvenne får med mera efter en åberopad förteckning, samt de lösören, som av svaranden vid arvsskiftet icke blivit uppgivna, så ock den ull, vilken Olof Matsson skall låtit klippa av kärandens fårkreatur, då han dem ifrån Knutsbo hämta skolat, och jämte det, att Olof Matsson för sidvördnad emot fadern plikta måtte.
5) Det svaranden måtte ersätta fadern bristen och skadeståndet på den honom tillfallne arvssäd, varvid Olof skall vid skörden och utlämnandet brukat språk, enligt gode mäns bevis av den 7 september sistlidne.
6) Yrkade Mats Leonardsson av sonen Olof Matsson betalning för en och en halv tunna säd, Mats Leonardssons damspann, för år 1770 och 1771, med 36 daler tunnan eller ock den in natura utbekomma.
7) Yrkade tvenne års lön, eller ock njuta andel uti de penningar, som för gjord slöjd, vid försäljningarna av Olof Matsson blivit mottagna och uppburna, så ock för den körredskap m.m. Olof Matsson innehaver och nyttjar, men blivit förfärdigad under de tvenne sista åren Mats Leonardsson skall varit i Knutsbo, emedan han det ringaste på den tiden uti kläder icke skall åtnjutit.
8) Emedan Mats Leonardsson skall för sin son Olof, allt ifrån vaggan dragit all faderlig försorg och omvårdnad, så med föda som kläder, men sonen däremot sin fader all sidvördnad bevist, så anhöll Mats Leonardsson, det måtte Olof åläggas, till honom på dess ålderdom erlägga och förse sin fader med något årligt understöd i födan.
9) Bestå fadern de omkostningar han måst vidkännas vid tvenne utbetalningar till förrättningsmännen, samt denna förorsakade tingskostnad.

Allt som parterna å anslagna dagen förklarat sig benägna, att söka i godo överenskomma, vartill dem anstånd lämnades, men sådant då icke kunnat träffas, utan nu uppå Rättens föreställning förklarade sig nöjde med varandra likvidera.
Alltså och emedan Herr Commissarie Lindbom åtog sig sådant dem emellan förrätta, alltså varder han jämte nämndemannen Anders Andersson i Utsund förordnade, parterna emellan likvidera, då det parterna skall åligga, att på en förrättning viss utsatt dag vid 5 daler

smts vite för dem vardera, hos Herr Commissarie Lindbom sig infinna, och vid nästa Ting sig självstämda infinna, där förening ej träffas kan, vartill likväl de såsom så nära skylda, som fader och son, anmanas.

KLHA, V, AI:26, opag., 24 mars 1773

(Domboken skadad)

... (skadad del)
utav Herr Commissarien Lindbom och nämndemannen Anders Andersson i Utsund den 18 december hållna likvidationen, förening ej träffats kunnat, nu även självstämda sak emellan nämndemannen Mats Leonardsson i Grönvallen kärande, och dess son Olof Matsson i Knutsbo svarande, rörande de uti Häradsrättens protokoll av ovanberörda datum (6 nov 1772) upptagna tvistiga punkter, hördes parterna och

Resolverades: Vad 1) angår kärandens påstående, att emedan Olof Matsson icke efter skattningen över avlinge husen i Knutsbo ännu skall därför givit fadern lösen, Mats Leonardsson alltså måtte tillåtas att dem själv bebo och nyttja med sin hustru till döddsgar, så alldenstund svaranden så väl vid ovanberörda likvidation sig åtagit, att 2/3-delar uti de nybyggda husen med 550 daler kmt betala, som ock nu erbjöd sig denna summa till hälften genast, samt den andra hälften inom 3 veckor erlägga, och Mats Leonardsson jämväl därmed förklarade sig nöjd, så låter ock Rätten därvid bero, åliggandes det Olof Matsson, att sitt åtagande oregerligen fullgöra.
2) Yrkade Mats Leonardsson, att Olof Matsson åläggas måtte, avstå till kärandens bruk och nyttjande 2/3-delar uti uppodlingsjorden, som skall blivit skattefri. Och som utav Häradsrättens utslag under den 30 oktober 1759 det befinnes, det Mats Leonardsson å av honom uppodlade 120 snesland till lindor och 40 snesland till åker då skattefrihet erhållit, och käranden nu inför Rätten förklarade sig nöjd, att för sina 2/3-delar taga lösen, alltså finner Häradsrätten det Olof Matsson icke kan undgå, att oaktat sitt nekande, sin fader därför efter mätesmannaorder förnöja.
3) Kärandens påstående, det Olof Matsson måtte skyldig kännas att hemgift återlämna, nämligen 200 daler med ränta, en silverkopp och en silversked, som svaranden skall vid sista bytet vägrat framgiva, så ock återställa 1 1/2 tunna råg, 1/2 tunna korn. 1 kviga och ett får, samt de kläder Mats Leonardsson vid bytet efter dess förra hustru bort tillfalla, och svaranden även vid edsplikt måtte uppgiva varest samma kläder nu vore, så emedan Olof Matsson nu med inventarie av år 1769 viste, det 300 daler kmt ...
... (skadad del)
då blivit upptagan, utan vilka svaranden inga penningar uppburit, samt att den stridiga ...., en kviga för 16 daler och ett får med lamm för 6 daler honom såsom för tjänst tillslagna blivit, och att Mats Leonardsson jämväl sin andel i sin hustrus kläder eftergivit, och käranden även tillstod, att silverkoppen blivit svarandens hustru av honom och silverskeden av dess hustru förärad, ty förfaller denna Mats Leonardssons stämningspunkt till hela sitt innehåll.
4) Äskade Mats Leonardsson, det svaranden genom ansenligt vite tillhållas måtte, till käranden utlämna de bristande lösören efter 1769 års inventarium, som skola käranden efter lottning tillfallit, bestående av en häst, tvenne kor, 1 tjur och tvenne får med mera efter åberopad förteckning, samt de lösören, som av svaranden vid arvsskiftet icke skola blivit uppgivna, så och den ull, vilken Olof Matsson skall låtit klippa av kärandens fårkreatur då han dem ifrån Knutsbo hämtat. Och därjämte att Olof Matsson för sidvördnad emot sin fader plikta måtte.
Och som Olof Matsson icke kunde skäligen bestrida de förenämnda kravet, utom fåren som han återställt, det käranden ock vidgav innehava, alltså kan svaranden icke undgå, att en häst och tvenne

kor, av samma beskaffenhet som de han emottagit, sin fader tillställa, och tjuren efter faderns begivande med 48 daler kmt betala. Så ock de yrkade lösören enligt förteckning av den 18 och 23 sistlidne april, efter sitt åtagande med 115 daler till fadern Mats Leonardsson i Grönvallen betala. Och för den omtvistade ullen kommer Olof Matsson att med 2 mark ull och 1 mark ..... efter sitt begivande sin fader ofördröjligen förnöja.

5) Den äskade ersättning och skadestånd å den käranden tillfallne arvsäd, så emedan Olof Matsson icke bestridde, att av de 40 halvskylar, som enligt 1769 års inventarium Mats Leonardsson tillfallit, varav käranden 25 halvskylar utbekommit, de återstående femton halvskylar käranden tillställa, ty åligger det Olof Matsson, att detta sitt åtagande oregerligen fullgöra, och de återstående femton halvskylarna till fadern in natura utgiva. Varvid Olof Matsson dock bör till undgående av laga ansvar så begära, att dess fader icke i någon måtto bliver lidande.

För övrigt, och som Olof Matsson alldeles bestritt att den i punkt 6) fordrade 1 1/2 tunna säd enligt Mats Leonardssons damspann för åren 1770 Och 1771 antingen i natura eller 36 daler tunnan bestå, efter den skall i boet införd bli vit under Mats Leonardssons änklingstid, då parterna varit i bröd samman, så finner Häradsrätten icke tillständigt Mats Leonardsson någon ersättning därför tillerkänna, helst det då varit så väl den enes som andres skyldighet, att till deras gemensamma föda och underhåll bidraga.

7) Den äskade tvenne års lön eller andel i de penningar, som för gjord slöjd vid försäljningarna, av Olof Matsson blivit mottagna och uppburna, så och för de körredskap med mera, Olof Matsson skall innehaft och nyttjat, men blivit förfärdigat under de tvenne sista åren Mats Leonardsson varit i Knutsbo, då han det ringaste uti kläder icke skall åtnjutit, så alldenstund det är ostridigt att Mats Leonardsson, vad han under den tiden, då parterna varit i ett bröd, sig igenom förrättningar såsom nämndeman förvärvat och mycket behållit, jämväl, under sitt änklingsstånd med sonen, någon tid varit sjuklig, vartill kommer, att parterna med de omnämnda slöjder varannan hjälpt, fördenskull kan Häradsrätten Mats Leonardssons i denna sak gjorda påstående om lön och ersättning icke bifalla

8) Käranden påstår, att emedan han allt ifrån vaggan dragit all faderlig omsorg och omvårdnad, så med föda som kläder och uppfostran, men nu måst hemmanet såsom barnens arvsfastighet avträda, ...

... (skadad del)

så vägrade väl Olof Matsson nu, liksom vid likvidationen, sådant göra, dock likväl, och alldenstund det är en skyldighet av barn, att så tillse, att deras föräldrar å sin annalkande ålderdom hava sin bärgning, fördenskull finner Häradsrätten skäligt, att det bör av gode män, länsmannen Östberg och nämndemannen Erik Matsson i Smedsbo, undersökas i vad mån Olof Matsson uti faderns underhållande bör deltaga och bidraga.

9) Beträffande faderns äskade ersättning för gjorda omkostnader vid tvenne utbetalningar, så förfaller detta påstående, sedan Olof betalt ...

... (skadad del)

väl uti så beskaffad sak den äskade lagsökningskostnaden.

För övrigt åtvarnas parterna i gemen, att hädanefter, som föräldrar och barn ägnar och anstår, med sämja och kärlek varannan bemöta, och lämna deras förra stridigheter i glömska, samt Olof Matsson, att för all oginhet och sidvördnad emot sin fader taga sig till vara, till undgående av den näpst, vartill han i vidrigt fall enligt lag gör sig skyldig.

MATS LEONARDSSON I TVISTER MED DE ANDRA SÖNERNA

MOT SAMUEL MATSSON

KLHA, V, AI:26, opag., 4 nov 1774

Tilltalades sexmannen Samuel Matsson i Grönvallen och dess hustru Greta Ersdotter, utav fadern och svärfadern Mats Leonardsson och dess hustru, eller Samuel Matssons styvmoder Sara Ersdotter, med påstående:
1) Att så vida kärandena uppå svarandenas anhållan uti trångmål, fulla köpeskillingen för Forsboegendomen och något det utöver erlagt, men vederparten vägrat därå köpebrev meddela, svarandena allt därför måtte åläggas vid domstolen köpesumman till sin riktighet erkänna, samt köpebrev å egendomen meddela.
2) Erkännande av 116 daler kopparmynt, som även på berörde köpeskilling blivit svarandena gottgjort, och uti deras bok infört, men de bestrida, eller ock vederparterna med ed erkänna, att de berörda summa icke bekommit.
3) Återbetala de 300 daler kmt, som Sammuel Matsson av sin ovannämnde fader till låns undfått, ...
4) ... ...

MOT LEONARD MATSSON

KLHA, V, AI:27, opag., 3 nov 1775

Hade nämnemannen Mats Leonardsson i Forsbo låtit instämma Mats Erssons hustru i Lycka, som förut varit kärandens sonhustru, samt drängen Mats Matsson i Kolarbo under påstående, att hustru Margareta Andersdotter måtte skyldig kännas betala till käranden 100 daler kmt med ränta ifrån år 1769, som hennes dåvarande man, kärandens son Leonard Matsson, skulle till låns undfått, och därför inköpt en skogstomt i Södernäfde, ..., ...
...

HEMMANET FÖRSTÖRT AV BRAND

KLHA, V. AI:27. opag., 2 nov 1776

Sedan Olof Matsson i Knutsbo ansökning giort om brandstods erhållande för den stora eldskada, som vådeligen hos honom timat i det stränga stormvädret den 10 sistlidne oktober, varigenom hela dess man- och ladugård blivit i aska lagd, samt fodersäd och mjöl jämte kläder och andra lösöre uppbrunnit, alltsammans av gode män den 11 oktober sistlidne värderat till 5766 daler 16 öre kopparmynt, och däröver den 16 i samma månad blivit resolverat, det borde denna ansökning i predikostolarna i Näsgårds län för detta Ting i så god tid kungöras, på det de som därvid kunde hava något att påminna, måtte därmed den första tingsdagen inkomma, då Häradsrätten över detta brandstodsmål, lag och beskaffenhet likmätigt, sig utlåta ville.

Så inställde sig nu ovannämnde Olof Matsson försedd med prästerskapets betyg, att detta vederbörligen på alla predikostolar i Näsgårds län kungjort blivit. Och alldenstund sedan på efterfrågan, ingen emot den begärda brandstodens erhållande något hade att påminna, samt bemälde Olof Matsson edligen bekräftade, det förenämnda skada, varken med dess eller dess husfolks vårdslöshet och vangjöre timat, och att uppgivna lösören till det angivna värdet hade brunnit. Fördenskull finner Häradsrätten skäligt, att Olof Matsson efter den uppgvna skattningen 5766 daler 16 öre kmt, för ovanberörda liden eldskada, brandstod och .... bevilja.
Om utbekommande härav han hos Konungens Befallningshavande sig har att anmäla.

BRÖDERNA I TVIST MED STYVMODERN OM ARVET EFTER FADERN

KLHA, V, AI:32, opag., 8 april 1786

Uti en till detta Ting. uppå styvmodern, avlidne nämndemannen Mats Leonardssons i Forsbo efterlämnade änka hustru Sara Ersdotter jämte hennes son i första giftet Olof Persson därstädes utverkad stämning, påstodo bemälte Mats Leonardssons med sin hustru i förra giftet efterlämnade söner Olof Matsson i Knutsbo och Samuel Matsson i Grönvallen, samt sonsonen Mats Leonardsson i Lycka:
1) Att efter deras avlidne fader och faderfader Mats Leonardsson få utbryta och tillträda halva Forsbo-hemmanet, vilken hälft Mats Leonardsson skall med sitt fasta arv inköpt.
2) Svarandena åläggas visa reda för 4526 daler kmt, som Mats Leonardsson skall i boet med sig infört, och överskottet, sedan köpesumman för halva hemmanet avdragen blivit, käranena även såsom arv tillställas.
3) Kärandena enligt lag få njuta 2/3-delar av de kreatur, som uti sterbhuset befintliga äro.
4) Att den efter Mats Leonardsson den 22 februari sistlidne hållna bouppteckning, måtte till alla delar ogillas, så vida styvmodern förut ej skall skilt sig vid sin son och Mats Leonrdssons styvson Olof Persson, utan nu ville tillgripa kärandenas faders lösören av boets oskifte, och honom tilldela.
5) Svarandena skyldiga dömas, att visa huru de betalt hava Forsbohemmanet, så vida kärandenas fader skall större anpart i boet infört än halvdelen vid inköpet kostat, varjämte kärandena förbehållit sig ersättning för rättegångskostnad.

Där emot hustru Sara Ersdotter och sonen, eller styvmodern och kärandenas styvbroder, uti uttagen och kärandena tillställd genstämning yrkat:
1) Det föreningen efter änkans avlidne man och Olof Perssons styvfader Mats Leonardsson av år 1784 den 5 januari måtte stå fast, såvida de därigenom skola åtagit sig, att Mats Leonardssons skuld betala, och hela hemmanet, som endast utgjort 4 stigar 3 3/4-dels korg kolskatt, icke skall kunna bärga tvenne åbor.
2) I händelse föreningen av Rätten skulle anses olaglig, ehuru Mats Leonardsson skall densamma i sin livstid till godo njutit, vice versa svarandena då måtte kännas skyldiga att ansvara för all gäld Mats Leonardssons sterbhus åsamkats, och dessutom avstå Olof Persson och dess hustru tjänstelön för 10 års tid, under vilken tid Mats Leonardsson själv skall ....-bonde varit.
3) Olof betalas .. riksdaler specie med 6 procents ränta, som han i kyrkan för styvfadern betalt, såsom lån med ränta ifrån den 24 oktober 1784.
4) Återgälda vad Mats Leonardsson av vice versa kärandens hemmans avkastning uppburit enligt räkning.
5) Samuel Matsson edeligen sig värja, det han utskrapat och utplånat föreskrivet intresse på de reverser, som han skall utgivit till sin fader på flera penninglån.
6) Vice versa svarandena måtte visa, vad deras styvmoder av Mats Leonardssons lösören till Olof Persson skänkt, emedan de skola tillgripit flera slags lösören som Olof Persson tillhört.
Yrkades också av vice versa kärandena, att det i huvudstämningens 4:e punkt gjorda påstående,, alldeles måtte försvinna, så vida de skola vid bouppteckningen närvarande varit och densamma underskrivit, och att få denna rättegångskostnad gäldad.

Vid sakens upprop efter anslag, inställde sig parterna, då Olof och Samuel Matssöner anförde, att de å den av styvmodern Sara Ersdotter och styvbrodern Olof Persson emot dem utverkade och åkallade vice versa stämningen ej i något svaromål ingå kunde, så emedan den vore en särskild huvudstämning, varav de ej fått del, eller njutit de stämningstid till godo, som lagen om huvudstämningars tillställande utstakar, vilket, å

andra sidan ifall den för huvudstämning anses, skulle ej kunna motsägas eller annorlunda bevisas, vilken invändning Rätten fann skälig, således att gilla, utom vad 1, 6 och 7 punkterna vidkommo. Varefter ock sedan parterna härutinnan vidare tvistat, huvudkärandena förklarade, att av allt vad de uti sin stämning anfört, nu ej vidare för denna gång yrkade, än att få komma i åtnjutande av sin tillständiga hälft i Forsbohemmanet, och del uti de vid faderns död befintliga, men ej i bouppteckningen upptagna kreatur och lösören, vilka styvbrodern skall undantagit under föregivande, att de voro honom tillhöriga. I anseende vartill de bouppteckningen gillande påstått, och deras underskrifter under bouppteckningen, ej kunde medföra någon verkan och deras rätt hindra, så vida de icke utan gjort förbehåll berörde bouppteckning underskrivit, som nämndeman Erik Matsson i Smedsbo såsom bouppteckningsman även intygade.
Företeddes härvid den uti styvmoderns Sara Ersdotters och Olof Perssons stämning åberopade föreningen av den 5 januari 1784, varigenom Mats Leonardsson, efter uppdragande av husets och egendomens styrelse åt styvsonen Olof Persson emot löfte tillbaka, att till döddagar njuta sitt underhåll i föda och kläder m.m., och att Olof Persson skulle betala sterbhusets då befunna gäld 450 daler kmt. Förordnat, det skulle Olof Persson efter Mats Leonardssons död till dess egna barn för halva Forsbo-hemmanet med hus och jord betala 2250 riksdaler utan förhöjning, och således framför de sistnämnda Forsbo-hemmanet få i besittning, som Olof Persson nu ville fullgöra, och förbehöll sig få samma förordnande till godo njuta, men, å andra sidan förmodades nu vara utan kraft, helst Mats Leonardsson det vilket ej annat än, såsom testamente anses kunde, av Mats Leonardsson i livstiden återkallat blivit, och dessutom fastigheten, som därutinnan vore disponerad medförer arvejordsnatur, så vida den var inköpt med de för Mats ärvda fastighet erhållna penningar, och uppvistes en av Mats Leonardsson vid sistlidne års vårting den 18 mars 1785 ingiven skrift, varigenom han ovannämnda sitt gjorda förordnande, i anseende till styvsonens emot honom vista sturskhet alldeles återkallat, däröver bevis av Rätten genom påskrift meddelt, och länsmannen Roth förordnad, att emellan Mats Leonardsson och Olof Persson undersöka och utreda vad Mats Leonardsson i boet tillhörde, vilken förrättning ej verkställd blivit. Förmenandes Olof Persson, att samma avhandling ej vore annorlunda att anse såsom en förening och icke som tetamente, och således i händelse återkallelsen ägde sin riktighet, ej i någon måtto gällande vore, och i följe därav samma förening bort bestånd äga, varvid till bestyrkande av den rätt parternas föräldrar och styvföräldrar ägt till det så kallade och nu i fråga varande Forsbohemmanet, uppvistes en Häradsrättens fasta av den 1 november 1776, som efter av förbemälde Samuel Matsson, vilken hela Forsbo-hemmanet genom börd vunnit av inspektoren Hedberg, med sin fader och styvmoder den 5 april 1773 därom ingånget köp emot en summa penningar stor 4500 daler kmt, och till dem lämnat köpebrev å hälften till fadern och hälften till styvmodern utfärdat blivit, hälften därav i Mats Leonardssons namn och den andra i hustruns Sara Ersdotters namn.
Andragande i övrigt hustru Sara jämte sonen Olof Persson. att de vid bouppteckningen ej andra lösören undantagit, än de vilka Olof Persson sig enskilt förskaffat, i boet infört och honom tillhörde, det de bägge ville med ed befästa.

Varöver, sedan Rätten saken i övervägande tagit,
Resolverades:
Alldenstund änkan hustru Sara Ersdotter jämte dess son Olof Persson tryggat sig vid den av Mats Leonardsson i livstiden, 1784 ingångna, och av dem så kallade förening, avhandling. och den sedermera skedda återkallelsen bestritt,

och således vägrat haver delomännens påstådda utbrytning av halva Forsbo-hemmanet, varför Olof Persson nu förklarat sig villig till dem den stipulerade summan 2250 daler kmt erlägga, och Olof Matsson, som jämte dess broder och broderson meromnämnde så kallade avhandling uti sin stämning klandrat, såsom ej heller på sätt lagen stadgar, jämte återkallelsen, för dem havande efter dödsfallet förr än nu uppvist, att med vederbörande å ömse sidor communicera.
Fördenskull kan Häradsrätten över den av Olof Matsson jämte dess medhållare halva fasta Forsbohemmanet påstådda utbrytningen, innan först efter laga stämning, utförd bliver, huru mera .... den åberopade avhandling avses, och vad verkan den jämte Mats Leonardssons återkallelse medföra skall, sig icke utlåta.
Och beträffande åter yrkandet om större andel uti de vid dödsfallet befintliga kreatur och lösörepersedlar, så skola hustru Sara Ersdotter och Olof Persson vid nästa Ting självstämda sig infinna, och med liflig ed erkänna, att ej andra ifrån uppteckningen och arvsskiftet uteslutna blivit, än vad Olof Persson i boet infört och honom enskilt med rätta tillhört.

KLHA, V, AI:32, opag., 3 nov 1786

Sedan uti förra Tinget av Olof Matsson i Knutsbo och Samuel Matsson i Grönvallen samt brodersonen Mats Leonardsson i Lycka å ena, och de förras styvmoder. avlidne nämndemannen Mats Leonardssons i Forsbo efterlämnade änka hustru Sara Ersdotter, jämte hennes son i förra giftet Olof Persson därstädes å andra sidan, var emot annan gjorda påståenden, Häradsrätten genom utslag den 8 sistlidne april sig utlåtit, att hustru Sara Ersdotter och dess son Olof Persson borde den efter deras avlidne man och styvfader Mats Leonardsson hållna bouppteckningen med liflig ed å detta Ting fästa.
Så inställde sig nu bemälde Sara Ersdotter och dess son Olof Persson, och avlade denna dem åbragta ed, varigenom de ifrån kärandenas gjorda påstående befriades.

KLHA, V, AI:33. opag., 26 mars 1787

Över följande, av numera avlidne nämndemannen Mats Leonardssons i Forsbo efterlämnade änka hustru Sara Ersdotter och hennes son eller Mats Leonardssons stvvson Olof Persson därstädes å ena sidan, och Mats Leonardssons tvenne söner i förra giftet Samuel och Olof Matssöner samt sonsonen Mats Leonardsson å andra sidan, varemot annan efter utverkade stämningar gjorda påståenden, blev efter parternas hörande, och sedan deras å ömse sidor ingivna handlingar granskade blivit
Resolverat:
1) Påstår änkan Sara Ersdotter, att Samuel och Olof Matssöner samt Mats Leonardsson, måtte på ed uppgiva och återbära, vad de i lösören skola borttagit och undandolt ifrån hennes och mannens hus, efter en av änkan nu företedd förteckning, vilket skall skett i Mats Leonardssons livstid, men som svarandena alldeles nekade sig några sådana lösörespersedlar olagligen innehava, och hustru Sara Ersdotter ej med skäl gittat styrka, så kommer detta hennes påstående att förfalla.
För det andra påstår Olof Persson, att återfå de lösörespersedlar, som honom efter ingiven förteckning skall tillhöra, men vid bouppteckningen efter styvfadern ibland dess kvarlåtenskap upptagna, och hans arvingar emellan fördelta blivit, där uti Olof Persson som styvson, och således ej till arv berättigad, någon del icke fått. Dock, som Olof Persson emot sina vederparters nekande ej kunde i bevis leda, att något, som honom enskilt tillhörer uti bouppteckningen upptagits, och arvingarna med orätta till delning kommit, alltså varde svarandena ifrån Olof Perssons käromål även befriade.
Beträffande därnäst och för det tredje, Samuel och Olof Matssöners samt deras broderson Mats Leonardssons emot Sara Ersdotter och Olof Persson gjorda påstående, om upphävande ev det förordnande, som avlidne Mats Leonardsson i livstiden år 1784 den 5 januari skall gjort, så har Rätten funnit, att sedan Mats Leonardsson jämte dess hustru tillhandlat sig hälften

vardera av Forsbo-hemmanet för en summa tillsammans 4500 daler kmt, och därå laga stånd och fasta erhållit. Där utinnan har Mats Leonardsson nedlagt arvsfastighet efter fadern ifrån Utsund och Folkärna socken. Varför han enligt denna Rätts utslag den 16 maj 1757 av sin broder Per Leonardsson lösen fått till 1500 daler. Men efter sluten överenskommelse med Olof Persson och dess hustru huru boet skulle förvaltas, och Mats Leonardsson hava för sin föda och skötsel i sin livstid förordnat, att efter dess död skulle Olof Persson för halva Forsbo-hemmanet med hus och jord, som vid bouppteckningen efter Mats Leonardsson, blivit upptaget och erkänt för Samuel och Olof Matssöners samt brodersonen Mats Leonardssons lott, betala såsom utlösen till de trenne senare 2250 daler kmt och därmed bliva bibehållen, vilket förordnande Mats Leonardsson sedermera vid denna Rätt den 18 mars 1785 skriftligen återkallade, men Olof Persson nu yrkat måtte äga bestånd och anses såsom en förening och således ej upphävas kunde, utan borde stå fast.
Så alldenstund Mats Lenardsson således i sin livstid återkallat vad han först beslutat, som vad fastigheten vidkommer ej anges kunde, är såsom ett förordnande eller testamente avses kan, och han dessutom emot lag samma fastighet, såsom till större delen består av arvejord, ej ägt makt att bortgiva eller annorlunda därom förordna än lag medgiver.Fördenskull varder meromnämnde disposition ogillad och för kraftlös ansedd. I följe varav Samuel och Olof Matssöner samr deras broders son Mats Leonardsson berättigade förklaras, att samma deras fasta arvslott efter fadern, eller halva Forsbohemmanet, få utbryta, nyttja och bruka, samt därför av Olof Persson och dess moder änkan hustru Sara Ersdotter, vilka den i besittning haft, ränta eller avrad till 5 procent, räknat efter den därå i bouppteckningen fasta värderingssumman 2250 daler kmt, ifrån avlidne Mats Leonardssons död och till dess utbrytning sker.
Men vad angår Samuel och Olof Matssöners samt Mats Leonardssons påstående, det änkan Sara Ersdotter måtte kännas skyldig, att för den övriga hälften i Forsbo-hemmanet lösen taga, så emedan hustru Sara Ersdotter därå, som berört är, efter oklandrat laga stånd Rättens fasta erhållit, alltså varder deras påstående i den delen dem avslaget.
Slutligen, och vad vidkommer det Samuel Matsson och dess medhållare måtte njuta arvsäd efter fadern, vilken icke finnes uti bouppteckningen upptagen eller omnämnd, så må parterna under tillkallade gode män sammanträda och därom låta undersöka, samt sig emellan vidräkna, därefter, så framt åsämjande ej träffas kan, Rätten sig vidare utlåta vill.
Och varde rättegångskostnad i så beskaffad sak dessa parter emellan kvittad och upphäven.

OLOF MATSSONS NYODLING

KLHA, V, AI:36, opag., 31 okt 1791

Enligt företett synebevis av den 21 sistlidne september av nämndemännen Erik Matsson i Smedsbo och Jan Jansson i Grytnäsbyn, hade Olof Matsson i Knutsbo till fruktbärande jord, uppodlat följande jordelägenheter, nämligen:
Fyrtionio snesland tre bandland uti Gamla sveden, trettio snesland fyra bandland uti Rovsveden och femtiotvå snesland sex bandland i änget Fallet, vilka trakter bestått av svag, stenbunden och vattensjuk landmån med tuvor beväxt, till vilken uppodling Olof Matsson den 1 sistlidne november sökt och vunnit Häradsrättens bifall. anhållandes nu Olof Matsson om skattefrihet därå, varöver
Resolverades: Häradsrätten har emot den sökta skattefriheten intet att erinra, utan har Olof Matsson, att samma dess ansökning hos Konungens Befallningshavande här i länet anmäla och dess utslag häröver avvakta.

BRITA ERSDOTTER KVÄVER SITT BARN I SÖMNEN

Grytnäs kyrkoarkiv, KI:1, opag., 1780

År 1780 den 23 januari hölls, efter åtta dagar före utstadd pålysning, allmän sockenstämma i sex- och socknemäns närvaro, rannsakning över Olof Matssons hustru Brita Ersdotter i Knutsbo, som natten emellan den 11 och 12 januari sistlidne, haver i sömnen oförvarandes förkvävt sitt späda barn vid namn Brita, 8 veckor gammalt.
Frågades om hon hade barnet hos sig i sängen, så svarade hon att hon hade det hos sig på den högra sidan, och när hon vaknade så var det dött. Sedan frågades om det varit, eller då var sjukt. Svarades nej. Sist frågades sex- och socknemännen huru med henne skulle processas, då de svarade, att hon skulle undergå det vanliga straff, som andra mödrar som råka i skada för sina barn.
Olof Matsson tillsades, att han skulle skaffa bevis ifrån kronolänsman, om han hade något att påminna vid detta målet på ämbetets vägnar, emedan han för sin opasslighet ej var tillstädes.
Synesmän voro Erik Matsson i Knutsbo och fjärdingsmannen Anders Andersson i Södernäfde, som framstadde sitt synebevis.

Jag har inte funnit något mera om denna sak.

I då gällande lagboks missgärningsbalk, kapitel 30, § 2, anges:

Ligger moder ihjäl barn sitt, rannsaka härom domaren strax, där det i staden skett. Å landet rannsakas av prästen och socknens äldste i sockenstugan, där kronofogde eller länsman bör närvara. Finnes det av våda skett, bliver hon då varnad, och vare för böter fri. Prövas det annorlunda skett, gånge saken till domaren.

OLOF MATSSON KLAGAR PÅ JORDEN HAN FÅTT VID STORSKIFTET

KLHA, V, AI:43, opag., 11 okt 1802

Olof Matsson i Knutsbo hade till detta Ting låtit instämma sin granne Per Persson därsammastädes, med påstående om ersättning för bristande häfd å den jord käranden vid storskiftet bekommit, enligt en av byamännen emellan träffad överenskommelse av den 15 september 1791.
1) För bortmist kålgårdsjord 4 lass gödning på kapplandet.
2) För tovbackar eller hagmark 4 lass gödning på kapplandet, samt att svaranden måtte samma mark upp-plöja eller ock efter ovanberörda överenskommelse därför betala 5 skilling 4 runstycken kapplandet, och ersätta rättegångskostnaden.

Inställde sig parterna och framgav käranden ett bevis, att han på sin lott fått 68 snesland 8 bandland tovbackar eller hagmark, därför han av Per Persson borde njuta ersättning, vilket Per Persson åter bestridde. Men sedan de härom någon stund tvistat, kommo de sålunda överens, att Per Persson ersätter den bortmistade kålgårdsjorden med 4 lass gödsel på kapplandet in natura, samt i denna höst upplogar de 68 snesland 8 bandland hagmark, som fallit på Olof Matssons lott, och därtill består 3 lass gödsel på sneslandet, eller ock betalar med 16 skillngar för varje snesland, och lät Häradsrätten vid denna parterna emellan träffade överskommelse bero.

OLOF OLSSON I DRÄNGSLAGSMÅL PÅ KROGEN I AVESTA

KLHA, V, AI:45, opag., 23 april 1806

Å tjänstens vägnar hade kronolänsman Hasselgren låtit till detta Ting inkalla drängarna Peter Persson och Samuel Jansson i Bengtsbo och Per Larsson i Djäknehyttan samt Anders Andersson i Smedsbo, med påstående om laga ansvar för det de den 28 nästlidne mars först inne på krogen hos Peter Nyberg i Avesta överfallit och slagit drängarna Olof Olsson och Anders Matsson i Knutsbo, samt därjämte under fylleri utfarit i eder och svordomar, samt sedermera farit efter dem på älven, och dem därstädes med hugg och slag överfallit, därav Anders Matsson ett svårt blodsår bekommit, enligt nämndeman Erik Erssons i Södernäfde däröver utgivna synebevis.
Där emot Peter Persson och Per Larsson låtit genstämma Olof Olsson och Anders Matsson, under yrkande, att de måtte efter lag böta för det de inne på krogen hos Peter Nyberg i Avesta borttagit kärandenas hattar, och fört dem med sig på vägen ned på älven, där de blivit återtagna, och särskilt emot Olof Olsson, för det han kallat Peter Persson tjuv.
Och inställde sig i länsmannens närvaro samtliga ovannämnda, förmälandes Olof Olsson och Anders Matsson, att sedan de kört till Avesta, hade de ingått på Peter Nybergs krog, där de anklagade före dem varit inne, då Peter Persson, som varit av drycker överlastad, genast begynt med att skuffa Olof Olsson ikull över en soffa där Nybergs barn legat, därefter de samtliga begynt att Olof Olsson och Anders Matsson slå och ofreda, och sedan de tagit sin tillflykt ut på gården, hade de även där blivit efterföljda och slagna, samt slutligen, sedan de fått rätt på sina hästar och begivit sig på hemväg, än ytterligare blivit förföljda och slagna, därvid Anders Matsson av en tobaksdosa fått ett svårt slag, så att han ej vetat rätt till sig och fått blodsår, som enligt nämnemannen Erik Erssons avgivna betyg av den 3 april, bestått uti ett blodsår i ögonbrynet över högra ögat, samt blånad och svullnad kring bägge ögonen, och högra vitögat jämväl varit rött, och hade Anders Matsson varit så illa slagen, att han ej förrän så långt efteråt begivit sig ut för att låta syna sig.
De anklagade nekade samtliga, att hava Olof Olsson och Anders Matsson i någon måtto förfördelt, utan hade de själva vållat all oreda genom detta sitt uppförande, och genom det de borttogo Peter Perssons och Per Larssons hattar, varför de i målet åberopade vittnen höras, Sara Olsdotter i Avesta, Jan Olsson, Anders Andersson, Jan Jansson i Klackbo och Per Matsson i Gisselbo framkallas, vilka alla fingo avlägga den vanliga vittneseden, och berättade:
1) Sara Olsdotter, att Peter Persson hade skuffat Olof Olsson så att han hade fallit över en soffa däruti Nybergs barn legat, därpå de allesammans blivit uthävda utur rummet, och ute på gården, där Olof Olsson fattat Peter Perssons häst och dragit honom utmed vägen, därunder fönstret till krogstugan även blivit utslaget, men vilken egentligen gjort det kunde vittnet icke säga. Upplästes och vidkändes.
2) Jan Olsson hade sig om detta mål ej något bekant.
3) Anders Andersson hade sett Peter Persson skuffa Olof över en soffa, då vittnet bett dem fara vackert fram och ei skada barnen, som under detta begynt skrika, därpå Peter Persson ännu en gång sprungit på Olle, varefter alla kommit ut på gården, där även något bråk varit, men huru det tillgått, kunde vittnet icke utreda vidare, än att han sett Peter Persson och Per Larsson springa hattlösa. Sedan hade de sökt rätt på sina hästar, då Per Larssons häst i början saknats, men sedermera kommit till rätta, och de var och en farit bort. Upplästes och vidkändes.
3) Jan Jansson, att Peter Persson skuffat Olof Olsson över soffan, och även sedermera en gång sökt springa på honom, därefter alla kommit ut på gården, där de något

bråkat om med varandra, utan att vittnet visste huru därmed rätteligen tillgått, därunder Anders Matsson tagit en stake utur drögen, samt yttrat sig, att alltsammans var Samuel Perssons fel, och att även därför få lön, men Anders hade åter nedfällt staken utan att därmed slå, och de farit sina färde. Och då vittnet väl hört bråket ned på gatan och jämväl sökt .....skäl, men visste ej huru därmed tillgått. Upplästes och vidkändes.
5) Per Matsson berättade lika med de förra vittnena, att Peter Persson skuffat Olof Olsson över soffan, och när Peter åter velat springa på Olle, hade Anders Matsson rest sig upp ifrån sitt säte, utan att vittnet visste i vad avsikt, därpå de hamnat ut på gården. Någon stund därefter hade Samuel Jansson och Anders Andersson åter inkommit, och sagt sig hava förföljt Knutsbogossarna ned på älven och slagit dem bra, i synnerhet Anders Matsson. Uppläsťs och vidkänts.
Uppå fråga till samtliga vittnen, om ej alla eller någon av de i detta slagsmål delaktiga personer varit av drycker överlastade, svarades, att utom Peter Persson, som varit full, det ej kunnat märkas på någon av de andra, och som vidare upplysning ej var att erhålla

Avsades: Utav den hållna rannsakningen är upplyst, att slagsmål inne på Nybergs krog, och sedermera ute på gården, förevarit emellan ovan förmälda personer, och förekommer jämväl i anledning av, att Olof Olsson och Anders Matsson sedermera blivit slagna på älven när de skolat färdas hem. Men som uti allt detta ej något mera är fastslaget och lagligen styrkt, än att Peter Persson skuffat Olof Olsson, och att Peter varit av drycker överlastad, finner Häradsrätten vidare härvid ej kunna tillgöras, än att Peter Persson för fylleri pliktar 5 daler, och för en skuffning, som med två riksdaler 8 skilling skall utgå, och de övriga vorde i brist av bevis ifrån ansvar befriade.

OLOF MATSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:46, opag., 6 okt 1807

Ingavs och upplästes ett så lydande testamentsbevis:
Uppå begäran av Olof Matsson i Knutsbo, hava vi undertecknade såsom tillkallade vittnen, att avhöra samt skriva hans talan och yttersta vilja:
Emedan jag känner att mina krafter avtager samt sjukdomen allt mer och mer tilltager, så vill jag göra ett visst köp på min fasta egendom i Knutsbo, mina barn emellan, förty annars efter min död kan uppstiga onödiga rättegångar, dörför vill jag, som en huld fader, sätta ett visst pris för mina barn, som är tolv tusende daler banco, eller aderton tusen riksgäldsmynt för hela egendomen, dock är min talan, att dotter skall ärva lika med broder både i löst och fastighet. Dock gör jag ingen förbindelse vilkendera skall bebo egendomen, utan det får de själva överlägga, så vida de få lika ärva.
Sålunda hava vi hört talet och sant vara, som med ed kan styrkas om så påfordras.

Knutsbo den 1 september 1807

intygar

Anders Andersson
Anders Ersson
Erik Jansson i Knutsbo

Och som nu anmälts att testamentsgivaren avlidit, alltså

Beslöts: Att ovan intagna testamentsbevis communiceras avlidne Olof Matssons närmaste arvingar, vilka äga, inom natt och år, efter genom trovärdig avskrift härav erhållen del, detsamma i laga ordning klandra, om de sig därtill befogade finna.

BOUPPTECKNING EFTER OLOF MATSSON

KLHA, V. F12, opag., 1807

År 1807 den 2 oktober haver undertecknade uppå begäran av änkan Brita Ersdotter i Knutsbo hållit bouppteckning över kvarlåtenskapen efter dess avlidne man Olof Matsson därstädes, som dog den 4 september innevarande år, och densamma fördelat emellan dess efterlämnade änka och sju barn, tre söner och fyra döttrar, sönerna alla myndiga och tvenne döttrar Sara och Brita, och för dottern Stina förmyndare Aron Persson i Abrahamsbo, och för dottern Anna Jan Samuelsson i Grönvallen.
Och uppgavs egendomen av alla vederbörande undertecknade för löst och fast som följer, nämligen:

	Rd	Sk
Böcker		
1 bibel	-	24
1 bibels historia	-	20
2 psalmböcker	-	12
Silver		
1 förgylld, 1 oförgylld kopp	3	-
1 gammal dito oförgylld	1	-
2 matskedar	1	36
1 dito gammal	-	28
Tenn		
1 djupt fat	-	42
1 flat dito	-	24
1 dito hammartenn	-	25
1 tallrik	-	8
1 gammalt stop	-	15
Mässing		
1 gammal öskittel	-	20
1 gammal kruka	-	8
1 tratt	-	5
1 rivjärn	-	5
1 mortel med stöt	-	20
2 kontorsljusstakar	-	24
2 ljusstakar	-	20
1 fot åt en ljusstake	-	4
1 strykjärn med lod	-	18
Koppar		
1 inmurd kittel med bröst, hatt och pipor	9	-
1 stor förtent	2	9
1 gammal kruka	-	18
1 söndrig bunke	-	10
1 dito bättre	-	30
1 ljusfat	-	30
1 gammal liten panna	-	4
Bleck- och järnsaker		
1 lykta	-	8
1 sil	-	4
1 gammal	-	1
1 gryta	-	24
1 mindre dito	-	16
1 panna	-	12
1 järnrör	-	12
1 nytt båljärn	-	12
1 krok	-	4
1 huggyxa	-	4
1 slöjdyxa	-	4
1 täljyxa	-	6
3 stockhakar	-	4
3 grepar	-	6
Smedredskap		
1 smedpust	-	40
1 större städ	1	16
1 mindre dito	-	32
2 skruvstäd	-	40
1 slägga	-	4
1 gammal större dito	-	4
1 stor yxtång	-	3
8 mindre smedtänger	-	12
2 hamrar	-	12
2 sämre hamrar	-	9
2 nageltorn	-	2
1 smedsax	-	2
1 parti gammalt järn	1	-
Laggkärl		
1 stort bryggkar	-	12
1 dito mindre	-	6
1 stor tunna	-	6
1 sämre gammalt kar	-	4
1 gammal drickspluntе	-	8
2 kannor plunta	-	8
2 bättre pluntor	-	24
1 liten örtina	-	6
2 drickstunnor	-	4
1 gammal så	-	2
1 dricksflaska	-	8
1 dito mindre	-	6
1 gammalt fat	-	4
4 baktråg	-	8
1 litet skrin utan lock	-	2
1 färgämbar	-	2
2 gamla ämbar	-	2
2 kärnor	-	5
Körredskap		
1 kärra med hjul och axel	1	24
1 dito sämre med dito	1	16
1 gödningskärra med dito	-	40
1 järnaxel	-	28
1 hövagn	-	12
1 gödningskärra utan hjul	-	8

2 långslädar	-	16
1 ny påbegynt hökärra	-	12
1 par skodda skakler	-	16
1 par dito sämre	-	8
1 lång släde med bättre	1	-
1 dito med sämre dito	-	36
2 sämre slädar	1	-
1 skrinda	-	24
1 ny långsläde	-	20
1 stor fällskrinda	-	12
1 mindre brädskrinda	-	4
1 sämre fällskrinda	-	4
1 höskrinda	-	4
1 par skaklar	-	2
1 oskodd drög	-	4
1 oskodd kälke	-	4
1 oskodd släde	-	4
1 nytt harvträ	-	4
1 kyrksläde	1	-
4 stockkälkar	1	16
3 stockdrögar	-	36
3 gamla storskrindor	-	12
3 gödningsskrindor	-	22
3 gamla vedskrindor	-	6
1 gammal stockskrinda	-	4

Åkerredskap

1 stockplog med ok	1	16
1 fotplog gammal	-	20
1 enbet plog	-	18
1 årder	-	4
1 billharv	-	20
2 pinnharvar	1	24
1 årder	-	8
1 rist	-	8

Diverse

1 väggur med foder	-	24
1 målat skänkskåp	1	-
1 gammalt stort matskåp	-	24
1 soffa	1	-
1 utdragssäng	1	-
1 säng	-	8
1 långbord med säte	-	28
1 runt bord med dito	-	32
1 litet fykantigt med låda	-	24
1 dito mindre utan låda	-	16
1 bordbänk	-	24
1 stor kista	-	20
1 dito mindre	-	24
1 par vävstolar med behör	1	-
1 slipsten med dubbel vev	-	24
1 dito med enkel dito	-	16
1 liten utan vev	-	8
1 såll	-	2
1 hårsikt	-	4
1 liten såskäppa	-	3
1 foghyvel	-	3
1 stor sträckbänk	-	8
1 släthyvel	-	1
1 såg	-	4
1 långpanna	-	8
1 stekpanna	-	4
1 parti huggjärn, navare, hovtång, och hålhacka	-	6
2 dragjärn	-	2
1 ullsax	-	4
8 bättre och sämre fisknät	-	24
2 ryssjor	-	8
1 parti gamla spilträkärl	-	16
3 par tilltäljda slädmedar	-	12
4 skovlar	-	4
24 bättre och sämre liar	1	-
1 skotyg	-	4
6 lispund näver	1	-
1 hårtäcke	-	8
3 harkor	-	6

Linne och sängkläder

3 fårskinnsfällar	3	-
1 dito sämre	-	24
1 gammalt bordtäcke	-	8
2 bättre säckar	-	16
2 dito sämre	-	12
2 dito söndriga	-	6
1 halvspannpåse	-	3

Mans gångkläder

1 blå vadmalsrock	1	16
1 dito sämre	-	16
1 svartgrå klädesrock	-	32
1 gammal svart väst	-	6
1 randigt livstycke	-	10
1 gammalt blått dito	-	2
1 par blå byxor	-	24
1 aln blått vadmalskläde	-	12
1 skinnmössa med sammet	-	32
1 svart hatt	-	16
1 par blå strumpor	-	12
1 penningpung med lås	-	6
1 blaggarnsskjorta	-	16

Hudar och skinn

1 oberedd oxhud	2	-
1 dito kohud	1	-
1 söndrig kvighud	-	12
1 hundskinn	-	6
2 kalvskinn	-	12
4 beredda fårskinn	-	32
3 bättre oberedda	-	24
2 dito sämre oberedda	-	12
4 lammskinn dito	-	12

Kreatur

1 svart sto 14 år	6	32
1 häst 15 år	5	24
1 föl 1 år	4	-
1 ko Majros	6	-
1 dito Sommargås	5	24
1 ko Dika	5	-
1 dito Mugås	5	-
1 dito Resgås	5	-
1 kviga Falgås	2	24

1 dito Solgås	2	12
1 större kalv	1	16
1 dito mindre	1	-
6 större får	5	-
1 dito mindre	-	32
5 större lamm	1	42
1 dito mindre	-	8
1 galt	3	24
1 sugga	2	24
4 grisar	6	-
1 bockkilling	-	32

Arvsäd

Råg sedan tionde är avdragen, 62 halvskylar à 16 skilling	20	32
Dito korn 4 halvskylar, 5 band	1	10
Dito blandsäd 27 band	1	6
Dito havre 49 halvskylar 3 band	8	12

Kontant

Fordran i Nobergs by hos Gabriel Gabrielsson för hö	8	8
Av Mats Jansson i Forsbo för innestående arv	1	26
Dito av sonen Samuel	1	33
Lösöresumman	200	18

Fasta egendomen, som består av hus och jord, som räntar i årlig skatt till 5 stigar 1 4/8-dels korg, upptogs i värde till 55 riksdaler, 26 skilling, 8 runstycken i banco, som gör tillsammans	303	37
Inventariesumma	504	7

Sterbhusets skulder

De fattigas andel	-	30
I testamente till kyrka och präster	5	14
Dito till begravning för malt och diverse varor	7	27
Till begravning och byte, samt till kommande auktions behov åtgått två tunnor råg, fem fjärdingar blandsäd och en tunna havre, vilket kommer att utgå av arvsäden		
Efter revers av den 24 mars 1807 till fjärdingsman Anders Andersson, Sörnäfde		
Kapital	6	32
Ett års intresse	-	19
Dito till Jöns Mångkvist i Hedemora.	2	36
Dito till handelsman Lundgren i dito för strömming	1	32
Dito till handelsman Anton Mångkvist	1	24
Dito för diverse behov, smör ägg och ljus till gravölet och bytes behov	1	24
Till Anders Andersson i Slogrossen för arbetslön	-	8
Till Avesta bruk	3	-
Till inspektor Johansson i Bjurfors	13	8
Till sonhustru Brita för ett lakan till svepningen	-	40
Skuld till Erik Ersson i Sörnäfde på auktions uppbörd	1	40
1 års intresse		5
Till dottern Brita enligt revers av den 3 sept 1807, kapital	8	21
Till avlidne Olof Matssons pupill Greta Samuelsdotter i Grönvallen på dess lösa arv, kapital	22	10
6 års därå intresse, 5 %	6	32
Till riksgäldsfullmäktig Mats Persson i Utsund	-	42
Arvode för förrättningsmän	1	16
Dito för delningen av lösöre	-	16
Dito för renskrivning 2 ex	1	16
Dito för kartor	-	9
Häradsrättens påskrift	-	32
Till Daniel Nilsson i Fors	-	21
Till Anders Andersson Knutsbo för brännvin till begravninen, kostnad	-	29
Summa skulder	90	16

Änkans fördel av bo oskifto vartill anslogs brännvinsredkapen, inmurad kittel med bröst, hatt och pipor	9	-
Dito en örtina för	-	6

Åkerkörredskapen och kontanta fordringarna tillslogs till nödig gälds betalning och steg till en summa	15	42

Sedan fördeltes den övriga lösa egendomen änkan och barnen emellan i tre lika delar, och bekom änkan efter lottning lott nr 3.

(Därefter följer specifikation på dessa lösören för änkan)

Summa på lösörespersedlar för lotten nr 3	48	2

Arvsäden åsämjdes ej arvingarna för närvarande att dela.

Änkan infört fastighetsarv ifrån Abrahamsbo för en hälft i 5 stigars kolskatt enligt köpebrev av den 2 juli 1789 för 74 riksdaler 3 skillingar 6 runstycken banco.
Ett dito av den 6 april 1804 för 102 riksdaler, 28 skillingar, 8 runsyycken riksgäldsmynt, eller i banco 68 riksdaler, 19 skillingar, 2 runstycken, som gör tillsammans 142 22

Lotten nr 1 och 2, som tillföll barnen, så kommo de överens, att igenom öppen auktion försälja alla lösörespersedlar, utan någon vidare delning eller lottning, och ej ansågs för nödigt, att dessa lotter i detta instrument uppspecificera.

Att ingenting med vett och vilja är undandöljt eller utelämnat utan riktigt uppgivit, som med liflig ed styrkas kan om så fordras.

Änkan Brita Ersdotter
Son Olof Olsson

Sålunda varder upptecknat och fördelt, som föreskrivet står, betygas av föreskrivna ort, år och dag
Ut supra
Erik Ersson i Södernäfde
Nämndeman

De fattigas andel är betalt med 30 skilling, 3 runstycken banco, som kvitteras
Grytnäs kyrka 18 april 1808

P Andersson
Jan Andersson
Kyrkvärdar

BRITA ERSDOTTER MISSTÄNKS FÖR STÖLD AV PENGAR

KLHA, V, AI:46, opag., 15 april 1807

Olof Olssons hustru Brita Ersdotter i Knutsbo hade till detta Ting låtit instämma gamle Olof Olssons änka Sara Jansdotter därstädes, med påstående, att den sistnämnde måtte lagligen ansvara för det hon i en folksamling beskyllt Brita Ersdotter att hava ifrån Sara Ersdotter stulit penningar, med flera dylika grava tillmälen, samt att ersätta denna rättegångskostnad.
Vid målets företagande inställde sig parterna, då Brita Ersdotter åberopade sig stämningen samt de i målet inkallede vittnen, var emot Sara Jansdotter enständigt nekade, att hava någonsin gjort Brita sådana beskyllningar.
Varför de av Brita Ersdotter instämda vittnen, på hennes anhållande förekallades, och fingo med hand å bok avlägga den vanliga vittnesmålseden, förmanades och berättade, var för sig särskilt:
1) Anders Ersson i Knutsbo att Sara, sedan hon mistat penningar, och Brita varit ensam i stugan, hon sagt sig fundera på om hon ej tagit dem. Men detta hade skett emellan fyra ögon. Upplästs och vidkänts.
2) Erik Jansson även i Knutsbo, berättade lika med förra vittnet. Upplästes och vidkändes.
3) Erik Matsson i samma by, gjorde enahanda berättelse med de förra, utom att pigan varit närvarande. Upplästes och vidkändes.
Ifrån nämndemannen Jan Janssons hörande avstod Brita Ersdotter, men anhöll om uppskov med saken till nästa Ting, på det hon skulle få inkalla flera vittnen. Och som Sara Jansdotter där emot icke hade att påminna, alltså uppskjuts saken till nästa Ting med detta Tingslag, vartill det åligger Brita Ersdotter, att instämma alla de vittnen hon i detta mål finner för sig nödiga, och då Sara Jansdotter självstämd bör tillstädes komma.

Målet förekom ej vid något senare ting.

SYSKONEN INFÖR HÄRADSRÄTTEN OM OLOF MATSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:46, opag., 23 april 1808

Till detta Ting hade Olof Olsson, Samuel Olsson och Mats Olsson i Knutsbo låtit instämma deras svågrar Lars Larsson och hans hustru Brita Olsdotter i Södernäfde, samt soldaten Blomberg och hans hustru Sara Olsdotter i Axelsbo, tillika med den sistnämndes curator Anders Andersson i Knutsbo, samt förmyndaren för ogifte systern Anna Olsdotter Johan Samuelsson i Grönvallen, med påstående, att det testamentariska förordnande, som parternas avlidne fader och svärfader Olof Matsson i Knutsbo skall hava gjort, och varom Anders Andersson, Anders Ersson och Erik Jansson i Knutsbo den 1 september nästlidet år bevis författat, enligt vilket avlidne Olof Matsson stadgat ett visst pris på dess fasta egendom i Knutsbo till 10.000 riksdaler i riksgäldssedlar, samt att dotter skulle ärva lika med broder i löst och fast, måtte först till sin verklighet bestyrkas av de personer, som beviset därom utgivit, och om det kan åstadkommas, så får testamentet så väl i anseende till det å egendomen satta pris, som ock till arvtäkten av fasta egendomen helt och hållet ogillas, så att värdet av egendomen måtte bestämmas efter gode mäns skattning, och icke efter godtycke, samt att arvsskiftet måtte gå efter allmänna lagen, var uti testamentsgivaren förmodades ej kunna göra någon ändring, allra minst rörande fastigheten, som i hans hand varit dels ärvd, dels bördsköpt.
Varjämte, under förbehåll av öppen talan, fordrades ersättning för rättegångskostnaden.
Däremot svarandena uti en särskild stämning påstått, att testamentet måtte, såsom i gode mäns närvaro lagligen upprättat, äga sin fulla kraft och verkan, och i alla delar fast stånda.
2) Att som testamentet icke utstakar vilkendera av syskonen efter faderns död borde hemmanet tillträda och behålla, utan lämnat det till särskild överenskommelse syskonen emellan, men Olof Olsson egenmäktigt därav satt sig i besittning, det måtte han alltså därför betala sina medarvingar avrad, som efter egendomens storlek och den därav utgående skatt borde utsättas.
3) Att den gäld och skuld Olof Olsson påfört de övriga arvingarna under namn av begravningskostnad, måtte helt och hållet försvinna, efter som detta behov tagits av bo oskifte.
4) Påstå kärandena att njuta arvssäd så väl av förledet som detta års gröda, på den grund, att Olof Matsson före sin död egendomen brukat och besått.
5) Att om denna rättegång icke genast skulle kunna med ändeligt slut avhjälpas, utan på anstånd komma, den som i mellantiden egendomen innehaver, måtte förbjudas att densamma till jord, hus eller skog vansköta.
6) Att om svarandena icke vilja fastigheten efter det därå utsatta pris av de övriga syskonen inlösa, dem då måtte tillåtas att få egendomen efter samma värde infria, dock med förbehåll, att om en eller flera av dem icke mäkta, eller finna sig vid att densamma behålla, de må äga frihet att sina andelar till de övriga mantalsintressenterna försälja.
7) Påstår Sara Olsdotter med biträde av sin tillförordnade curator, att hon och hennes man, såsom tjänstgörande och nu utkommenderad soldat, må tillåtas att hennes andel i hemmanet utbryta och under eget bruk taga, och är ändeligen även på denna sida öppen talan förbehållen, och ersättning för rättegångskostnad fordrad.
Vid upprop av målet inställde sig samtliga parterna, yrkande var för sig de uttagna stämningarnas innehåll, men som å sönernas sida huvudsakligen är yrkat, testamentet till sin verklighet och lagliga tillkomst måtte styrkas, samt det ej annorlunda kan åstadkommas, än genom hörande av de vittnen, som testamentsbeviset utgivit, vilka nu ej voro tillstädes, eller under hela Tinget, som nu är nära slut, låtit höra av sig, så kunde Häradsrätten vid målet ej lägga vi-

dare hand, än att bemälte vittnen, Anders Ersson och Erik Jansson i Knutsbo samt Samuel Matsson i Åsbo, vilka ehuru rätteligen stämda sig ej infunnit, förpliktas att vid vite av 3 riksdaler 16 skillingar nästa Ting ofelbart tillstädes komma, därom de dock böra tidigt kungöras, och då parterna böra sig självstämda inställa, samt att vid laga ansvar förbjuda dem, som Olof Matssons egendom i mellantiden om händer hava, att berörda fastighet i någon måtto till jord, hus, skog eller andra tillhörigheter vansköta eller förskingra.

KLHA, V, AI:46, opag., 22 okt 1808

Företogs det till nästlidet vårting instämda mål emellan Olof Olsson, Samuel Olsson och Mats Olsson i Knutsbo å ena, Lars Larsson och hans hustru Brita Olofsdotter i Södernäfde jämte soldaten Blomberg och hans hustru Sara Olsdotter i Axelsbo tillika med den sistnämnden curator Anders Andersson i Knutsbo, förmyndaren för ogifta systern Stina Olsdotter Aron Persson i Abrahamsbo och förmyndaren för ogifta systern Anna Olsdotter Johan Samuelsson i Grönvallen, rörande tvist om det testamente deras avlidne fader och svärfader Olof Matsson i Knutsbo upprättat, och vilket mål Häradsrätten vid berörda Ting, i anseende till dessa sistnämnda personers uteblivande ej kunnat till avgörande företaga, utan det med förelagt vite för utblivande, till detta Ting uppskjutit.
Och som nu anmäldes, att parterna i godo sålunda överenskommit, att de omyndiga erhålla till betalning för sina andelar uti fastigheten före de myndiga arvingarna, så lät ock Häradsrätten därvid bero och förbliva.

OLOF OLSSON ÖVERTAR HEMMANET

KLHA, V AII:10, 1 uppbud:6, 19 april 1808

Undertecknade gör härmed veterligt att vi med fri vilja upplåter och försäljer till vår broder Olof Olsson i Knutsbo all våra i arv tillfallna fastighetsandelar efter vår avlidne fader Olof Matsson därstädes, såväl som den andel som efter vår moder oss kan tillfalla i Knutsbo-hemmanet, räntandes hela egendomen 5 stigar 3/8-dels korg i årlig kolskatt. Och det för en betingad och av oss överenskommen köpesumma av tre tusende daler riksgälds på varderas andel, som består av en femtedel, som gör tillsammans på två femtedelar eller broderslotter sex tusende daler eller tre hundrade trettiotre riksdaler 16 skilling riksgäldssedlar, och som vi dessa 333 riksdaler 16 skilling Rgs till vårt fulla nöje utbekommit hava, så avhända vi oss ovanberörda fastighetsandelar, som består av hus och jord med alla de rättigheter, såsom såg- och kvarnandelar och allt annat av vad namn det vara må, som till denna egendom lytt eller hädanefter med laglig åtkomst kan tillvinnas, och densamma tillägnar ovannämnda vår broder Olof Olsson, dess hustru och efterkommande arvingar till en evärdelig ägo, att därmed styra och råda det bästa de förmår och gitter, samt lämna honom en obehindrad lagfart som skydd, uti tillkallade vittnens närvaro, som skedde i

Grytnäs Kyrkby 18 april 1808

Samuel Olsson Mats Olsson
Avlidne Olof Matssons söner
i Knutsbo

KLHA, V, AII:10, 1 uppbud:21, 17 april 1809

Undertecknade göra härmed veterligt, att vi med fri vilja och väl berått mod upplåter och försäljer till vår svåger och broder Olof Olsson och dess hustru Brita Ersdotter i Knutsbo, all vår i arv tillfallan fastighetsandelar efter vår avlidne fader och svärfader Olof Matsson i Knutsbo, så väl som den andel som efter vår moder och

svärmoder oss kan tillfalla. Vilken egendom räntar i årlig skatt 5 stigar 3/8-dels korg kolskatt för hela hemmanet, varav vi efter våra föräldrar och svärföräldrar äro ägare av en tiondedel på vardera systerdelen, för en betingad och överenskommen köpesumma femtiofem riksdaler 26 skilling 8 runstycken banco specie på vardera systerdelen, som gör tillsammans på fyra systerdelar två hundrade tjugotvå riksdaler 10 skilling 8 runstycken banco specie, och som vi dessa penningar, 55 riksdaler 26 skilling 8 runstycken på vardera systerdelen, eller tillsammans på fyra systerdelar 222 riksdaler 10 skilling 8 runstycken banco specie, till vårt fulla nöje utbekommit haver, den första penning som den sista, avhända vi oss ovannämnda egendomsandelar, som bestå av hus och jord med alla därtill lydande rättigheter, såsom såg- och kvarndelar, sådan som den nu befinns och framdeles med laglig åtkomst tillvinnas kan, och densamma tillägnar vår svåger och broder Olof Olsson och dess hustru Brita Ersdotter, som deras efterkommande barn och arvingar till en evärdelig ägo, att härmed styra det bästa de förmå och gitter, samt lämnar dem nu obehindrad lagfart till fastas erhållande. Som skedde i

Södernäfde den 14 oktober 1808

Petter Blomberg, hustru Sara Olsdotter i Axelsbo

Lars Larsson, hustru Brita Olsdotter i Södernäfde

Aron Persson i Abrahamsbo Förmyndare för dottern Stina

Jan Samuelsson i Grönvallen Förmyndare för dottern Anna

OLOF OLSSONS HUSTRUS ARV

KLHA, V, AI:45, opag., 25 april 1806

Till detta Ting hade Olof Olsson i Knutsbo låtit instämma Gabriel Gabrielsson i Bondbo Hedemora socken, med påstående att svaranden, som varit förmyndare för kärandens hustru, måtte visa behörig reda och räkning för dess lösa arvsandel efter hennes fader Erik Olsson i Garphyttan, samt uppvisa auktionsprotokoll över berörde lösa egendoms försäljande, till utrönande av summans rätta storlek, och denna summa jämte därå löpande ränta genast utgiva, och denna rättegångskostnad ersätta.
Och inställde sig käranden biträdd av kronolänsman Hasselgren, tillika med svaranden biträdd av Jan Jansson i Grytnäs Kyrkby, som framviste det efter kärandens hustrus fader Erik Olsson den 19 maj 1794 upprättade arvsskifte, därav inhämtades, att lösörearvet utgjort en summa av 225 daler kmt, samt med ett av käranden Olof Olsson den 19 mars innevarande år utgivet kvitto styrkte, att i avräkning därå 11 riksdaler Rgm blivit betalt, men emedan protokollet skulle vara förkommet, så att svaranden nu vore utur stånd satt att detsamma framskaffa, vadan annan rättelse än efter bouppteckningen i detta mål ej skulle kunna fås.
Å kärandesidan förmenades, det hava varit förmyndarens ostridiga skyldighet, att i förvar taga alla de handlingar, som till utredande och bevarande av den omyndiges rätt varit nödiga, så att detta nu förebragta föregivande, att auktionsprotokollet skulle vara förkommet, vore både olagligt och föga troligt. I alla fall finge käranden med ett utav svaranden och hans medförmyndare Anders Nilsson på Hyttan den 3 januari 1796 utgivna kvitto styrka, att de utav numera avlidne nämndemannen Erik Matsson i Smedsbo uppburit auktionsmedel, svarande till ett belopp av 272 daler 9 öre och Anders Nilsson 116 daler, allt i kopparmynt, och hade dessutom Gabriel Gabrielsson med kärandens svåger nyligen likviderat med en vida större summa än den han nu ville

till Olof Olsson utgiva.
Avsades: Som det är en förmyndares ovedersägliga skyldighet, att göra reda och räkning för det gods han för sin myndling omhänderhaft, och därifrån kan genom föregivande av förkomna papper så mycket mindre befrias, som det ostridigt tillhört honom, att taga desamma uti behörigt förvar. Alltså prövar Häradsrätten skäligt förplikta Gabriel Gabrielsson, att en ordentlig förmyndarräkning för Olof Olssons hustrus omhänderhavda arvsandel inom två månader ifrån denna dag till käranden, vid vite av 10 riksdaler, avgiva, därvid han äger att sina påminnelser göra, och om något därvid parterna emellan stridigt varder, hava de, att vid nästa Ting sig självstämda infinna, och sina ålägganden var emot annan utföra.

KLHA, V, AI:45, opag., 16 okt 1806

Fullföljde Olof Olsson i Knutsbo det emot Gabriel Gabrielsson i Bondbo Hedemora socken instämda mål, angående redogörelse för kärandens hustrus lösa arv, vilket skall blivit på auktion försålt och ännu icke redovist, ehuru svaranden inom tvenne månader ifrån sistlidne vårting räknat, blivit vid förelagt vite av tio riksdaler ålagd, att därför göra behörig reda och räkning.
Och som svaranden således icke fullgjort vad han angående redovisningen för Olof Olssons hustrus lösa arv, enligt denna Rätts utslag av den sistlidne april bort iakttaga. Alltså prövar Häradsrätten skäligt fälla Gabriel Gabrielsson till det av honom förfallna vite av tio riksdaler, samt förelägga honom, att vid förnyat vite av femton riksdaler, inom tvenne månader författa och till Olof Olsson avlämna den fordrade förmyndarräkningen. Varefter, och om något stridigt parterna emellan bliver, de äga å nästa Ting sig självstämda infinna och sina åligganden var emot annan utföra, och då Häradsrätten vill, efter befunnen beskaffenhet, sig vidare i målet utlåta.

KLHA, V, AI:46. opag., 16 april 1807

Uti det vid tvenne Ting förehavda mål, emellan Olof Olsson i Knutsbo Grytnäs socken å ena sidan kärande, och Gabriel Gabrielsson i Bondbo och Hedemora socken å den andra sidan svarande, angående den förres påstående, att den senare måtte åläggas, såsom förmyndare för kärandens hustru, visa reda och räkning för hennes lösa arvsmedel efter fadern Erik Olsson i Garphyttan, samt att uppvisa auktionsprotokollet över berörda lösa egendoms försäljande, till utrönande av summans rätta storlek, och densamma jämte därå löpande ränta utgiva, samt denna rättegångskostnad ersätta.
Vilket mål kommit på anstånd för de orsaker denna Rätts utslag av den 25 april och 16 oktober sistlidet år omförmäla.
Inställde sig nu parterna, då käranden yrkade redovisning för sin hustrus lösa arv, under enahanda påståenden som berört är, var emot svaranden, med företeende av en uppgjord förmyndarräkning, varav käranden den 21 sistlidne mars erhållit del, ville styrka att endast 7 riksdaler 11 skilling 3 runstycken riksgäldssedlar innestodo hos svaranden för kärandens hustrus arvsmedel, sedan ränta till sex för hundrade jämväl blivit upptagen på auktionssumman ifrån försäljningsdagen.
Men som käranden ej ville därmed åtnöjas, så kommo parterna efter något tvistande med varandra, på det sättet överens, att Gabriel Gabrielsson i ett för allt betalar till Olof Olsson 20 riksdaler riksgälds med sex procent ränta ifrån denna dag intill dess betalning följer, och varigenom all framtida tvist i detta mål försvinner. Anhållandes jämväl parterna om stadfästelse härå.
Och som de inför Rätten träffat samma överenskommelse, den de nu anhöllo måtte fastställas, alltså prövade Häradsrätten skäligt, att denna förening gilla och med dom stadfästa.

OLOF OLSSONS TESTAMENTE

KLHA, V, AI:51, mål 110, 11 april 1815

Med anmälan att Olof Olsson i Knutsbo avlidit ingavs ett så lydande testamente:
Undertecknade äkta makar förklara, att vår yttersta vilja vara den, att vilken av oss överlever, skall vara i orubbad besittning av all vår så väl ärvda som förvävade både lösa och fasta egendom i Knutsbo, som vi nu bebo, så att ingen av våra ömse sidors arvingar har här något att påtala förrän efter den siste makens död, då alltsammans delas efter lag ömse sidors arvingar emellan, vilket vi på det kraftigaste här igenom testamentera och bekräfta velat.
Som skedde i
Knutsbo den 17 oktober 1814

Olof Olsson
Hustru Brita Ersdotter

Den föregående testamentsskrift är utav Olof Olsson och dess hustru Brita Ersdotter för flera år sedan begärd, och i dag uppsatt, samt desamma sina bomärken egenhändigt underskrivit, intygar och vittnar, datum som ovan

Erik Ersson i Södernäfde
Anders Andersson i Knutsbo

Resolverades att detta communiceras den dödes närmaste arvingar, vilka äga, inom natt och år, efter genom trovärdig avskrift härav erhållen del, detsamma i laga ordning klandra, om de sig därtill befogade finna.

TVIST OM TESTAMENTET

KLHA, V, AI:51, mål 149, 6 okt 1815

Genom särskilda stämningar hade ej allenast änkan Brita Ersdotter, Mats Olsson i Bengtsbo, Lars Larsson i Södernäfde, änkan Sara Olsdotter i Axelsbo, samt Aron Persson i Abrahamsbo såsom förmyndare för flickan Stina Olsdotter, utan ock Brita Ersdotters son Samuel Olsson i Knutsbo utverkat stämning å avlidne Olof Olssons änka Brita Ersdotter därstädes, med påstående att det testamente Olof Olsson i livstiden den 17 oktober 1814 skall upprättat, måtte till sin verklighet genom vittnen styrkas, och om än sådant fullgöras kunde, likväl efter lag rättas i vad det angår fastigheten, samt Brita Ersdotter desslikes förpliktas låta uppteckna boet, och de uppgifterna med ed bekräfta.
Var emot Brita Ersdotter utverkat genstämning å sina ovanbemälde vederparter, samt där utinnan, under åberopande av mannens testamente samt tvenne kopiebrev av den 18 april och 14 oktober 1808 yrkat, att vid den i testamentet henne tillerkända livstids besittning utav fasta och lösa egendomen i hennes och mannens bo bliva bibehållen.
Vid upprop inställde sig å kärandesidan Samuel Olsson, för övriga käranden Häradshövdingen och landsfiskalen Forslund, samt för svaranden Brita Ersdotter nämndeman Anders Jansson i Born, vilken sedan ej allenast uppviste det klandrade testamentet, varigenom Olof Olsson och Brita Ersdotter förordnat, att vid enderas död, den efterlevande maken skulle vara i orubbad besittning av all deras både ärvda och förvärvade fasta och lösa egendom i Knutsbo, så att ingen ägde därpå tala förrän efter den siste makens död, då alltsammans komme emellan deras arvimgar å ömse sidor att efter lag fördelas, utan ock begärde, att testamentsvittnena, nämndeman Erik Ersson i Södernäfde och Anders Andersson i Knutsbo måtte bliva hörda. Och som emot dem något jäv icke anfördes eller utletas kunde, så finge de avlägga ed, påmindes

om dess vikt, och berättade:
Erik Ersson: Att Olof Olsson, som många gånger påfordrat, det vittnet skulle emellan honom och hans hustru upprätta testamente, förnyat denna begäran vid ett tillfälle i oktober månad 1814, då vittnet varit på en begravning i Knutsbo. I vittnets och Anders Anderssons i Knutsbo närvaro, hade Olof Olsson och Brita Ersdotter förklarat deras vilja vara, att den efterlevande maken skulle till sin död orubbad besitta hela egendomen, både i löst och fast. I överensstämmelse härmed vittnet författat det skriftliga testamentet, vilket Olof Olsson och Brita Ersdotter följande dagen förelagts, och vid sunt och fullt förstånd underskrivit i närvaro av vittnet och Anders Andersson.
Anders Andersson: Att han den 17 oktober 1814 blivit efter en begravning i Knutsbo inkallad till Olof Olsson, samt där funnit nämndeman Erik Ersson före sig. Olof Olsson hade då omtalt, att han många gånger varit betänkt göra något testamente till hustrun, som alltid satt sig där emot, i dess förmodan, att Olof Olsson skulle överleva henne. Men att då Olof Olsson fann sin hälsa mer och mer avtaga, han ville sätta sitt beslut i verket. Under det samtal som sedan följde angående testamentet hade vittnet bortgått, men efter överenskommelse följande dagen jämte Erik Ersson åter infunnit sig hos Olof Olsson, då det nu uppviste testamentet blivit för honom och hustrun uppläst, samt av dem frivilligt och med sunt förnuft underskrivet i närvaro av bägge vittnena.
Varefter Häradshövdingen Forslund å sin huvudmans vägnar, Samuel Olsson, förklarade, det de medgåvo testamentets riktighet, men som Olof Olssons innehavda fastighet skall i hans hand varit dels ärvd, dels bördköpt, och således av den egenskap, att den icke kunnat igenom testamente bortgivas, så yrkade kärandena, att testamentet måtte, så vitt det rör fastigheten, upphävas. Även som kärandena påstodo, att Brita Ersdotter måtte förpliktas, att låta uti kärandenas närvaro uppteckna boet.
Härå svarade nämndemannen Anders Jansson, att Brita Ersdotter redan låtit efter mannen förrätta bouppteckning, däröver instrumentet ock nu ingavs. Som utvisade, att lösa egendomen blivit upptagen till 449. 16, fastigheten räntande 5 stigar 1 7/8-dels korg kol till 273. 21, samt gälden till 263. 34 riksdaler Banco. Varjämte Anders Jansson upplyste, att Olof Olsson i livstiden ärvt 1/5-del uti fastigheten, samt enligt företedde köpe- och fastebrev under äktenskapet med Brita Ersdotter inlöst övriga 4/5-delar av tvenne bröder och fyra systrar. Och som genom testamentet icke äganderätt, utan blott livstids besittning å mannens andel i fastigheten blivit Brita Ersdotter tillagd, så förmente Anders Jansson testamentet icke vara olagligt, utan Brita Ersdotter i grund därav äga rätt, att till sin död innehava hela fasta egendomen.
Häradshövding Forslund åberopade sitt förra anförande samt tillade, att då Brita Ersdotter må låtit, att till bouppteckningen kalla mannens arvingar, de ick kunde samma förrättning godkänna, utan vore föranlåtna fullfölja deras påstående, det ny bouppteckning i deras närvaro anställes.
Avsades: Då kärandena numera medgivit riktigheten av det testamente Olof Olsson i livstiden till förmån för dess hustru Brita Ersdotter upprättat, så förfaller vad i berörda avseende uti stämningen blivit framställt, men vad åter angår verkan av testamentet, så alldenstund i 7 Cap 1 och 3 § Ärvdebalken stadgas dels, att ingen hava makt arvejord å landet bortgiva eller annorledes därom förordna, dels att då bördköpt jord igenom testamente är bortgiven, arvingar äger den inlösa efter det värde, som den är köpt för. Fördenskull och emedan det är upplyst, att Olof Olsson utav sin i Knutsbo innehavda fastighet, själv ärvt en femtedel, samt utav sina syskon inlöst de övriga fyra femtedelarna. Ty prövar Häradsrätten rättvist, det klandrade testamentet således rätta, att kärandena såsom Olof Olssons sidoarvingar förklaras berättigade, icke endast

SAMUEL OLSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, V, AII:12, 1 uppbud:12, 1 okt 1816

Till drängen Samuel Olsson i Knutsbo upplåter jag undertecknad och försäljer min ägande andel i Knutsbo enligt Häradsrättens utslag av den 6 oktober 1815, samt utredning och bouppteckning av den 27 därpå följande december, mig tillfallit efter min avlidne man Olof Olsson i Knutsbo, utgörande 6 skillingar 8 4/5-dels runstycken i årlig soldats årspenningar, bestående av hus och jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, och detta allt för en betingad och redan erhållen köpesumma stor 444 riksdaler 21 skilling 8 runstycken Banco specie, som härmed kvitteras, i följe varav förenämnda fastighet tillägnas köparen fri disposition och fullkomlig äganderätt för sig och efterkommande ostört äga och besitta.
Till yttermera visso härav, varde detta allt under sunt förnuft och fri vilja uti närstående vittnens närvaro undertecknat och bekräftat som skedde i
Grytnäsbyn den 8 juli 1816
Änkan Brita Ersdotter i Knutsbo

TVIST OM TESTAMENTET

(Forts. från föreg. sida)

att genast tillträda hans ärvda en femtedel i hemmanet, utan ock av den under äktenskapet inköpta fastigheten inlösa, vad härav såsom Olof Olssons bördköpta jord är att anse, eller 5/7-delar efter det värde, vartill samma jord blivit inhandlad.
Men det övriga, eller vad lösa egendomen angår, kommer testamentet att bliva gällande. Dock så, att visar detsamma till godo, boets skuld första skall av lösören gäldas. I övrigt, och då mannens arvingar icke på sätt lag bjuder blivit kallade till den efter Olof Olsson hållna bouppteckningen, prövar Häradsrätten skäligt samma förrättning att ogilla, samt förklara det ny uppteckning uti änkans och samtliga arvingars närvaro ofördröjligen bör verkställas, men rättegångskostnaden varde parterna emellan kvittad.

MATS OLSSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, V, AII:12, 1 uppbud:41, 4 april 1816

Undertecknade göre härmed veterligt, att vi med fri vilja upplåter och försäljer, och i kraft härav försålt den så väl i arv oss tillfallne fastighet efter vår avlidne broder Olof Olsson i Knutsbo, såväl den återlösta avlinge ifrån svägerskan Brita Ersdotter, belägen i Knutsbo, för en betingad och överenskommen köpesumma på vardera syster- eller sjundedelen 142 riksdaler 41 skilling Rgmt, och utgör i årlig skatt 2 1/16-dels korgar, för vilka andelar efter vars äganderätt transporteras på vår broder och svåger Mats Olsson i Bengtsbo, vilket och .... sjundedelar undertecknas, som skedde uti tillkallade vittnens närvaro i Knutsbo 27 december 1815
För 1/7-del Lars Larsson i Södernäfde å sin hustru Brita Olsdotters vägnar.
1/7-del Aron Persson i Abrahamsbo å sin pupill Christina Olsdotters vägnar.

KLHA, V, AI:53, mål 15, 14 april 1817

För att i domboken införas ingavs följande:
Utav Mats Olsson i Bengtsbo haver jag undertecknad utbekommit för fem sjundedelar av återgäldandes för köpeskillingen för den del min avlidne man tillkommit i bördköpta jorden i Knutsbo egendom, men som mig enligt testamente tillkommit, med kontant 158 riksdaler 35 skilling Riksgäldsmynt, såväl återfått reversen för min svärmoders obetalda andel i egendomen av nämnde Mats Olsson för återstod 55 riksdaler 26 skilling, och för svägerskans räkning i Axelsbo Sara Olsdotter 27 riksdaler 37 skilling och för svägerskan Stina Olsdotters andel 27 riksdaler 37 skilling. Så väl härav äro dödade de reverser, som i samma proportion för svägerskorna Brita och Anna Olsdöttrars räkning äro utgivna, då hela dess andel för 5/7-delar av ovannämnda köpeskilling är härmed betald, som kvitteras.
Södernäfde den 19 mars 1817
Brita Ersdotter i Knutsbo

MATS OLSSON TVISTAR MED BRODERN OCH SVÄGERSKAN

KLHA, V, AI:52, mål 150, 1 okt 1816

Genom utverkade särskilda stämningar, hade Mats Olsson i Bengtsbo till detta Ting låtit inkalla sin broder Samuel Olsson och sin avlidne broders Olof Olssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo, med påstående, att som Mats Olsson dels genom arv och dels genom köp vore innehavare av mera än hälften utav Olof Olssons hemman i Knutsbo, det måtte alltså svarandena icke allenast förpliktigas, att på deras obesuttna andelar i sagda egendom taga lösen efter det värde, vartill kärandens övriga syskons lotter blivit inlösta, utan ock vid vite förbjudas, att under rättegångstvisten begagna hemmanets skog. Begärande därjämte ersättning för rättegångskostnaden.
Vid upprop inställde sig parterna, käranden och Samuel Olsson personligen, men Brita Ersdotter genom ombud, nämndemannen Anders Jansson i Born. Andragandes den sistnämnde, att Brita Ersdotter medelst köpebrev, varå första uppbudet vid detta Ting blivit beviljat, till Samuel Olsson försålt sin andel i hemmanet, samt att rättegången icke i någon mån henne rörde.
Samuel Olsson anförde åter, att sedan han tillhandlat sig Brita Ersdotters lott, vilken sammanlagt med hans egen utgjorde nära hälften av hemmanet, vore hans andel så stor, att den enligt gällande författningar uppginge till besuttenhet. Varför Samuel Olsson bestred, att därför taga lösen.
Mats Olsson ville icke medgiva, att på den hemmansdel Samuel Olsson områder kunde framfödas det antal kreatur, som enligt författningarna i denna ort bestämmer besuttenhet, utan fordrade, att sådant skulle i laga ordning styrkas.
I anledning varav, och på Samuel Olssons begäran, förordnades nämndemannen Jan Andersson i Blytbäcken, att med biträde av förre nämndemannen Erik Ersson i Södernäfde anställa undersökning, till utrönande därav, huru stort antal kreatur vid Knutsbo-hemmanet må kunna framfödas, samt förelade parterna, att med undersökningsinstrumentet försedda å nästa Ting sig åter infinna. Men i mellantiden, och på det under tvisten hemmanets skog icke må över hövan tillgripas, blev det vid 3 riksdalers vite parterna förbjudet, att intill dess laga slut i målet fallit, begagna skogen annorlunda än till husbehov.

KLHA, V, AI:53, mål 114, 14 april 1817

Uppropades väl det ifrån förra Tinget uppskjutna mål emellan Mats Olsson i Bengtsbo, kärande, samt dess broder Samuel Olsson och dess avlidne broder Olof Olssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo, angående den förstnämndes påstående, att som Mats Olsson, dels genom arv, dels genom köp, vore innehavare av mera än hälften utav Olof Olssons hemman i Knutsbo, svarandena alltså måtte förpliktigas, icke allenast, att för deras obesuttna andelar taga lösen efter det värde, vartill kärandens övriga syskons lotter blivit inlösta, utan ock vid vite förbjudas, att under rättegången till avsalu begagna hemmanets skog.
Men som Samuel Olsson är för bråk häktad, och således för det närvarande utur stånd satt, att sin svarande talan utföra, alltså uppskjöts målet till nästa Ting, då parterna böra sig åter inställa.

På grund av det långa fängelsestraff Samuel Olsson dömdes till, förekom inte detta mål vid något senare Ting. Samuel Olssons andel i hemmanet förvärvades senare av brodern Mats Olsson.

SAMUEL OLSSON FÖRSÖKER MÖRDA SIN SVÄGERSKA BRITA ERSDOTTER

KLHA, V, AIII:4, opag., 19 dec 1816

Jämte det Kungl. Befallningshavande i länet, uti skrivelse den 12 innevarande månad, givet domhavande, bekänner att drängen Samuel Olsson i Knutsbo, Grytnäs socken, är vorden häktad för det han, i avsikt att mörda sin avlidne broders Olof Olssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo, skall henne överfallit och svårt misshandlat, hade till domhavande blivit överlämnat ett av Herr Provinsialläkare Doktor G.T. Ström meddelt så lydande ämbetsbetyg:

Till åtlydnad av Landshövdingeämbetets befallning, har undertecknad å nedanskrivna dag besiktigat änkan Brita Ersdotter i Knutsbo av Grytnäs socken, varvid

1) Berättelsen, så av änkan själv som av Herr Prosten Kumlenius var, att hon, Brita Ersdotter, om eftermiddagen den 3 sistlidne december blivit överfallen och på ett mordiskt sätt slagen av sin svåger, drängen Samuel Olsson, vilken, enligt hans egen publika bekännelse att vilja Brita Ersdotter mörda, lämnade henne sanslös (och efter Samuel Olssons tanke död), på skogen emellan Hyttan och Knutsbo byar vid den så kallade Skansmossen. Dagen efter Brita Ersdotters lidna skador blev hon vårdad av Bataljonsläkare Olof Kollberg, som även den sjunde i denna månad besökte henne och lämnade tjänliga läkareråd.

Nedanskrivna dag befanns dess

2) Yttre skador: Fått över högra ögonbrynet ett 3 tums sår, som genomträngt hud och muskler ända till benet.

Högra ögat starkt inflammerat, (blodrött).

Vänstra ögat och dess yttre vinkel alldeles blodrött.

En större svullnad över hela högra tinningen.

Vid pass 24 mindre och större sårnader, av mindre betydenhet, i ansiktet, liknande skavsår.

Tvenne ripor eller skavsår nedanför nedre höftbenet å vänstra sidan.

Högra öronbrosken till en del lossnat från sitt fäste.

Näsbenet krossat.

Å övre läppens högra sida ett 1 1/2 tums sår, har till större delen genomträngt läppen längs efter.

Tungan ganska starkt uppsvullen av våld Samuel Olsson förövat, då han dels med händerna, dels i Brita Ersdotters mun instoppat snö och ris, sökt att henne kväva.

Ett halvt tums sår, av ringa betydelse, å högra knäet.

3) Brita Ersdotters tillstånd för dagen var, att hon endast kunde ligga på ryggen, har ej yrat, och klagade i synnerhet över värk i huvudet och vänstra axeln, matt till kroppen, men helt redig och god sinnesstyrka.

Följande slutsats göres i anledning av anförda besiktning:

Att änkan Brita Ersdotters närvarande sjuka belägenhet ej ger anledning till dödlig utgång, emedan intet av de för livet ömmare organen kan märkas vara skadat, och styrkes man så mycket mer i denna förhoppning, som alla såren artade sig väl till läkning. Bulnaden över högra tinningen och näsbenets brott må anmärkas som mest betydande.

Allt detta intygas, så väl å min ämbetsed, som ytterligare härmed bekräftas: Så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.

Grytnäs den 10 december 1816

G.T. Ström

Provisialläkare

Vid förrättande av rannsakning rörande nyssnämnde brev var detta urtima utsatt. Och efter det Rättens ledamöter sammanträtt, samt Ting med tingsfred blivit utlyst, framställdes Samuel Olsson av länsmannen Johan Östberg, vilken därvid anmälde, att Brita Ersdotter ännu vore så svag, att hon icke kunde vid Tinget sig infinna. Och som Samuel Olsson, vilken enligt fångförarnas berättelse, under hitförseln klagat över svår verk i bröstet och magen, nu var av denna plåga så hårt angripen, att han, i stället för att lämna svar på honom föreställda frågor, utbrast i högljudd jämmer, samt icke ens förmådde hålla sig i upp-

rätt ställning, så kunde någon rannsakning nu icke företagas, utan blev målet uppskjutet till framdeles utsättande.
Emellertid, och jämte dess anstalt fogades, att Samuel Olsson måtte tilldelas den hjälp, som här var tillgänglig och hans tillstånd syntes fordra, förpassades han åter till länets häkte i Falun med föreläggande för vederbörande, att honom skyndsammast dit återföra, på det han må snar läkarvård erhålla.

KLHA, V, AIII:4, opag., 12 febr 1817

Efter det kronobetjäningen den 4 i denna månad inberättat, att änkan Brita Ersdotter i Knutsbo nu mera tillfrisknat, hade domhavande avsatt detta Urtima Ting till fullföljd av rannsakningen över drängen Samuel Olsson i Knutsbo, tilltalad och häktad för det han sökt avhända Brita Ersdotter livet.
I närvaro av länsmannen Johan Östberg och Brita Ersdotter framställdes för Rätten Samuel Olsson, vilken nu själv fullkomligt frisk och, såsom han själv anmälde, kort efter förra Tingets slut övervunnit de svåra plågor i bröstet och magen, varav han då var angripen.
Sedan Brita Ersdotter blivit påmind, att noggrant uppgiva icke allenast förloppet vid det tillfälle, då hon av Samuel Olsson misshandlades, utan ock, så vitt henne kunnigt vara, de omständigheter, som till brottet givit anledning.
Så berättade Brita Ersdotter, att hon, som nu vore 36 år gammal, år 1805 trätt i äktenskap med Samuel Olssons broder Olof Olsson i Knutsbo, vars förut förda oordentliga leverne och misshushållning vore allmänt känd, att den varken behövde omtalas eller kunde döljas. Det hade likväl för Brita Ersdotter lyckats, att någorlunda föra Olof Olsson till ordning och omtanke för sitt eget väl, varav följden varit, att husets välstånd småningom tilltagit så, att Olof Olsson, vilken ärvt allenast 1/5-del av Knutsbo-hemmanet, kommit i tillfälle att inlösa sina syskons andelar, och dessutom förskaffa sig ett anständigt lösöresbo. Till vedermäle av sin välvilja och sin tacksamhet emot Brita Ersdotter för den omsorg hon tagit om Olof Olsson och hans egendom, hade han före sin den 15 november 1814 timade död förordnat, att Brita Ersdotter, som i sitt äktenskap med Olof Olsson icke haft barn, skulle intill sin död sitta i orubbad besittning av hela boet. Och detta testamente hade åter hos Olof Olssons syskon, vilka genom rättegång sökt att få detsamma upphävt. Och ehuru Häradsrätten genom sedermera laga kraft vunnet utslag i så måtto ändrat testamentet, att arvingarna ansågs berättigade, icke allenast att genast tillträda Olof Olssons ärvda 1/5-del i egendomen, utan ock att efter inköpspriset lösa 2/3-delar av de under äktenskapet inom mannens börd inlösta 4/5-delar av hemmanet, så att Brita Ersdotter fått behålla allenast 1/3-del av den inköpta jorden jämte vad av lösören funnits i behåll, sedan gälden var gulden.
Hade likväl arvingarna, både vid den till verkställighet av Häradsrättens utslag förrättade utredning, och sedermera vid flera tillfällen yttrat missnöje och harm däröver, att Brita Ersdotter kommit till delaktighet i deras förfäders egendom.
Så länge rättegången varat, hade väl Samuel Olsson delat sina syskons ovänliga tänkesätt emot Brita Ersdotter, men sedermera börjat visa sig mera foglig, samt jämväl flyttat till Brita, och i egenskap av dräng förestått hennes hushållning. Hon hade under denna tid ej funnit skäl, att vara missnöjd med Samuel Olssons uppförande, och därför icke varit kallsinnig för det giftermålsanbud han henne gjort, ehuru flera personer och i synnerhet hennes piga Stina Jansdotter föreställt henne, att Samuel var av ett elakt sinnelag, och att hon i äktenskap med honom hade att befara samma besvärligheter, vilka under förra giftermålet varit hennes lott. Fastän Brita Ersdotter utan avseende på dessa föreställningar med Samuel Olsson avtalt, att de skulle taga varannan till äkta, hade likväl verkställigheten av detta beslut tid

efter annan blivit uppskjuten. Egentligen i anseende till den kostnad och övriga svårigheter, som ansetta vara förknippade med en underdånig ansökning om tillstånd för Samuel Olsson och Brita Ersdotter, att utan hinder av svågerlaget med varannan ingå äktenskap. Brita Ersdotter hade likväl icke förmärkt, att Samuel Olsson tagit någon oro över dröjsmålet förr än måndagen den 2 sistlidne december, då Samuel Olsson och Brita Ersdotter bevistat en i Born hållen auktion, samt den förstnämnde eller Samuel Olsson hela dagen visat sig ängslig. På Brita Ersdotters fråga vad honom fattades, hade Olof Olsson svarat, att det var så lett, att ingenting blivit avgjort om deras angelägenhet, varvid han börjat häftigt gråta. Men då Brita Ersdotter förklarat, det hon vore beredd, att när som helst gå till Prosten, för att med honom rådgöra, angående den underdånige ansökningen, som till Kungl. Maj:t borde ingivas, så hade Samuel Olsson åter blivit lugn, samt av Brita Ersdotter emottagit en sup brännvin utur en medhavd flaska, tillika med en bit socker, varefter de åtföljts hem och gått till vila var för sig uti samma rum.

Omkring klockan 1 på natten hade de bägge vaknat och Samuel Olsson yttrat, att han vore ...., att han lärt sig flera psalmer, och att han genast ville gå till sin svåger Lars Larsson i Näfde för att förmana honom, att icke hädanefter såsom hittills uppföra sig illa i sitt hus. Dock hade Samuel Olsson avstått från denna föresats och efter någon stund åter insomnat. Följande morgonen, då Samuel Olsson något senare än Brita Ersdotter uppstigit, hade han förekommit Brita underlig, i det han fört varjehanda besynnerligt tal, såsom att de alla voro förtappade och sovande, att det hädanefter skulle gå annorlunda till än förr, och att alla skulle uppbygga sig. Och då Brita Ersdotter sökt trösta Samuel Olsson, samt efterforskat anledningen till den oro hon hos honom förmärkt, hade Samuel Olsson för henne bekänt, att han i ungdomen begått någon grov och vederstygglig synd, som nu tryckte hans samvete. I sammanhang varmed Samuel Olsson yttrat, att han skulle söka tröst hos Prosten, vilken han och Brita Ersdotter ändock ärnat samma dag besöka för att tala om deras giftermål. Men någon närmare upplysning om den begångna missgärningen hade Samuel Olsson, oaktat Brita Ersdotters förnyade frågor icke lämnat. Därefter hade Samuel Olsson och Brita Ersdotter omkring middagstiden begivit sig på vägen till Prästgården, men som Brita Ersdotter föreställt sig, att om någon finge se henne följa Samuel Olsson till Prosten, sådant skulle giva anledning till förargligt skämt. Så hade hon vid framkomsten till Östanby bys gärde, som är beläget icke långt ifrån Prästgården, föreslagit Samuel Olsson att gå ensam dit under det hon kvarstannade på gärdet, med vilket förslag Samuel Olsson jämväl förklarat sig nöjd. Efter ett par timmar däromkring klockan 2 hade Samuel Olsson från Prästgården återkommit, och på Britas fråga vad besked han av Prosten erhållit, svarat, att Prosten varit, såsom vanligt, ganska godtålig och tillstyrkt dem att anlita landsfiskalen Häradshövdingen Forslund, att författa och till Stockholm översända deras ansökning om Kungl. Maj:ts nådiga tillåtelse, att med varandra bygga äktenskap. Under hemvägen hade samtalet i detta ämne blivit fortsatt, och Samuel Olsson föreslagit, att till besparing i kostnaden sända ansökningen med någon forbonde, vilken utväg Samuel Olsson hört vara begagnad av någon annan sockenbo. Varjämte Samuel Olsson talat åtskilligt om deras hushållning, och ibland annat, att han skulle skynda sig hem för att omlaga en kolmila, som hade skjutit sig.

När de framkommit till ett ställe på vägen kallat Skansa, beläget något över en fjärdingsväg från Prästgården hade Samuel Olsson, vilken gått förut och någon stund varit alldeles tyst, hastigt vänt sig om och med yttrande: Du bedrager mig visst din sjutusande djävul, fattat uti Brita Ersdotter

och dragit henne omkull. I yttersta måtto förskräckt över denna oväntade behandling, hade väl Brita Ersdotter vänligt bett Samuel Olsson släppa henne, men utan avseende på hennes böner, hade Samuel Olsson med ena handen hållit henne i håret och med den andra först infört snö i hennes mun, förmodligen för att hindra henne från att skrika, och sedermera även ris, troligen i avsikt att kväva henne, varunder Brita Ersdotter bitit Samuel Olsson i ena fingret så hårt, att det börjat blöda. Han hade likväl icke slagit Brita, utan börjat släpa henne på sidan om vägen, först till en sten på vilken han velat upplyfta hennes huvud, vilken hon likväl förmått förekomma, ehuru hon efter ett i samma ögonblick erhållet hårt slag i huvudet varit nästan sanslös. Samt sedan längre ner mot en mosse, där han nedtryckt Britas huvud emellan tvenne tuvor, samt ställt sig med ena foten på ansiktet och med den andra på bröstet, och i denna ställning så länge hoppat upp och ned, till dess Brita Ersdotter under gruvlig smärta förlorat sansningen.

Huru länge Brita Ersdotter i detta tillstånd förblivit, därom ägde hon väl icke någon kunskap, men då hon åter kommit sig före, hade det varit skumt. Brita Ersdotter, som icke hade blivit varse Samuel Olsson, samt föreställt sig, att han vore sysselsatt att uppgräva någon grop för att däri nedskuffa henne, hade använt det högsta bemödande för att uppresa sig och närma sig till vägen, därest hon hoppades, att händelsevis träffa någon människa. Efter flera förgäves gjorda försök, hade det omsider lyckats Brita Ersdotter, att stiga upp och släpa sig fram till vägen, där hon avmattad igenom förlusten av mycken blod neddignat, utan förmåga att röra sig, och utan hopp att hennes liv skulle kunna frälsas.

Efter någon stund hade en person, vilken hon sedermera igenkände vara Lake Anders Larsson i Hyttan framkommit till det ställe, där Brita Ersdotter låg. Och sedan hon med mycken svårighet förmått uppgiva sitt namn, hade väl Anders Larsson upplyftat Brita och hållande henne om livet. försökt att leda henne framåt vägen, men som hon saknat styrka att gå, eller ens att stå, så hade Anders Larsson måst nedlägga henne vid vägen, inlindad uti en kappa, samt skyndat sig hem för att tillkalla hjälp. Någon stund efter Anders Larssons bortgång hade korpralen Lakes son, drängen Erik Lake, vandrat förbi Brita Ersdotter, och efter inhämtad underrättelse om hennes tillstånd skyndat sig till Hyttans by för att därifrån skaffa något åkdon, på vilket Brita Ersdotter kunde hemföras. Och det hade icke länge dröjt, innan flera personer infunnit sig med en hövagn, i vilken Brita Ersdotter blivit upplyftad och förd till Hyttan. Under vägen hade Brita Ersdotter erfarit de svåraste plågor, dels i huvudet och bröstet och dels i benen, vilka varit nära förfrusna. Och vagnens skakning hade omsider ökat smärtan så att Brita Ersdotter avdånat.

I detta tillstånd framkommen till Hyttan, hade hon där blivit emottagen hos bonden Per Jansson, samt efter flera timmar åter kommit sig före. Då på hennes begäran Adjunkten Sundsten blivit efterskickad för att meddela henne nattvarden, helst Brita Ersdotter föreställt sig, att hennes sista stund var nära för handen.

Men sedan Brita Ersdotter följande dagen erhållit vård och skötsel av Provinsialläkare Kollberg, vilken därefter flera gånger besökte henne, så hade hon omsider återhämtat krafterna, att hon efter 19 dygns vistande i Hyttan kunnat återföras till sitt hemvist Knutsbo.

Och vore Brita Ersdotter, åtminstone såsom hon själv tyckte, nu fullkomligt återställd. Dock kände hon ännu en med ängslan förenad tryckning över bröstet, som till äventyrs vore en följd av den henne övergångna svåra misshandling.

Häröver hördes nu Samuel Olsson, vilken är 40 år gammal, av medelmåttig växt och god kroppsstyrka. Han berättade, att han, som vid broderns död vistats i Enköping, hemkommit till broderns begravning, och sedermera deltagit i den

rättegång, som hans syskon anställt och utfört emot svägerskan Brita Ersdotter.
Och då utredningen av boet så utfallit, att Brita Ersdotter erhållit en betydlig andel av fastigheten, samt Samuel Olsson dessutom hos henne funnit mycken ordentlighet och hushållsfallenhet, så hade Samuel Olsson ansett det förmånligt, att med Brita Ersdotter ingå äktenskap, och därigenom komma till besittning av sina föräldrars egendom. Om detta beslut hade Samuel Olsson, sedan han först gjort sig förvissad om Brita Ersdotters bifall, underrättat sina syskon, vilka däröver yttrat den högsta förbittring, samt sökt övertyga Samuel, att han gjorde orätt emot sin släkt, och att fastän Brita Ersdotter visade sig benägen för giftermålet, hennes avsikt likväl vore att bedraga honom. Och ehuru Brita Ersdottes uppförande icke givit Samuel Olsson minsta anledning att misstänka, det hon ärnade återtaga det giftermålslöfte hon givit honom, hade likväl syskonens ofta upprepade föreställningar i Samuel Olssons sinne lagt grund till en sådan misstanke. Vilken också underhållits därav, att vid fråga om giftermålets fullbordan, Brita Ersdotter tyckts lägga mycken vikt på det hinder, som svågerskapet framställde. Under auktionen i Born den 2 december hade denna misstanke, utan någon egentlig orsak, mera livligt än förut framställt sig för Samuel Olssons sinne, samt gjort honom ledsen och nedslagen. Uppmuntrad av de försäkringar Brita Ersdotter då lämnat honom, och hennes anbud, att följande dagen gå till Prosten, hade väl Samuel Olsson någorlunda återvunnit sitt sinneslugn. Men då han om natten återkallat i sitt minne, icke allenast åtskilliga omständigheter, som rörde hans förbindelse med Brita Ersdotter, utan ock vissa händelser utur hans framfarna levnad, varöver han haft anledning att göra sig förebråelser, så hade det åter förekommit honom troligt, att Brita Ersdotter omsider skulle ändra sitt beslut, och därigenom blottställa honom för sina syskons hån och åtlöje. Samuel Olsson sade sig icke minnas, att han för Brita Ersdotter omtalt, det han i ungdomen begått någon grav missgärning, och att han däröver kände samvetskval, hans oro, den Brita Ersdotter anmärkt, hade varit en följd av de föreställningar, vilka om natten för honom sig framställt. Och denna oro hade nästan helt och hållet försvunnit, då Brita Ersdotter gjort sig färdig att följa honom till Prästgården. Men när vid framkomsten till Östanby gärde, Brita Ersdotter vägrat att gå fram till Prästgården, hade Samuel Olsson trott sig här uti finna en förnyad stark anledning till sina förra misstankar, med vilka han sysselsatt sitt sinne under det han gått till och från Prästgården. Och som Brita Ersdotters tal och uppförande emot honom under hemvägen, efter hans tycke röjt mycken förlägenhet, så hade misstankar slutligen hos honom övergått till övertygelse, att Brita Ersdotter ärnade bedraga honom, och i sammanhang därmed den tanken framställde sig, att om Brita Ersdotter gifte sig med någon annan, Samuel Olsson skulle bliva utskrattad, eller, såsom han sig yttrade, agad av sina syskon, samt hans föräldrars egendom komma i oskylda personers händer. I det ögonblicket denna tanke uppkommit, hade Samuel Olsson sig beslutat, att avhända Brita Ersdotter livet och i skogen undangömma hennes döda kropp.
Och i samma ögonblick hade han med sådant uppsåt anfallit Brita. Sedan Samuel Olsson, för att hindra Brita från att skrika, instoppat snö i hennes mun, varunder han blivit biten i fingret, hade han framsläpat henne till en större sten, att emot den krossa hennes huvud, men då, i anseende till Brita Ersdotters motstånd, denna föresats ej kunnat fullbordas, hade han släpat henne längre bort från vägen, samt under tiden flera gånger dels sparkat, dels med handen slagit Brita, så att hon slutligen varit nästan sanslös. Efter det Samuel Olsson lagt Brita Ersdotter i vidöppen ställning, hade han stigit med ena foten på hennes

ansikte och med den andra på hennes bröst, samt i avsikt att krossa huvudet eller bröstet, så länge trampat och sparkat henne, till dess hon icke vidare givit något tecken till liv, och han således ansett henne vara död.
Då gärningen sålunda var fullbordad, hade Samuel Olsson eftersinnat, att den omöjligen kunde döljas. Varför han beslutat, att själv hos prästerskapet angiva sig. Men som Brita Ersdotters piga Stina Jansdotter alltid avstyrkt matmodern ifrån äktenskap med Samuel Olsson, och därigenom ådragit sig hans hat, och hade hos sig stadgat den föresats, att även undanröja Stina Jansdotter. I vilken föresats han begivit sig hem till Knutsbo, och där med en yxa anfallit Stina Jansdotter, vilken likväl undkommit hans raseri, och sprungit ut till någon av grannarna i byn. Varefter Samuel Olsson begivit sig till Prästgården, och där först för Adjunkten Sundsten, samt sedermera för Prosten Kumlenius, uppgivit och erkänt den av Samuel Olsson förövade missgärning, över vilken Samuel Olsson, såsom han betygade, nu kände den bittraste ånger.
Länsman Östberg tillkännagav, att han genast efter det missgärningen kommit till hans kunskap, föranstaltat om besiktning å själva stället, varöver Östberg inlämnade följande betyg:
Enligt befallning hava undertecknade besiktigat det ställe, varest drängen Samuel Olsson i Knutsbo slagit dess svägerska, änkan Brita Ersdotter därstädes, och befanns stället där gärningen blivit gjord till vänster om vägen, som löper emellan Hyttan och Knutsbo byar, vid den så kallade Skansmossen, uti ett snår av granbuskar beväxt. Då strax vid vägen omkring tvenne granstubbar syntes något blod och släpning, men sedermera något längre neder därifrån, omkring 4 à 5 famnar, emellan 1/2 alns hög, något flat sten och en tuva, där förmodligen gärningen blivit fullbordad, som syntes av det myckna blod och släpningar, som där förekom. Och vidare, sedan han trott sig fullgjort sin föresats, dragit henne längre neder emot mosslaggen, där han nedtog och stuvade henne emellan tvenne höga tuvor ibland buskar och ris, där en myckenhet blod syntes.
Sedermera, vilket överensstämmer med änkans egen berättelse, sedan hon undsluppit nidingens hand, med de så återhämtade krafter släpat sig längre neder från det ställe åt Hyttans by, då hon 3 à 4 gånger legat ibland stenar och hällkanter, varest mycket blod avgått henne.
Sålunda befunnits, attesteras
Grytnäshyttan den 5 december 1816
S. Lake Anders Larsson
Anders Jansson Anders Andersson
Jan Olofsson
Alla i Hyttan
Efter vars uppläsande Östberg begärde, att Herr Prosten Eric Kumlenius, Adjunkten P. Sundsten, pigan Stina Jansdotter och Samuel Olssons systerson drängen Per Persson, vilka senare varit i Brita Ersdotters tjänst måtte upplysningsvis höras, det Häradsrätten fann skäligt bifalla.
Och berättade:
1) Prosten Kumlenius: Att Samuel Olsson den 3 december klockan omkring 2 eftermiddag infunnit sig hos Prosten och tillkännagivit, det Samuel och Brita Ersdotter vore sinnade att med varannan ingå äktenskap. I anledning varav Prosten tillstyrkt Samuel Olsson, att vända sig till Kronolänsman Forslund om författandet av den underdånige ansökning, som i nyssnämnde avseende var nödig. Vid detta tillfälle hade Prosten icke hos Samuel Olsson förmärkt någon sinnets oro eller nedslagenhet, utan hade han tvärtom varit glad och munter.
Samma dag omkring klockan 6 på aftonen, hade Samuel Olsson och Adjunkt Sundsten åter inkommit till Prosten, och begärt att erhålla nattvarden. Och då Prosten förundrad över denna begäran efterfrågat orsaken därtill, hade Samuel Olsson omtalt, att han vid den så kallade Skansen ihjälslagit Brita Ersdotter, samt såsom anledning till denna missgärning uppgivit, att Brita Ersdotter ärnat bedraga honom och giva honom gift. Prosten

hade genast avsänt tvenne sina drängar, den ene för att med tillkallad hjälp eftersöka Brita Ersdotter, och den andre för att anmäla händelsen hos länsmannen. Under tiden hade underrättelse inlupit, att Brita Ersdotter blivit av andra personer upptagen och förd till Hyttan, samt att hon ännu levde. Och när Prosten härom underrättat Samuel Olsson, hade han utan att låta förmärka någon synnerlig sinnesrörelse yttrat: Ja, hon dör nog, ty så mycket har hon fått.

2) Adjunkt Sundsten:

Att Samuel Olsson den 3 december klockan nära 6 på aftonen, infunnit sig hos Sundsten och begärt nattvarden, under yttrande, att han skulle dö. Tillspord om anledningen till detta yttrande hade Samuel Olsson omtalt, att han på Skansen mördat Brita Ersdotter för det hon velat bedraga honom. Varefter Sundsten med Samuel Olsson gått upp till Prosten Kumlenius, för vilken Samuel uppgivit, att Brita Ersdotter skulle givit honom förgift.

Senare på aftonen hade Sundsten efter budskickning rest till Hyttan för att meddela Brita Ersdotter nattvarden, samt då funnit henne i den mest ömkansvärda belägenhet, och så matt, att man svårligen kunnat höra vad hon talat.

3) Stina Jansdotter: Att Stina, som tjänt hos Brita Ersdotter, och varit underrättad om det giftermålsanbud Samuel Olsson henne gjort, flera gånger avstyrkt Brita Ersdotter ifrån giftermålet. Detta föranlett av den föreställning, att i anseende till Samuel Olssons hårda och oböjliga sinnelag, Brita Ersdotter icke kunde i äktenskap med honom bliva lycklig.

Den 3 december om morgonen, hade Brita Ersdotter för Stina yttrat, det Samuel Olsson förde så besynnerligt tal, att hon vore rådlös för honom. Vid vilken berättelse Stina likväl icke fästat vidare uppmärksamhet. Även som Stina i Samuel Olssons förhållande icke anmärkt något besynnerligt mera ovanligt. På förmiddagen hade Samuel Olsson och Brita Ersdotter på en gång bortgått i ärende, som de för Stina Jansdotter uppgivit, att kalla tvenne nämndemän till förrättande av någon utredning i boet. I mörkningen hade Samuel Olsson ensam återkommit, och i förstugan sprungit emot Stina Jansdotter med utrop: Nu skall du få, att du skall dö. Varjämte han tillsagt gossen Per Persson att hämta en yxa. Stina, som blivit förskräckt, både av detta tal och där utav, att hon på Samuel Olssons händer såg blod, hade slitit sig ifrån Samuel Olsson, skyndat sig ur förstugan och skjutit igen den nedre halvdörren, men Samuel Olsson hade över dörren fattat uti Stina, och sökt åter draga henne in, ständigt påropande, att han skulle hava ihjäl henne. Med tillhjälp av drängen Per Persson hade Stina Jansdotter omsider gjort sig lös ifrån Samuel Olsson, och sprungit in till grannen Mats Matsson, vilket hon velat förmå, att genast gå in till Samuel Olsson för att undersöka var Brita Ersdotter vore. Det hade förefallit Stina Jansdotter misstänkt, att Samuel Olsson hemkommit ensam och blodig om händerna.

Men efter den berättelse Stina Jansdotter avgivit om Samuel Olssons våldsamma förfarande emot henne, hade Mats Matsson icke ensam vågat besöka Samuel, utan först efter de övriga grannarnas hemkomst, i sällskap med dem begivit sig till Brita Ersdotters gård, där Samuel Olsson likväl då icke träffades. Sent på aftonen hade med någon ifrån Hyttan utsänd person underrättelse inlupit om Brita Ersdotters tillstånd.

I anledning härav Stina Jansdotter begivit sig till Hyttan. Vid Stinas ankomst dit, hade Brita Ersdotter redan så vida hämtat sig, att hon kunnat tala, men ganska lågt. Hennes utseende hade likväl stor myckenhet blod i ansiktet och i håret, samt näsans nedtryckning varit så vanställt, att Stina Jansdotter omöjligen kunnat igenkänna henne annorlunda än av rösten. Och som både Brita Ersdotter själv och övriga närvarande personer ansågo såsom säkert, att hennes död var nära för handen, så hade de varit angelägna att av

Brita Ersdotter vinna upplysning, huru och av vilken hon blivit misshandlad. Varom Brita Ersdotter då uppgivit alldeles enahanda berättelse, med den hon nu inför Häradsrätten lämnat, utan annan tilläggning eller förändring, än att Brita Ersdotter sagt, det Samuel Olsson med händerna givit henne så svåra slag, att hon blott därav kunnat tio gånger förlorat livet. I övrigt upplyste Stina Jansdotter, att hon ett par dagar efter händelsen, gått till det ställe varest våldet förövades, samt där emellan tvenne tuvor funnit Brita Ersdotters mössa och ring.
4) Per Persson: Att han, som de tvenne sista åren tidtals vistats i Brita Ersdotters hus, och därunder hört omtalas det tillärnade giftermålet emellan henne och Samuel Olsson, icke träffat den sistnämnde innan han med Brita Ersdotter bortgick till Prästgården, men mot aftonen eller i mörkningen, då Per Persson återvände från skogen, dit han varit för att efterse en kolmila, hade Samuel Olsson springande hemkommit, och genast fattat uti Stina Jansdotter samt yttrat: nu skall du få, att du skall dö, ty onda andar skall utdrivas ur huset. Varjämte Samuel Olsson begärt av Per Persson, att han skulle taga en yxa och slå ihjäl Stina, vilken, såsom Samuel vidare sig utlät, ändock skulle slutligen bedraga Per Persson och giva honom förgift. I stället för att fullgöra denna Samuel Olssons begäran, hade Per Persson enträget bett honom släppa Stina Jansdotter, som härunder fått tillfälle att göra sig lös och springa ut genom förstugudörren, men Samuel Olsson hade skyndat efter Stina, och över dörren fattat tag i henne, ytterligare begärande att erhålla en yxa för att döda Stina Jansdotter. Dock hade Stina omsider gjort sig lös och sprungit ut i byn.
Efter hennes bortgång hade Samuel Olsson satt sig mycket tankfull och nedslagen. Han hade begärt en psalmbok och sjungit en vers utur någon psalm, varefter han sagt till Per Persson: om någon frågar huru jag blivit blodig, så kan du säga att Stina gjort det. Han hade icke talat om Brita Ersdotter, men han hade yttrat, nu kommer väl ändock Brus Erik (Brita Ersdotters systerson) och vill ärva, det packet äter just ut oss ur gården.
Per Persson hade sedermera gått ut i byn, och vid återkomsten senare på aftonen funnit Samuel Olsson vara borta.
Med föranledande av Prosten Kumlenius och Adjunkten Sundstens berättelse, det Samuel Olsson sagt sig hava genom Brita Ersdotters tillställning erhållit förgift, tillspordes Samuel Olsson om anledningen till ett sådant yttrande. Och han svarade, att sedan han övertygat sig själv, det Brita Ersdotter ärnade bedraga honom, hade det fallit honom i sinnet, att den sockerbit, som han vid auktionen i Born jämte en sup brännvin av Brita Ersdotter erhållit, varit gift.
Till vidare upplysning i målet åberopade Länsman Östberg, att vittna, Lake Anders Larsson, Anders Andersson, drängen Erik Lake och pigan Anna Lake, alla i Hyttan. Och som emot dessa personer jäv icke anfördes eller utletas kunde, så finge de avlägga ed, påmintes om dess vikt, och berättade var för sig:
1) Lake Anders Larsson: Att han, den 3 december på förmiddagen, då han gått till skogen, mött Samuel Olsson och Brita Ersdotter, vilka då varit på vägen till Prästgården. När vittnet i mörkningen eller omkring klockan 4 återvänt hem, hade han vid den så kallade Skansen blivit varse något på vägen liggande föremål, som han först efter någon undersökning funnit vara en människa. Som på hans tilltal något svar icke följt, hade han tagit för givet, att denna person redan var antingen död eller av starka drycker så överlastad, att han ej förmådde röra sig. För att i detta avseende förskaffa sig visshet, hade Anders Larsson ställt sig på knä och lutande sitt huvud tätt intill nyssnämnde persons ansikte, frågar vilken det vore, varmed svag och knappt hörbar röst det svar blivit

lämnat, att det vore Brita Ersdotter. Därefter Anders Larsson upplyftat henne, och försökt att med armen lindad om hennes liv föra henne utför berget, men som Brita Ersdotter icke förmått stödja på benen, och Anders Larsson icke heller haft nog styrka för att bära henne, så hade han varit föranlåten att åter nedlägga Brita Ersdotter på marken. Samt sedan han lindat en kapprock omkring hennes huvud, skyndat sig till Hyttan för att anskaffa något åkdon, därå Brita Ersdotter kunde hemföras. Och hade Brita Ersdotter vid vittnets bortgående yttrat, det hon tvivlade att hon skulle leva när Anders Larsson återkom.

2) Lake: Erkände till alla delar riktigheten av det betyg, han jämte Sparring Anders Larsson m. fl. utgivit, angående besiktningen på stället där missgärningen blivit förövad, samt tillade att Brita Ersdotter, då hon hemfördes till Hyttan, icke visat något tecken till liv, utan ansetta som död.

3) Sparring Anders Larsson: Att han efter den underrättelse om Brita Ersdotters belägenhet, som genom Lake Anders Larsson erhållits, skyndat att i sällskap med den sistnömndes son, drängen Anders Andersson, med en höskrinda fara till stället. Vid ankomsten dit hade de funnit Brita Ersdotter liggande vid vägen med huvudet under en buske, och då de upplyftat henne i skrindan, hade hon med svag röst jämrat sig, och yttrat att hon frös om fötterna.

Hemkommen till Hyttan, hade de i Per Janssons gård inburit Brita Ersdotter, vilken då varit stel och efter utseendet död. Men hon hade likväl efter någon längre stunds förlopp återvunnit sansen.

I övrigt förmälte vittnet, att vid den följande dagen anställd besiktning å stället, varest Brita Ersdotter blivit slagen, därstädes funnit hennes ring, vantar och mössa, liggande emellan de i besiktningen omförmälte tvenne tuvor, ävensom vittnet på fråga upplyste, att avståndet emellan nämnda ställe och vägen efter verkställd mätning funnits utgöra 82 alnar.

Anders Andersson: Instämde till alla delar i näst föregående vittnes berättelse, med den tilläggning, att emellan tuvorna varit så mycket blod, som hade man därav utslagit ett helt ämbar, samt att på en större sten långt därifrån snön och mossan varit bortgniden.

5) Anna Andersdotter: Att Brita Ersdotter, när hon om aftonen till vittnet hemfördes, varit alldeles av allt mest rysliga utseende. Hennes ansikte var uppsvullet till en större brödlimpas storlek, och håret, var uti syntes mycket lingonris och stelnad blod, som bildade ett huvud flera gånger större än ett vanligt människohuvud. Benen voro alldeles stela, men halsen där emot så slapp, att då hon upplyftades, huvudet av sig själv föll tillbaka ned emellan axlarna. Något tecken till liv förmärktes icke.

Men något medel till Brita Ersdotters vederfående hade Anna Andersdotter icke. Allenast gnidit hennes ben med varma dukar, utan ock låtit lägga henne framför spisen, samt sökt att i hennes mun ingjuta varm ölost. Efter vid pass en halv timme hade Brita Ersdotter utsträckt ena benet, men icke givit något annat tecken till liv. Och då åter någon längre stund förflutit, hade Brita Ersdotter fått en häftig blodkräkning, under vilken hon efter utseendet erfarit de fasligaste plågor. När kräkningarna upphört, hade hon blivit buren i säng och småningom, fastän långsamt, så återhämtat sig, att hon börjat tala. Men då vittnet gjort försök att tvätta blodet ur ansiktet, hade Brita Ersdotter klagat, att därigenom orsakades så svår smärta, att hon ej kunde det uthärda.

Brita Ersdotter hade själv ansett sin död vara nära för handen, och därför begärt, att präst skulle efterskickas för att meddela henne nattvarden, vilket även skett. Emellertid hade hon med svag och ofta avbruten röst omtalt händelsen, sådan hon nu för Häradsrätten uppgivit. Under de följande åtta dagarna hade hon varit i yttersta måtto svag och lidit svåra plågor. Men genom den noggranna vård och

skötsel, som Brita Ersdotter erhållit jämväl av tillkallad läkare, hade hon småningom så repat sig, att hon på det nittonde dygnet kunnat från Hyttan hemföras till Knutsbo.
6) Erik Lake: Att då han den 3 december i mörkningen gått över berget förbi Skansmossen, han funnit Brita Ersdotter liggande på vägen, inlindad uti en kapprock och med huvudet uti en buske. Med svag röst hade hon bett vittnet om hjälp, men vittnet fann sig ej annorlunda kunna göra, än medelst förskaffande av något åkdon. I vilket ärende vittnet skyndade hem och då fått veta, att Lake Anders Larsson redan föranstaltat om Brita Ersdotters hämtande.
7) Anna Lake: Att hon icke ägde sig något annat bekant, än att hon den 3 december klockan omkring 2 eftermiddag, sett Samuel Olsson och Brita Ersdotter gå igenom Hyttan på vägen framåt kyrkan.
Vittnesmålen upprepades och erkändes.
Under förhöret med vittnena hade Brita Ersdotter, fastän henne tillåtits att sittande övervara rannsakningen, blivit så avmattad att hon måst avträda. Och vid nu skedd efterfrågan anmäldes, det Brita Ersdotter ännu icke så återhämtat sig, att hon kunde hos Rätten sig inställa.
Länsman Östberg anförde härefter, att ehuru de redan uppdagade omständigheter, rörande Samuel Olssons missgärning, vittnade om den högsta grymhet och omänsklighet, vore likväl i detta avseende allt ännu icke upplyst. Det hade nämligen kommit till Östbergs kunskap, att Samuel Olsson icke allenast, vid underrättelsen att Brita Ersdotter ännu levde, skall däröver betygat mycken ledsnad, utan ock, att han följande dagen yttrat, att i händelse Brita Ersdotter möjligtvis bleve vid liv, och Samuel Olsson komma på fri fot, han skulle en annan gång fullborda vad han påbörjat. Vilket allt utmärkte huruledes det vore av yttersta vikt, att Samuel Olsson, i fall han från dödsstraff förskontes, ändock bleve för alltid satt ur tillfälle, att utföra sitt onda uppsåt, att taga Brita Ersdotter av daga.
Samuel Olsson ville icke erkänna, att han fällt de av länsmannen omförmälte yttranden, dem Östberg sade sig likväl kunna i bevis leda genom vittnen, Erik Larsson och Jan Jansson i Näfde, vilka nu voro stadda på resa, därifrån de icke snart återväntades.
Men som Tingsrätten fann det leda till fullständighet i rannsakningen, att de av länsmannen uppgivna omständigheter varde närmare undersökta, samt Tingsrätten jämväl, i ansende till det sjukdomsfall, som nu påkommit Brita Ersdotter ansåg lämpligt, att med rannsakningens avslutande lämna ytterligare anstånd, på det därmed må kunna inhämtas, huruvida Brita Ersdotters hälsotillstånd förbättras eller icke, alltså uppskjöts fullföljden av rannsakningen till framdeles utsättande Urtima Ting, och Samuel Olsson återförpassas till länshäktet.

KLHA, V, AIII:4, opag., 13 mars 1817

Jämlikt Tingsrättens å Urtima Ting den 12 sistlidne februari tagna beslut uti målet, angående Samuel Olsson i Knutsbo, häktad för det han sökt avhända sin svägerska, änkan Brita Ersdotter livet, hade domhavande till fullföljd av rannsakningen utsatt detta Urtima Ting, samt tagit anstalt om Samuel Olssons utförpassande, och övriga vederbörandes kallande.
Av Länsman Östberg framställdes nu Samuel Olsson för Rätten, i närvaro av Brita Ersdotter, som på fråga tillkännagav, det hon numera så fullkomligt återvunnit hälsan, att hon av den henne övergångna behandling icke erfor någon olägenhet.
I övrigt, och sedan Brita Ersdotters å förra Tinget avlagda berättelse nu blivit utan protester för henne upprepad, erkände hon ytterligare riktigheten därav. Med den enda tilläggning, att Samuel Olsson under samtalet med Brita Ersdotter natten emellan den 2 och 3 december jämväl utlåtit sig, att fastän han tillförne varit förargad över Brita Ersdotters beslut, att till sig taga hennes systerson

och Samuels systerdotter, han likväl nu var med detta förslag nöjd, och önskade att de måtte komma till Knutsbo.
Likaledes erkände Samuel Olsson till alla delar den förut avgivna bekännelse, med förklarande, det han icke hade något att därvid tillägga, varken vad angår själva gärningen, eller i anseende till anledningen, som förmått honom att den begå.
De av Länsman Östberg å förra Tinget åberopade vittnen Erik Larsson och Jan Jansson i Näfde voro nu tillstädes och fingo, efter undersökt och befunnen ojävaktighet, avlägga ed, om vars vikt erinrades, och var för sig berättade:
1) Erik Larsson: Att vittnet jämte Jan Jansson den 3 december om aftonen, beledsagat Samuel Olsson ifrån Prästgården till Länsman Östberg. Under vägen hade han varit mycket stursk, samt önskat att Brita Ersdotter måtte dö. Och därjämte förklarat, att i fall hon bleve vid liv, och han ännu en gång komme lös, han skulle säkert taga livet av henne. På vittnets fråga, varför Samuel Olsson velat undanröja Brita Ersdotter hade Samuel svarat, att han stridde för fädernejorden, att Brita Ersdotter bedragit honom, och att hon tänkte giva honom förgift i brännvin.
Efter framkomsten till Länsman Östberg, hade denne senare frågat Samuel Olsson om det icke skulle oroa honom, i fall Brita Ersdotter tillsatte livet, varå Samuel Olsson svarat: nej, det gör det icke, om jag kommer lös i morgon skall hennes själ innan kvällen sväva emellan himmel och jord.
2) Jan Jansson: Instämde till alla delar i förra vittnets berättelse.
Sedan vittnesmålen voro upprepade och erkända, samt därjämte blivit uppläst ett från Prosten och Kyrkoherden Erik Kumlenius infordrat ämbetsintyg av följande lydelse:
Drängen Samuel Olsson i Knutsbo är född därstädes 1776 den 27 oktober. Han är svag i sin kristendomdkunskap. Under den tid jag innehaft Grytnäs pastorat, har han ända tills förledet år haft sitt tillhåll i Enköpings församling. Varifrån han hit återkom förledet år, för att taga sin avlidne broders egendom i besittning.
Han har väl ej förrän nu gjort sig känd för någon uppenbar brottslighet, det kan jag med visshet försäkra. Att han har ett stelt och oböjligt sinnelag, samt är känslolös för allt gott och dygdigt, vilket torde få anses för ett släktfel. En vårdslösad och försummad uppfostran av föräldrarna är härtill orsaken.
Grytnäs den 8 mars 1817
Erik Kumlenius
Så avgav Länsman Östberg slutpåstående, yrkande, att Samuel Olsson för den erkända svåra missgärning, måtte sig själv till välförtjänt straff och andra till varning därav, att livet mista. Varjämte Östberg påstod, att Samuel Olsson borde med sin egendom ersätta Brita Ersdotter de lidande, tillika med läkarelön och ådragna kostnader, enligt däröver inlämnad så lydande räkning:

Doktor Ström för besiktningen	4	-
Doktor Kollberg för skötsel och vård	14	36
Medikamenter	4	32
Per Jansson för husrum och skötsel i 19 dygn	19	-
Till 5 personer som förrättat besiktning	1	12
Till 9 vittnen för resa och passning å tvenne Ting	12	-
För Brita Ersdotters lidande	250	-
För tvenne vittnen vid detta Ting	1	16
Summa Banco	283	28

Samuel Olsson överlämnade målet till Rättens prövning. Han hade icke något till sin urskuldan att anföra, dock förklarade Samuel Olsson det han, som i fängelset haft tillfälle att göra betraktelser över sin missgärning, icke allenast hjärtligen ångrade den, utan och allvarligen beslutat, att beflita sig om ett bättre leverne, i händelse han åter komme på fri fot.
Efter hållen överläggning författades och avsades följande
Utslag: Utav den nu mera fullän-

dade rannnsakningen inhämtas, att då, efter Brita Ersdotters mans, Olof Olssons död, tvist uppstått emellan hans syskon, och däribland Samuel Olsson, å ena, samt Brita Ersdotter å andra sidan, angående testamentets rättigheter i mannens bo, och denna tvist så utfallit, att Brita Ersdotter på sin lott erhållit 4/15-delar i Olof Olssons förfäders egendom i Knutsbo, sådant hos hans arvingar givit anledning till harm och missnöje. Att Samuel Olsson, vilken i början delat sina syskons ovänliga tänkesätt, sedermera emot Brita Ersdotter iakttagit ett fogligare uppförande, samt i tanke att genom äktenskap med Brita Ersdotter komma till besittning av föräldrarnas hemman, icke allenast flyttat till Brita och förestått egendomen, utan ock gjort henne giftermålsförslag. Att ehuru Brita Ersdotter antagit detta anbud, och icke lämnat Samuel Olsson någon orsak, att tvivla om hennes uppriktighet, han likväl genom syskonens ofta upprepade föreställningar, att Brita säkert skulle bedraga honom, låtit leda sig till den misstanke, det Brita icke hade allvarligt uppsåt att fullborda sitt löfte. Att denna misstanke, vilken väl erhållits jämväl därav, att vid fråga om giftermålet, Brita Ersdotter syntes lägga mera vikt än vederborde på det hinder, som svågerskapet framställde, har Samuel Olsson åstadkommit mycken sinnesoro, den han i synnerhet visar under en den sistlidne 2 december i Born hållen auktion. Att Samuel Olsson likväl då blivit tillfredsställd genom Brita Ersdotters löfte, att nästa dag följa honom till Prosten Kumlenius, för att med honom rådgöra om giftermålet. Efter det Samuel Olsson och Brita Ersdotter i nämnda ärende, den 3 december på förmiddagen begivit sig på väg till Prästgården, Brita Ersdotter vid framkomsten till Östanby gärde föreslagit, att hon där skulle kvarstanna och han ensam gå till Prästgården. Att detta förslag, som hos Brita Ersdotter varit föranlett därav, att hon trott det giva tillfälle till förargligt skämt, om man finge se henne följa Samuel till Prosten. Likväl Samuel finner ånyo det väckt hans förra misstanke, vilken, då han efter återkomsten från Prästgården trott sig i Britas tal och uppförande märka någon förlägenhet, slutligen övergått till övertygelse. Att i sammanhang därmed för Samuel Olsson framställt sig icke allenast den tanke, att om Brita Ersdotter gifte sig med någon annan, han skulle bliva utskrattad av sina syskon, och hans föräldrars egendom komma i oskylda personers händer, utan ock den inbillning, att Brita Ersdotter givit honom förgift, då hon vid auktionen i Born tilldelat honom en sockerbit jämte brännvin.

Att Samuel Olsson i samma ögonblick dessa föreställnngar uppkommit, har sig beslutat, att avhända Brita Ersdotter livet, och i sådant uppsåt å byvägen emellan Hyttan och Knutsbo, vid den så kallade Skansen eller Skansmossen, anfallit Brita Ersdotter på det sätt, att Samuel sedan han för att hindra henne ifrån att skrika, i hennes mun infört snö, dragit Brita på sidan om vägen, först till en sten i tanke att emot den krossa hennes huvud, och sedemera, efter det han i mellantiden dels sparkat, dels med händerna slagit Brita Ersdotter, släpat henne vidare ned till kanten av mossen, där han lagt Brita i vidöppen ställning med huvudet emellan tvenne tuvor, och uppstigit med ena foten på hennes ansikte och med den andra på bröstet, samt i avsikt att krossa huvudet eller bröstet, så länge trampat och sparkat Brita Ersdotter, till dess hon icke vidare givit något tecken till liv, och han således ansett henne vara död.

Att Samuel Olsson därefter sig förfogat till Knutsbo, i uppsåt att jämväl undanröja Brita Ersdotters piga Stina Jansdotter, till vilken han fattat hat, för det hon avstyrkt Brita Ersdotter från giftermålet. Att Samuel Olsson i sådant uppsåt anfallit Stina Jansdotter, vilken likväl undkommit hans raseri. Att Samuel därefter själv hos prästerskapet angivit brottet, det han funnit icke kunna

döljas.
Samt slutet, att Brita Ersdotter, som en längre stund, troligen nära 2 timmar, legat avdånad, likväl omsider återvunnit sansning och med yttersta möda släpat sig fram till vägen, samt blivit genom biträde av personer, som händelsevis tillkommit, upptagen och i ett tillstånd av fullkomlig sanslöshet förd till Hyttans by, där hon sedermera i 19 dygn njutit vård och skötsel, jämväl av läkare, samt småningom så återvunnit hälsan, att anledning för det närvarande icke är till befarande av några framtida svåra följder utav den Brita Ersdotter övergångna behandling.
I övrigt utvisar läkarebetyget, att vid den å Brita Ersdotter anställda besiktning, näsbenet funnits vara krossat, samt en myckenhet större och mindre sår i ansiktet.
Detta, med vad mera rannsakningen innehåller, har Urtima Tingsrätten tagit i övervägande. Och alldenstund Samuel Olsson är lagligen förvunnen, att efter fattad misstanke, att Brita Ersdotter ärnade upphäva det äktenskapsavtal, som emellan henne och Samuel Olsson ägt rum, hava den 3 sistlidne december, med fullt och stadgat uppsåt att avhända Brita Ersdotter livet, å vägen emellan Hyttan och Knutsbo byar anfallit Brita Ersdotter, och efter misslyckat försök att krossa hennes huvud emot en sten, samt sedan han igenom sparkningar och slag berövat Brita Ersdotter kraft att emotstå hans våldsamhet, släpat henne till kanten av en mosse, där lagt henne vidöppen med huvuset emellan tvenne tuvor, och sedermera med ena foten på ansiktet och den andra på bröstet, så länge trampat och sparkat Brita Ersdotter, till dess hon icke visat något tecken till liv, och således av Samuel Olsson ansetts död.
Fördenskull, och ehuru Brita Ersdotter sedermera återvunnit sin sansning, så att hon från det undangömda ställe där våldet förövades, förmått framsläpa sig till vägen, och därstädes blivit av personer, som tillfälligtvis ankommit, förd till Hyttan, varest hon erhållit skötsel och läkarevård, samt numera till hälsa återkommit. Likväl och emedan, vid beaktande både av anledningarna till gärningen, det erkända uppsåtet, och sättet att det utföra, den tillfällighet, att Brita Ersdotter tvärt emot Samuel Olssons avsikt och förväntan till livet återkommit, icke bör förändra egenskapen och straffbarheten av Samuel Olssons missgärning. Vilken Tingsrätten anser vara, att straffas med det i 17 Cap 1 § Missgärningsbalken omförmälda brott, då någon söker med förgift eller dylikt annan förgöra, och varför, änskönt döden av sådan förgörning icke följer, dödsstraff stadgat är.
Så prövar Tingsrätten med tillämpning av ovanstående lagrum rättvist, det skall Samuel Olsson, för ovannämnda sin missgärning, sig själv till straff och andra till varning, mista livet och halshuggas. Skolande av Samuel Olssons egendom, ej allenast till Brita Ersdotter för hennes svåra lidande utbetalas det av henne fordrade belopp 250 riksdaler, utan ock gottgöras läkarearvode, samt kostnad för sjukskötsel och vittnens inställelse enligt den ingivna räkningen med 33 riksdaler 22 skilling Banco.
Dock varde detta utslag under Kungl. Svea Hovrätts prövning i största ödmjukhet underställd.
Kommande Samuel Olsson att återsändas till länets häkte, och där förvaras till dess Kungl. Hovrätten annorlunda förordnar.

Som framgår av följande mål, samt av Lars Larssons förordnande till kurator för Samuel Olsson, mildrade Hovrätten Samuel Olssons straff till tio års fängelse.
Protokoll över Hovrättens behandling av ärendet, samt dess resolution, finns i Svea Hovrätts arkiv på Riksarkivet.

NY TVIST MELLAN MATS OLSSON OCH SVÄGERSKAN BRITA ERSDOTTER

KLHA, V, AI:53, mål 198, 7 okt 1817

Sedan Mats Olsson i Bengtsbo till detta Ting instämt sin avlidne broders Olof Olssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo, med påstående:
1) Att hon måtte fällas till det av Häradsrätten stadgade vite, för det hon å Knutsbo hemmans skog, till avsalu huggit, icke allenast timmer och kolved, utan ock gärdselstör och ämnesved, samt därjämte tagit näver, för vilket allt avräkning jämväl blivit yrkad.
2) Brita Ersdotter måtte återgälda värdet av någon halm, som nedblåst från taken å en lada och ett lider, som sedermera skola blivit av Brita Ersdotter försålt.
Så hade Brita Ersdotter utverkat genstämning å Mats Olsson, samt därutinnan yrkat, ej allenast, att från hans käromål vinna befrielse på den grund, att hon icke till avsalu, men endast till husets behov, nyttjat skogen, utan ock, att Mats Olsson måtte fällas till ansvar, för det han genom inbrott uti en tröskelada och ett stall sistlidne höst borttagit 43 halvskylar råg, 1 lass åkerhö, 2 garnsäckar, 2 så kallade långband eller tjuder och 4 tröskeslagor.
Varefter Mats Olsson tagit ytterligare stämning å Brita Ersdotter, samt därutinnan yrkat, dels, att hon i brist av bevis till bestyrkan av sin mot Mats Olsson gjorda angivelse om förövat inbrott, måtte för hennes angivelse dömas till laga ansvar, och dels att Brita Ersdotter måtte kännas skyldig, att till Mats Olsson avlämna så väl 13 halvskylar råg, vilka utav den på hans egendom innevarande år växta gröda hon skall sig tillägnat, samt ock Mats Olssons efter fadern innestående arvsäd, 2 halvskylar 2/3-dels band korn, 2 halvskylar 1/2 band blandsäd och 4 halvskylar 4 band havre. Varandes därjämte ersättning för rättegångskostnaden å ömse sidor fordrad.
Vid upprop inställde sig Mats Olsson, och för Brita Ersdotter nämndeman Anders Jansson i Born. In-Inlämnade Mats Olsson ett så lydande synebetyg:

På begäran av Mats Olsson i Bengtsbo, haver undertecknad på nedanstående dato varit i Knutsbo och besiktigat det hyggster, som sades vara gjort av änkan Brita Ersdotter därstädes. Detta är på så kallade småmassvedlotten.
Att det befanns vara fällt, ett nittfall till 25 stigar, som var något ouppkvistat. Ett stavrum björkved av 6 kvarters längd, 5 alnars bredd, 3 alnars höjd. Ett dito 5 brett, 2 1/2 högt. Ett dito 2 alnar brett, 2 alnar högt. Summa 12 alnar brett, 7 1/2 högt.
Holsten Andersson i Kyrkbyn
Göran Persson i Åkerbyn
Efter vars uppläsande Rätten inhämtade, att efter Brita Ersdotters mans, Olof Olsson, död, hans fasta egendom i Knutsbo blivit skiftad emellan änkan och hans syskon Mats Olsson, Samuel Olsson m. fl. Och Mats Olsson, som genom inlösen av några medarvingars lotter, blivit innehavare av något mer än hälften av egendomen, genom rättegång velat förplikta brodern Samuel Olsson, att för sin lott taga lösen. Och till förekommande därav, och på det Samuel Olsson måtte varda besutten å egendomen, Brita Ersdotter givit Samuel Olsson köpebrev å hennes andel, samt där emot å köpesumman erhållit förskrivning, vilken ännu icke är inlöst. Att, i anledning av yppad tvist, huruvida Knutsbo-hemmanet kunde emellan Samuel Olsson och Mats Olsson klyvas, Häradsrätten förordnat, att undersökning därom borde ske, samt tillika stadgat, att i mellantiden skogen icke finge, vid 20 dalers smts vite, annorledes än till husbehov begagnas. Samt slutligen, att sedan Samuel Olsson, vilken varit med Brita Ersdotter trolovad, och med henne haft gemensam hushållning, den 3 december 1816 blivit häktad, för det han sökt avhända Brita Ersdotter livet, för vilket brott han är vorden dömd till högsta kroppsplikt och 10 års fästningsarbete, Mats Olsson icke vidare fullföljt lösningsfrågan, utan har däremot sistlidne vår delning av egendomen emellan Mats Olsson och

Brita Ersdotter, eller Samuel Olsson, försiggått.
Dessutom anförde nämndeman Anders Jansson, att då Mats Olsson hösten 1816 icke tillträtt sin andel i egendomen, eller gått i någon författning om bruket därav, Brita Ersdotter funnit sig föranlåten, att besörja om höstutsädet å hela egendomen. Under förutsatt förmodan, det Brita Ersdotter vore berättigad att behålla råggrödan, eller åtminstone, att njuta andel i samma gröda i förhållande till sin och Samuel Olssons lott i egendomen, samt att tillika undfå ersättning för brukningskostnaden. Men när Brita Ersdotter innevarande höst börjat rågskörden, hade Mats Olsson infunnit sig vid Knutsbo, och företagit sig att jämväl skära råg, varvid Brita Ersdotter låtit tillsäga honom, att i anseende på framdeles förestående utredning och likvid, föra noga räkning över den råg han erhållit. Den skurna rågen hade Mats Olsson och Brita Ersdotter sedermera inkört uti särskilda lador, samt Brita Ersdotter satte lås för den lada henne tillhörde. Men icke desto mindre, hade Mats Olsson berett sig ingång uti ladan, samt börjat avtröska den inlagda rågen. Ävensom han utur ett stall tagit slagor till tröskningens verkställande. Brita Ersdotter, som befarat att gå i mistning av hela rågskörden, hade därefter ifrån Knutsbo till sitt nuvarande hemvist Mästerbo låtit bortföra 24 halvskylar 2 band råg, sedan hon likväl därav med 17 band eller 2 och 5/6-delars halvskylar gottgjort prästtionden för hela råggrödan. I följe varav Brita Ersdotter på sin del icke erhållit mera än 21 halvskylar 3 band råg, eller jämt 1/4-del av hela rågavkastningen, vilken utgjort 86 halvskylar. Förmenande Anders Jansson, det Mats Olssons ovanberörda förfarande varit så mucket mera obehörigt, som Brita Ersdotter enligt företett betyg, låtit den 17 sistlidne augusti uppsäga honom från all befattning med råggrödan. Vad åter anginge frågan om hyggstret, så erkände Brita Ersdotter, att hon låtit fälla den i synebetyget omförmälda skog, utom de däri nämnda grannare sågstockar, varom hon ej hade någon kunskap. Men som berörde hyggster tillika med nävertäkten, skett endast för husbehov och icke till avsalu, så ansåg Anders Jansson Mats Olssons däröver förda klagan sakna grund. Och beträffande slutligen takhalmen, så hade Brita Ersdotter därav icke något tillgripit, utan vore den ännu i behåll, utom ett ganska litet lass, vilket Brita Ersdotter tillåtit en av grannarna att bortföra. I övrigt medgav Anders Jansson å Brita Ersdotters vägnar, att denna höst avlämna till Mats Olsson den arvsäd, som honom efter fadern rätteligen tillkommer.
Mats Olsson, vilken fortsatte sitt yrkande, det Brita Ersdotter borde bevisa att han brutit sig in i ladan och stallet, anförde vidare, att bevisligt vore, det Brita Ersdotter försålt, och till försäljning ämnat, större del av det å skogen gjorda hyggstret. Vad åter anginge råggrödan förmente Mats Olsson, det Brita Ersdotter varit obehörig, att taga någon befattning med hans egendom, samt att hon således icke utav något lagligt skäl, kunde göra anspråk på den å samma egendom växta råggröda. Mats Olsson hade således varit berättigad, att i förhållande till sin andel i egendomen, utav rågskörden erhålla 46 halvskylar, och som han icke själv nu fått mera än 33, så syntes det honom klart, att Brita Ersdotter borde ersätta skillnaden.
Till vidare upplysning i målet, åberopade parterna å ömse sidor, att vittnena Mats Matsson, Per Persson, Nils Olsson och pigan Stina Jansdotter i Knutsbo måtte höras, och som dessa befunnos ojäviga, så fingo de avlägga ed, varnades för mened, hördes var för sig och berättade:
Mats Matsson: Att han jämte vittnet Per Persson, på anmodan av Brita Ersdotters fästman Mattias Stjärnsporre i Mästerbo, åtföljt honom till Mats Olsson, som då varit sysselsatt att vid Knutsbo tröska råg. Stjärnsporre hade tillsport Mats Olsson, huru långt

han ärnade tröska, samt varför han icke begärt nycklarna till stallet, där han tagit slagorna, och till ladan, varpå Mats Olsson svarat, att han icke kunnat gå omkring hela socknen för att fråga efter nycklarna. Att han av drängen begärt nyckeln till ladan, samt att han skulle tröska så, att han därför kunde stå till svars.

Sedan, på Mats Olssons fråga, Stjärnsporre upplyst, att 17 band råg blivit lämnade såsom prästtionde, hade Stjärnsporre tillsagt Mats Olsson, att ej röra den säd, som Stjärnsporre inkört, å vilken tillsägelse Mats Olsson ej lämnat annat svar, än att han yttrat, ingen rädder här.

I övrigt upplyste vittnet, att han utav den nedblåsta takhalmen fått av Brita Ersdotter köpa så mycket, som ryms på en dyngflake.

Per Persson: Gjorde lika berättelse med Mats Matsson.

Nils Olsson: Att han icke ägde sig något bekant angående hyggstret, icke heller om Brita Ersdotter sålt skog eller halm från egendomen. Men där emot intygade vittnet, att Mats Olsson vid ett tillfälle för honom omtalt, det han låtit en pojke vid namn Anders i Moren inhoppa uti stallet och uttaga slagorna.

Stina Jansdotter: Det hon icke hade sig något annat till upplysning i målet bekant, än att Brita Ersdotter låtit grannen Mats Matsson, utav den nedblåsta takhalmen hämta en dyngflake.

Vittnesmålen upprepades och vidkändes.

Och som på frågan därom, huru stor andel av råggrödan en var av dem åtnjutit, de fortforo att med varannan vara stridiga, samt Mats Olsson påstod sig kunna i bevis leda, att han icke erhållit mera än 33 halvskylar. Alltså, och på det parterna å ömse sidor nu icke äga tillfälle att framställa den ytterligare bevisning, som de kunde anse nödig, blev målet uppskjutet till nästa Ting och tredje rättegångsdagen, med föreläggande för parterna, att då åter tillstädes komma, samt därvid vara försedd med alla skäl och bevis, som de vilja i målet sig begagna.

BRITA ERSDOTTER I TVIST ÄVEN MED SVÄRMODERN OM ARVSÄD OCH UNDERHÅLL

KLHA, V, AI:53, mål 273, 7 okt 1817

Olof Matssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo hade till detta Ting instämt sin avlidne sons Olof Olssons änka Brita Ersdotter därstädes, med påstående:

1) Det svaranden, som sistlidne år brukat sin svågers Samuel Olssons andel i Knutsbo egendom, måtte förpliktas gottgöra käranden ogäldat födomål för samma andel.

2) Att svaranden måtte kännas skyldig, icke allenast att återlämna de vid arvsskiftet efter Olof Matsson år 1809 käranden tillfallne kreatur, 2 kvigor och 2 grisar, tillika med en oberedd oxhud, utan ock gottgöra käranden innestående arvsäd 5 halvskylar råg.

3) Att det foder, som innevarande år fallit utav Samuel Olssons andel i egendomen, måtte vid hemmanet uppstillas.

Varjämte ersättning för rättegångskostnaden blivit fordrad.

Vi upprop inställde sig för käranden hennes son Mats Olsson i Bengtsbo, och för svaranden nämndeman Anders Jansson på Lindesnäs. Andragandes den sistnämnde till svar å stämningen, att käranden skall allt intill denna höst varit i svarandens hus, samt där njutit sitt underhåll, varav förmentes följa, att käranden till särskilt födomål för Samuel Olssons jordedel ej vore berättigad. Att svaranden icke kunde bestrida, det hennes avlidne man vid boskiftet efter sin fader emottagit tvenne kvigor, tvenne grisar och en oxhud, som tillfallit käranden, men då dessa kreatur nu mera icke funnos i behåll, ansåg svaranden sig vara berättigad, att gottgöra dem efter det vid arvskiftet åsatta värdet, nämligen för de bägge kvigorna 4 riksdaler 3 skilling, och för de bägge grisarna 3 riksdaler. Och vad beträffar arvsäden, som enligt arvskiftesinstrumentet utgjort 17 halvskylar råg, desamma skall innevarande höst blivit för

kärandens räkning på åkern avsatt, och av henne hämtad. Samt slutligen, att svaranden icke ärnat från egendomen bortföra, utan därstädes uppstilla det inbärgade fodret.
Härå svarade Mats Olsson, att kärandens anspråk på födomål av Samuel Olssons jordedel, icke hade avseende på den redan förflutna tiden, utan vore avsikten med käromålet, det svaranden måtte förpliktas, att för det år vilket med innevarande höst börjat, utav Samuel Olssons hemmansdel giva födomål åt käranden, som numera flyttat från svarandens hus.
Att käranden icke ansåg sig pliktig, att för sina kreatur, vilka av svaranden blivit begagnade, taga betalning efter det ringa värde vartill de vid arvskiftet skattade blivit, utan ansåg käranden sig berättigad, att antingen in natura återbekomma lika beskaffade kreatur som hon lämnat, eller ock att därför erhålla betalning efter nu gångbart pris. Samt att käranden innevarande höst icke såsom arvsäd erhållit mera än 12 halvskylar råg, samt således ägde att fordra 5 halvskylar.
Under åberopande av vad förut blivit anfört, tillade nämndeman Anders Jansson, att han vad födomålet angår, icke kunde sträcka till svaromål till annat än vad stämningen bestämt innehåller, helst det syntes honom för tidigt att tvista om nästa års födomål, innan ännu vore givet om svaranden då komme att bruka Samuel Olssons jordedel. I övrigt förklarade Anders Jansson den uppgift vara fullkomligt säker, att käranden innevarande höst utbekommit sin arvsäd 17 halvskylar råg, dock kunde Anders Jansson någon bevisning i detta avseende icke erbjuda.
Efter föregången överläggning avsades:
Utslag: Vad först angår kärandens påstående, att för sistlidne år utbekomma fodermål utav sonens Samuel Olssons andel i Knutsbo-egendomen, vilken andel svaranden brukat, så ehuru, efter det svaranden tillkännagivit, att käranden intill denna höst varit uti svarandens hus, samt där njutit underhåll, käranden över stämningen givit den förklaring, att den skulle hava avseende på nästkommande års födomål, dock som svaranden undandragit sig att rörande detta senare ämne, såsom icke instämt, uti svaromål sig inlåta. Alltså, och då Häradsrättens prövning utöver stämningens innehåll icke sträckas får, finner Häradsrätten, att vad i första punkten av stämningen blivit yrkat, kommer att förfalla.
Beträffande därnäst parternas tvist rörande de kreatur, bestående av tvenne kvigor och tvenne grisar, vilka tillika med en oberedd oxhud, vid arvskiftet efter mannen år 1809 tillfallit käranden, men blivit av svarandens avlidne man Olof Olsson emottagna, så finner Häradsrätten, att enär kreaturen nu mera icke äro i behåll, utan blivit av svaranden eller hennes avlidne man i livstiden använda, käranden är berättigad, att antingen in natura återbekomma lika beskaffade kreatur med dem Olof Olsson emottagit, jämte en oberedd oxhud, eller ock, att för kreaturen och oxhuden undfå betalning efter det värde, vartill de nu kunna av gode män skäligen skattas.
Vidkommande sedemera kärandens yrkande, att undfå 5 halvskylar råg, som skola återstå på den henne tillfallna arvsäd 17 halvskylar, så emedan svaranden påstått, att käranden innevarande höst tillfullo utbekommit arvsäden, samt i saknad av vittnen eller andra bevis, rätta förhållandet härutinnan ej annorledes än genom edgång utrönas kan. Ty prövar Häradsrätten skäligt, åt svaranden Brita Ersdotter uppdraga, att å nästa Ting vid själv sin ed visa, att käranden innevarande höst såsom arvsäd undfått 17 halvskylar råg. Om Brita Ersdotter går denna ed, bliver hon från käromålet i denna del fri, men om Brita Ersdotter åt eden brister, är hon skyldig, att in natura eller med penningar efter gångbart pris gottgöra 5 halvskylar råg.
I övrigt, och då svaranden medgivit kärandens påstående, att det foder, som detta år blivit utav Samuel Olssons jordedel bärgat

BRITA ERSDOTTER INGÅR FÖRLIKNING MED SVÄRMODERN OCH SVÅGERN

KLHA, V, AI:54, mål 297, 11 april 1818

Vid upprop av det till förra Tinget instämda, och av den anledning domboken under mål 198 utvisar, till detta Ting uppskjutna mål, emellan Mats Olsson i Bengtsbo å ena, och hans avlidne broders Olof Olssons änka Brita Ersdotter i Knutsbo, nu mera gift med hemmansbrukare Mats Stjärnsporre i Mästerbo, å andra sidan, ömsom kärande och svarande, angående ansvar för olovligt hyggster, utbekommande av arvsäd m.m., som förra Tingets protokoll vidlyftigare omförmäler, inställde sig parterna personligen.
Och sedan de någon stund med varannan tvistat, samt enligt deras begäran fått i ändamål av förening avträda. Så tillkännagåvo parterna, då de efter någon stund åter förekommo, det de i godo bilagt saken, enligt nu inlämnad skriftlig överenskommelse av följande lydelse:
Undertecknade hava på nedanstående dato sålunda överenskommit, att all, å ömse sidor förda, process kommer härigenom att förfalla, med förbehåll av mig Mats Olsson, att min moders, änkan Brita Ersdotter i Knutsbo, undantag efter dess avlidne man Olof Matsson, enligt auktionsprotokoll av den 4 november 1809, kommer av Mats Stjärnsporre, att til nämnde änka eller min moder genast överlämna, bestående av följande:
Tvenne kvigor
Tvenne grisar
En garnsäck
En oberedd oxhud
En oskodd långsläde
En smedhammare
Förklarande oss nöjda med vad ovan anfört är. som skedde å
Lunds Tingsställe 11 april 1818
Mats Olsson i Bengtsbo
å egna och min moders vägnar
Mats Stjärnsporre
Och som efter uppläsandet denna förening av parterna ytterligare erkändes, så prövade Häradsrätten skäligt, densamma till deras efterrättelse fastställa.

BRITA ERSDOTTER I TVIST ...

(Forts. från föreg. sida)

borde vid egendomen uppstillas, så låter Häradsrätten därvid bero.
Blivande rättegångskostnaden i så beskaffad sak parterna emellan kvittad.

Emot detta utslag erlade bägge parterna vad, vilket de äga, att å nästkommande års Lagmansting med Stora Kopparbergs Län fullfölja. Men om någondera av dem vid vadet avstår, bör vederparten därom underrättas sist trenne veckor före Tingets början, så ock sådant hos Lagmannen å Tinget anmäla.

MATS OLSSON INSTÄMD FÖR LÄGERSMÅL MED ANNA OLSDOTTER

KLHA, V, AI:55, mål 200, 19 april 1819

När till företagande uppropades instämda målet emellan pigan Anna Olsdotter i Knutsbo, kärande, och Mats Olsson därstädes, svarande, angående lägersmål, inlämnades den ågångna stämningen, varå fanns tecknat följande:
Ovannämnda mål är, igenom överenskommelse, till hela dess innehåll förlikt.
Försäkras av pigan Anna Olsdotter ifrån Knutsbo.

Riktigheten intygas av Mats Matsson och dräng Anders Sandell i Knutsbo.

Och prövade Häradsrätten skäligt, att härvid låta bero och förbliva.

BRITA ERSDOTTER I TVIST ÄVEN MED SVÄGERSKAN SARA OLSDOTTER

KLHA, V, AI:54, mål 291, 5 okt 1818

För att utföra instämda målet emellan Rustmästare Mattias Stjärnsporre och hans hustru Brita Ersdotter i Mästerbo kärande, samt änkan Sara Olsdotter i Axelsbo svarande, angående den sistnämndes förpliktande att gottgöra en halv tunna råg, som hon av Brita Ersdotters förra man Olof Olsson i Knutsbo till låns undfått.
Inställde sig parterna personligen, av vilka Brita Ersdotter förmälde, att svarandens avlidne man soldaten Blomberg, skall för flera är tillbaka lånat ifrågavarande halv tunna råg, vilken ock vid bouppteckningen efter Olof Olsson den 6 februari 1815 blivit bland boets fordringar upptagen i så måtto, att då Sara Olsdotter haft hos brodern Olof Olsson innestående fastighetslösen för 18. 21. 11 Banco, därå är då avräknat rågens värde, samt endast därunder 13. 14. 11. såsom skuld antecknats. Men vid sedermera god likvid hade Sara Olsdotter till fullo utbekommit lösensumman för fastigheten, samt Olof Olssons sterbhus således icke njutit någon avräkning för rågen.
Härå svarade Sara Olsdotter, det hon icke hade någon redig kunskap om ifrågavarande skuld, men hon mindes att vid bouppteckningen efter hennes man, vid vilket tillfälle Olof Olsson bevakat hennes barns rätt, något tal förefallit angående 1/2 tunna råg som Blomberg hade bekommit, och hon var i anledning härav föranlåten begära uppskov, för att till annat Ting inkalla sitt vittne nämndemannen Holsten Andersson i Grytnäsby, vilken förrättat bouppteckningen efter Blomberg, och troligen kunde upplysa av vilken orsak ofta nämnda halv tunna råg icke blivit bland skulderna antecknad. Vilket, efter Sara Olsdotters förmodan, ofelbart skett om icke Olof Olsson själv tillkännagivit, att denna hans fordran redan var betald eller på annan grund förfallen.
Käranden anmärkte väl, att på frågan om deras fordrans riktighet icke skulle verka, om den ej blivit upptagen i bouppteckningen efter Blomberg, men de likväl icke bestrida Sara Olsdotters rättighet att företa den bevisning varå hon sig beropat.
I anledning härav prövade Häradsrätten skäligt, att uppskjuta målet till nästa Ting och tredje rättegångsdagen, med föreläggande för parterna att vid laga påföljd då åter tillstädes komma. Börande Sara Olsdotter därvid vara försedd med alla skäl och bevis varav hon vill i saken sig begagna.

KLHA, V, AI:55, mål 133, 21 april 1819

Vid upprop av uppskjutna målet emellan Rustmästare Mattias Stjärnsporre och hans hustru Brita Ersdotter i Mästerbo å ena, samt änkan Sara Olsdotter i Axelsbo å andra sidan, angående den sistnämndes förpliktande att gottgöra 1/2 tunna råg, som hennes avlidne man soldaten Blomberg i livstiden till låns erhållit utav Brita Ersdotters förre man avlidne Olof Olsson i Knutsbo, inställde sig parterna personligen, av vilka Sara Olsdotter inlämnade ett så lydande betyg:
På begäran av änkan Sara Olsdotter i Axelsbo lämnar undertecknad till henne det sannfärdiga betyg, som hon har åberopat sig på vid sistlidne höstting av mig att få.
Då var jag hos henne och höll bouppteckning efter dess avlidne man P. Blomberg år 1813 den 30 oktober, då jag nog nu genom erinran kan påminna, att då all förrättning var slutad, så talade Olof Olsson i Knutsbo om att Blomberg hat utav Olof Olsson lånat en halvtunna råg, men han sade ock att det får vara så länge. Då jag ingen talan därom mera hörde, som till ett sannfärdigt bevis henne meddelt varde.
Grytnäs Kyrkby den 19 april 1819
Holsten Andersson
Efter vars uppläsande Sara Olsdotter förklarade det hon väl icke ville bestrida, att hennes man i livstiden av Olof Olsson erhållit 1/2 tunna råg, men att i händelse käranden nekade att densamma

MATS OLSSON BYTER TILL SIG SAMUEL OLSSONS ANDEL I HEMMANET

KLHA, V, AII:12, Köpebrev:68, 19 april 1819

För alla dem som detta vårt öppna salubrev förekommer att läsas gör jag härmed veterligt, att jag upplåter och försäljer till min broder Per Larsson i Södernäfde min uti Knutsbo tillhörande egendom, som räntar i årliga skattekol 2 stigar 2 1/2 korgar, eller i soldats årspenningar 11 skilling 11 runstycken, emot en betingad och överenskommen köpesumma av sjuhundra sjuttio och sju riksdaler Rgmt, jag den första penningen med den sista riktigt undfått haver. Varmed jag ovannämnda egendom avstår och den tillägnar min broder Per Larsson, bestående av hus och jord, skog, ...
Södernäfde den 7 november 1818
Lars Larsson i Grytnäs och Södernäfde.

BRITA ERSDOTTER I TVIST ...

(Forts. från föreg. sida)

blivit efterskänkt, Sara Olsdotter vore föranlåten av käranden söka reda för den henne efter avlidne fadern tillfallna arvsäd, var emot käranden fullföljde käromålet i hela dess vidd.
Utslag: Emedan Sara Olsdotter emot skulden någon annan anmärkning icke gjort, än att densamma vid bouppteckningen efter hennes man Per Blomberg utav nu mera avlidne Olof Olsson blivit efterskänkt, till bevis varav hon åberopat nämndeman Holsten Andersson i Grytnäs Kyrkby. Ty, och då det utav Holsten Andersson meddelte av Sara Olsdotter företedda betyg, i stället för att styrka denna uppgift tvärtom innehåller, att Olof Olsson endast lämnat anstånd med betalningen, prövar Häradsrätten skäligt ålägga Sara Olsdotter, att till käranden antingen leverera 1/2 tunna råg eller densamma efter gångbart pris betala, så ock att i ersättning för tingskostnaden utgiva 2 riksdaler 24 skilling Banco.

KLHA, V, AII:12, Köpebrev:70, 19 april 1819

Emellan undertecknade är följande fast byte avhandlat, som följer: Jag Per Larsson tillika med min hustru Christina Jansdotters bifall och samtycke upplåter och överlämnar till Mats Olsson i Knutsbo och dess svärfader Anders Carlsson Sperring på Hyttan den fasta egendom i Knutsbo, räntande i soldats årspenningar 11 skilling 11 runstycken Rgmt, eller i årlig kolskatt 2 stigar 2 1/2 korgar. Med all befintlig åbyggnad som det befinnes, samt jord, skog, fiske och fiskevatten, samt alla lägenheter som för närvarande till egendomen höra må och hädanefter lagligen tillvinnas kan.
Där emot upplåter vi, jag Mats Olsson och jag Anders Carlsson Sperring till Per Larsson och dess hustru vår fasta egendom, belägen i Bengtsbo, räntande i soldats årspenningar 5 skilling och 14 runstycken, och i årliga skattekol 3 stigar och 1 korg, med all befintlig åbyggnad, hus, jord, skog, fiske och fiskevatten, samt alla de lägenheter därå, vad namn de helst hava må, som nu för närvarande tillyda och hädanefter lagligen tillvinnas kan.
Då jag Mats och jag Anders Carlsson Sperring åtaga oss att efter fastställt födomålskontrakt, till alla delar utgöra och försörja Brita Ersdotter i Knutsbo allt vad till hennes bärgning anslaget är.
Även utfäster vi oss, jag Per Larsson och jag Christina Jansdotter, att i mellangift till Mats Olsson och Anders Carlsson Sperring ytterligare betala en av oss över-enskommen summa 2000 daler Rgmt, eller sjuttiofyra riksdaler 3 skilling Banco, även giva till Olof Anderssons änka till årligt utgående födomål en halv tunna råg och en halv dito korn.
Södernäfde den 14 april 1819
Per Larsson och hustru Christina Jansdotter i Södernäfde
Mats Olsson i Knutsbo
Anders Carlsson Sperring i Hyttan

LARS LARSSON KRÄVER MATS OLSSON PÅ LIKVID FÖR SIN HEMMANSDEL

KLHA, V, AI:56, mål 262, 14 april 1820

Sedan Lars Larsson i Södernäfde till detta Ting instämt sin svåger Mats Olsson i Knutsbo enligt ett så lydande memorial:
Som vår svåger Mats Olsson i Knutsbo redan år 1816 den 27 december genom köpebrev, som och sedermera genom lagfart förskaffat sig fasta å våra jordeandelar, som oss i arv tillfallit efter vår svåger Olof Olsson i Knutsbo, men det oaktat till oss varken överlämnat förskrivning å köpeskillingen, ej heller minsta penning för nämnda jordeandelar.
Allt därför är jag föranlåten, att i största ödmjukhet anhålla om laga kallelse och stämning på förenämnda vår svåger Mats Olsson till infallande Härads vårting med Folkare Ting, under påstående:
1) Att Mats Olsson måtte med edsplikt för Häradsrätten förete den nyssnämnda köpeavhandling till att bestämma jordeandelarnas storlek och köpeskillingens rätta belopp.
2) Påstår utbekommande av den andel av köpeskillingen, som oss av detta köp rätteligen tillkomma med sex procents ränta ifrån köpebrevets dato.
3) I brist av godvillig betalning påstås det Mats Olsson måtte åläggas sätta samma våra jordeandelar till vår fria disposition, med avrad efter egendomens behöriga storlek, samt ersätta alla för förlorade åkommor, som han å egendomens avkortning och vanhävd åbragt.
4) Under förbehåll av all öppen talan, fordras ersättning för åbragt rättegångskostnad efter närlagd räkning.
Grytnäs den 21 mars 1820
Lars Larsson i Södernäfde å min hustrus Brita Olsdotters vägnar
Så hade Mats Olssons moder, änkan Brita Ersdotter i Knutsbo, utverkat stämning å Lars Larsson med påstående, att som uti det kopiebrev, varigenom hela Knutsbo-egendomen försåldes till hennes nu mera avlidne son, efter vilken hemmanet sedermera gått i arv till syskonen, förbehåll blivit gjort, att en tredjedel av köpeskillingen skulle i anseende på det födomål Brita Ersdotter sig betingat, till hennes död innestå. Det måtte alltså antingen Lars Larsson förpliktas, att i proportion av hans andel i fastigheten årligen tilldela Brita Ersdotter födomål, eller ock 1/3-del av den lösenskilling han utav Mats Olsson sig betingat bliva innestående så länge Brita Ersdotter lever.
Då dessa med varannan gemenskap ägande mål uppropades, inställde sig Lars Larsson och Mats Olsson personligen, samt för Brita Ersdotter enligt skriftlig fullmakt förre nämndemannen Erik Ersson i Södernäfde. Varvid Häradsrätten utav kopiebrevet, upprättat den 27 december 1815 inhämtade, att köpeskillingen för den av Lars Larsson och hans hustru Brita Olsdotter till Mats Olsson försålda fastighetslott i Knutsbo utgjorde 142 riksdaler 42 skilling Riksgäldsmynt. Ävensom på tillfrågan upplystes, att änkan Brita Ersdotter av sonen Mats Olsson njuter underhåll och vård.
Och sedan parterna någon stund med varannan samtalat, kommo de i vänlighet sålunda överens, att Mats Olsson inom 6 månader härefter till Lars Larsson utbetalar 2/3-delar av köpeskillingen eller 95 riksdaler 12 skilling Riksgäldsmynt med 6 procent ränta ifrån köpebrevets dato. Men däremot överskottet 47 riksdaler 30 skilling får utan ränta hos Mats Olsson innestå så länge änkan Brita Ersdotter lever.
Och som parterna, sedan denna överenskommelse var för dem upprepad, densamma ytterligare erkände, alltså prövade Häradsrätten skäligt att föremälte förening till deras efterrättelse fastställa.

MATS OLSSON STÄMD AV SINA BARNS FÖRMYNDARE OM DERAS ARV

KLHA, V, AI:68, mål 58, 3 okt 1832

I egenskap av förmyndare för Mats Olssons i Knutsbo tvenne omyndiga döttrar hade Peter Persson på Hyttan till detta Ting utverkat stämning å bemälte Mats Olsson med påstående att han måtte förpliktas:
1) Att med ed fästa det han vid bouppteckningen efter hans avlidne hustru Stina Andersdotter den 2 april 1819 riktigt uppgivit boet, så väl i anseende på tillgångar som skulder.
2) Att döttrarnas andel i fastigheten, tillika andel räntande i jord, uppgives och av svaranden under bruk innehades, erlägga skälig avrad ifrån den tid då döttrarna fyllde 15 år.
3) Att till förmyndarnas förvaltning överlämna myndlingarnas lösöre bestående av tvenne kor samt en mindre kopp och en matsked av silver.
Varjämte ersättning för rättegångskostnaden blivit fordrad.
Uppropade förekommo parterna personligen, och Mats Olsson företedde det efter hans avlidne hustru upprättade bouppteckningsinstrumentet, varav inhämtades:
Att boets tillgångar bestått av lösören för ett värde av 356 riksdaler 37 skilling.
Att fastighet i Bengtsbo, räntande 14 skilling 6 1/2 runstycken i jord, skattades till 465 riksdaler, och i Knutsbo, räntande 13 skilling 2 1/3 runstycken, värderades till 495 riksdaler.
Att boets gäld utgjort 540 riksdaler 30 skilling 10 runstycken, varav 403 riksdaler 26 skilling, allt i Banco, enskilt tillhört Knutsbo egendom, samt att i avseende på skiftet den överenskommelsen blivit träffad, att bägge döttrarna skulle erhålla 2 kor, en silverkopp och en matsked av tillsammans 10 lods vikt, och hälften av Bengtsbo-egendomen eller där emot efter skatt svarande andel i Knutsbo-hemmanet, men att den övriga egendomen tillhör fadern emot det han ansvarar för boets skuld och försåge barnen med föda och kläder till dess de själva kunde sig försörja.

Efter uppläsandet härav och sedan Mats Olsson med hand å bok edeligen fästat bouppteckningens riktighet, samt parterna på tillfrågan upplyst att av Mats Olssons döttrar den ene var född 1813 och den andre 1816, förklarade Mats Olsson det han vore villig att ifrån det döttrarna fyllde 15 år för deras fastighet erlägga avrad beräknad till 6 procent av det i bouppteckningen upptagna taxeringsvärdet. Men förmyndarna ansågo denna avgift vara allt för ringa, samt överlämnade till Häradsrätten att över den bestämma.
Vad åter angår lösöresarvet bestående av tvenne kor samt en kopp och en sked av silver, alltsammans i bouppteckningen skatta för 30 riksdaler 12 skilling Banco, blevo parterna så ense att Mats Olsson äger lösa deras lösören efter nyss nämnda värde med 50 procent förhöjning, eller med 45 riksdaler 10 skilling Banco, vilka emot revers och 6 procent ränta finge tills vidare hos Mats Olsson innestå.
Utslag: Med avseende därpå att Mats Olssons tvenne döttrar vid moderns död varit vid späd ålder, samt att kostnaden för deras underhåll och uppfostran vida överstigit avkastningen av deras egendom, finner Häradsrätten skäligt att avraden utav barnens fastighet må för den tid som förflutit sedan de 15 års ålder uppnådde beräknas till endast 6 procent av fastighetens taxeringsvärde. Men så framt Mats Olsson vill bibehålla vid bruket av barnens jord, kommer han att hädanefter, eller från och med nästa år, därför erlägga avrad beräknad efter 3 riksdaler Banco för 1 skilling i soldats årspenningar. I övrigt låter Häradsrätten bero vid parternas överenskommelse angående barnens lösöresarv.

MATS OLSSONS SYSTER BRITA OLSDOTTER BEGÄR SKILSMÄSSA

KLHA, V, AI:52, mål 75, 1 okt 1816

Hustru Brita Olsdotter i Sörnäfde hade till detta Ting instämt dess man Lars Larsson därstädes, under påstående, att i anseende till Lars Larssons mindre ordentliga levnadssätt, och hans emot henne visade hårda uppförande vinna boskillnad, samt till säng och säte bliva ifrån Lars Larsson skild. Men då detta mål till företagande uppropades, anmälde parterna, att de blivit förlikta på sätt följande, av dem ingivna förening utvisar:

I anseende till den oenighet, som oss emellan uppstått, har vi numera oss emellan i vänlighet kommit överens på det sätt, att jag Brita Olsdotter skall så väl hädanefter som tillförne vara hos min man Lars Larsson, så vida han förer ett kristligt, människoanständigt leverne.

Men skulle detta brista, utfäster jag Lars Larsson mig, att lämna min hustru frihet att flytta ifrån mig, och sätta sitt hushåll var hon helst behagar, och då uttaga de lösörespersedlar utur vårt samfällda bo, som henne enligt lag kan tillfalla, och dessutom lämnar jag henne som födomål, 2 1/2 tunna råg, 1 tunna korn, 1/2 fjärding salt fisk, 1/2 fjärding salt, 1/2 lipund torr fisk, samt 50 riksdaler Riksgäldsmynt årligen, varmed hon äger att föda och försörja sig bäst hon gitter.

Önskande härmed, att denna vår överenskommelse bliver förd till protokoll, och varmed vår nu vid Häradsrätten anhängiga process varder nedlagd.

Forsbo den 1 oktober 1816
Lars Larsson
Brita Olsdotter i Södernäfde

Vittnen:
Per Lake i Hyttan
Erik Ersson i Södernäfde

Och fant Häradsrätten skäligt, att vid denna parterna emellan träffade förening i så måtto låta bero, och den yppade rättegången kommer att förfalla.

BRITA MISSHANDLAD AV SIN MAN

KLHA, V, AI:52, mål 159, 18 april 1817

Länsmannen Johan Östberg hade till Tinget instämt Lars Larsson i Sörnäfde, att stå till ansvar för det han skulle söndagen den 15 sistlidne september med hugg och slag överfallit sin hustru, samt blånad och blodvite tillfogat. Och ehuru Lars Larsson å stämningen tecknat, att han erkände brottet, dock som Rätten ansåg nödigt, att i mål av denna beskaffenhet Lars Larsson borde personligen svara. Alltså uppskjöts saken till nästa Ting, då Lars Larsson vid 3 riksdalers vite skall sig infinna.

KLHA, V, AI:53, mål 23, 7 okt 1817

Uti det denna dag till undersökning förehavda, ifrån förra Tinget uppskjutna mål, emellan länsmannen Johan Östberg å tjänstens vägnar å den ena, och Lars Larsson i Södernäfde å andra sidan, angående å Lars Larsson yrkat ansvar, för det han söndagen den 13 september sistlidne år, skall med hugg och slag överfallit sin hustru, samt henne blånader och blodviten tillfogat, avsades följande

Utslag: Som Lars Larsson erkänt, att han söndagen den 13 september sistlidet år med hugg och slag överfallit sin hustru, genom vilken misshandel jämlikt Johan Perssons i Rembo och Erik Erikssons i Södernäfde därom meddelte betyg, tvenne blodviten och tvenne blånader blivit henne tillfogade. Alltså, och i förmåga av 3 Cap 6 §, 3 Cap 2 § och 36 Cap 1 § Missgärningsbalken, prövar Häradsrätten skäligt fälla Lars Larsson att böta, för sabbatsbrott 3 riksdaler 16 skilling, för den åtalade gärningen 5 riksdaler 16 skilling, eller tilsammans 8 riksdaler 32 skilling Banco. Till .... emellan Kronan, Häradet och Länsmannen Östberg, kommandes Lars Larsson vid bristande tillgång till dessa böter, i stället att sitt brott med åtta dagars fängelse vid vatten och bröd umgälla.

SKILSMÄSSA I BRITA OLSDOTTERS ÄKTENSKAP MED LARS LARSSON

Det i det följande återgivna målet om Brita Olsdotters skilsmässa tillhör egentligen inte Knutsbo eftersom hon var gift i Södernäfde, men hon var född i Knutsbo och flyttade tillbaka dit efter skilsmässan. Dessutom ger det oss en inblick i förfarandet vid sådana tråkiga händelser.
Att mannen misshandlade hustrun var tydligen inte tillräcklig anledning för skilsmässa, det var först sedan han gjort sig skyldig till äktenskapsbrott som domstolen ansåg att skilsmässan skulle beviljas.
Pigan Brita Olsdotter var ogift, och de dömdes därför till "enkelt hor". Hade hon varit gift hade rubriceringen blivit "dubbelt hor" och för detta utdömdes dödsstraff för båda parter.
Vi kan ju tycka att böter på 26 riksdaler 32 skilling är ett lindrigt straff, men det var på den tiden ett avsevärt belopp.
Vid den av laga skiftet betingade utflyttningen av Knutsbo nr 6, beräknades varje dagsverke till en halv riksdaler. Det skulle alltså fordras ungefär två månaders arbete för att tjäna ihop till Lars Larssons böter. Man kan väl anta att pigans lön var lägre, varför hon kanske drabbades ännu hårdare trots halveringen av böterna.

INFÖR KYRKORÅDET

Grytnäs kyrkoarkiv, KI:3, opag., 25 maj 1823

Förekallades Lars Larsson och hans hustru i Södernäfde, vilka efter angivelse skola föra en straffbar sammanlevnad, leva i dagliga trätor och oenighet, vartill kom den beskyllningen att Lars Larsson skall överfalla sin hustru med hugg och slag.
Lars Larsson, närvarande, nekade härtill enständigt, varför de inkallade vittnena, som utgjordes av närmaste grannarna, blevo avhörda med tillsägelse att utan anseende till personen säga vad de visste vara sant, så mycket mer som de sannolikt vid Häradsrätten kommer att edeligen få befästa sina vittnesmål.
Lars Anderssons änka intygade att hon ungefärligen för 3 eller 4 år tillbaka hört ett förskräckligt rop och oväsen från Lars Larssons gård, även att han sprungit efter hustrun, men kunde ej intyga att han slagit henne.
I samma vittnesmål instämde även hennes son Anders Larsson, men kunde ej heller vittna om någon våldsverkan, men väl att han velat hava in henne.
Hustrun Stina Jonsdotter i Ingevallsbo, som tjänat hos Lars Larsson som piga, intygade att han flera gånger slagit henne, en gång i synnerhet slagit henne i huvudet för det hon skulle hava bränt upp kläder å bålet.
Pigan Anna Persdotter i Knutsbo, som även tjänat där, vittnade att han Vårfrudagstiden, då han skulle fara efter hö, så illa slagit henne att hon blivit sängliggande, även sett honom näst före jul i vredesmod kasta sig över bröstet på henne i sängen.
Skräddaren Anders Andersson intygade att han näst före marknaden och beropade sig på drängen Jan Persson i Hyttan såsom vittne.
Jan Persson, som även blev hörd, kunde ej säga att han slagit henne, men väl att han hört dem träta, och intygade att ingendera var bättre än den andra.
Brus Anders Ersson, som även tjänat där, kunde ej vittna att han slagit henne, men väl hört dem ofta träta, och tillade att hustrun vid sådana tillfällen skall varit ganska spefull, varigenom han än mer retats.
Drängen Jan Jansson instämde till alla delar i samma vittnesmål som den föregående.
Lars Larsson tillfrågades varför han så illa bemöter sin hustru, nekade väl att han slagit henne, men måste tillstå att de ofta äro osams, härrörande där ifrån att han föregav att hon drager ur huset allt vad hon kan överkomma, och att han på flera år ej fått en rock att skyla sig med.
Till beskyllningen om bodräkt nekade hustrun enständigt. Lars Larsson kunde det ej heller bevisa. Men vad göromålen vidkommer,

svarade hustrun att hon gör så mycket hon hinner, och överlämnade till Kyrkorådets eftersinnande huru mycket av henne kan fordras, då hon även skall sköta hela hushållet, laga mat, sköta kreaturen, hugga all veden m.m.
Kyrkorådet, som fann dem nästan lika brottsliga, önskar ingenting högre än att de ville förlikas och börja inbördes en mera kristlig sammanlevnad, underställde därför till deras eftersinnande om de ej skulle vilja förlåta varandra de oförrätter som de tillskyndat varandra. Och inför Kyrkorådet förplikta sig att ej mera på minsta sätt förfördela varandra, så ville Kyrkorådet denna gången överse med deras brottslighet. Men skulle det tvärt emot alla förmaningar och givna löften om förbättring fortsätta i sitt onda levnadssätt, så lämnas Kyrkorådet ej annat än att bruka den makt som lagen det tilllägger.
De gåvo därpå varandra handen och förbundo sig hädanefter till mer kristlig och fridsam sammanlevnad, varvid Kyrkorådet för denna gången lät saken bero.

INFÖR HÄRADSRÄTTEN

KLHA, V, AI:62, mål 378, 13 okt 1826

Efter hållen undersökning uti målet emellan hustru Brita Olsdotter iSödernäfde å ena, och hennes man Lars Larsson därsammastädes å andra sidan, angående Brita Olsdotters påstående att Lars Larsson måtte fällas till böter för det han skall henne misshandlat, samt att skillnad i äktenskapet måtte beviljas, avsades följande:
Utslag: Alldenstund det är allmänt känt och jämväl under den nu hållna rannsakningen ådagalagts att en längre tid hat och bitterhet emellan Lars Larsson och hans hustru varit rådande, utan att de varningar som de enskilt hos prästerskapet och jämväl i allmänt Kyrkoråd erhållit verkat till förbättring. Fördenskull och då otvivelaktigt är att Lars Larsson och Brita Olsdotter bägge varit till osämjan vållande, prövar Häradsrätten jämlikt 14 Cap 2 § Giftermålsbalken rättvist fälla Lars Larsson och Brita Olsdotter att var för sig böta 8 riksdaler 16 skilling Banco. Varjämte de förmanas att med varandra leva isämja och enighet så kärt dem vara vill ett svårare straff att undvika.
Och skolaLars Larsson och Brita Olsdotter gemensamt gottgöra det i målet hörda vittnet, drängen Anders Lindberg på Nybyn för hans tidsspillan med 2 riksdaler Banco.

RÄTTEN DÖMER TILL SKILSMÄSSA

KLHA, V, AI:69, mål 111, 22 mars 1833

Efter fulländad undersökning i målet emellan hustru Brita Olsdotter i Södernäfde kärande, och hennes man Lars Larsson tillika med pigan Brita Olsdotter därstädes svarande, angående emot de tvenne senare gjorda angivande om horsbrott avsades:
Utslag: Alldenstund gifte mannen Lars Larsson och pigan Brita Olsdotter äro genom egna, med omständigheter styrkta bekännelser, lagligen övertygade att i sistlidne februari månad hava med varannan begått hor. Fördenskull prövar, i förmåga av 55 Cap 1 och 5 § Missgärningsbalken, Häradsrätten rättvist det skall Lars Larsson och pigan böta, Lars Larsson 26 riksdaler och 32 skilling, och Brita Olsdotter 13 riksdaler 16 skilling, och giva till Grytnäs kyrka, han 1 riksdaler 16 skilling och hon 32 skilling, samt bägge skrifta och avlåta.
Och som Lars Larssons hustru Brita Olsdotter icke velat mannens brott förlåta utan yrkat att från honom varde skild. Alltså prövar Häradsrätten, jämlikt 13 Cap 1 § Giftermålsbalken, skäligt döma till äktenskapsskillnad emellan dessa makar, vilka äga att till skiljebrevs undfående hos Högvördige Domkapitlet i Västerås sig anmäla. Och haver Lars Larsson till hustrun förverkat hälften av sin giftorätt i boet.
I övrigt förpliktas Lars Larsson och pigan Brita Olsdotter att till vardera av de i målet hörda vittnena, hustru Lisa Persdotter och

hennes dotter Anne Maria Norman Sperring, Jan Jansson och Per Persson i Söderbärke, samt Per Larsson i Kyrkbyn, för deras tidsspillan betala 32 skilling Banco.

DOMKAPITLETS BEHANDLING

Västerås Domkapitels arkiv, AI:69, 24 april 1833, § 5

Med bifogande av Folkare Häradsrätts utslag av den 22 mars 1833, varigenom det blivit dömt till skillnad i äktenskapet emellan äkta makarna bonden Lars Larsson och dess hustru Brita Olsdotter av Grytnäs socken, i anseende därtill att mannen enkelt hor förövet, anhöll nu pastorn Yttersel om skiljebrev för parterna, vilket på grund av nämnda utslag beviljades

FÖRMYNDARE FÖR MATS OLSSONS DÖTTRAR I FÖRSTA ÄKTENSKAPET

KLHA, V, AII:9, Förmyndarprot. nr 30, 15 april 1831

Fann Häradsrätten skäligt att till förmyndare för Mats Olssons i Knutsbo tvenne omyndiga döttrar med förra giftet, Christina och Brita Matsdöttrar förordna Per Persson på Hyttan, vilken det åligger att vid förvaltningen av detta förmyndarskap ställa sig till efterrättelse lagens stadganden uti 22 och 23 Cap Ärvdebalken

MATS OLSSONS SVÄRFAR DÖD

KLHA, V, AI:68, mål 255, 7 april 1832

Med anmälan att Mats Olssons första hustrus far hade avlidit ingavs ett testamente, där han testamenterade sina lösören att i lika delar fördelas mellan hans sondotter, Anders Anderssons dotter Stina Andersdotter i Brunna, dotterbarnen, Mats Olssons barn i Knutsbo, Stina Matsdotter och Brita Matsdotter, samt pigan Anna Andersdotter, vilken hos mig varit omkring tre år, och ömt och till mitt fullkomliga nöje vårdat mig på min ålderdom och under min sjuklighet, ...

MATS OLSSON I TVIST MED AXELSBO OM EN SKOGSLOTT

KLHA, V, AI:76, mål 79, 7 okt 1840

Sedan Jan Jansson i Axelsbo till detta Ting instämt Mats Olsson i Knuysbo med påstående om ansvar och ersättning för det Mats Olsson skall å kärandens skog verkställt åverkan av 75 lass milved, så hade Mats Olsson utverkat genstämning å Jan Jansson, samt däri yrkat befrielse från käromålet och böter å Jan Jansson för obefogad rättegång emedan skogslotten, varå hyggstret skedde, skulle tillhöra Mats Olsson, efter vad 14 och 15 punkterna i lantmäteriprotokollet av den 28 april 1766 kunde inhämtas.
Vid upprop inställde sig parterna personligen och Jan Jansson företedde följande synebetyg.
På begäran av Jan Jansson i Axelsbo hava undertecknade synat och besiktigat en honom tillhörig skogslott, vilken befanns liggande utom linjen av Knutsbo rå, vilken skogslott Mats Olsson i Knutsbo avfällt, varå Jan Jansson föregav att han sedan på egen bekostnad låtit dagkarlen Erik Solén på Dammen upphugga femtiotvå lass, som Mats Olsson sedan tagit och inkört i sin bredvid liggande mila. Det övriga som ännu befanns ohugget av fallet uppskattades till tjugotre lass, vilket gjorde inalles 75 milvedlass, som kunde anges bliva 12 1/2 stigar kol.
Sålunda varder synat och befunnet
Axelsbo den 9 september 1840
Jan Andersson i Hyttbäcken
J Persson i Gisselbo
Varemot Mats Olsson inlämnade beskrivning till den över Knutsbo bys skog upprättade karta, av vilken beskrivning, som enligt därå befintlig anteckning blivit den 28 april 1766 vid denna Rätt uppvist, där de 14 Och 15 punkterna äro så lydande.

(Beskrivningöver rösen)

Jan Jansson föreviste ett utdrag av denna Rätts protokoll för den 2 november 1757, varuti bland annat förmäles att nämndemännen Erik Jansson i Nybyn och Mats Leonardssoni Knutsbo, förordnade att uppkvista rågången emellan byarna

Axelsbo och Hyttans skogar, därvid tagit till grund en förening av den 21 augusti 1657, som skall innehålla att den gamla kyrkovägen som löper ifrån Dammen på västra sidan om Haret till Knutsbo varit dess rätta råskillnad, och därför av förrättningsmännen blivit uppkvistad.
Tagande sin början uppe vid Knutsbo rå, varest ett röse blivit lagt vid hörnet av Hytteskogen, varigenom skillnaden blivit uppmätt efter förberörda väg neder åt Gunnarsbron, där vägen gått i krok och till Brändberget, varest ett röse blivit upplagt med en stor flat sten på kant, och längden där emellan varit 1107 alnar. Därifrån till Blåbergsmossberget, 410 alnar, där de satte ett röse med en sten som liknat ett städ mitt uti, och sedan därifrån till Lissel kolbotten på västra sidan om Haret, 780 alnar, och sedan neder till Axelsbovägen mitt för Dammen eller Ringtallen, 612 alnar.
Vilken av Axelsbo och Hyttans jordägare godkända rågång Häradsrätten fastställt.
Yrkande Jan Jansson att Mats Olsson borde förete Knutsbo skogskarta till närmare upplysning om rätta råsträckningen efter Knutsbo kyrkoväg.
Här emot invände Mats Olsson att rösebeskrivningen tydligen utvisade, det rålinjen emellan rösena 14 och 15 avskurit gamla kyrkovägen, samt att det åtalade hyggstret skett å den kil, som genom avskärningen bildades, och som rätteligen tillhörde Knutsbo by.
Utslag: Som Mats Olsson påstått att den skog varå han verkställt det överklagade hyggstret, skall höra Knutsbo by till, samt tvist om äganderätten således uppstått. Alltså prövar, jämlikt 10 Cap 6 § Byggnadsbalken, Häradsrätten skäligt förklara att ägandes tvist, vilken rörer icke blott de nu tvistande parter, utan samtliga Axelsbo och Knutsbo byamän, först skall i laga ordning utföras innan över åverkandefrågan dömas må. Viljande Häradsrätten, sedan ägandetvisten blivit avgjord genom laga dom som vunnit laga kraft, uppå denna anmälan till vidare handläggning företaga ärendets utslag.

PROCESS MED KNUTSBO NR 2 OM SKOGSAVVERKNING

KLHA, V, AI:77, mål 229, 9 okt 1841

Till detta Ting hade Anders Andersson i Stusshyttan instämt Mats Olsson i Knutsbo med påstående att svaranden, som enligt synebetyg av den 9 september sistlidne år skall å Jan Larssons i Knutsbo då ägda, men käranden genom köp numera tillhöriga skogslott emot Axelsbo rå huggit 23 milvedslass, måtte därför fällas till laga ansvar, samt förpliktas ersätta vedens värde tillika med syne- och rättegångskostnader.
Vid upprop av målet inställde sig parterna personligen, och käranden inlämnade synebetyget.
Efter vars uppläsande svaranden anförde, det honom icke vore kunnigt att emellan hans skogslotter någon lott vore belägen, som tillhört Jan Larssons eller numera Anders Anderssons hemman, utan skulle Mats Olsson område även den trakt, varå det i synebeviset omförmälda hyggster skett.
Sedan nämndeman Jan Andersson i Hyttbäcken, som jämte Jan Persson i Gisselbo förrättat synen, nu tillkännagivit att å Knutsbo bys karta parternas skogslotter icke voro särskilt utmärkta, men att vid synen de övriga grannarna i Knutsbo uppgivit att den omtvistade lotten skulle tillhöra Jan Larssons hemman, och vara belägen emellan tvenne Mats Olssons lotter, så yttrade käranden, att alla byamännens skogslotter voro med ordentliga rösen å marken ifrån varandra åtskilda, vilket Mats Olsson åter bestred.
I anledning härav ansåg Häradsrätten nödigt att förhållandet i denna del borde genom rev, anställd i bägge parternas närvaro, utredas, och jämte det Häradsrätten förordnade nämndeman Jan Andersson i Hyttbäcken att med biträde av annan god man en sådan undersökning verkställa, blev målet uppskjutet till nästa Ting och tredje rättegångsdagen, med föreläggande för parterna att försedda med undersökningsinstrumentet då åter tillstädeskomma.

PROCESS MED KNUTSBO NR 2 ...

Forts. från föreg. sida

KLHA, V, AI:78, mål 165, 28 maj 1842

Företogs i parternas närvaro det från förra Tinget uppskjutna mål emellan Anders Andersson i Stusshyttan kärande, och Mats Olsson i Knutsbo svarande, angående den förres påstående att svaranden, som enligt synebetyg av den 9 september 1840, å Jan Larssons i Knutsbo förut ägda, men numera genom köp käranden tillhöriga skogslott emot Axelsbo rå huggit 23 milvedslass, måtte därför fällas till laga ansvar ochförpliktas ersätta vedens värde tillika med syne- och rättegångskostnaden.
Och inlämnade Anders Andersson följande synebetyg:
Uppå kallelse av Anders Andersson i Stusshyttan haver undertecknade enligt Häradsrättens förordnande av den 9 oktober 1941, inställt sig i Knutsbo, och uti Mats Olssons och dess grannars närvaro å stället undersökt den tvist om hyggster emellan Anders Andersson och Mats Olsson, och befanns att den egendom som Anders Andersson innehaver, skall lika som dess grannar hava en lott uti detta skifte, fastän skiftesläggningen blivit sådan, att Mats Olssons lott uti detta skifte liggar på ena sidan, och Mats Olssons lott uti ett annat skifte på den andra sidan. Därom voro alla grannar överens, och jämväl Mats Olsson, men förmente att där hyggstret skett var en tillökning på längden av Anders Anderssons lott genom rålinjens uppgående mot Axelsbo. Men som ingen mer än Jan Matsson mist av sin förra skog genom nämnda linje, så föreslogs och av alla närvarande syntes billigt, att Jan Matsson och Anders Andersson till hälften vardera erhålla den ersättning som Mats Olsson kommer att erlägga. Även syntes att 3 stycken stockar blivit huggna längre ned på Anders Anderssons lott och värderades till 32 skilling stycket, men Mats Olsson sade sig ej huggit desamma.
Sålunda befunnits betygas
Knutsbo den 3 december 1841
Jan Andersson i Hyttbäcken
Jan Jansson i Knutsbo

Efter uppläsandet härav inhämtade Häradsrätten att vid delning av Knutsbo bys skog råskillnaden emot Axelsbo bys skog ansetts utgöras av en linje, som åt Knutsbosidan bildar en krökning. Att Knutsbo byamäns skogslotter således med ena änden vetter emot denna krokiga linje, efter en år 1839 verkställd rättning av rågången emellan Knutsbo och Axelsbo densamma befunnits böra gå i rak sträckning, varigenom Knutsbo kommit i besittning av någon skog som förut nyttjats till Axelsbo. Och ehuru Anders Andersson förmente sig vara berättigad att med sin skogslott, som förut stannat vid den såsom råskillnad emot Axelsbo antagna krokiga linjen, gå upp till den raka linjen, Mats Olsson likväl å den emellan dessa bägge linjer liggande trakt huggit milved till 23 lass.
Mats Olsson ansåg käromålet obehörigt, då, såsom han sig yttrade, Anders Andersson aldrig kunde med sin skog komma längre än till det rå som vid delningen i Knutsbo antaget blivit, men Anders Andersson trodde åter att Mats Olsson, utan all rättighet tillägnat sig delen emellan gamla och nya råskillnaden för Anders Anderssons lott.
Utslag: Ehuru genom rättning av rågången emellan Knutsbo och Axelsbo byars skog Anders Anderssons lott, som antagits böra med ena änden sträcka sig till Axelsbo rågång, blivit ökad med den trakt varå Mats Olsson huggit 23 lass milved, likväl ock som Mats Olsson till samma trakt någon uteslutande rätt icke äger, samt Anders Andersson måste anses berättigad att den besitta intill Knutsbo byamän kunna överenskomma om jämkning i deras skogsdelning. Alltså förpliktas Mats Olsson att gottgöra Anders Andersson värdet av 23 lass milved med 3 riksdaler per lass, samt att ersätta rättegångskostnaden med 5 riksdaler, allt i Banco.

MATS OLSSON I PROCESS OM DRÄNGENS LÖN

KLHA, V, AI:79, mål 308, 7 april 1845

Uppropade förekommo parterna personligen i det till detta Ting instämda mål emellan drängen Anders Jansson o Kårbo kärande samt Mats Olsson i Knutsbo svarande, angående kärandens påstående att utbekomma återstående tjänstelön, enligt räkning 55 riksdaler 12 skilling Rgs, jämte ränta och ersättning för rättegångskostnaden.
Käranden inlämnade den åberopade räkningen så lydande:

Tjänstelön återstår	8. 24
En rock	20. -
Två par byxor	18. -
Två västar	5. -
Ett par kängor	5. -
Ett par handskar	-. 36
Summa	55. 12

Var emot svaranden ingav följande räkning:
Debet:

Städsel till drängen kontant	4. -
Kontant till drängen Erik Matsson i Södernäfde för Anders Janssons räkning	1. -
Till Hedemora marknad	10. -
Kontant av min hustru	3. -
Dito kontant	2. -
Kontant till drängen	1. 18
Kontant för krut	-. 10
Drängen uteblivit i 16 dagar à 24 skilling dagen	8. -
Drängen skuld hos mig för skuld hos Herr Organist Carlström i Avesta	5. 30
Till kyrkvärd Anders Andersson i Slogmossen	14. -
Min skuld till drängen	7. 11
Summa	56. 24

Kredit:

Ackorderad lön	18. -
Betald städsel	4. -
En blå vadmalsrock upptagen till 17 Rd som stämmer överens med den jag förut betalt till drängen Anders Jansson	17. -
Tvenne par byxor, ett par sedan förra året	12. -
Tvenne västar, en sedan förra året	4. -
Ett par strumpor	1. 26
Summa	56. 24

Dels följande:
Till drängen Anders Jansson år 1843 i Hedemora marknad kontant tio riksdaler Rgs, dito vid Koltorpet vid Nykta 1 riksdaler, vid bröllopet i Dammen 2 riksdaler, till mönstring 1 riksdaler 24 skilling, Hedemora höstmarknad 1 riksdaler. Ovanstående blir summa 15 riksdaler 24 skilling Rgs. Vid åtskilliga tillfällen uttagit mera och mindre penningar, som jag ej med vishet denna gång kan uppgiva.
Käranden anmärkte att den av svaranden ingivna räkning vore oriktig däruti, dels att ehuru städseln och penninglönen beviljades, den förre till 5 Rd och den senare till 20 Rd, Mats Olsson upptagit lön till allenast 18 Rd och städseln till 4 Rd, dels att i räkningen för lågt värde blivit åsatt de klädespersedlar käranden bort bekomma, och dels att käranden icke utbekommit det som räkningen utvisade. Vartill käranden icke kunde denna räkning godkänna.
Utslag: Emedan parterna således äro med varandra skiljaktiga, angående såväl beloppet av den utfästa lönen, som vad käranden därå uppburit, ty prövar Häradsrätten skäligt förelägga Mats Olsson att upprätta sådan löneräkning att han må densamma med ed fästa.
Varför målet uppskjutes till första rätegångsdagen av nästa Ting, då parterna skola åter tillstädes komma.

KLHA, V, AI:79, mål 11, 6 okt 1845

Uti det å sistlidna Ting förehavda mål emellan drängen Anders Jansson i Kårbo kärande och Mats Olsson i Knutsbo svarande, angående den förres påstående att utbekomma ogulden tjänstelön 55 riksdaler 12 skilling med ränta och ersättning för tingskostnaden, hade Häradsrätten i anseende till parternas stridiga uppgifter angående så väl beloppet av den utfästa tjänstelönen, samt ock vad käranden därå uppburit, genom utslag den 14 sistlidne april förelagt Mats Olsson att upprätta sådan löneräkning

att han kunde densamma med ed fästa å denna rättegångsdag.
Och då nu vid rättegångstimmans slut målet uppropades, anmälde sig Anders Jansson, men Mats Olsson kom varken tillstädes eller lät förfall anmäla.
Under anhållan att saken utan hinder av Mats Olssons frånvaro måtte avgöras, tillkännagav Anders Jansson att han över sin fordran uppgjort mera fullständig räkning än den han vid förra Tinget företett.
Inlämnade Anders Jansson berörde räkning, så lydande:

Debet för år 1843:	
Ackorderad städsel	5. -
Ackorderad lön	20. -
Resterande 1 par byxor	9. -
Dito 1 väst	2. 24
Summa	36. 24
Kredit:	
På 1843 års städsel bekommit	2. -
På lön till Hedemora marknad	10. -
Till bröllop vid Dammen	2. -
Till mönstringen	1. 24
Till drängen Erik Matsson	1. -
Dito kontant	-. 14
Min fordran detta år	19. 24
Summa	36. 24
Debet för år 1844:	
Fordran från förra året	19. 24
Ackorderad städsel	5. -
Ackorderad lön	20. -
Resterande en rock	20. -
Ett par byxor	9. -
En väst	2. 24
Ett par kängor	3. -
Ett par handskar	-. 36
Ett par strumpor	2. -
På 1842 års rock resterar	1. -
Summa	82. 36
Kredit:	
På 1844 års städsel bekommit	4. 24
På lön till Hedemora marknad	4. -
För auktionsinrop till Erik Carlström i Avesta	7. -
Juni månad kontant bekommit	3. -
Till mönstring	1. 18
Kontant	-. 24
För krut	-. 8
För auktionsinrop till Anders Andersson i Slogmossen	14. 1
Minfordran för bägge åren	45. 9
Summa	82. 36

Efter föregången överläggning avsades följande
Utslag: Som Mats Olsson icke begagnat sig av den honom lämnade rättigheten att å denna rättegångsdag förete och beediga räkning över beloppet av kärandens hos honom ägande lönefordran, utan tvärt om från Tinget uteblivit, samt käranden bör genom en sådan Mats Olssons tredska i sin rätt uppehållas. Alltså prövar Häradsrätten sålunda godkännande av den utav käranden uppviste räkning. Således förpliktas Mats Olsson att genast utbetala de enligt samma räkning käranden tillkommande 45 riksdaler 9 skilling Rgs med 5 procent ränta därå ifrån lagsökningsdagen den 26 sistlidne mars, jämte att ersätta tingskostnaden med 4 riksdaler 24 skilling Banco.

Emot detta utslag kan Mats Olsson i laga tid erlägga vad, vilket han äger fullfölja å nästa års Ting med Stora Kopparbergs läns lagsaga, men vill han övergiva vadet kungöra dels vederparten det 3 veckor före Tinget, så ock lagmannen å Tinget.

MATS OLSSON SOM BORGENSMAN

KLHA, V, AI:60, mål 301, 20 mars 1824

Efter stämning och en av Anders Larsson i Grytnäshyttan den 14 oktober 1823 utgiven förskrivning för vars inlösande Mats Olsson i Knutsbo förbundit sig att ansvara, fordrade Anders Jansson i Grytnäs Kyrkby att av Anders Larsson och Mats Olsson utbekomma 13 riksdaler Rgs med ränta och expenser.
Och som Anders Larsson genom påskrift å stämningen erkänt skulden, samt Mats Olsson genom förre nämndemannen Erik Ersson i Södernäfde medgav riktigheten av den ingångna borgen, alltså ålades Anders Larsson att genast betala de fordrade 13 riksdaler Rgs jämte 6 procent ränta därå från skuldsedelns dato, samt 2 riksdaler Banco i ersättning för lagsökningskostnaden.
Kommandes Mats Olsson att i kraft av den av honom ingångna borgen för skulden ansvara i händelse tillgång till dess gäldande hos Anders Larsson brister.

MATS OLSSON I NY PROCESS OM DRÄNGLÖN

KLHA, V, AI:80, mål 142, 15 okt 1847

Sedan drängen Anders Ersson i Knutsbo till detta Ting instämt Mats Olsson i Knutsbo med påstående att utbekomma ogulden tjänstelön, 26 riksdaler 14 skilling Rgs med ränta, så hade Mats Olsson i tagen genstämning yrkat, dels att Anders Ersson borde förete räkning å sin förmente fordring, och dels att Anders Ersson måtte förpliktas gottgöra 20 riksdaler som han på Djupkärra Brukskontor uppburit, samt 9 riksdaler, dem Mats Olsson för Anders Erssons räkning till Erik Matsson i Bäsingen utbetalat. Varjämte parterna å ömse sidor fordrade ersättning för rättegångskostnaden.

Då parterna vid upprop personligen sig inställde, inlämnade Anders Ersson följande räkning:

Debet 1846:	
Kontant	13. 12
Dito	4. -
Igenom växel förkomna penningar	13. -
Till Erik Matsson i Bäsinge	9. -
Saldo	28. 14
Summa	67. 26
Kredit 1845:	
Rest på penninglönen	2. 10
1 mörkblå vadmalsrock	15. -
1 par strumpor	2. -
Sömmarlön för en skjorta	-. 16
Kredit 1846:	
Städsel till ett halvt år	2. 24
6 alnar mörkblått vadmal	10. -
6 dito foder	1. 24
Skräddarlön	1. -
Arbete under 21 veckor, 126 arbetsdagar, i oavbruten tjänst	21. -
Förplägningspenningar för kolforor	2. -
... ...	10. -
Summa	67. 26

Varjämte Anders Ersson till svar å genstämningen anförde att den av Mats Olsson till Erik Matsson i Bäsningen utbetalda 9 riksdaler voro i räkningen gottgjorda, samt att Anders Ersson icke å Djupkärra Brukskontor uppburit mera än 11 riksdaler, vilka voro inbegripna i de kontanta uttag, som Anders Ersson i räkningen sig påfört.

Mats Olsson påstod åter att Anders Ersson vid Djupkärra Bruk uttagit 28 riksdaler, av vilka 20 riksdaler icke voro redovisade, samt att Anders Erssons räkning även i andra delar vore oriktig. Men Anders Ersson förblev vid sin uppgift att penningarna tagna vid Djupkärra utgjort endast 11 riksdaler.

I anledning härav och då av bruksböckerna vid Djupkärra rätta förhållandet i ovanberörda avseende sannolikt kunde upplysas, förständigades Mats Olsson, det han hade ifrån Brukskontoret det penningbelopp Anders Ersson för Mats Olssons räkning där uppburit, samt att bevis därom förete å andra rättegångsdagen av nästa Ting, då parterna skola åter tillstädes komma.

KLHA, V, AI:81, mål 97, 3 april 1848

Uti målet emellen drängen Anders Ersson i Knutsbo å ena och Mats Olsson därstädes å andra sidan, var emot annan kärande och svarande, angående fordran för ogulden tjänstelön m.m., avsades efter hållen överläggning.

Utslag: Som upplyst är och då Anders Erssons lönefordran, över vilken käranden uppgjort räkning varmed svaranden då varit nöjd, Mats Olssons skuld till Anders Ersson funnits utgöra 24 riksdaler 28 skilling, samt de av Mats Olsson sedermera bestridda poster finnes uti den av Anders Ersson företedda och åberopade räkning upptagna och Mats Olsson tillgodoförda. Alltså prövar Häradsrätten rättvist förklara att här förberörda räkning lände svaranden till eftyerrättelse, i följd varav Häradsrätten förpliktigar Mats Olsson att genast till Anders Ersson utgiva förenämnda 24 riksdaler 28 skilling med 6 procent ränta därå från lagsökningsdagen, och att vedergälla rättegångskostnaden med 4 riksdaler Banco.

JAN MATSSON I FADERSKAPSMÅL

KLHA, V, AI:83, opag., 18 nov 1852

Uti målet emellan pigan Anna Andersdotter i Slogmossen kärande och drängen Jan Matsson i Knutsbo svarande, angående lägersmål avsades efter överläggning:
Utslag: Som tvenne på vittnesmål hörda nu intygade att svaranden vid den tid käranden blivit med barn rått, med henne sammanlevt, och icke något emot käranden förekommit att hon under samma tid med annan mansperson haft olovligt umgänge, alltså anser Häradsrätten svaranden lagligen övertygad att vara fadern till kärandens ifrågavarande barn, och förpliktar Rätten därför svaranden genom bidrag till underhåll och uppfostran.
Att räknat från barnets födelse till fyllda 15 år då det sig själv försörja kan, utgiva 1 skäppa råg, 1 skäppa korn samt 3 riksdaler, varförutan svaranden fälles att för första resan lägersmål böta 3 riksdaler 16 skilling samt enskilt skriftas och avlösas, och till Grytnäs kyrka utgiva 1 riksdaler, och gottgöra rättegångskostnaden med 2 riksdaler och till vittnen utgiva 2 riksdaler.

MATS OLSSON GER MÅGEN HUSTOMT

KLHA, V, AI:85, mål 200, 20 april 1855

För att i domboken intagas ingavs följande handling:
Till vår måg och dotter Anders Larsson och Lisa Matsdotter skänka vi härmedelst undertecknades hela potatisland och boningsplats, vår så kallade Fallvreten, utgörande 5 och 3/4-dels kappland i utbredande vidd och under hävdande. På vilken plats förebenämnda Anders Larsson redan uppfört en manbyggnad. Alltdärför avhänder vi oss ovanbemälte jord till förebenämnde vår måg och dotter till en evärdelig ägo, att för sig och efterkommande arvingar äga och behålla och besitt såsom vunnen, och dess välfångna egendom försäkras
Knutsbo den 15 januari 1855
Även erinras att förenämnde får begagna väg till den där belägna källan.
Mats Olsson och hustru Christina Andersdotter i Knutsbo

Och skulle denna handling till framtida säkerhet i domboken intagas, samt bevis därför genom påskrift å handlingen och utdrag av protokollet meddelas.

JAN MATSSON ÅTALAS FÖR FYLLERI I AVESTA

KLHA, V, AI:85, mål 109, 2 april 1856

Som vid upprop av det till Tinget instämda mål emellan länsmannen å tjänstens vägnar åklagare, samt unge Jan Matsson i Knutsbo svarande, angående å den sistnämnde yrkat ansvar för det han skall vid ett tillfälle under sistlidne mars månad i Avesta varit av starka drycker överbelastad, allenast åklagaren kom tillstädes, varemot svaranden, vilken enligt skriftligt intyg lagligen stämd icke lät sig avhöra. Alltså, och jämte det Jan Matsson fälldes för förfallslöst uteblivande från Tinget böta 1 Rd 16 Sk Banco, blev målet uppskjutet till nästa Ting då parterna torde iakttaga inställelse, Jan Matsson vid vite av 3 Rd 16 Sk Banco, varom han genom åklagarens försorg före Tinget underrättas.

KLHA, V, AI:85, mål 52, 21 okt 1856

Vid upprop av uppskjutna målet emellan länsmannen Lidman åklagare och unge Jan Matsson i Knutsbo svarande, angående å den sistnämnde yrkat ansvar för det han skall vid ett tillfälle sistlidne mars månad i Avesta varit av starka drycker överbelastad, inställde sig åklagaren och inlämnade uppskovsutslaget, varå fanns tecknat intyg av fjärdingsmannen Anders Johansson och Erik Andersson i Hyttan, att Jan Matsson vid erhållen del av utslaget den åtalade förseelsen erkänt, vadan Häradsrätten fällde Jan Matsson att enligt Kungl. förordningen av den 16 november 1841 därför böta 3 riksdaler 16 skilling Banco.

TVIST OM BRITA OLSDOTTERS EFTERLÄMNADE PENGAR OCH LÖSÖREN

KLHA, V, AI:86, Mål 64, 29 april 1858

Som vid upprop av det från förlidet till detta Ting uppskjutna mål emellan unge Jan Matsson i Knutsbo i egenskap av förmyndare för omyndige Brita Olsdotter därstädes kärande, och Petter Persson i Hyttan svarande, angående redogörelse för medel som svaranden för Brita Olsdotters räkning innehaft, endast käranden sig inställde, och under förmälan att han icke varit i tillfälle att enligt Häradsrättens vid sistlidne Ting gjorda föreläggande delgiva svaranden Häradsrättens då meddelade beslut, anhöll om ytterligare uppskov för att kunna till nästa Ting berörda föreläggande fullgöra.
Alltså fann Häradsrätten skäligt uppskjuta målet till tredje rättegångsdagen av nästa lagtima Ting, då parterna åter skola komma tillstädes, svaranden vid förut stadgat vite av 15 riksdaler Riksmynt, varom han dock genom kärandens försorg bör före Tinget underrättas.

KLHA, V, AI:86, mål 70, 21 okt 1858

Vid upprop av det från förlidet Ting uppskjutna mål emellan unge Jan Matsson i Knutsbo såsom förmyndare för omyndige Brita Olsdotter därstädes kärande, och Peter Persson i Hyttan svarande, angående redogörelse för medel, dem svaranden för Brita Olsdotters räkning innehaft, tillstädeskommo parterna personligen.
Då till en början ingavs den i målet ågångna stämning av innehåll, att svaranden, vilken innan käranden blev förmyndare för Brita Olsdotter, haft hennes kontanta medel i sin vård, måtte förpliktas att för käranden redovisa vad han i ty fall omhänderhaft, som skulle utgöra efter revers 475 riksdaler samt åtskilliga andra poster till ett belopp av 475 riksdaler, allt i Riksgälds, varjämte ränta från den tid Peter Persson emottog nämnda medel, så ock ersättning för rättegångskostnaden blivit fordrad.

Till stöd för käromålet ingav käranden två bevis, så lydande:
Den skuld som jag var skyldig änka Brita Olsdotter har Peter Persson på Hyttan av mig bekommit, som härmed försäkras.
Sörnäfde den 27 april 1858
Anders Persson

Den skuld som jag var skyldig änka Brita Olsdotter har Peter Persson av mig bekommit, som härmed försäkras.
Sörnäfde den 27 april 1858
Erik Ersson

Svaranden åter ingav ett skriftliget anförande av denna lydelse:
Som svaromål å den stämning unge Jan Matsson i Knutsbo redan till hösttinget förledet år å mig utverkat får jag ödmjukeligen avgiva

Då Brita Olsdotter numera är död så upphör därigenom i främsta rummet kärandens åberopade befattning såsom förmyndare, enär jag och kärandens fader Mats Olsson i Knutsbo äro den avlidnes lagliga och enda arvingar, och såsom sådana varken äro skyldiga ge käranden eller någon annan person redovisning för medel och persedlar. Som numera är dessa arvingars ensak, i och varmed jag undandrager mig allt vidare svaromål i denna sak. Emellertid, och om denna min förklaring icke anses vara tillfyllestgörande, varom jag dock anhåller, och därom Rättens särskilda beslut äskar tillika med besvärshänvisning, förbehåller jag mig rättigheten att vid ett annat Ting fullgöra vad Häradsrätten i sådant fall kan förelägga mig.
Tingsstället Lund 21 sept 1858
Peter Persson, Hyttan

Som upplästes, varefter upplystes att Brita Olsdotter numera vore med döden avgången, att svaranden och kärandens fader Mats Olsson voro hennes arvingar, samt att svaranden aldrig varit förmyndare för Brita Olsdotter ehuru han haft om händer till henne utgivna skuldsedlar. Var emot Mats Olsson, vid Rätten närvarande, instämde i

kärandens yrkande att svaranden måtte redovisa vad han för Brita Olsdotters räkning av hennes medel omhänderhaft.
Som käranden varit laga förmyndare för Brita Olsdotter förklarar Häradsrätten honom berättigad att avfordra Peter Persson redogörelse för vad denne av hennes medel omhänderhaft, helst Peter Perssons medarvinge Mats Olsson i kärandens yrkande om redovisning sig förenat.
Efter det svaranden bestritt att de av honom omhänderhavda, Brita Olsdotter tillhöriga medel, uppgått till de i stämningen uppgivna belopp, anhöll käranden om vittnesförhör med Prest Anders Jansson i Södernäfde samt Anders Matssons hustru Stina Persdotter i Hyttan, vilka då de voro tillstädes samt jäv emot dem varken anmäldes eller utrönas kunde, fingo avlägga vittnesed, varnades för missbruk därav och berättade, var för sig hörda:
Anders Jansson: Att vid ett tillfälle för 15 eller 16 år sedan vittnet blivit av hustru Stina Persdotter anmodad att hjälpa henne uträkna räntan på en av Stina Persdotter till Brita Olsdotter utgiven revers, samt att därvid av misstag blivit framtagen en revers som svaranden till Brita Olsdotter utgivit, men vad belopp varit i denna revers föreskrivet hade vittnet sig icke bekant.
Stina Persdotter: Att då vittnet för 15 eller 16 år sedan skulle betala en skuld till Brita Olsdotter, vittnet anmodat förra vittnet att medfölja till Brita Olsdotter för att biträda vid räntans uträknande, samt att Brita Olsdotter därvid av misstag framtagit en till henne ställd förskrivning av Peter Persson utan att vittnet om denna förskrivnings belopp tagit kännedom.
Berättelserna ur protokollet upprepades, vidhölls av vittnena, vilka för deras inställelse fordrade ersättning.
Och som det härefter upplystes att efter Brita Olsdotter, vilken avlidit i Mat Olssons gård, där käranden numera övertagit husbondebestyret, bouppteckning icke blivit hållen, prövade Häradsrätten skäligt förordna Anders Andersson i Slogmossen och Jan Persson i Gisselbo att efter Brita Olsdotter förrätta bouppteckning, därvid Peter Persson jämväl åläggas uppgiva vad till boet kunde höra, och ville Häradsrätten å tredje rättegångsdagen av nästa lagtima Ting, då parterna, därest förlikning ej mellankommer, hade att sig åter inför Rätten inställa, och därvid käranden borde vara med instrumentet över den hållna bouppteckning försedd, vidare yttrande i målet avgiva.

Målet förekom ej vid något senare Ting.

JOHAN MATSSON ÖVERTAR GÅRDEN

Sammels familjearkiv

Köpebrev
Till vår son Johan Matsson i Knutsbo upplåter och försäljer vi undertecknade all vår lösa och fasta egendom i Knutsbo, räntande i soldats årspenningar 23 skilling 2 runstycken, för en oss emellan överenskommen köpesumma stor Tvåtusenfemhundra Riksdaler Riksgäldssedlar, och som förenämnda summa (2500 Rd) varder genom förbindelser denna dag till fullo erlagd, alltdärför avhänder vi oss ovannämnda lösa och fasta egendom sådan den nu befinns, att genast tillträda med hus och jord, skog och mark, fiske och fiskevatten, och allt vad lösa heter, utom den boningsplats 5 3/4 kappland vi redan avyttrat till vår måg Anders Larsson. Allt det övriga, vad namn det hava må, transporteras på vår son Johan Matsson och dess framtida rättsinnehavare till en evärdelig ägo, och därmed styra det bästa han förmår och gitter. Samt lämnas härå en obehindrad lagfart till fastas erhållande och hemul efter laga stånd.
Som skedde i
Grytnäs och Knutsbo 15 jan 1855
Mats Olsson och hustru Christina Andersdotter

FÖDOMÅLSKONTRAKT FÖR JOHAN MATSSON OCH HANS HUSTRU

Sammels familjearkiv, Bengtsbo

Emellan undertecknade är följande köp med födomål ingått för framtiden till efterlevnad avslutat, som jag Johan Matsson med min hustru Stina Jansdotters samtycke denna dag under särskilt upprättat köpebrev försålt till vår son Anders Johansson all vår lösa och fasta egendom i Knutsbo, räntande i soldats årspengar 23 skilling 2 runstycken, för en oss emellan överenskommen köpeskilling stor Niotusen (9000) kronor för det fasta, och Ettusenfemhundra (1500) kronor för det lösa, som erlägges och likvideras på följande sätt. Att vi oss nu genast vid tillträdet får kontant för det lösa, vardera döttrarna Femhundra kronor, varför förbindelser nu utfärdas vidare efter den första av föräldrarnas dödsdag för det fasta Ettusenfemhundra kronor till vardera döttrarna, och vid den sista av föräldrarnas dödsdag Ettusenfemhundra kronor även till dem vardera. Nämligen Anna Stina Jansdotter och Carolina Johansdotter.

I stället för ränta på fastighetens köpesumma förbehåller sig Johan Matsson och hustrun Stina Jansdotter följande födomål att utgå årligen i den händelse vi ej åsämjas att leva i sambröd med vår son Anders Johansson.

1) Fyra tunnor råg, en halv tunna vete, en halv tunna korn, ren och strid säd. En fjärding ärter, fyra tunnor potatis. En fjärding salt fisk, hälften sill och hälften strömming. En fjärding salt.

Ett och ett halvt lispund rökt fläsk, torrfisk ett och ett halvt lispund. Till färskt kött en tre månaders gammal kalv, slaktfett och fem lispund ister. Ett och ett halvt lispund humle.

3) Planteringsland och tvenne lass rengödning som i ordning köres av kontraktsgivaren. I stället för linfröland bekommer kontraktstagaren 25 alnar lärft och 25 alnar blaggarnsväv.

4) Till boningsrum förbehålles nedre byggningens mellanrum, boden,boden, även överrummen och begagnandet av bryggstugan. Källare och vedlider begagnas gemensamt.

5) Erhåller kontraktstagaren dagligen en kanna nysilad mjölk, och 4 lispund smör i månaden. Även framfödes tvenne får årligen tillika med dess avalstring till därpå följande höst, som av kontraktstagarna klippes och användes till slakt.

6) Den reparation som boningsrummen fordra utgöres av kontraktsgivaren.

7) Kontraktstagarna erhåller årligen var sitt par svenska skor och vart annat år var sitt par tyska dito.

8) Erlägges såsom handpengar årligen 40 kronor, som utgår evad vi äro i samfällt bröd eller icke.

9) Åligger det kontraktsgivaren att hugga 1 stavrom lövved och 4 stavrom barrved, som hemköres av kontraktsgivaren.

10) Häst till kyrkan och kvarn och andra nödiga resor för behovet.

11) Och skulle ålderdomen med dess bräckligheter och sjukdom göra oss oförmögna att vårda och sköta oss själva,skall det åligga kontraktsgivaren att vårda och sköta oss, samt även ombesörja vår jordafärd, kristligt och anständigt utan någon ersättning.

12) Och när endera genom döden avgår försvinner hälften av förestående födomål, utom husrum och vedbrand som behålles oförändrat.

Till säkerhet för detta kontrakts uppfyllande lämnas fri rättighet att taga laga inteckning i den försålda fasta egendomen i Knutsbo räntande i skatt 23 Sk 2 Rst.

Med föregående kontrakt förklarar vi oss å ömse sidor fullkomligt till alla delar nöjda.
Försäkras
Grytnäs och Knutsbo 2 jan 1885
Jan Matsson och
hustru Stina Jansdotter
Kontraktstagare
Anders Johansson
Kontraktsutbetalare

CAROLINA JOHANSSON ÖVERTAR HEMMANET EFTER BRODERNS DÖD

Sammels släktarkiv, Bengtsbo
Lagfartsprotokoll nr 130, 10 dec 1900

Med begäran om lagfart för sin hustru Carolina Johanssons räkning å den henne därigenom i arv tillskiftade fastighet lät Anders Erik Johansson i Slogmossen ingiva ett i hithörande delar så lydande arvsskiftesinstrument:
År 1900 den 13 november förrättades av undertecknade tillkallade gode män arvsskifte efter hemmansägaren unge Anders Johansson i Knutsbo, Grytnäs socken, som avled den 18 sistlidne augusti och efterlämnade:
Systern Anna Christina Johansson, gift med hemmansägaren Anders Gustaf Eriksson i Lycka.
Systern Carolina Johansson, gift med hemmansägaren Anders Erik Johansson i Slogmossen.
Samtliga personligen närvarande.
Tillgångar:

Lösegendom enligt bouppteckningen, vartill kommer inbärgad gröda	4501
Kontanter	800
Osäkra fordringar 86 kr	
Fast egendom, hemmansdelen nr 5, Litt E, i Knutsbo, utgörande 23 Sk 2 Rst i soldats årspenningar, varifrån är avsöndrad en lägenhet om 5 3/4 kappland, ävensom en slogteg vid Askön	9000
	14301
Skulder och avgående poster	4501
Behållning	9799

Enligt mellan arvingarna träffad överenskommelse tillskiftades Carolina Johansson och hennes man Anders Erik Johansson

fastigheten i boet	9000
Lösegendomen i boet och inbärgad gröda	4501
Hälften av kontanterna	400
	13901
mot förbindelse att betala skulder och avgående poster	4501
samt till systern och svågern utgiva	4500
	9001
Behållen arvsandel	4900

Anna Christina Johansson och hennes man Anders Gustaf Eriksson erhålla av kontanterna

kontanterna	400
Av systern och svågern	4500
	4900

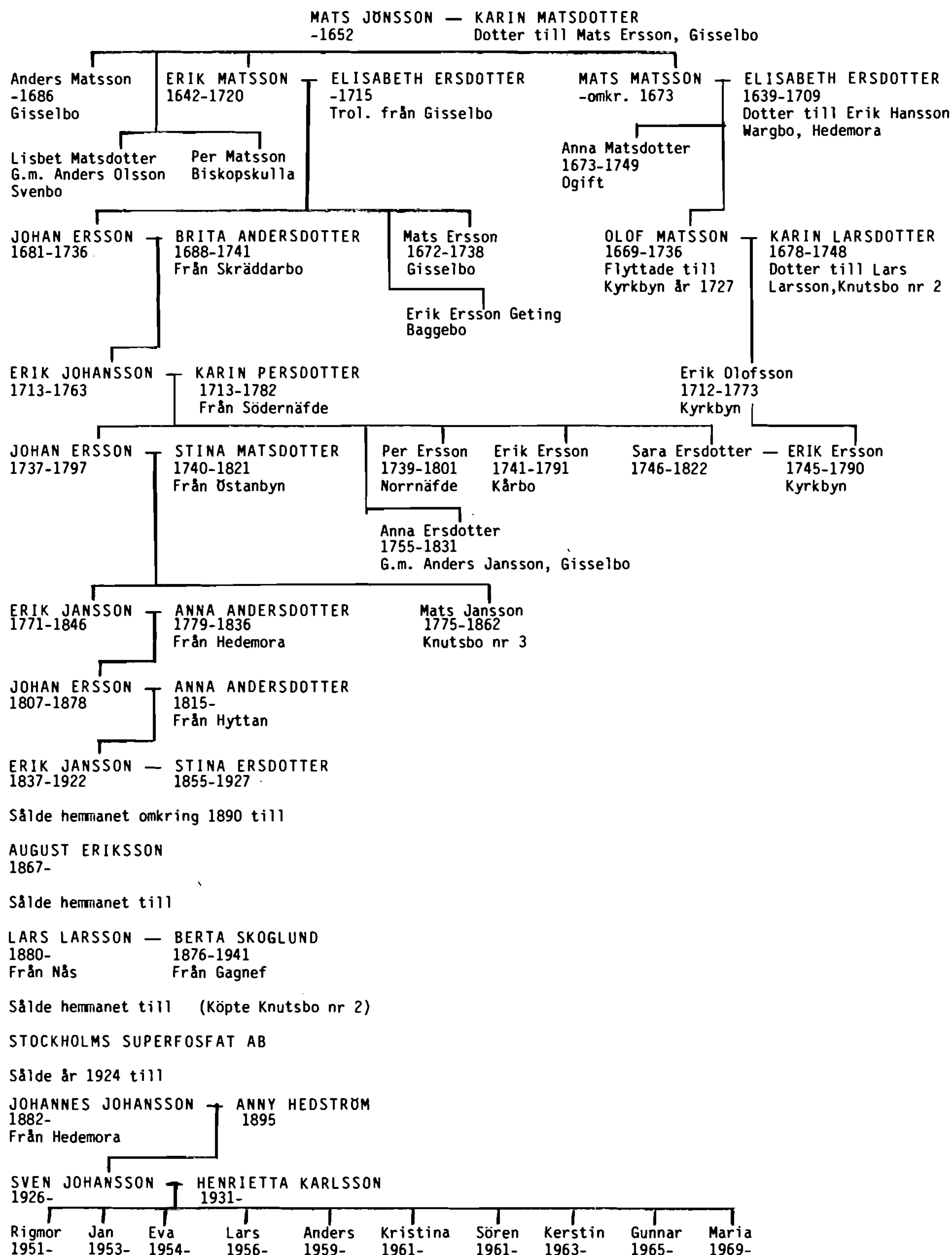
Sålunda förättat betyga
C F Wallenström A Andersson

Och som tillika företeddes, dels Häradsrättens den 25 februari 1885 för avlåtaren utfärdade lagfartsbevis å härovan omförmälde fastighet, dels ock ett instrument över de 2 nästlidne oktober efter avlåtaren förrättad bouppteckning, utvisande att han såsom sterbhusdelägare efterlämnat sina båda systrar Carolina och Anna Christina, samt att bland tillgångarna i boet funnits ifrågavarande fastighet. Alltså beviljade Häradsrätten å hemmansdelen nr 5, Litt E i Knutsbo, Grytnäs socken, räntande tjugotre skillingar 2 runstycken i soldats årspenningar, med undantag av därifrån avsöndrade 5 3/4 kappland jord i areal och en slogteg vid Askön, som Anders Erik Johanssons i Slogmossen hustru Carolina Johansson enligt arvsskifte bekommit i arv efter sin avlidne broder Anders Johansson, lagfart. Därom särskilt bevis skulle utfärdas.

Hemmanet övertogs år 1930 av sonen Erik Johansson Sammels, som år 1949 sålde det till Avesta stad. Därmed fanns det inte längre någon ättling efter Olof Larsson eller Jöns Eliansson kvar i Knutsbo.

KNUTSBO NR 6 "ERKIS"

VID STORSKIFTET ÅR 1791 BENÄMNT KNUTSBO NR 3



Mats Jönsson omkom genom drunkning när han var relativt ung. Några åldersuppgifter finns inte att få från den tiden, men en uppfattning kan man få av, att sonen Mats Matsson gifte sig i Hedemora 1664, alltså 12 år efter faderns död. Den andra sonen Erik Matsson gifte sig förmodligen ännu senare, hans son Mats Ersson föddes 1672.
Mats Jönssons drunkningsolycka gav upphov till en del rykten inom socknen, och en garmakare i Avesta blev misstänkt som vållande till olyckan. Domstolsprotokollen återges i det följande.
Även Mats Matsson dog ung, endast nio år efter sitt giftermål. Mats Matssons bror Erik Matsson försökte att få överta hela hemmanet genom att inlösa de utflyttade syskonens delar. Detta förhindrades dock genom en dom i Häradsrätten, att Mats Matssons änka på sina barns vägnar skulle få lösa in hälften. Troligen utnyttjade inte änkan denna möjlighet, utan när Mats Matssons son Olof Matsson så småningom bytte bort sin del i hemmanet, hade han endast en tredjedel. Olof Matsson var gift med en dotter till Lars Larsson i Knutsbo nr 2. Denne gav Olof Matsson jord i sitt hemman, så att Olof Matsson där igenom kom upp till det erforderliga ett åttondels hemman.
Han var förmodligen pressad av såväl Erik Matsson som av sin svåger Anders Larsson i Knutsbo nr 2, att till dem överlåta sina andelar i de båda hemmanen. I stället bytte han dem mot ett hemman i Kyrkbyn, som tillhörde Per och Erik Matsson i Knutsbo nr 1. Andelarna tillföll därmed detta hemman, som blev det största i byn, medan nr 6 blev det minsta.
Erik Matsson var en trägen besökare på tingen, och han processade mycket ofta, dels med sina grannar i Knutsbo, dels med Gisselboborna. Han hade både ärvt och köpt jord i Gisselbo, och där tvistade han, bl.a. med sin halvbror Johan Larsson, och ville överta hans del av arvejorden efter modern. De flesta av protokollen över hans processer återges i det följande.

MATS JÖNSSONS JORDFÖRVÄRV

KLHA, II, AI:9, f 353, 23 jan 1643

Uppbjöds andra gången Anders Nilssons i Smedsarvet hustrus, hustru Anna Jönsdotter, arvejord och hus i Knutsbo, som Anders med hennes samtycke sålt hennes broder Mats Jönsson i Knutsbo för stångjärn 4 skeppund, vilket han, Anders Nilsson har utlagt till ...
Än uppbjöds första gången Anders Nilssons hustrus fasta arv och egendom i Fors och Knallasbenning, som hon haver sålt förenämnda hennes broder för stångjärn 1 skeppund 24 lispund, vilket järn han, Mats Jönsson, haver fått av Erik Matsson i Björsjö för sin hustrus fasta fäderne i samma by. Brev daterat 3 maj 1642.

Erik Matsson är svåger till Mats Jönsson. Järnet är ersättning för hustruns andel i faderns arvejord i Björsjö, som Erik Matsson övertagit. Se KLHA, II, AI:9, f 348.

KLHA, II, AI:10, f 283, 11 nov 1643

Mårten Hindrichsson i Knallasbenning byter sin hustrus jord i Gisselbo, en sjundedel i Mats Erssons hemman, som han haver inlöst av samma Mats Eriksson, sin hustrus broder i samma by, till Mats Jönsson i Knutsbo, vilken äger förenämnde Mats Erssons dotter till hustru, därför Mats Jönsson givit Mårten igen sin moders jord i Knallasbenning, och en tiondedel i Lars Olssons hemman.
Samma jord i Knallasbenning haver Mårten bytt till Olof Knutsson i Nyhyttan i samma by, sin broders dotterman, vilken var Mats Jönssons modersyster, Olofs moders börd (~~ty hon och Mats Jönssons moder voro systrar, därför Olof och Mats Jönsson syskonbarn~~) och finge jord och hus igen i Knallasbenning hos Olofs hustru, sig närmare och var tillhanda, och i sitt eget hemman. Om samma jord i Gisselbo, Mårtens hustrus, haver ...

I fortsättningen om jorden i Mats Erssons hemman i Gisselbo.
Parentes och överstrykning enligt domboken.

MATS JÖNSSON OMKOMMER GENOM DRUNKNIGSOLYCKA

KLRD, 5 1/2, f 209v, 25 sept 1652
Avesta Kämnersrätt

Då rannsakades om det fall och hastiga dödsmål, en av socknens sexmän, Mats Jönsson i Knutsbo benämnd, den 18 september nästförende skett är vid Avestafors. Och på framkallan berättade garmakaren Pompe Otto, hos vilken han varit senast inne, således:
Att om lördags afton, emedan ännu ljust var av dagen, gick han in med sin bruksstallbroder hos Jöns Larsson att dricka ett stop öl. Då kom Mats in och hade några alnar vadmal under armen, som köpt var av västgötar. Då bad Otto honom sitta när sig, det han ock gjorde så länge de drucko en kanna öl ut tillhopa.
Sedan ölkannan var utdrucken stod Otto upp och gick hem, och efter Mats väg låg hans hus förbi, bad han honom gå in med sig i stugan, vilket han gjorde, och då han är inkommen begärde han Otto ville låta hämta brännvin för två öre, föregivandes hava ont av ölet han hade druckit hos Jöns. Då gick Ottos hustru åstad och köpte för en halv mark två öre av vardera utlagt. Som nu brännvinet var utdrucket stod Mats upp och ville gå ut, bad honom Otto än töva, han ville köpa mera och giva honom efter de voro bekanta och goda vänner tillhopa. Då nekade Mats därtill och tog sina saker och gick ut, sägandes sig skola gå till Daniel hammarsmed och handla med honom om en slaktstut han hade honom lovat. Då följde Otto honom i porten och hustrun lyste honom ut med ljus, efter då redan var mörkt.
Och då han bjöd honom fara väl, förmante honom Otto att han skulle vakta sig på bron, därpå skulle Mats svarat, jag har där så ofta gått, jag vet nu väl vägen. Därmed är Otto ingången.
Omsider när Mats är kommen till broänden som låg över graven, och mente sig utmed väggen bäst vara behållen, där ett hål var, så är han i mörkret oförvarandes där emellan väggen och bron nederfallen, och i samma fall stött sig ett stort sår i huvudet vid tinningen, därav han är besvimmad, och igenom besvimmelsen fallit neder i vattnet och förkvävts.
Dagen efter, som var den 19 september om en söndag, sedan folket är kommet utur kyrkan, är han igenfunnen i graven pass ett halvt stenkast längre ned förd av vattnet, och fastnat emot en sten, där en pojke först hade fått se honom liggandes, och sedan det var kungjort, sedan upptagen utur vattnet och av sina förvanter hemförd.
Så emedan av alla omständigheter väl syntes, det samma person icke av någon ond människas hantering och förvållande är omkommen, utan oförseendes råkat uti en sådan ond och hastig bråd död, helst efter man i rannsakan det ingen förnimma kunna som hans ovän var, eller med någon haft ovänskap och trätesmål, där någon misstanke avtagas kunna; och eljest den berättelse som Otto gjorde, tillbjöd han sig med ed lagligen vilja bekräfta, att ingen tvist eller osämja var dem emellan, utan sannfärdigt som han berättade. Om de eljest något domsmål på honom hade till hans döds vållande, begärde han de ville fritt utsäga, vilket hans förvanter icke heller då visste mer att föregiva emot Otto, utan förmanas samtliga, att emedan de själva hade sett och hört omständigheterna som alla instämde, att så tillgånget var, de då vilja avlägga alla onödiga misstankar i denna sak, och giva sig till freds med Guds försyn och skickelse så väl i motgång som medgång, intet tvivlandes att där annorlunda kunnat vara än nu berättat och bekänt är, varder Gud det i sinom tid uppenbarandes och straffandes, därmed de ock togo avsked.

(Forts. nästa sida)

MATS JÖNSSON OMKOMMER GENOM DRUNKNINGSOLYCKA

(Forts. från föreg. sida)

KLRD, 5 1/2, f 227, 18 maj 1653

Företogs att rannsakas om det fall och dödsmål, som skedde vid Avestafors förledet år 1652 den 18 september, med sexman Mats Jönsson benämnd, ifrån Knutsbo och Grytnäs socken, vilken förbemälte dag om aftonen hastigt är omkommen, och dagen efter funnits död i graven. Över vilket mål värdfolket där som han senast var inne, då strax efter, den 25 september, voro förhörda och gjorde sin bekännelse, som i förledet års protokoll finnes noterat. Därmed den framlidnes förvanter då gåvo sig till freds, eftersom de då förnummo bekännelsen och omständigheterna någorledes överenskomma. Men sedan av annat folks tal upprördes på nytt därefter frågan. Varför på deras begäran om vidare rannsakning i detta mål äro efterskrivna personer stämda, vilka efter avlagd ed hava bekänt:
Först Svarte Lisbeth, att samma natt då hon vid midnattstid vid pass gick ut, såg hon ljus brinna i Ottos stuga, och hörde ljud såsom karlar hade där inne trätt tillsammans, därav hon gjorde sig den tanke och mening, att Otto och hans broder David kopparsmed skulle dricka tillhopa och ordkasta, som understundom förr plägat ske.
Till denna Svarte Elisabeths berättelse nekade Otto, och sade det han gick till sängs så snart som hans gäst Mats Jönsson och han hade druckit upp brännvinet tillhopa för en mark, då gick Mats sin väg ut, vid pass som dagsättningen var, och Ottos hustru lyste honom till porten. Men Otto följde honom igenom porten, och gick strax tillbaka igen och lade sig sova. Men det talandet, som hon säger sig hava hört såsom av trätande manfolk, var intet annat utan hans hustru satt och kvad utur en psalmbok en stund sedan han och barnen hade lagt sig.
Sedan förhördes hustru Elisabeth ifrån Knutsbo, vilken tillika med en soldathustru, Springfelts Kerstin benämnd, skulle hava hört Ottos hustru förneka det hon intet hade lyst Mats Jönsson utom porten, och där sagt, att Otto hennes man låg och sov då Mats Jönsson gick sin väg, vilket var emot den första bekännelsen, som Otto och hans hustru förr hade gjort.
Härpå var Ottos och hans hustrus svar, sedan de åtskilt voro förhörda, såsom tillförne, att hon lyst honom ur stugan till porten, och Otto följde honom utom porten in emot Anders garmakares stuga, där han säges hava förvarat honom att vakta sig vid bron, den han skulle gå över, och Mats på hans åtvarning svarat, jag vet vägen, jag har så ofta gått där tillförne, därmed är Otto ingången, och hans hustru något förut. Strax därefter är åter Ottos hustru utgången till Mats Spov att köpa sig salt fisk, och då hon kom hem tillbaka, har Otto i mellantiden lagt sig sova efter han var drucken.
Hans snickares hustru, vilken har varit bort att uppsöka sina kor, och i mörkningen kom hem, bekände, att det var fullt dagsätt då hon gick över bron, då hörde hon väl folk där gå, men kunna intet veta eller se vilken det var i mörkningen, ej heller förnam hon det, att någon var nederfallen i graven.
Mats Spovs hustru, som sålde fisken, bekänner, att då Ottos hustru kom dit om aftonen, var det vid pass klockan 9, då folket var redo till att gå till sängs.
Håkan garmakares hustru, som sålde brännvinet bekänner, att då Ottos hustru första gången var dit efter brännvin, köpte hon för 1/2 mark. Andra gången kom hon dit med 6 öre, pass en timme emellan, och då var det allt mörkt, så att hon tvivlade om hon skulle hitta hem. Samma gång fick hon brännvin, icke mera än för 4 öre, och 2 öre tog hon med sig tillbaka.
Och efter inga flera personer funnos, som någon vetskap hade i denna saken att berätta, har man de rationes och skäl både pro och contra, som utav föregången akt och omständigheter äro till att

colligera velat införa, först dem som reum ifrån hans döds vållande synes kunna befria:
1) Att man vet av ingen ovänskap dem emellan hava varit eller trätesmål, därpå slagsmål hava kunnat följa.
2) Ingen notabel tvetalan i rannsakningen finnes, förutom den bekännelse de gjorde först. att allenast för 6 öre var brännvin köpt där då 10 öre vore åstad sända.
3) Intet rop eller veklagan hörts på gatan eller i stugan då detta skulle skett.
4) Ingen blod syntes i huset eller på gatan.
5) Hålet i bron där han presumeras vara nedfallen, nog bekvämt till en sådan skada, först av dess vidd, sedan av altituden och dess höjd. 3 av tiljeändarna som ojämnt voro avkörda, och stodo vassa nog att stöta sig fördärvad uppå, helst då en går oförvarandes i mörkret, drucken och fuller.
6) Av lands- eller jordbacken, som under bron är, vilken är så tvär och brant, att en vid hälsan napt skall kunna där stå, och då så mycket mindre när en faller och stöter sig ett dödligt sår i huvudet, därav en lätteligen besvimma kan, och kullra utför som presupponeras med denne är skett, och således i graven förkvävd.
7) Berättar ock Göran vakts son, en pojke om 12 år, att han sett hår sittandes på tiljeänden vid bron.
Rationes contra reum:
1) Att mannen är med hälsan och livet i Ottos hus ingången, så måste han ock någorledes veta besked huru han är omkommen.
2) Giver misstankar det långa nattvakandet i Ottos hus, när och helst på söndagsnatten.
3) Det förda samtal såsom av trätande manfolk är fört, vilket väl åtskiljes ifrån en kvädande kvinnas röst, som Otto och hans hustru förebära.
4) Tvetalan om brännvinsköpet, föregivandes för 6 öre vara köpt och likväl var där 10 öre åstad sända, men för en mark allenast bekänt.
5) Uppå förfrågan om han kan få värjningsmän, som honom för denna misstanke befria ville, svarade han nej, ingen, det är ingen som tror sig därom.
6) Infaller supicion därav, att då liket upptogs utur vattnet, stod Otto och såg därpå och rördes inte till någon condolens, det han borde gjort göra en obekant, och så mycket mera honom som var hans senaste värd och härbärgerare, utan gick sin väg avsides med sin hustru upp i en täkt, och var borta in till aftonen som berättas.

KLRD, 5 1/2, f 236, jan 1654
Avesta Kämnersrätt

Uppå Borgmästarens och Råds avgångna skrivelse av Falun den 17 november nästförledne 1653 till Justitiarium Erik Erlandsson, att låta citera garmakare Otto Hansson samt målsägare och vittnen till Falu Rådstuga, angående Mats Jönssons döds vållande i Knutsbo, som Otto var beskylld för, äro benämnda parter med Just. Erik Erlandsson där hänviste citationen till den 10 januari 1654 därsammastädes, då saken de novo föreläggs att examineras och rannsakas till den Kungl. Hovrättens efterseende och vidare förklaring.

KLRD, 5, f 128, 10 jan 1654
Falu Rådhusrätt

Efter förelagd stämmodag framtedde sig för Rätten Mats Jönssons efterleverska hustru Carin Matsdotter i Knutsbo och Grytnäs socken, och med henne Elian Jönsson som var hans broder, Erik Matsson i Björsjö som är änkans broder, och Per Knutsson i Risby som äger hennes syster, och efter uppläst hållen rannsakning vid Avesta, tillspordes ägarna, om de ville fullkomligen lägga Otto Hansson vid Avesta till att vara Mats Jönssons dödsbaneman. Svarade sig det intet kunna göra, utan hemställde det Gud och Rätten i händer.
Men av Ottos bekännelse, att han med Mats om det brännvin som Ottos hustru köpte vara sant, att Mats för litet fick för sina penningar, och Ottos hustru sagt till honom, tyckte litet brännvin hava fått, så hava ett stycke bröd till. Det

andra är, att Otto åtskilliga gånger finnes tvetalig, särdeles bekännelsen om brännvinet, och
3) att de bevisa om det håret, som på tiljeänden haver suttit var polkahår, ty där pläga getter springa både neder och upp igenom samma hål.
4) Bekänner Per Knutsson, att Otto haver bekänt för honom, att han haver följt Mats Jönsson in emot Anders garmakares gård, som är vid pass 10 alnar ifrån hans port.
Och nu tillspordes utav Rätten om Otto haver följt honom så långt vartill Otto gav svar, att han följde Mats till förbemälte gård, och då blivit tvång av naturen att sätta sig där neder. Än tillspordes både Per och Otto, huru långt det kan vara ifrån det rummet, där han sig nedersatt och till broänden, svarade vid pass 30 alnar.
Än bekänna målsägarna, att såret var på vänstra sidan om örat, och brett två tvärfinger, och djupt ett halvt finger. Än på frågan, om någon blod syntes på gatan vid bron eller neder i graven, eller på den dödes kläder, därtill målsägarna samtliga nekade, att ingen blod haver synts. Sedan tillspordes målsägarna om de något mera visste, eller presumtivt på Otto hade, svarade nej.
Än tillspordes Otto om han kunde skaffa sig värjningsmän uti Avesta, därtill han ock nekade. Tillspordes bruksföranten Isac Koch, om han kunde hos Ottos medbröder uti Bruket bekomma värjningsmän, därtill svarade Isac sig allaredan med dem talt därom, och ingen som med Otto vill gå ed. Av de skäl som i förra rannsakningen i Avesta och här skedda äro, finnes saken mycket mörk vara, att man Otto varken fria eller fälla kan. Varför haver Rätten för gott funnit, sig hos den Höglovlige Hovrätt i detta mål att bespörja.

KLRD, 5, f 189v, 17 okt 1654
Falu Rådhusrätt

Upplästes den Kungl. Hovrätts resolution, daterad den 10 oktober förleden, över Otto Hanson garmakare i Avesta, och resolveras att slippa, och hans sak hemställes under Guds dom.

KLRD, 5 1/2, f 247, 29 okt 1654
Avesta Kämnersrätt

Ankom Borgmästarens och Råds skrivelse ifrån Falun till Justitiarian Erik Erlandsson, jämte en vidimerad kopia av den Kungl. Hovrätts resolution uti kopparsmeden Otto Hanssons sak, angående Mats Jönssons döds förvållande ifrån Knutsbo, vilket Otto hade varit beskylld för. Dock för dess mörkhet skjutes av den Kungl. Hovrätts högre censur under Guds dom, och kännes Otto för ovanbemälde beskyllning fri, så framt Gud det framdeles icke på annat sätt täckes uppenbara.

Allhelgonadag efter predikan vid Avesta, som var den 1 november, avkunnades av predikstolen förbemälde Otto Hanssons undfångna resolution av Kungl. Hovrätten, och förmantes var och en, men särdeles de, som den dödes anhöriga och förvanter äro, så väl de som av socknen voro, som där in loco boende, att giva sig därmed till freds, och låta honom för samma sak vara okvald, och tillsades honom av predikoämbetet därefter få njuta församlingens friheter med Guds ords hörande, och sakramantens njutande såsom andra församlingsledamöter.

Svea Hovrätts protokoll över behandlingen av kriminalmål för denna tid finns ej bevarade.

MATS MATSSONS INLÖSEN AV JORD

KLHA, III, AI:14, 9 okt 1671

Mats Matsson i Knutsbo beviljades fasta på Erik Anderssons i Garphyttan jordedel i bemälte Knutsbo, som han av honom köpt haver för de penningar, 60 daler kmt, som han för sin hustrus försålda jordedel i Grådö, Hedemora socken igen bekommit, vilka penningar Erik Andersson åter nedlagt i jord i Garphyttan, sig bättre tillhanda.

OCH ERIK MATSSON PROTESTERAR

KLHA, III, AI:13 1/2, f 38v, 6 maj 1670

Klandrade ock Erik Matsson i Knutsbo på någon jord i Knutsbo, som hans broder den 2 maj 1669 hade köpt av Erik Andersson i Garphyttan för 60 daler kmt, och begärde lösa hälften med sin broder, det honom ock efterläts.

MATS MATSSONS HUSTRUS FÄDERNE

KLHA, III, AI:9, 20 okt 1665

Uppbjöds första gången all Mats Matssons i Knutsbo och Grytnäs socken hustrus fädernes jord i Grådö, som hans svåger Olof Ersson i bemälte Grådö av honom köpt haver.

KLHA, III, AI:20, 9 juni 1678

Uppbud första gången av all hustru Elisabeth Ersdotters, sal. Mats Matssons änka, i Knutsbo, Grytnäs socken, arvejord och hus i Wargbo efter hennes föräldrar, som hon den 1 maj 1677 sålt till sin broder Erik Ersson i Wargbo.

Elisabeth Ersdotters far var nämndeman Erik Hansson, som först hade ett hemman i Grådö, och från omkring 1655 ett hemman i Wargbo. Det sistnämnda var möjligen hans hustrus arv.

ERIK MATSSONS INLÖSEN AV JORD I KNUTSBO

KLHA, III, AI:21, 19 juni 1679

Erik Matsson i Knutsbo beviljades fasta på all sin broders, Per Matssons i Biskopskulla socken, arvejord och hus uti Mats Jönssons hemman i bemälte Knutsbo, med all dess tillhörande lägenheter, som han den 19 juni 1676 av honom för 130 daler kmt köpt haver.

KLRD, 24, f 1189, 31 maj 1688

Hustru Elisabeth Matsdotter, Anders Olssons i Svensbo, har upptagit för sin arvsrätt i Knutsbo av brodern Erik Matsson ibm 84 daler kmt. Köpet daterat 19 sept. 1687.

KLRD, 26, f 991v, 19 maj 1690

Meddeltes Erik Matsson i Knutsbo och Grytnäs socken fastebrev på broderns, Anders Matsson i Gisselbo, till honom avlåtna och sålda broderspart eller jord, så i Knutsbo som i Gisselbo. Vilket köp är tredje resan uppbjudet den 6 juni 1689.

I GISSELBO

KLHA, III, AI:19, f 99v, 6 nov 1677

Erik Matsson i Knutsbo fick fasta på någon jord, som han av efterföljande köpt haver, nämligen av hustru Elisabeth Ersdotter, sal. Mats Matssons i Knutsbo, hennes jord i Gisselbo för 55 daler kmt, av Elisabeth Matsdotter hennes jord i Gisselbo för 28 daler kmt, av Per Matsson ibm hans jord i Gisselbo för 15 daler kmt.

KLHA, VI, AI:3, opag., 28 april 1713

Den jordedel i Gisselbo, som Erik Matsson i Knutsbo efter dom 1698 fallen, inlöst av Lars Larsson i Mölnarbo, Husby socken, samt den 1 juni 1711 uppskattad blivit till tvåhundratjugofem daler 20 1/4 öre kmt, men han givit 256 daler 26 1/4 öre för.

MATS MATSSONS ÄNKA I TVIST MED ERIK MATSSON OM HEMMANET

KLRD, 25, f 1073, 6 juni 1689

Kändes hustru Elisabeth Ersdotter, sal. Mats Matssons änka i Knutsbo, å sina barns vägnar berättigad att njuta lika lösning med barnens faderbroder Erik Matsson i Knutsbo av den del, som broder Anders Matsson i Gisselbo sålt har den 13 augusti 1688 för 200 daler, vilket köp nu för Erik Matsson tredje resan uppbjöds. Men förordnades, att hustru Lisbeth skall härmed icke draga jorden i andra händer.
Såsom hustru Elisabeth sedan gjorde lika sådant tal på barnens fadersyster hustru Elisabeth Matsdotters, Anders Olssons i Svensbo, bortsålda del, vilken ock nu uppbjöds. Av Erik Matsson har tillförne lösts en brodersdel i hemmanet, men hustrun en systerdel. Så beviljade Erik Matsson, att hustru Lisbeth må få lösa Anders Matssons del helt in, så att de hava halvparten i hela hemmanet vardera.

Som redan nämnts i inledningen till detta avsnitt, kunde troligen inte Elisabeth Ersdotter utnyttja detta utslag, att få inlösa hälften av sin mans syskons andelar i hemmanet. Av nästa mål framgår, att hon och hennes barn endast hade en tredjedel av hemmanet. Detta framfördes även i de diskussioner, som föregick storskiftet 1791. Där säges också, att när Olof Matsson flyttade till Kyrkbyn, hade han även en sjundedel i Lars Larssons hemman, vilket motsvarar en systerdel. Eftersom Olof Matsson bytte dessa andelar mot annan jord, kunde inte de övriga i dessa hemman förhindra att jorden gick ifrån dem. Hade Olof Matsson däremot sålt jorden, hade de kunnat protesterat, och därigenom fått överta andelarna.
Med undantag av nekrologen över Olof Matssons syster, kommer fortsättningen endast att behandla Erik Matsson och hans ättlingar.
Jag har en del domboksutdrag om Olof Matsson och hans efterkommande i Kyrkbyn, som jag kanske kan återkomma till i annat sammanhang.

KLHA, VI, AI:1, opag., 27 april 1701

Erik Matsson i Knutsbo tilltalade Mats Matssons änka därsammastädes, hustru Lisbeth Ersdotter, med sina barn Olof Matsson och Anna Matsdotter, angående lösen av deras jord i Knutsbo, som intet skall vara större del, än därav i årlig kolränta går allenast en stig och en korg, samt således föga över 1/3-del av ett åttondels hemman, ändock icke lovligt vara skall, att klyva hemman uti ringare än åttondelar.
Hustru Lisbeth Ersdotter uppviste gode mäns attest av den 22 april anno 1665, att hon sålt sin fädernes jord i Grådö för 140 daler, i tanken att lägga dem ned på jord sig tillhanda här i Knutsbo där hon bor, invändandes vidare så väl hon som sonen Olof Matssons fullmäktige, Olof Ersson i Södernäfde, att benämnde Olof Matsson vid sitt äktenskapsslut, blivit överens med sin svärfader Lars Larsson i Knutsbo, att han av honom skulle få jord till två kolstigars skatt, och på det sättet bliva fullsutten, inräknandes hans egen fädernes och mödernes jord, räntandes en stig och en korg, som svärfadern och svärmodern igenom inlagd skrift av den 20 hujus begära confirmation uppå, dessutom berättandes, att svärfadern skall vara mycket bräcklig, så att han mågens hjälp icke kan umbära, viljandes därför mågen, under jämkningsreven, låta föra sin jord in uti ett mantal med svärfadern.
Resolution: Denna sak bliver uppskjuten till dess jämkningsreven förrättats, och jordeboken ånyo upprättad vorden, vill då mågen Olof Matsson låta föra sin och sin moders jord in uti ett mantal, svärfaderns med Lars Larsson, stående det honom fritt då att söka.

TVISTER OM ERIK MATSSONS JORD I GISSELBO

MED HANS ELIANSSON MED FLERA

KLRD, 38, f 1095, 21 okt 1698

Vart avsagt emellan Per Erssons änka i Gisselbo, hustru Kerstin Persdotter, tillika med sina grannar Hans Eliansson och Erik Bengtsson å den ena sidan, kärande, samt Erik Matsson i Knutsbo å den andra, svarande, angående svarandens jordedel uti Mats Erssons mantal i Gisselbo, som kärandena påstå att få lösa, varom tvistas. Att såsom svaranden Erik Matsson på bemälte jordedel allaredan anno 1677 den 6 november erhållit Tingsrättens fasta, samt Lagmansrättens därå sedermera givna confirmation den 4 december 1694. Varandes jämväl utav Högvälborne Baron och Landshövding anno 1697 den 16 februari order utgiven till Cronans befallningsman, att handhava vederbörande vid den rätt som fastebreven dem tillägna. Alltså kan Häradsrätten sig med denna saken vidare icke befatta.

MED HALVBRODERN JOHAN LARSSON

KLRD, 40, f 365v, 29 april 1699

Framträdde Johan Larsson i Gisselbo, sökandes att få utlösa sin halvbroders Erik Matssons, som i Knutsbo boendes är, ägande jordedel i Gisselbo inom Mats Erssons mantal, efter den skall vara så ringa, att därav skattas allenast 2 stigar och en halv korg kolränta, varpå han förordningen likmätigt ej skulle kunna bliva besutten.
Erik Matsson svarade sig inom förbenämnte Mats Erssons mantal skatta 2 stigar 3/8-dels korg, uppvisande på samma jordedelar Lagmansrättens anno 1694 den 4 december sig meddelte confirmation över Häradsrättens förut erhållna fastebrev av den 6 november 1677 och 3 oktober 1690. Berättandes sig dessutom i Erik Larssons mantal uti Gisselbo, äga så stor jordedel som också skattar 2 stigar 1 korg, vilka med de förra göra tillsammans 4 stigar 5/8-dels korg kolränta, som av deras jord i Gisselbo årligen erläggas måtte, varemot halvbrodern Johan Larsson skall uti Mats Erssons mantal skatta allenast 2 stigar 2 1/2 korg kol, påstod alltså Erik Matsson, som i byn och bägge mantalen större del äger än Johan Larsson, efter vice versa stämning, att få lösa Johan Larsson ut som mindre haver.
Men Johan ville försvara sig vid sin jord med sådant skäl, att dess tillkommande hustru, Elian Jönssons dotter, skall när fadern dör bliva inom Mats Erssons mantal arvfallen till en jordedel, som skattar något över 2 stigar, och han således komma till större del inom det mantalet än Erik Matsson, yrkade alltså ytterligare, att få giva honom lösen.
Resolution: Utav föregående rannsakning befinnes fuller, att Erik Matsson inom Mats Erssons mantal i Gisselbo possiderar en jordedel allenast om 2 stigar 3/8-dels korg kolränta, men dessutom i Erik Larssons mantal därsammastädes en del av 2 stigar 1 korg kolränta. Haver ock Lagmansrättens confirmation uppå besittningen av förra delen inom Mats Erssons mantal, daterad anno 1694 den 4 december. Sedan förordningen av den 1 maj 1693 utgick, att var och en, som icke ägde en full åttondedel av ett helt hemman, skulle obligeras därför att taga lösen, Hans Nåd Herr Landshövdingen också den 16 februari 1697 meddelt Erik Matsson ordres till befallningsmannen i orten, att handhava honom vid dess rätt, som samma confirmation honom tillägnar, alltså anstår intet Häradsrätten, att utlåta sig över Johan Larssons nu anförda lösningstvist, utan förvisas han att söka Lagmansrättens förklaring, om samma Rätt vid confirmationens meddelande, haft avseende på högstberörde 1693 års stadga, och Erik Matssons ringa del inom Mats Erssons mantal, så att stadgan på det sättet kommer till att förstås och uttydas, att en som i åtskilliga byar eller mantal äger

så fasta jordetal, som räcker till ett åttondels hemman eller stiger däröver, må sitta därvid okvald, och icke kunna obligeras utav till lösens emottagande på ettdera stället, eller att byta sin jord tillsammans inom ett mantal, när lägenhet därtill givas kan.
I mellantiden, och till dess den förklaring utverkas kan, uppskjuter Häradsrätten sitt betänkande över Erik Matssons påstående, att få i anseende till sin stora del i bägge mantalen utlösa Johan Larsson, vilken ännu inte är rådande om större del, än som årlig kolränta 2 stigar 2 korgar och något av den tredje av sig kastar.

Enär Johan Larsson denna Häradsrättens utlåtelse skriftligen utfordrade, begärde han att få deponera appellationspenningar, på det han således desto friare tillgång till Lagmansrätten måtte kunna hava, och få lagligen inkalla dit sin vederpart med sina brev och dokumenter, vilket honom efterläts och appellationspenningarna emottogs med åtvarning, att han utsöker i rättan tid stämning, och sedan sin intention fullföljer på nästa Lagmansting.

KLRO, 40, f 1187, 20 okt 1699

Uppviste Erik Matssons i Knutsbo hustru Lisbeth Ersdotter Lagmansrättens den 29 sistlidne juli honom meddelte dom emot Johan Larsson i Gisselbo, hans tilltal om jordlösen, och lämnas i fri besittning av sin jordedel i Gisselbo, så uti Erik Larssons mantal där han äger 2 stigar och 1 korg i kolränta, som uti Mats Erssons mantal 2 stigar 1/2 korg, vilket gör tillsammans 4 1/2 stig, och remitteras till Häradsrätten, att utföra med Johan Larsson om utlösningen av hans del, som då intet större var, än därav gick årlig kolränta allenast 2 1/2 stigar.
I följe härav Erik Matssons hustru nu begärde, att få lösa Johan Larssons bemälte andel. Men han uppviste sin svärfaders Elian Jönssons brev av den 26 hujus, varigenom honom uppdrages den del, som hans hustru efter faderns död tillfalla skulle, så stor, att därav 2 stigar och 1 korg kolränta, varigenom han med sin fädernes jord fått tillhopa 4 1/2 stig kolränta, och därå löpande jord, därvid han påstod med lika rätt att bliva besutten, som vederparten i .... mantal sin jord haver, eller att han måtte byta med honom, och var sedan bliver inom ett mantal, vartill Erik Matssons hustru enständigt nekade.
Resolution: All den stund Johan Larsson nu med sin hustrus och sin egen jord i Gisselbo fått så stor del och egendom, som han efter förordningen av den 1 maj 1693 och 25 dito kan bliva fullsutten på, skattandes därav över 4 1/2 stig kol, ty bör han och därvid orubbad bliva behållen, och icke tvingas av käranden till utlösen. Men det byte, som han åter påstår med Erik Matsson att göra, på det de må få var sin jord tillsammans under ett mantal, kan emot Erik Matssons vilja och samtycke honom icke påtvingas, utan bliver parterna således var ifrån annans tilltal i dessa mål befriade.

NY TVIST MED HANS ELIANSSON

KLHA, VI, AI:1, opag., 13 okt 1703

Erik Matsson i Knutsbo haver för en liten plats och slogställe nedanför dess åker i Gisselbo, som brukar ge om året en eller högst två kämbar hö, instämt Hans Eliansson i Gisselbo, och påstår Erik Matssons hustru, hustru Elisabeth Eriksdotter, att samma ängsstycke måtte lyda Erik Matssons hemman till, efter det nedanför hans åker beläget är.
Hans Eliansson däremot insinuerar, att detta stycket skall vara utbytt emot ett annat rum, som nu den badstugan står uppå, vilken Johan Larsson nyttjar, och att detta bytet skall vara skett i Erik Matssons morfaders Mats Erssons tid, emellan honom och en vid namn Erik Larsson, som bott på det andra mantalet i Gisselbo, vilket Hans Eliansson nu bebor.
Erik Matssons hustru och son håller denna berättelsen som osann,

efter man hört haver för mycket ...., efter Hans Eliansson förklarar sig, att han ännu nödgad är, att taga badstuguplatsen igen, och avstå den lilla slogbiten, som Erik Matsson och hans hustru i Knutsbo efterstå.
Då inföll åter Johan Larsson i Gisselbo, som är Erik Matssons halvbroder, och sade, att Erik Matsson har ingenting att göra, varken med badstugurummet eller denna lilla ängsbiten, efter man på det hemmanet Johan Larsson besitter hava rätt om både badstugan och det rummet hon står uppå.
Erik Matssons hustru, som i detta har alla i byn emot sig, argumenterar lika fullt av situationen, att denna lilla slogplats ligger så till, att hon kan inget annat än höra Erik Matssons hemmansdel till, ty lika som de hemmanens intressenters åkrar löpa uppom emot gärdesgården, så borde ock med detta stycket ske, som väl visar sig, att det i gamla tider legat i en triangel in med åkern, fast det nu senare där ifrån skilt blivit.
Johan Larsson och de flera i byn påstå, att om nu så ske skulle, det badstugurummet skulle bliva i dess gamla hävd, emot förmodan oroat och kvalt, så ville då samtliga grannarna i byn stiga till delning av den lilla ängslappen.
Resolution: Såsom på denna gjorda berättelsen, därvid nämnde Erik Larsson skolat rått om detta stycket, som nu Hans Eliansson säges innehava ifrån Erik Matssons hemman, och Erik Matssons moderfader däremot rått om det stycke, som nu Hans Eliansons badstuga står uppå, eljest har dem emellan intet byte ske kunnat. Varande Hans Eliansson och Johan Larsson svågrar sins emellan, dito Johan Larsson och Erik Matsson halvbröder, som ingen så just i sådan hastighet veta kan huru de bytt sins emellan, eller huru nu den ene av dem kan sitta i possession av badstugan med dess tomt, och den andre av denna lilla slogplats därtill, som Erik Matssons hustru säger ifrån hennes mans tomt kommen vara. Men hävden hava de likväl bägge att beropa sig på, nekade samtliga grannarna i byn därtill, som nu ostämda äro, att Erik Matsson må få för en så ringa tings skull bry dem i deras rätt och gamla hävd, som de var för sig i byn och tomterna sitta uti.
Alltså kan Rätten i denna sak nu ingenting göra, förrän samtliga intressenterna i så väl Anders Larssons mantal som Mats Erikssons mantal, efter bägges mantal i något härigenom skulle rubbade bliva, kunna tillika instämmas och i saken förhörda bliva.

ERIK MATSSONS HUSTRU BRÅKAR FÖR MYCKET

KLRO, 47, f 794v, 13 okt 1703

Eljest klaga ock samtliga grannarna i Gisselbo, nämligen Hans Eliansson, Anders Bengtsson, Johan Larsson, Per Erikssons änka och Lars Ersson över Erik Matssons hustrus oroliga leverne och ofred med dem i det att Ting och rättegång tima är, med mindre hon dem bry skall, och mestadels göre sig trätor och hitta upp av något sådant som intet värt är, kommandes därigenom sina grannar på mycken olägenhet och förfång, omkostnad och tidspillan. De begära därför få lösa henne ut ur byn, till att därmed köpa sig frid.
Erik Matssons hustru svarar, hon är så fullsutten i byn, att hon aktar intet sådana stora ord, och dessutom har nu vist sig av föregående aktion på detta Tinget, att hon lidit haver. Kunnandes ingen förvägras, att emot orätten söka försvara sig.
Hennes grannar begärde då ett visst vite emellan sig och henne lägges, vartill den måtte bli förfallen, som varder befunnen att han i längden åt oträngt och uti av inget värde varande sak tingsdrager den andre.
Som dem beviljat blev, och sattes i den respekt 5 daler kmt till vite dem emellan.

GRÄL MED SONHUSTRUN OM EN BRÄNNVINSPANNA OCH EN KITTEL

BREV TILL HÄRADSRÄTTEN

KLHA, VI, G2, opag., 1711

Såsom jag låtit citera min sonhustru Erik Ersson Getings änka, hustru Brita Andersdotter uti Baggebo, till laga ansvar angående en vinpanna och en kopparkittel, som hon vill påstå hava fri hand över efter sina svärföräldrars död, där emot att de bägge skulle sköta dem intill döden. Men som sonhustrun Brita de förmåner och sådant slut oss emellan göra vilja, att som gamla hjon bägge äro, skulle alldeles sitta under hennes hand eller disposition, ty kunde vi icke där över så just komma överens, utan oss i sådant mål omtänkte, att icke alldeles sätta oss för nådehjon, alldenstund Gud oss ännu med livsuppehälle anse låter.

Vinpannan anbelangande, som min sonhustru påstår vill hava fri hand över, så är för detta sakens beskaffenhet oss emellan, att om min sonhustru hållit dess utfästa loven, vilket av henne kullslaget blev, så skulle vinpannan hört henne till utan något åtal, men den kitteln som omröres, var aldrig där uti benämnd. Alltfördenskull vid detta brödsförbund, som skett är, att min sonhustru kunna vinna mitt, där icke jag igenom god vilja efterlåter något.

Men finner fuller Gud bättre vad som mig måst eftersätta för min son, som vid Vårfrudagstiden måste honom med gråtande tårar bortmista. Såsom ock vid hans avresa uppå kosta, som intet till något annat ibland räknas, utan frivilligt av mig skett blev, alltså bekom han 16 daler kmt till kläder, och 2 st bockskinn, och hans hustru giver jag en ny kjortel, som kosta oss 6 daler kmt. För det sista haver vi givit vår sonhustru uti brudstugugåva 1 ko, 2 getter, och sedan hade hon en get, vilka kreatur vi samtliga framfödde till gröngräs blev uppå jorden.

Och jag ödmjukt förbliver etc.

Elisabeth Eriksdotter i Knutsbo

INFÖR HÄRADSRÄTTEN

KLRD, 63, f 770v, 25 sept 1711

Tvistade Erik Matsson i Knutsbo och dess hustru Elisabeth Eriksdotter med sin sonhustru, soldaten Erik Ersson Getings änka, hustru Brita Andersdotter i Baggebo, beträffande en brännvinspanna och en bryggkittel av koppar, som de förra neka, och tillbjuda sig edeligen, sig ifrångå, den senare påstår vara sig given på sin bröllopsdag, viljandes svärföräldrarna hava fri hand över densamma, så väl som annan sin lagfångna och ägande egendom, helst emedan sonhustrun med sonen i livstiden flytt ifrån dem, och han äntligen blev soldat, så att de icke fått av dem den hjälp och understöd till döddagar, som de sig förväntat, finnandes sig intet förpliktade att giva och lämna sonhustrun sin koppar, den de till egen nödtorvt behöver, innan de skiljas ifrån denna världen.

Sonhustrun Brita Andersdotter viste Capellanens i Grytnäs, Christopher Hedmans kära dygdesamma hustru Marias skriftliga vittnesbörd, under den 12 hujus, att hustru Elisabeth å sonhustruns bröllopsdag förärat henne några kreatur till att begynna sitt bo med, samt ovanberörda brännvinspanna och kopparkittel, med försäkran, varpå hon tagit sal. Kyrkoherden Anders Gillberg i hand, utan förbehåll av skötsel eller annan dylik tjänst intill döddagar. Det ock flera där vidkommande gäster förmenas veta och kunna besanna.

Resolution: Änskönt hustru Brita Andersdotter skulle på sin bröllopsdag hava fått svärmoderns hustru Elisabeth Eriksdotters löfte på förberörda brännvinspanna och bryggkittel, som hon med dygdesamma hustru Marias vittnesbörd bevisa vill, men svärmodern alldeles nekar och bestrider, så intygas dock intet, att svärfadern Erik Matsson, som efter lag sin hustrus målsman var, och makt hade hennes gåva antingen att gilla eller upphäva, helst emedan han uti

ERIK MATSSON FÖRDELAR SIN EGENDOM MELLAN SÖNERNA

KLRD, 63, f 758v, 18 maj 1711

Ingavs en skrift, daterad den 7 nästlidne april, varigenom Erik Matsson och dess hustru Elisabeth Eriksdotter i Knutsbo, så mycket man förstå och inhämta kunna, säga sig i livstiden med gott betänkande hava velat, till kivs och trätas förekommande sina barn emellan, således förordna och dem emellan sin egendom fördela, att sonen Johan Ersson behålla skall jorden i Knutsbo, med 2 stugor, ett fähus, en lada och ett stolphärbre därsammastädes. Mats Ersson hela den lösta jorden i Gisselbo, med en stuga, 1 stall, 1 fähus, 1 lada därsammastädes, och en bod med tvenne rum att flytta dit ifrån Knutsbo. Så hava de tillslagit Johan den mindre och Mats den större bryggkitteln, och bägge att vara delaktiga uti brännvinspannan med dess hatt och pipor.

Den avlidne sonens, Erik Erssons efterkommande lilla dotter Elisaberth, säga de sig ock vilja lämna arvslott, och efterlåter henne den egendom som är löst i Baggebo.

Stadgandes vidare, att sonen Johan ej den minsta prick ärva skall i Gisselbo-hemmanet, ej heller Mats uti Knutsbo-hemmanet, utan bägge vore förnöjda med vad föräldrarna i livstiden gjort.

Då ock bägge obligerade och förpliktigade, att redeligen försörja och sköta sina föräldrar då Gud dem någon krankhet vederfaras låter.

Varandes skriften daterad den 7 april innevarande år, under bevittnande av Lars Ersson i Björsjö och Johan Lindkvist.

Men emot en sådan förordning och delning protesterade avlidne sonen Erik Erssons änka Brita Andersdotter, såsom ojämn, och dess med henne Erik Erssons avlade dotter preskriberande, ity att hon av kopparen alls intet fått, och av fasta egendomen intet mera än 45 riksdalers värde uti Baggebo undfått, vilket ingalunda svarar, eller någon likhet vara skall, emot det faderbröderna är tillsagt vordet, förbehöll alltså sin dotter allan rätt, och framdeles, när tid bliver, laga ändring därpå, helst emedan barnet är ännu litet, som till sin uppfostring sitt understöd behöver, och intet kan beskyllas, att hava sin faderfader och fadermoder förtörnat.

Sådant vart in quantum jurs här intecknat.

KLRD, 63, f 782v, 25 sept 1711

Ingavs i Rätten av Erik Matsson i Knutsbo och dess hustru Elisabeth Eriksdotter en skrift, varutinnan de berätta sig, för bägge deras tilltagande ålders och bräcklighets skull, nödgas tillita sina barn om bistånd och understöd, varför de vilja testamentera sina tvenne söner Johan och Mats något av sin fasta egendom, den de med

GRÄL MED SONHUSTRUN ...

(Forts. från föreg. sida)

sådana persedlar två tredjedelar ägde, med hustruns ena tredjedel, därtill bifall och samtycke givit, som nu även hårdeligen nekas, därför kan denna förmenta gåva ingen verkan eller bestånd hava. Dessutom om den rätteligen hade varit given, vore den ock av ingen annan natur och egenskap, än som hemföljd och hemgift, vilken efter 12 Cap Giftobalken borde vid svärfaderns eller svärmoderns dödsmål och frånfälle avkortas och beräknas uti hustru Britas sal. mans Erik Getings, eller dess efterlämnade barns arvslott, om det sin faderfader eller fadermoder överlevandes vore, men nu är därpå ingen avkortning på sådan orsaks skull tillhörandes, utan i den händelse att dessa kopparkäril då behållna finnes, och ägarna förut icke omträngt dem till sin nödtorvt, haver barnet jämte dess faderbröder även sin del och arvsrätt där uti, som uti vad mera att förvänta.

sin ungdoms släp och drag riktigt sig hava löst, att uppmuntra dem därigenom till dess större flit, trohet och huldhet vid föräldrarnas skötsel och födo, emedan sonhustrun Brita Andersdotter i Baggebo icke skall vilja vårda sig om dem, vars man blev soldat och är död vorden, skolandes nu 10 år vara förlupna, sedan bägge sig gåvo ifrån föräldrarna i Knutsbo, som dock köpte jord för 45 daler kmt åt dem i Baggebo, den de allt sedan brukat utan avgift. Och på det sonhustrun må dess bättre sköta sitt och sonens barn, och giva sig tillfreds, beviljas henne utan byte med de andra sönerna i den rätta arvejorden Baggebo, och utav lösta jorden och husen i Knutsbo 15 dalers värde, samt av husen de sitta i uppsatt 20 daler kmts värde, som gör tillsammans 80 daler. Där förutom barnet skall uti arvejorden och husen i Knutsbo och Gisselbo, som stiga skola till 230 dalers värde, njuta sin treding 76 daler 21 öre, anhållandes av Rätten, att få disponera om denna egendom, den de där även inlöst, medan de leva, sedan lämna den åt bägge sina söner, som lovat besörja dem till döddagar, förpliktigandes sig där emot, om de länge leva, och nödgas skulle av den köpta egendomen något fördärva, att icke det ringaste av sondotterns ovanberörda del vilja tillgripa, utan låta den oförminskad stå henne till handa och tjänst.
Vad i boskap och lösören hos dem finnas, och framdeles återstå, lämnas och vedergående emellan, att dela i lika och jämgoda lotter
Var emot sonen Erik Getings änka, hustru Brita Andersdotter en protest inlade, med begäran, att så framt hennes svärfolk intet skulle eller vilja tillåta hennes barn efter deras död, bliva lika arvtagare emot sina faderbröder, i den då befintliga lösa så väl som fasta egendomen, den vare sig mer eller mindre ärvd, avsätta ett visst för barnet efter eget behag, av deras fasta arv så av sin avlinge egendom, hus och jordägor varest de belägna äro, antingen i Knutsbo, Gisselbo eller Baggebo, samt oaktat att vilkendera given del ena och andra köpt är, upprevas och skattas må efter gode och opartiska mäns mätesorder, och sedan en del avsättas och lämnas åt hennes barn i arvslott, då vill hon därmed åtnöjas så vitt det riktigt är. Men om hennes svärfolk det icke ändock vilja, anhåller hon, att dess barn likmätigt lag må erkännas för en ibland rätta deras arvtagare efter deras död, i det som då proportionaliteter emellan trenne bröder delas bör, vare sig mer eller mindre, utlåtandes sig, i mellantiden ingalunda vilja eller skola undandraga sig i proportion och efter yttersta förmåga, att hjälpa i svärfolkets skötsel och födo, när de det så tränga.
Protesterande emot det testamente de söka att göra till svågrarna för födan och skötseln, emedan det allt för mycket till hennas barns proskriberande lämna skall, och svärföräldrarnas förfarande i den måtto obilligt skattas kunna, bedjande sist, att detta uti protokollet intagas må, och henne all laga talan nu och framdeles förbehålles.
Sedan inkommo svärföräldrarna med en annan skrift av sådant innehåll, att ehuru väl ovanberörda deras sonhustru så enträgen vara skall, att vilja ärva dem medan de leva, där hon dock intet skall kommit till väga med, att giva dem något bistånd på hela den tiden hon var ihop med deras son, långt mindre nu. Likväl på det hon må giva sig tillfreds, efterlåta de ännu 50 daler kmt till det som förr utlovat är, vad sedan övrigt är av den lösa egendomen torde de själva behöva, om Gud deras livstid förlänger, bedjandes att detta verket må få bero med en slik deras i välmakten och livstiden gjord disposition, på det att de hemma varande barnen, som dem bistå, samt till döddagar sköta och försörja skola, må bekomma något för sitt besvär av egendomen, eljest vorde de under bördan upptröttandes, och de själva, som varken skola förmå hemmanet att förestå, eller skaffa sig födan, nödgades egendomen bortsälja, att leva utav dess värde, kunnandes

ingalunda lita på sonhustrun, dessa nu erbjudna 50 daler kmt till de förra 156 daler 21 öre kmt, som göra tillhopa 206 daler 21 öre kmt, förutom vad i lösören svärföräldrarna framdeles sig efter lämna vid sin död, tillbjöd ock svärföräldrarna att utleverera sonhustrun till att få inlösa därmed sin fädernes jord i Baggebo, som med gäld besvärad är, det första som det andra sonhustrun får betalning av sina bröder för dess arvejord i Pirka.

Men hustru Brita Andersdotter ville på sin lilla dotters vägnar intet heller därmed förnöjd vara, utan yrkade sitt förra påstående för barnet, att få vid faderfaderns och farmoderns död, träda till lika arv emot faderbröderna i både löst och fast, som då efterlämnat vara kan, mera eller mindre. Jämte tillbud att vara i mellantiden svärföräldrarna till all den tjänst vid deras skötsel och födo, som henne någonsin görligt och möjligt är.

Resolution: Denna Erik Matssons och hustru Elisabeth Ersdotters i livstiden förklarade vilja och förordning över sin egendom, huru den vid deras dödsfall, barnen emellan, fördelas skall, så att de hemmavarande tvenne sönerna, Johan och Mats, hos vilka de sig till skötsel och föda till döddagar att ingiva sinnade äro, må utav föräldrarnas avlinge jord njuta någon vedergällning och hugnad för besväret och mödan, stöder sig så fuller på 9 Cap Jordebalken och 1 punkten i Testamentsstadgan av den 3 juni anno 1686, som tillåta var och en fri hand och disposition över sin avlinge jord och lösöre, att giva, avsöndra eller sälja och avlåta den utan åtskillnad till vem han vill, egen eller främmande, barn eller androm, mer eller mindre. Men emedan deras sons dotter är ännu späd och ung, bjudande högstberörde förordning uti andra punkten, att små omyndiga barn, som ännu icke bekommit sin uppfostran, och sig själva födan icke förvärva kunna, ej heller hava något annat arv eller odaljord sig till uppfostran, skola föräldrarna som testamentera vilja, först lämna efter stånd och villkor av sin behållna jord och lösören, så mycket som de kunna väl uppfostras med, till dess de kunna på något tjänligt sätt sig själva föda, och att ingen utan dess större och riktigare orsaker, skall gå sina egna barn, särdeles dem små och omyndiga, som sina föräldrar ännu icke så mycket kunnat förtörna, uti avlinge jord och lösören alldeles förbi, utan åtminstone visa må billighet härutinnan.

Tillbjudandes nu sonhustrun till barnets bibehållande vid dess fulla arvslott så i det ena som det andra, att underhjälpa, efter proportion och yttersta förmåga, svärföräldrarnas föda och skötsel då det omtränges. Varutinnan det 31 Cap Jordebalken är henne till bifall, att ingendera barnet, som sin kost tillbjuder lika med de andra, bör ifrån arvslotten sin utestängas. Ty kunde helst i anledning av Testamentsstadgans 8 och 10 punkter, som till slika tvisters ändliga åtskillnad, determinerar rätta tiden, år och natt efter testators död,Rätten nu intet vidare göra till denna saken, än föräldrarnas vilja och förordning uti protokollet intaga. Varandes, då den tiden infaller, som och bäst utvisandes varder, vad flit och möda den ene eller den andre utav dessa samarvingar för sina gamla föräldrars och svärfolks omvårdnad, skötsel och födo, ospard hållit, huru när var för sig, sitt gjorda tillbud fullgjort, och vad därmed den ene framfö den andre kan hava förtjänat, benägen dem över alltsammans med ändligt utslag att åtskilja.

Här emot är i rättan tid appellerat in under Högaktade Lagmansrätten av Erik Matsson i Knutsbo.

(Forts. nästa sida)

ERIK MATSSON FÖRDELAR ...

(Forts. från föreg. sida)

KLRD, 65, f 1001, 5 maj 1712

Med sin sonhustru och svägerska hustru Brita Andersdotter i Baggeäro numera de gamla folken Erik Matsson och hustru Elisabeth Eriksdotter, samt deras söner Mats och Johan Erssöner i Knutsbo så förente, och bemälde hustru Brita Andersdotter med dem således överenskommit, att hustru Brita för sitt med deras son och broder soldaten Erik Erssons Geting sammanavlade barn skall njuta 45 daler Kmt för jord i Baggebo, som hon brukat i 11 års tid. Desutom svärföräldrarna med ovannämnda sina tvenne söners samtycke lovat hustru Brita för sitt barn trehundra daler kmt, som Mats och Johan Erssöner betala skola, så dess sonhustru och svägerska dess bättre må bliva sig till freds, och laga så, att hennes lilla dotter må bliva behållen efter sin fader, börandes hon med det första nedlägga penningarna uppå sin morfaders gäldbundna egendom i Baggebo, emedan svågrarna godvilligt sig påtagit densamma till att betala, så långt ovannämnda 300 daler kmt förslå. Därmed sonhustrun på sin dotters vägnar lovat sig benöja låta, och vidare icke tala skola, varken på löst eller fast, undantagandes kreaturen, som i höst skola delas alla 3 sönerna emellan. Så gamla folken tänka till att giva sig för sig själva, och lita på bägge sönerna till döddagar, bedjande samtliga, att denna deras uti gode mäns vidervaro författade förlikning, att hustru Brita Andersdotter för sin dotter skall njuta tredjedelen av kreaturen och 345 daler kmt må uti protokollet inhämtas och stadfästas, samt dem bevis däröver meddelas.
Ty vart denna deras frivilliga förening underskriven av Erik Matssons hustru Elisabeth Eriksdotter, Mats och Johan Erssöner, samt hustru Brita Andersdotter, och till vittnes av Lars Ersson i Björsjön och Anders Ersson i Södernäfde och Hans Persson i Knallasbenning uti domboken infattad, vedergående på alla tider till behörig och lag likmätig säkerhet, samt av Häradsrätten bekräftad och stadfäst, att obrottsligen fullgöras och stadigt att stånda, men icke någon tid olagligen hävas, rubbas och återgånga.

Erik Matssons son Johan övertog alltså Knutsbo-hemmanet, som han innehade till sin död 1736. Om honom har jag inte funnit något i domböckerna. Han levde tydligen det stilla liv, som prästerna gav som betyg åt de flesta som dog vid denna tid.
Johan Ersson efterträddes av sin son Erik Johansson.

ETT TRAGISKT LIVSÖDE

Grytnäs kyrkoarkiv, F1, 1749

Blev begraven en gammal ofärdig och till sina sinnen störd, och helt oförståndig piga, och ett allmogehjon, Anna Matsdotter, föddes till världen i Knutsbo, som förmenas 1673 i juli. Fadern var för detta Mats Matsson i Knutsbo, modern hustru Elisabeth Ersdotter. Döpt. På 3 à 4 året fått känning av skagg och ofärdig i fötterna, men på 30 året tilltog hennes sjukdom så, att hon sedan icke kunnat gå, utan måste krypa på knän, där hon förut kunnat gå vall på åtskilliga ställen. Lärt i förstone litet läsa i och utan bok, Doctor Luthers katekes, och en tid blivit tillåten att begå nattvarden, men sedan av olidlig värk miste hon sitt förstånd, och kröp omkring, ett uselt kräk, ifrån den ene till den andre.
Den 16 oktober hitfördes hon sjuk ifrån Månsbo till sin brorson Erik Olofsson i Kyrkbyn, och utan beredelse och förstånd skildes här ifrån den 21, då hon levat 76 år och ungefär 20 veckor. Av vad sjukdom hon är bliven död kan man icke förvisso veta, fast man förmenar av håll och sting.

ERIK JOHANSSONS HUSTRUS FÄDERNE I SÖDERNÄFDE

KLHA, V, AI:15, opag., 1 maj 1745

Ingav Erik Larsson i Södernäfde en emellan honom och svågern Erik Johansson i Knutsbo uti vittnens närvaro den 8 i denna månad ingångna förlikning av innehåll, att sedan Erik Johansson ingått köp med svågern Anders Olofsson i Moren och svägerskan änkan Kerstin Persdotter i Avesta, om deras tillständiga fasta arvsrätt uti Södernäfde och därpå till dem levererat tillsammans 300 daler, har svågern Erik Larsson därstädes till detta Ting å honom utverkat stämning, enligt vilken Erik Larsson, såsom å svärfaderns hemman boende, påstått sig vara mera berättigad berörda svägerskors jordedelar jämte Erik Johanssons hustrus, såsom i annan by boendes, andel inlösa, på det hemmanet emot lag i så många små delar ej klyvas måtte.
I anseende härtill Erik Johansson sin rättighet till de inlösta jordedelarna för lika summas återförande och för sin egen eller hustruns andel 300 daler, som tillsammans gör 600 daler kmt, på svågern Erik Larsson uppdragit, att såsom denne sin ägda och välfångna egendom obehindrat och okvalt nyttja och besitta.
Var emot sistnämnda försäkrat svågern Erik Johansson om 300 daler för sin hustrus jord och dessutom till honom återställa 300 daler han till svågern eller dess hustru och hennes syster utgivit på lösensumman. Och anhöll Erik Larsson till följe härav, att detta köp till hans säkerhet intecknas måtte, som Häradsrätten fann skäligt att bifalla, emedan parterna närvarande denna sin frivilliga överenskommelse om fastigheten i Södernäfde till alla delar erkände

TVIST MED GRANNARNA

KLHA, V, AI:18, mål 69, 28 okt 1756

Uti de mål Erik Johansson i Knutsbo å ena sidan samt grannarna Olof Matsson och Erik Jönsson å den andra, var emot annan till detta Ting instämma låtit, har Häradsrättem förhört parterna och beslutat:
Vad den skada angår som Erik Johansson klagar sig hava lidit uppå en dess sädesåker i Kolningssveden av vederparternas svin, vilka genom deras egna ogilla gärdesgårdar skola dit inkommit, så alldenstund av nämndemannens Erik Jönssons i Nybyn den 28 september sistlidne häröver hållna syn och rannsakning befinnes, att skadan stigit till tolv band havre och fem band korn, vilken blivit förorsakad av Olof Matssons och Erik Jönssons svin, som inkommit igenom sistnämndes egna bofälliga gärdesgårdar. För den skull kunna bemälte Olof Matsson och Erik Jönsson ej undgå att gälda samma skada med sju daler 8 öre kmt, samt att uti syne- och rättegångskostnader två daler silvermynt bestå.
Men vidkommande Olof Matssons och Erik Jönssons klagan att de vid flera gärdesgårdar skola vara betungade än dem åbelöpa bör, så prövar Häradsrätten skäligt, att förordna nämndemännen Erik Jönsson i Nybyn och Per Eriksson i Rembo, som i parternas närvaro och efter föregången behörig uppmätning hava att dela gärdesgårdarna dem emellan efter varderas äganderätt, samt behörig gärdesgårdslängd däröver upprätta.
Och åligger parterna i övrigt att upprensa den bäck som löper igenom Kolningssveden, samt den ena dika undan den andra, så att vattnet må hava fritt obehindrat lopp, till undgående av den plikt och olägenhet, som lagen uti 6 Cap Byggnadsbalken där uppå stadgar och utsätter.

BOUPPTECKNING EFTER ERIK JOHANSSON

KLHA, V, F5, opag., 1763

Anno 1763 den 24 oktober voro vi undertecknade till hörsamt följe av Herr Häradshövdingens order av den 4 maj nästlidne, och uppå änkan hustru Karin Persdotters begäran, tillika med arvingarna kallade till Knutsbo att inventera och fördela dess avlidne mans och faders Erik Johanssons efterlämnade egendom i löst och fast, och angavs som följer:

	D	Öre
Böcker		
1 bibel	15	-
1 bok Kristi nådastol	1	16
1 dito Modershjärta	-	16
Silver		
1 kopp	36	-
1 sked	20	-
1 dito	18	-
Kontant		
I transportsedlar	333	-
Dito i plåtar	241	-
I myntpengar	5	20
Koppar		
1 brännvinspanna, hatt och långa pipor	102	-
1 dito med allt behör	45	-
1 bryggkittel	35	-
1 fotpanna	7	16
1 dito	7	-
1 dito	3	-
1 skopa	6	-
1 kruka	9	-
1 skål	4	-
Tenn		
1 fat	7	16
1 dito	6	-
1 dito	12	-
1 kanna	15	-
1 halvstopflaska	4	-
1 kvarters dito	2	16
1 halvkvarters dito	1	8
1 skål	3	-
Mässing		
1 kittel	4	16
1 dito	3	30
1 stake av metall	2	8
1 driven ljusplåt	1	16
1 metallkopp	1	-
2 tobaksdosor	1	16
Blecksaker		
1 lykta	2	-
1 skopa	-	16
1 tratt	-	12

Järnpersedlar		
2 grytor	12	-
1 dito	3	-
1 långpanna	3	-
2 runda stekpannor	3	-
1 dito	-	24
1 pannring	-	24
1 dito mindre	-	16
2 täljyxor	5	-
3 huggyxor	4	16
3 dito	2	8
2 slöjdyxor	2	-
1 gammal dito	-	8
1 järnstör	3	-
1 dito	2	16
2 spett	3	-
1 isbill	1	-
1 dito	-	24
1 skyffel	1	-
1 dito	-	24
1 grep	1	-
2 dito	1	8
2 hållhakar	-	24
3 dito	-	16
1 tväryxa	-	16
1 såg	-	24
18 liar	13	16
20 dito sämre	5	-
1 skräddarsax	-	24
1 ullsax	-	16
1 dito	-	12
1 kålkniv	-	16
1 kåljärn	-	24
1 gammalt dragjärn	-	12
1 bandkniv	1	-
1 hovtyg	1	8
1 dito	1	-
2 skohammare	-	24
8 lispund nytt järn	32	-
2 lispund gammalt järn	3	-
1 smedstäd	36	-
1 pust	7	16
1 mindre smedstäd	6	-
1 skruvstäd	4	16
1 slägga	1	-
2 hammare	1	16
1 dito	-	16
1 nageltorn	-	24
1 dito	-	12

(Forts. nästa sida)

4 tänger	2	-
40 hästskor	40	-
1 häckla	1	24
1 par kardor	2	-
2 skälor	1	-
1 dito	-	12
1 ljusterjärn	-	16
1 dito	-	12
1 röknagel	1	16
4 harkor	-	12
1 uträtad krok	-	12
1 skodd skovel	1	-
3 dito	1	4
1 slipsten	27	-
1 dito	15	-
1 ny hyvel	1	-
1 dymlingnavare	-	16
1 takveds dito	-	12
1 andersstång dito	-	16
2 sprötnavare	-	8
1 fjäturslås	-	24

Körredskap

1 kärra med hjul och axel	15	-
1 dito	10	-
1 gödsel dito	12	-
1 flake utan hjul	1	16
2 långslädar	18	-
1 dito	6	-
1 dito	4	16
1 dito	4	-
1 dito	3	-
1 malmdrög	8	-
1 gammal dito	4	-
1 släpkälke	2	-
1 dito	1	10
1 dito	3	-
1 vedkälke	-	24
2 par skaklar	3	-
1 par dito	-	24
1 kyrksläde	7	16
1 kolskrinda	3	-
1 dito	2	16
1 malmskrinda	2	-
1 dito	1	16
1 sprötskrinda	-	24
1 stockskrinda	2	-
1 dito	1	8
1 dyngskrinda	1	-
1 vedskrinda	-	16
1 åkerharv	6	-
1 dito	5	-
1 plog	4	16
1 dito	3	16
1 rist	-	16
1 årder	2	-
1 dito	1	16
1 dito	1	-
1 lispund näver	25	-

Kreatur

1 sto med fåle	90	-
1 ko Äppelgås	50	-
1 dito Ängeros	48	-
1 dito Gullstjärna	48	-
1 dito Sunnangås	48	-
1 kviga Nygås	45	-
1 dito Lindergås	36	-
1 dito Krongås	30	-
1 dito Tomta	27	-
1 dito Moragås	18	-
1 tjur Nyman	15	-
1 get Rosendocka	6	-
1 dito Lisstuppa	6	-
1 dito Pigastjärna	5	-
1 dito Påltuppa	5	-
1 dito Silkedocka	4	16
1 dito Springlöve	4	16
1 dito Finget	4	16
1 dito Tvätta	3	-
1 dito Stritmona	3	-
1 bock Prutus	4	-
1 dito Storskälm	3	-
3 gamla får	27	-
4 yngre dito	24	-
4 griskultingar	36	-
6 hönor	3	-

Gångkläder

1 svart klädesrock	36	-
1 tröja	15	-
1 blåmängd rock	18	-
1 grå vadmalsrock	14	-
1 gammal dito	4	16
1 skinn......	15	-
1 luden skinnpäls	12	-
1 dito sämre	3	16
1 vit vadmalströja	9	-
1 par skinnbyxor	15	-
1 par dito	12	-
1 par dito	4	16
1 par blåmängda strumpor	9	-
1 par dito vita	4	16
1 par fingerhandskar	5	-
1 par muddar	1	16
1 par ....handskar	3	-
1 par arbetshandskar	-	24
1 livstycke	2	16
1 blå halsduk	1	16
1 dito	-	16
1 halskläde	1	-
1 gördel	1	16
1 par blå sockor	1	16
1 par grå dito	-	24
1 par knäband	-	8
1 hatt	2	16
1 dito	1	-
1 dito	-	16
1 vintermössa	4	16

(Forts. nästa sida)

Linne		
1 duk	6	24
1 lakan	6	-
1 dito	5	-
1 dito av blaggarn	3	16
1 dito av lärft	4	16
1 handkläde	2	-
1 spanskrör	2	8

Sängkläder		
2 skinnfällar	20	-
1 dito	7	16
1 dito	6	-
1 lockkläde	12	-
1 dito gammalt	2	-
1 färsing	3	-
2 garsäckar	5	-
3 dito	6	-
1 spannpåse	-	24

Husgerådssaker		
1 bord och säte	4	16
1 stort skåp	15	-
1 klockur	5	-
1 stor kista	9	-
1 dito mindre	7	-
1 spann	3	16
1 kar	3	-
1 dito	2	16
1 dito	2	-
1 stort dito	1	16
1 tunna	6	-
1 dito	4	16
1 liten sil	-	8
1 baktråg	1	16
1 par vävstoler	6	-
2 spilträn	-	16
3 halvtunnas spilträn	-	16
1 tjärfjärding	-	16
1 sikt	1	-
1 såll	-	16
1 kista	4	-
1 så	1	8
1 sädkorg	1	8
1 örtina	-	8
2 ämbar	1	16
1 skilje	1	-
1 planka	2	-
2 ekplankor	4	-
1 kärna	-	16
3 dussin tallrikar	2	8
12 skedar	-	12
1 varpa	-	24
2 byttor	1	16
1 kanna	1	-
2 stop	1	8
1 dito	-	24
1 sillttråg	-	24
1 dito	-	8
4 träskålar	1	4
2 karmstolar	4	-
1 dito	1	24
1 vävsked 17 pasman	1	19
1 dito 16 pasman	1	16
1 dito 14 pasman	1	10
1 dito 13 pasman	1	7
1 dito 12 pasman	-	24
1 dito 11 pasman	-	22
1 par ....skaft	3	-
1 mjölkstäva	-	12
1 dito	-	8
1 spinnrock	4	16
1 kaveltyg	-	16
1 nystfot	-	12
1 härvsel	-	12
1 soffa	9	-
12 bräder av gran	6	-
7 plankor	7	-
1 kolfat	-	12
1/2 skeppund näver	12	16
1 hår.....	1	-
1 långnät	6	-
1 dito	1	16
1 stop, glas	-	20
3 halvstop dito	1	16
6 stenkärl	1	16
3 tallrikar dito	-	18

Arvsäden		
30 skylar råg	180	-
3 skylar korn	18	-
3 skylar havre	9	-
12 linor lin	6	-
1 1/2 skålpund humle	30	-

Fastigheten bestående av hus och jord upptages efter överenskommande till 1550 daler behållen, uti moderns inneslutna fasta arv är 350 daler, kommer således att utföras	1200	-
Hela inverntariesumman	3924	-

Huset åhäftad skuld		
De fattigas andel	4	30
Carta avgift	2	6
Arvode	15	-
Renskrivning	6	-
Till Kaplan	3	-
Till påkostning med läsning samt mera för dottern Anna	50	-
Summa skuld	81	4

Till denna skuld avsattes lösören av samma värde.

(Forts. nästa sida)

Änkans fördel uppgick till	131	-
Hennes giftorätt till	795	-
Hennes morgongåva till	79	18
Till detta acsattes lösören till samma värde.		
Änkans andel i avlinge hus och jord	95	-

Därefter fördelades det resterande mellan barnen.

Sönerna Peter, Erik och Jan fick vardera	523	20
varav i fast arv 221 -		
Döttrarna Anna och Sara fick vardera	261	27
varav i fast arv 110 16		

Än tillkommer det som en bröllopskost för de bägge oförsedda döttrarna 4 skylar råg 24 daler, tre skylar korn 18 daler, en kviga Tomta 27 daler, dito Krongås 30 daler.

Sålunda är allt vad i boet befunnits så riktigt fördelt, som med namn bekräftas och attesteras.

Erik Jonsson i Nybyn
Mats Leonardsson i Knutsbo
Förrättningsmän

Karin Persdotter
Jan Ersson
Per Ersson
Erik Ersson

Olof Matsson i Björsjö
Erik Matsson i Jäder
Förmyndare

TVIST OM DÅLIG GÄRDESGÅRD

KLHA, V, AI:26, opag., 2 nov 1774

Till detta Ting hade Johan Ersson i Knutsbo utverkat stämning uppå Erik Matssons änka hustru Catarina Andersdotter och dess son Mats Ersson i Knutsbo, för det svaranden skall upprivit gärdesgården vid så kallade Broänget, och därigenom sökt leda ifrån sig att svinkreaturen, som å berörda äng gjort skada till 30 band havre, icke inkommit igenom svarandenas bofälliga gärdesgårdar, varför äskades plikt samt skadeersättning och tillskyndad syne- med förorsakad rättegångskostnad.
Vid upprop härav tillkännagav Mats Ersson att dess moder icke vore stämd, och att han dess förinnan i svaromål sig icke inlåta kunde. Johan Ersson sådant icke heller bevisa kunde, alltså må käranden ovan bemälda änka till nästa Ting låta instämma, då Mats Ersson sig självstämd inställa bör så framt förening ej emellan kommer.

Saken förekom ej vid något senare Ting.

JOHAN ERSSONS NYODLING

KLHA, V, AI:35, opag., 1 nov 1790

Anhölls att få uppodla och fruktbärande göra följande trakter:
Johan Ersson i Knutsbo den jordtrakt uti så kallade Kalkningssveden innehållande 6 snesland 5 bandland, redan till fruktbärande åker odlad, samt 9 snesland 8 bandland där bredvid, som Johan Ersson av en med odugliga björk- och videbuskar samt med tuvor beväxt, vattensjuk och svag jordmån, medelst rothuggning begynt samt är sinnad vidare till fruktbärande åker och lindor uppodla, enligt ett av nämndemännen Erik Matsson i Smedsbo och Erik Andersson i Garphyttan utgivet synebevis.
Vilken syneförrättning, på Johan Erssons begäran, honom till laga säkerhet i protokollet intecknad blev.

ERIK JANSSON I TVIST OM AUKTIONSPENGAR

KLHA, V, AI:58, opag., 12 okt 1822

Förre nämndemannen Holsten Andersson i Grytnäs Kyrkby hade till detta Ting instämt Erik Jansson i Knutsbo med påstående, att som Erik Jansson utav de vid änkan Christina Ersdotter auktion influtna medel, för Jan Larsson i Knutsbo uppburit och kvitterat 12 riksdaler Rgs utan att till Jan Larsson avlämna. Varför ock käranden, som förrättade uppbörden efter nämnde auktion, måst för desamma ansvara. Det måtte alltså Erik Jansson åläggas att till käranden utgiva således 12 riksdaler jämte ränta därå från den dag han dem emottagit.
Var emot Erik Jansson tagit genstämning å Holsten Andersson med yrkande det huvudkäranden borde leda i bevis vad han i sin stämning yrkat, eller i annat fall böta för rättegångsmissbruk.
Varandes å bägge sidor ersättning för rättegångskostnaden fordrad.
Vid upprop inställde sig parterna personligen. Företeende Holsten Andersson det protokoll som vid ovanförmälde auktion blivit hållet, å vars baksida fanns tecknat följande:
Erik Jansson har emottagit för Jan Larssons räkning den 10 juli summa 12 riksdaler Rgs, dito den 8 augusti kontant 8 riksdaler 4 skilling. Erik Jansson i Knutsbo.
Efter vars uppläsande Erik Jansson förklarade det han av ovanstående poster endast för Jan Larssons räkning uppburit 8 riksdaler 4 skilling, vilka även kommit Jan Larsson till godo. Men vad åter anginge den andra posten å 12 riksdaler, så hade han av Holsten Andersson erhållit dem såsom betalning för brännvin, vilket denne senare av Erik Jansson sig tillhandlat. Holsten Andersson påstod där emot att Erik Jansson särskilt vore gottgjord för brännvinet utom de 12 riksdaler varför han nu blivit krävd, vilket förhållande åter bestreds av Erik Jansson under förklarande, det han för att undvika vidare tvist, funne sig nöjd att utgiva penningarna så vida Holsten Andersson med ed kunde fästa riktigheten av sin uppgift.
Som Holsten Andersson härtill förklarade sig beredd, så fick han nu framträda samt med hand å bok edeligen betyga, att utom de 8 riksdaler 4 skilling som Erik Jansson bekänt, han ytterligare för Jan Larssons räkning av Christina Jansdotters auktionsmedel emottagit 12 riksdaler Rgs.
Varefter Häradsrätten förklarade Erik Jansson skyldig genast utgiva de fordrade 12 riksdaler jämte 6 procent ränta därå från den 10 juli 1813 samt två riksdaler Banco i ersättning för tingskostnaden.

MATS JANSSONS HEMMANSDEL

KLHA, V, AII:13, 1 uppbud:38, 10 okt 1821

Undertecknad gör härmed veterligt, att jag med fri vilja och välbetänkt mod upplåter och försäljer all min i arv tillfallna fastighetsandel efter mina föräldrar Jan Ersson och Christina Matsdotter i Knutsbo till min broder Erik Jansson därstädes, som räntar i årlig skatt 7 skilling 9 runstycken i så kallade soldats årspenningar, för en oss emellan överenskommen summa stor 211 riksdaler 5 skilling 4 runstycken Rgs, och som jag nämnde summa till mitt fulla nöje utbekommit och anammat haver, den första penning med den sista, allt därför avhänder jag mig ovannämnde fastighetsandel och densamma tillägnar förenämnde min broder Erik Jansson och efterkommande arvingar till en evärderlig ägo, sådan den nu befinnes med hus och jord och vad framdeles med laglig åtkomst tillvinnas kan, intet undantagandes som under fastighet begripas kan. Lämnande härå en obehindrad lagfart som lag om köp bjuder, som skedde i
Knutsbo den 3 juli 1821
Mats Jansson i Knutsbo

Och fann Häradsrätten skäligt att härå bevilja första uppbudet.

INBROTT HOS JAN ERSSON

KLHA, V, AI:86, mål 158, 29 dec 1857

Efter fulländad rannsakning med arbetaren Anders Larsson ifrån Knutsbo, Grytnäs socken, ställd under tilltal för stöld, avsades
Utslag: Som Anders Larsson är genom eget, av omständigheter bestyrkt erkännande, inför Rätten lagligen förvunnen att hava, dels en natt under sistlidne november månad efter det han medelst inbrott banat sig väg in i en Jan Ersson i Knutsbo tillhörig spannmålsbod, därstädes olovligen tillgripit 22 1/2 kappar råg, 6 1/2 kappar korn, 5 3/4 mark kött, samt dessutom ett fårlår och en fårbog. Och dels en annan natt i samma månad ifrån Jan Matsson i Knutsbo olovligen tillgripit 23 3/4 marker kött samt dessutom en fårbog och 10 korvar. Vilka varor skattats till ett sammanlagt värde av 13 riksdaler 22 skilling Banco.
Alltså, och då Anders Larsson tillförne en gång är vorden straffad för tjuvnadsbrott, prövar Häradsrätten, i förmåga av 1, 6, 14 och 15 § i Kungl förordningen om ansvar för stöld och snatteri samt rån av den 4 maj 1855, rättvist det skall Anders Larsson för andra resan stöld, därav en del efter inbrott, böta tre gånger så mycket som han stulit, med 40 riksdaler 18 skilling Banco samt hållas till ett straffarbete i två år.
Kommande Anders Larsson i brist av tillgång till de honom ådömda böter att i stället unergå 12 dagars fängelse vid vatten och bröd.
Och åligger det Anders Larsson att gottgöra målsägarna de av ovanberörda varor som de icke återbekommit, och i sådant avseende utgiva till Jan Ersson 23 skilling Banco och till Jan Matsson 24 skilling 10 runstycken i samma mynt.
Anders Larsson, som förklarade sig med utslaget nöjd, upplystes icke äga tillgång till ovanberörda böter, varefter han till Länsfängelset införpassades för att ådömda bestraffningen undergå.

Anders Larsson var måg till Mats Olsson i hemman nr 5, "Sammils".

Som framgår av det som här återgetts om detta hemman levde ägarna ett lugnt liv efter Erik Matssons och hans hustrus död i början av 1700-talet. Det var sällsynt att de var engagerade i något mål i Häradsrätten.
Hemmanet överfördes från far till son utan besvärligheter till dess den sista Erik Jansson sålde hemmanet år 1890. Sedan ytterligare ett par försäljningar skett köptes det år 1924 av Johannes Johansson och det äges nu av sonen Sven Johansson, som även köpt en del jord från nr 5 "Sammils"